

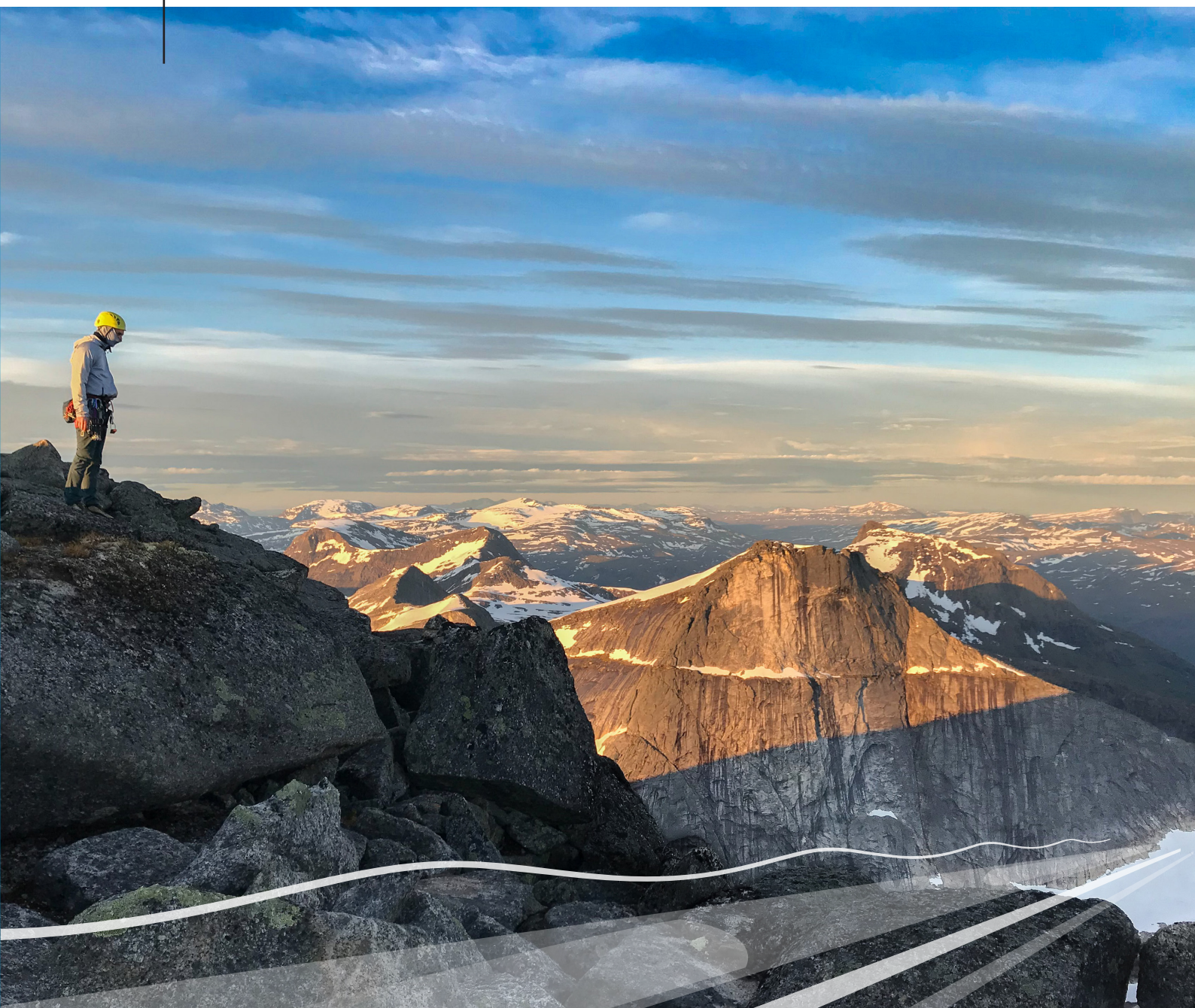

Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

Rapport

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2018

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2018

Innhold

1	Utvalgets situasjonsforståelse	1
2	Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene	3
2.1	Inntektsutviklingen i 2018	3
2.2	Kommunesektorens størrelse	5
2.3	Aktivitets- og inntektsutviklingen de siste årene	6
2.4	Endring i kommunesektorens omfang over en lengre periode (1995-2018) ..	8
2.5	Nettofinansinvesteringer og økning i netto gjeld.....	10
2.6	Netto driftsresultat	11
2.7	Kommunesektorens inntekter i 2019.....	13
3	Inntekter for kommuneforvaltningen	15
3.1	Kommunesektorens inntektskilder	15
3.2	Samlede inntekter – realvekst 2002-2018.....	16
3.3	Frie inntekter – realvekst 2002-2018.....	19
3.4	Skatteinntekter og eiendomsskatt.....	22
3.5	Betalinger for kommunale tjenester	28
4	Tjenester og investeringer.....	32
4.1	Kommuneforvaltningens utgifter	32
4.2	Kommunale tjenester.....	34
4.3	Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2017.....	49
4.4	Investeringer.....	53
5	Sysselsetting.....	56
5.1	Utviklingen i utførte timeverk i kommuneforvaltningen	56
5.2	Sysselsetting etter kommunestørrelse	57
5.3	Arbeidspendling mellom kommuner.....	58
5.4	Sysselsettingen i kommunene – fordeling etter sektor	59
6	Netto driftsresultat.....	62
6.1	Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet.....	62
6.2	Netto driftsresultat for kommunene	64
6.3	Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner	68
6.4	Netto driftsresultat for fylkeskommunene	73
6.5	Korrigert netto driftsresultat	75
7	Gjeld	80
7.1	Kommunesektorens gjeld 2002-2017	80

7.2	Primærbalanse og gjeldsstabilisering	87
8	Effektivitet i kommunale tjenester 2016-2017	91
8.1	Innledning	91
8.2	Analyseopplegg	91
8.3	Modellformulering og data	94
8.4	Resultater	96
8.5	Alternativ modell for grunnskole.....	103
8.6	Betydningen av bosettingsmønster og private barnehager	105
9	Befolkningsutvikling og kommunesektorens utgifter	108
9.1	TBUs demografianslag 2006-2018	108
9.2	TBUs anslag for demografikostnadene for 2019.....	110
9.3	Utgifter som følge av befolkningsendringer på lengre sikt.....	114
9.4	Et første, foreløpig anslag for demografiutgiftene i 2020.....	116
Vedlegg 1	Inntekter og utgifter 2014-2019. Nasjonalregnskapets gruppering..	118
Vedlegg 2	Inntekter og utgifter 2004-2017. Kommuneregnskapets gruppering	119
Vedlegg 3	Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2002-2019	122
Vedlegg 4	Inntekter korrigert for befolkningsvekst og -sammensetning	124
Vedlegg 5	Statlige overføringer til kommunesektoren i 2018	127
Vedlegg 6	Driftsutgifter 2017 etter funksjon og art.....	132
Vedlegg 7	Kostnadsdeflator for kommunene	139
Vedlegg 8	Lønn og lønnsutvikling	140
Vedlegg 9	Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner	142
Vedlegg 10	Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen 1995-2017	144
Vedlegg 11	Korrigert netto driftsresultat 2013-2017	145
Vedlegg 12	Primærbalanse og gjeldsstabilisering	147
Vedlegg 13	Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2016 og 2017.....	159
Vedlegg 14	Effektivitetsverdier for kommunale tjenester 2016 og 2017.....	173
Vedlegg 15	Konsesjonskraft og eiendomsskatt 2002-17	180
Vedlegg 16	TBUs demografianslag for 2019	189
Vedlegg 17	Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet.....	191
Vedlegg 18	Definisjonskatalog	194
Vedlegg 19	Utvalgets mandat og sammensetning.....	206

Forord

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) ble oppnevnt i 1979. Utvalget blir nedsatt for tre år om gangen, og inneværende utvalgsperiode går ut ved årsskiftet 2020/2021.

Utvalget skulle legge opp til og gjennomføre faglige analyser av økonomiske forhold i kommunesektoren. Departementet presiserte i 1981 forståelsen av mandatet, og utvalget fikk en tydeligere rolle i å utarbeide innspill til arbeidet med å utforme den statlige politikken som gjaldt økonomien i kommunene og fylkeskommunene. Etter siste revisjon i 2012 ble det tatt inn i mandatet at utvalget skal legge fram det beste mulige bakgrunnsmateriale, med sikte på å komme fram til en omforent situasjonsforståelse av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren. Dette hadde vært praksis i flere år allerede. Av mandatet framgår det også at utvalget skal utarbeide notater om den økonomiske situasjonen og om den demografiske utviklingen i forkant av regjeringens budsjettkonferanse og konsultasjonsmøtene mellom staten og kommunesektoren. Utvalgets mandat og sammensetning er vist i vedlegg 19.

Utvalget legger med dette fram sin rapport for høsten 2018. Rapporten tar sikte på å gi informasjon om utviklingen i kommuneøkonomien de siste årene med særlig vekt på den økonomiske situasjonen i 2017 og 2018.

I kapittel 1 legger utvalget fram sin forståelse av den aktuelle situasjonen i kommuneøkonomien.

Kapittel 2 er en oppdatert beskrivelse av utviklingen i kommuneøkonomien og kommunale tjenester. Omtalen av kommuneøkonomien i 2017 og 2018 er basert på samme tallgrunnlag som i Nasjonalbudsjettet 2019, som ble lagt fram 8. oktober 2018.

Kommunesektorens inntekter og utgifter og utviklingen i sysselsettingen og tjenestene, blant annet beregninger av produksjonsindeksen for kommunene for 2017, er nærmere omtalt i kapittel 3, 4 og 5, driftsresultatene i kapittel 6, og gjeldsutviklingen i kapittel 7. Nye beregninger av effektiviteten i de kommunale tjenestene er vist i kapittel 8.

Utvalgets rapporter fra 1998 og framover er lagt ut på utvalgets nettside (regjeringen.no/tbu).

Eventuelle kommentarer, spørsmål eller andre ting kan rettes til sekretariatet ved tormod.reiersen@kmd.dep.no, even.vaboen@kmd.dep.no eller arild.kormeseth@kmd.dep.no.

Kapitler

1 Utvalgets situasjonsforståelse

I Nasjonalbudsjettet 2019 (NB2019) anslås realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2018 til 0,6 prosent, mens veksten i de frie inntektene anslås til -0,4 prosent. Veksten i de samlede og de frie inntektene ser ut til å bli lavere enn i de foregående årene.

Da statsbudsjettet for 2018 ble vedtatt høsten 2017, ble veksten i samlede og frie inntekter anslått til henholdsvis 0,3 og 0,0 prosent målt i forhold til inntektsanslagene for 2017 fra NB2018. Målt i forhold til anslått nivå på inntektene fra Revidert nasjonalbudsjett 2017 etter Stortingets behandling, ble veksten anslått til 1,1 prosent for både de samlede og de frie inntektene.

Endringen i anslagene for inntektsveksten i 2018 etter fremleggelsen av NB2018, har blant annet sammenheng med at skatteinntektene i 2018 – pga. høye utbytteuttak i 2017 – ser ut til å bli større enn tidligere lagt til grunn. I tillegg bidro økte inntekter fra Havbruksfondet til å løfte de samlede inntektene. I motsatt retning trekker høyere kostnadsvekst samt at skatteinntektene i 2017 ble høyere enn tidligere lagt til grunn.

Etter flere år der aktivitetsveksten i kommunesektoren har vært lavere enn inntektsveksten, ser aktivitetsveksten ut til å bli noe høyere enn inntektsveksten i både 2017 og 2018. Aktivitetsveksten i 2018 trekkes litt opp av økte investeringer, men ser likevel ut til å bli lavere enn i de siste årene, noe utvalget ser i sammenheng med lavere inntektsvekst.

Investeringsnivået i kommunesektoren har vært høyt gjennom flere år og har bidratt til at gjeldsnivået over tid har økt. Ved utgangen av 2017 utgjorde nettogjelden (utenom pensjonsreserver) 48 prosent av inntektene. Deler av gjelden er knyttet til brukerfinansierte tjenester og rentekompensasjonsordninger. Det som kan betraktes som den renteeksponerte delen av gjelden utgjør om lag 33 prosent av driftsinntektene. Høyere gjeldsnivå bidrar til at kommunesektorens økonomi blir mer sårbar for de renteøkningene som er ventet framover.

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. I 2017 fikk kommunesektoren som helhet et netto driftsresultat på 3,9 prosent av driftsinntektene. Netto driftsresultat i både kommunene og fylkeskommunene lå over de anbefalte nivåene på over tid henholdsvis 1¾ og 4 prosent, og 2 prosent samlet for sektoren. Gode driftsresultater i 2015-2017 har bidratt til at antall kommuner i ROBEK er kraftig redusert, og det var ved utgangen av oktober 2018 bare 17 kommuner i ROBEK. Dette er det laveste antallet som har vært i ROBEK siden registeret ble opprettet i 2001. Svakere inntektsvekst og høyere aktivitetsvekst for sektoren samlet i 2018 sammenliknet med tidligere år tilsier at driftsresultatene vil bli lavere enn i 2017 selv om noen kommuner vil få meget høye driftsresultater som følge av inntektene fra Havbruksfondet. Utvalget antar at netto driftsresultat for sektoren som helhet likevel vil ligge over anbefalt nivå i 2018.

I budsjettoplegget for 2019 legger Regjeringen opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter på 1,9 mrd. kroner (0,4 prosent) og en realvekst i de frie inntektene på 2,6 mrd. kroner (0,7 prosent). Veksten er da regnet i forhold til inntektsanslaget for 2018 etter Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2018, som ikke tar hensyn til senere revisjoner i anslagene for inntekter for 2018.

I 2019 vil flere barn i grunnskolealder og flere eldre trekke i retning av økte utgifter i kommunesektoren. Utvalget har tidligere beregnet at merutgiftene knyttet til den demografiske utviklingen vil utgjøre 1,3 mrd. kroner i 2019. Noen av merutgiftene (anslagsvis 0,3 mrd. kroner) dekkes av brukerbetaling og øremerkede tilskudd. Budsjettoplegget for 2019 legger opp til en vekst i frie inntekter regnet fra anslagene i revidert nasjonalbudsjett som dekker netto merkostnader knyttet til demografiske endringer (1,0 mrd. kroner) og økte

pensjonskostnader (0,7 mrd. kroner). Av resterende vekst i frie inntekter på 0,9 mrd. kroner utgjør regjeringens satsinger 0,6 mrd. kroner. Dette gir kommunesektoren et økonomisk handlingsrom på 0,3 mrd. kroner. Et større handlingsrom krever effektivisering, noe som også vil kunne styrke tjenestetilbudet til innbyggerne.

2 Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene

Tabell 2.1 Utviklingen i kommuneøkonomien.⁴⁾

	2002- 2007 ¹	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A. Kommunesektorens størrelse i landets økonomi												
Kommunalt konsum, pst. av BNP Fastlands-Norge	12,3	12,1	13,0	13,2	13,5	13,4	13,5	13,6	13,8	13,8	14,2	14,2
Inntekter i kommunesektoren, pst. av BNP Fastlands-Norge	15,7	15,4	16,8	17,1	17,3	17,4	17,5	17,4	17,8	18,2	18,6	18,4
Utførte timeverk i kommunesektoren, pst. av landet	15,2	14,8	15,4	15,8	15,9	15,8	15,8	15,7	15,8	16,1	16,3	16,3
Sysselsatte personer i kommunesektoren, pst. av landet	19,0	18,0	18,5	18,8	18,9	18,8	18,9	18,8	18,8	19,0	19,1	19,1
B. Endring i BNP og indikatorer for kommuneøkonomien												
BNP Fastlands-Norge, pst. volumendring	4,3	1,8	-1,7	1,9	1,9	3,7	2,3	2,2	1,4	1,1	2,0	2,3
Inntekter i kommunesektoren, reell endring, pst. ²⁾	2,9	1,5	4,2	2,7	1,9	2,3	1,3	1,4	3,8	2,8	1,9	0,6
Kommunal deflator, pst. endring	3,5	6,4	3,9	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,4	2,6	2,4	3,0
Frie inntekter i pst. av samlede inntekter ⁵⁾	70,4	66,0	66,4	66,9	74,8	75,3	74,7	74,0	73,4	73,5	73,0	72,4
Frie inntekter og mva-kompensasjon, pst. av inntekter	73,3	70,2	70,7	71,2	78,8	79,1	78,9	78,3	77,7	78,0	77,6	77,0
Frie inntekter, reell endring fra året før, pst.	2,2	0,0	3,0	2,3	1,1	2,1	0,6	0,7	3,5	2,8	1,4	-0,4
Aktivitetendring i kommunesektoren, pst. endring	2,0	3,4	5,5	0,7	1,2	0,3	2,5	1,1	2,0	2,7	2,0	1,2
Utførte timeverk i kommunesektoren, pst. endring	1,2	3,5	2,5	2,1	2,7	1,0	0,9	0,5	1,0	2,5	1,9	0,9
Produktinnsats, pst. volumendring	2,6	1,7	10,2	-1,1	0,4	0,2	3,7	2,8	4,7	0,4	4,7	0,9
Bruttoinvesteringer, pst. volumendring	4,7	5,7	10,6	-2,3	-3,4	-2,3	7,6	0,8	2,0	9,6	-1,0	3,0
Bruttoinvesteringer i pst. av inntekter	12,2	13,5	13,7	14,1	13,4	12,7	13,2	13,4	13,5	14,2	13,8	14,2
Netto driftsresultat, kommunekasser, pst. av driftsinntekter	2,5	0,4	3,0	3,2	2,5	3,1	2,9	1,3	3,0	4,0	3,6	-
Netto driftsresultat, konsern, pst. av driftsinntekter ⁶⁾	3,3	0,7	3,4	3,5	3,0	3,5	3,3	1,5	3,2	4,2	3,9	-
Nettofinansinvesteringer, pst. av inntekter	-4,1	-7,3	-6,4	-5,8	17,3	-3,9	-5,1	-5,6	-3,2	-2,7	-2,6	-3,9
Netto gjeld, i pst. av inntekter ³⁾	13,5	26,9	28,6	31,5	15,9	32,0	30,9	32,6	30,9	29,1	26,8	-
Netto gjeld uten pensjonsreserver, i pst. av inntekter ³⁾	19,6	31,2	33,7	37,3	18,9	41,3	43,3	47,8	47,8	47,6	48,2	-

1) Gjennomsnitt over perioden.

2) Innenfor kommuneopplegget. Ved beregning av inntektsvekst er det korrigert for oppgaveendringer, blant annet sykehusreformen i 2002.

3) Gjeldstallene er basert på tall for 4. kvartal 2017 fra finansielle sektorbalanser publisert av Statistisk sentralbyrå. Fordringer og gjeld knyttet til skatter er holdt utenom. Etter en hovedrevisjon og definisjonsendringer i nasjonalregnskapet er deler av kommunenes plasseringer i pensjonsmidler tatt inn som fordringer under betegnelsen «arbeidsgivers reserver». I tabell 2.1 oppgis tall både medregnet og uten disse fordringene.

4) Tallene for 2016 og 2017 er basert på oppdaterte nasjonalregnskapstall publisert av Statistisk sentralbyrå i slutten av august 2018 og statistikk for offentlige finanser publisert 12. september 2018. Tallene for 2018 er basert på anslag i forbindelse med Nasjonalbudsjettet 2019.

5) Kommuneopplegget for 2011 innebar overgang til rammefinansiering av barnehager. Sammen med innlemming av enkelte andre øremerkede ordninger bidro dette til å øke andelen frie inntekter med om lag 8 prosentpoeng fra 2010 til 2011.

6) 2002-tall ikke publisert av SSB. Snitt for perioden 2003-2007.

Kilde: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå

2.1 Inntektsutviklingen i 2018

Tabell 2.2 viser den anslåtte realveksten i 2018 i kommunesektorens inntekter på noen ulike tidspunkter. Anslagene bygger på beregninger til nasjonalbudsjettene. Beregnet inntektsvekst er korrigert for oppgaveendringer. Det samme gjelder beregnet inntektsvekst i tabell 2.1.

Realveksten i kommuneforvaltningens samlede inntekter i 2018 ble i Nasjonalbudsjettet i fjor høst anslått til 0,5 mrd. kroner målt i forhold til anslag på regnskap for 2017. Etter stortingsbehandlingen av statsbudsjettet ble realveksten økt til 1,3 mrd. kroner, tilsvarende 0,3 prosent. Siden skatteanslaget for 2017 ble betydelig oppjustert i nasjonalbudsjettet for

2018 og ytterligere i regnskapstallene for 2017, ble inntektsveksten i 2018 anslått å være moderat i forhold til oppdatert anslag for sektorens inntekter i 2017.

Fra saldert budsjett til revidert nasjonalbudsjett endres realveksten i samlede inntekter fra 1,3 til 1,9 mrd. kroner, dvs. en økning med 0,6 mrd. kroner som kan dekomponeres i ulike faktorer både i 2017 og 2018:

- Inntektene fra skatt på alminnelig inntekt og formue ble 1,8 mrd. kroner høyere i regnskapet for 2017 enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet 2018.
- Videre ble overføringene i statsregnskapet for 2017 drøyt 0,1 mrd. kroner lavere enn anslått i Nasjonalbudsjettet 2018, medregnet en oppjustering på 105 mill. kroner på rammetilskuddene.
- I Revidert nasjonalbudsjett 2018 ble skatteanslaget for 2018 redusert med knapt 0,5 mrd. kroner som følge av nedjustert lønnsvekstanslag i norsk økonomi.
- Bevilgningene til øremerkede ordninger som inngår i kommuneopplegget ble i Revidert nasjonalbudsjett økt med 2,8 mrd. kroner, i hovedsak fordeling av inntekter fra salg av oppdrettstillatelser. Kommunenes andel av disse inntektene regnes med i de samlede inntektene i sektoren, selv om det ikke er bindinger på bruken. Inntektene fra havbruk er dermed med i de samlede inntektene, men regnes ikke med som frie inntekter. Inntektene fordeles på drøyt 160 kommuner, langs kysten fra Agder til Finnmark.

Stortingsbehandlingen av revidert budsjett for 2018 medførte økte overføringer på om lag 0,1 mrd. kroner.

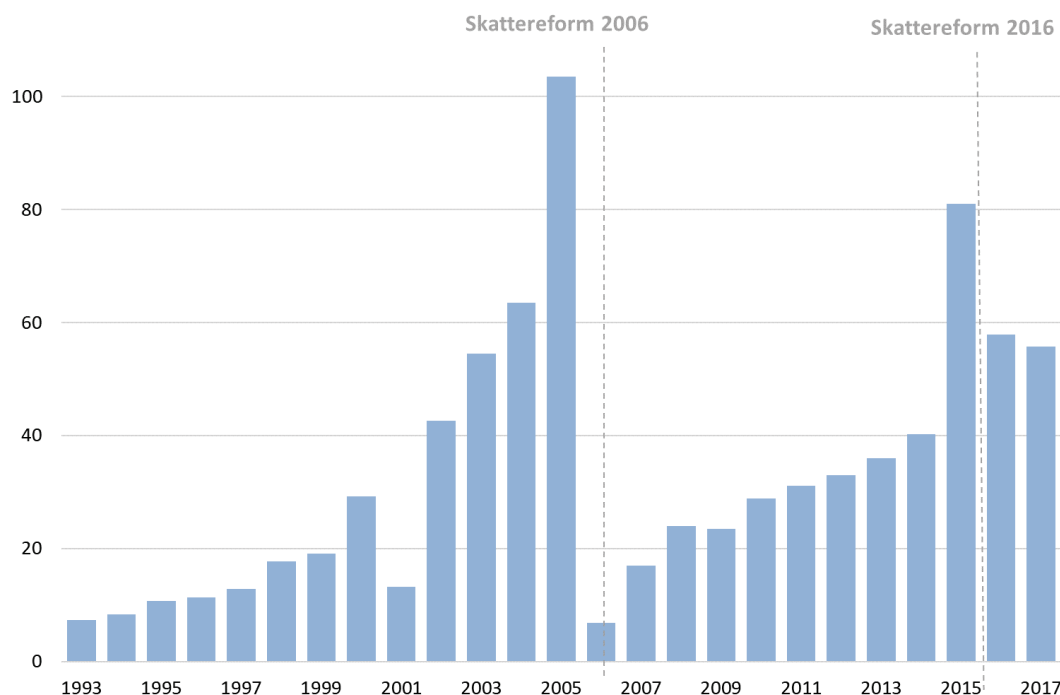
Siden Revidert nasjonalbudsjett 2018 har anslåtte skatteinntekter blitt oppjustert med 2,4 mrd. kroner. Bakgrunnen er store uttak av utbytter til personlig skattytere for inntektsåret 2017. De store uttakene av utbytter skyldes trolig tilpasninger til skattereformen, der økt utbytteskatt er et viktig element. Dette er tredje året på rad med slik tilpasning.

I Nasjonalbudsjettet 2019 er kostnadsveksten i 2018 anslått til 3,0 prosent, opp med 0,4 prosentpoeng fra anslaget i revidert nasjonalbudsjett. Oppjusteringen er særlig knyttet til økte elektrisitetspriser. Dette trekker isolert sett den samlede inntektsveksten ned med om lag 1,9 mrd. kroner, og frie inntekter ned med om lag 1,5 mrd. kroner.

Etter dette, medregnet også noen ytterligere økte øremerkede tilskudd etter revidert budsjett, innebærer anslagene i Nasjonalbudsjettet 2019 en realvekst i samlede inntekter på 2,7 mrd. kroner fra 2017 til 2018, tilsvarende 0,6 prosent. De frie inntektene anslås reelt bli redusert med 1,6 mrd. kroner, tilsvarende 0,4 prosent. Det må ses i sammenheng med høy skatteinngang i 2017 og at kostnadsveksten som nevnt er oppjustert i 2018. Nivået på frie inntekter i 2018 ligger likevel reelt sett høyere enn det som fulgte av det økonomiske opplegget i salderingen av budsjettet for 2018.

Uttaket av utbytter økte fra 40 mrd. kroner for skatteåret 2014 til om lag 80 mrd. kroner for skatteåret 2015, og bidro til uventet høye skatteinntekter til kommuner og fylkeskommuner i 2016. Uttakene av utbytte var også forholdsvis høye for skatteårene 2016 og 2017, og har medført høye skatteinntekter til kommuner og fylkeskommuner med ett års forskyvning både i 2017 og 2018. Figur 2.1 viser utviklingen i utbyttene i perioden fra 1993 til 2017. Også i forbindelse med skattereformen i 2006, da beskatningen av utbytte økte fra null til 28 prosent, var det betydelige tilpasninger slik det framgår av figuren. Skattesatsen ble redusert fra 28 til 27 prosent i 2014 og 2015, men så økt til 28,75 prosent i 2016 med ny skattereform

og videre til 29,76 prosent i 2017 og 30,59 prosent i 2018. Satsreguleringen fra 2016 foretas via en oppblåsningsfaktor på utbyttegrunnlaget.

Figur 2.1 Uttak av utbytter til personlig skattytere. Mrd. kroner i løpende kroneverdi.

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 2.2 Realvekst i kommunesektorens inntekter i 2018. Anslag på ulike tidspunkt. Mrd. 2018-kroner og prosentvis vekst (anslag på regnskap).

	Samlede inntekter		Frie inntekter	
	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent
<i>Målt i forhold til regnskap for 2017:</i>				
Nasjonalbudsjettet 2018 ¹	0,5	0,1	-0,4	-0,1
Saldert budsjett 2018 ²	1,3	0,3	-0,2	0,0
Revidert nasjonalbudsjett 2018.....	1,9	0,4	-2,6	-0,7
Revidert nasjonalbudsjett 2018 etter stortingsbehandling	2,0	0,4	-2,6	-0,7
Nasjonalbudsjettet 2019	2,7	0,6	-1,6	-0,4

¹ Målt i forhold til inntektsnivået etter revidert nasjonalbudsjett for 2017 ble veksten i saldert budsjett anslått til 0,9 prosent for samlede inntekter og 1,0 prosent for frie inntekter. Forskjellen skyldes at skatteinntektene i 2017 ble høyere enn forventet i revidert budsjett for 2017.

² Målt i forhold til inntektsnivået etter revidert nasjonalbudsjett for 2017 ble veksten i saldert budsjett anslått til 1,1 prosent både for samlede og frie inntekter. Forskjellen skyldes at skatteinntektene i 2017 ble høyere enn forventet i revidert budsjett for 2017.

Kilde: Finansdepartementet

2.2 Kommunesektorens størrelse

Målt i forhold til BNP for Fastlands-Norge utgjorde kommunesektorens inntekter i underkant av 16 pst. over perioden fra 2002 til finanskrisen i 2009, for så å stige gradvis til over 18 prosent i årene 2016 til 2018. Tabell 2.1 viser videre at kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge holdt seg i underkant av 12 pst. i perioden 2002-2008, for så å øke til over 13 pst. fra 2009 og gradvis høyere til drøyt 14 prosent i 2017 og 2018.

Målt i forhold til totalt antall utførte timeverk i norsk økonomi falt kommunesektorens andel svakt fram til 2008, da andelen var 14,8 pst. I 2009 steg timeverksandelen til 15,4 pst. De siste åtte årene har andelen vært nokså stabil og utgjør i overkant av 16 prosent i perioden 2016 til 2018 som vist i tabell 2.1. Siden en relativt stor andel av de kommuneansatte jobber deltid, er kommunesektorens andel av totalsysselsettingen større målt i personer enn i timeverk. Målt i antall personer har den kommunale sysselsettingsandelen vært nærmere 19 pst. etter 2010.

Økningen i kommunesektorens størrelse i 2009 og 2010 målt i forhold til norsk økonomi må ses på bakgrunn av styrkingen av kommuneøkonomien gjennom 2009 og konjunkturedgangen i næringslivet i 2009 og tiltakene mot finanskrisen. Selv om aktiviteten i næringslivet har tatt seg opp igjen etter 2009, har kommunesektorens andel av norsk økonomi holdt seg oppe eller økt noe etter 2009. Målt ved utførte timeverk og kommunalt konsum har den kommunale andelen vist en svak økning. Målt ved inntektene som andel av BNP for Fastlands-Norge er økningen i den kommunale andelen noe større. Inntektsandelen har økt til tross for at realveksten i kommunesektorens inntekter har vært noe lavere enn BNP for Fastlands-Norge i perioden 2009-2018, jf. figur 2.4. Dette har flere forklaringer, blant annet at de siste årene har vært flere reformer med tilførsel av inntekter til kommunesektoren der reformene betraktes som oppgaveendringer og holdes utenom den beregnede realveksten i kommunesektorens inntekter. Et annet moment som over tid trekker opp den kommunale inntektsandelen er høyere prisvekst på kommunal tjenesteyting enn gjennomsnittet for norsk økonomi. Dette henger særlig sammen med at kommunal tjenesteyting er arbeidsintensiv.

2.3 Aktivitets- og inntektsutviklingen de siste årene

For å måle den samlede aktivitetsutviklingen i kommunesektoren benyttes en indikator der endring i sysselsetting (timeverk), endring i produktinnsats (faste priser) og endring i brutto realinvesteringer (faste priser) veies sammen. Aktivitetsindikatoren gir uttrykk for ressursbruken knyttet til løpende tjenesteproduksjon og nyinvesteringer. Vekstratene er basert på nasjonalregnskapstall fram til 2017, mens tallene for 2018 er basert på anslag i Nasjonalbudsjettet 2019.

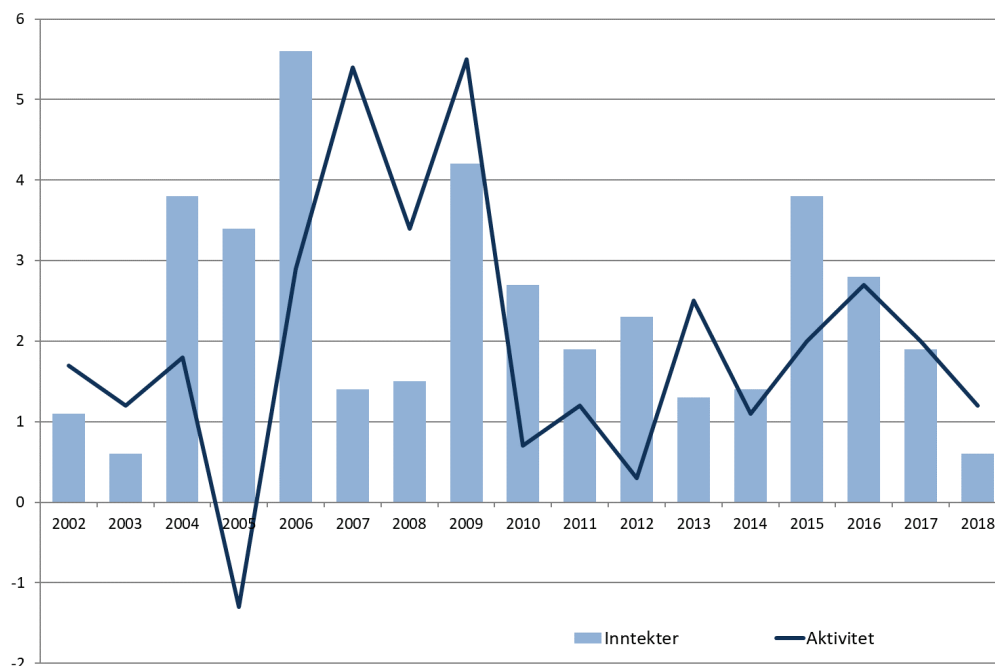
Figur 2.2 viser aktivitetsvekst og inntektsvekst for kommuneforvaltningen etter 2002, dvs. etter at sykehusene ble flyttet fra fylkeskommunene til staten. Det framgår av figuren at det særlig var høy aktivitetsvekst i perioden 2006-2009, og som det framgår av tabell 2.1 knyttet dette seg både til høy vekst i kommunal sysselsetting og til høy vekst i investeringene.

Særlig for årene 2007 og 2008 bidro høyere aktivitetsvekst enn inntektsvekst til store og økende budsjettunderskudd i sektoren. For måling av utslaget på underskuddet i 2009 er seriene i figur 2.3 ikke fullt ut sammenliknbare fordi aktivitetsveksten er medregnet ekstraordinært vedlikeholdstilskudd som følge av tiltak mot finanskrisen i 2009, mens dette tilskuddet er holdt utenom den beregnede inntektsveksten.

Det framgår av figur 2.3 at det har vært en klar avdemping i aktivitetsveksten i kommuneforvaltningen i de 3-4 første årene etter 2009. De siste årene har imidlertid aktivitetsveksten tatt seg opp igjen. Aktivitetsveksten i 2017 er anslått til 2,0 pst. Bak denne aktivitetsveksten økte timeverkene med 1,9 pst. mens det var en volumvekst i produktinnsats på 4,7 prosent, samt 1,0 prosent volumnedgang i bruttoinvesteringene.

Aktivitetsveksten i 2018 er foreløpig anslått til 1,2 prosent, hvorav knapt 1 pst. vekst i utførte timeverk og produktinnsats og 3 prosent volumvekst i bruttoinvesteringene. Tall fra

kvartalsvis nasjonalregnskap første halvår 2018 viser om lag 5 prosent volumøkning i de kommunale investeringene i forhold til samme periode året før.

Figur 2.2 Aktivitets- og inntektsutviklingen i kommunesektoren 2002-2018. Prosentvis volumendring fra året før.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Aktivitetsutvikling, produktinnsats og utførte timeverk

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget en indikator der endring i sysselsettingen målt i timeverk, endring i produktinnsats i faste priser og endring i brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vektorer brukes de andelene som lønnskostnader, produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjorde av de samlede utgiftene for de tre kostnadsartene året før. Siden indikatoren er basert på ressursinnsatsen i kommunesektoren fanger den ikke opp vekst i produksjonen som følge av effektiviseringstiltak.

Produktinnsats (vareinnsats)

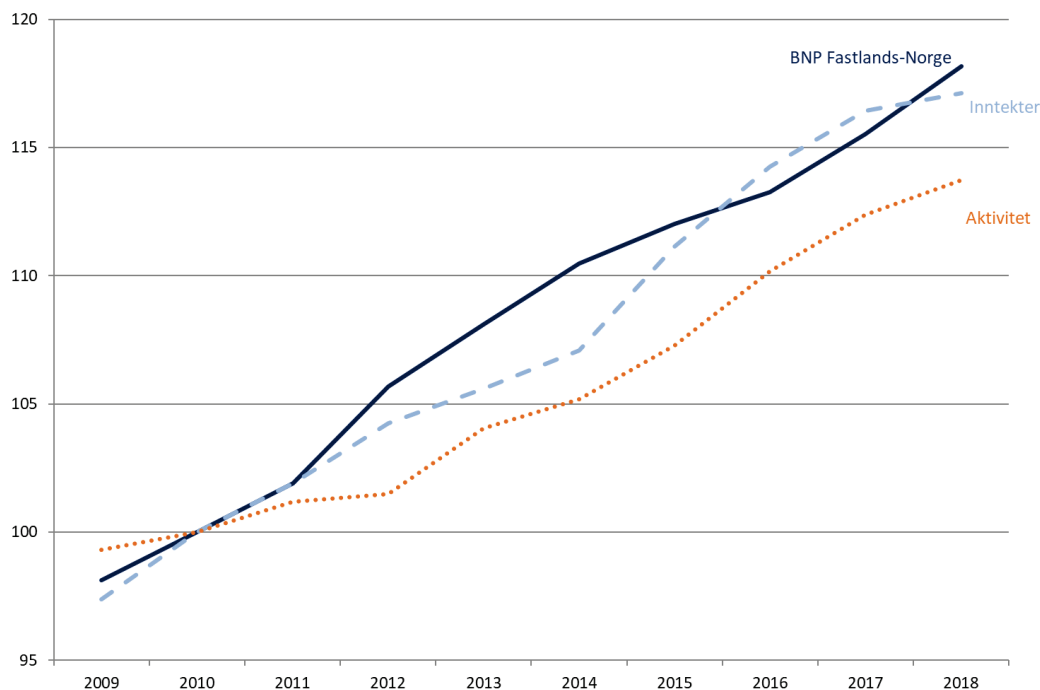
Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Produktinnsatsen skal registreres på anvendelsestidspunktet og ikke innkjøpstidspunktet. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Bruttorealinvestering

Verdien av anskaffelser av fast realkapital minus salg av fast realkapital. Anskaffelser av fast realkapital omfatter utgifter til kjøp av bygninger og anlegg, transportmidler, maskiner, utstyr, inventar mv.

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter.

Figur 2.3 Utvikling i BNP Fastlands-Norge, reell utvikling i inntekter og aktivitet¹ i kommuneforvaltningen i perioden 2009-2018. Volumindekser med 2010 = 100.

¹ Aktivitetsveksten er korrigert for større oppgaveoverføringer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

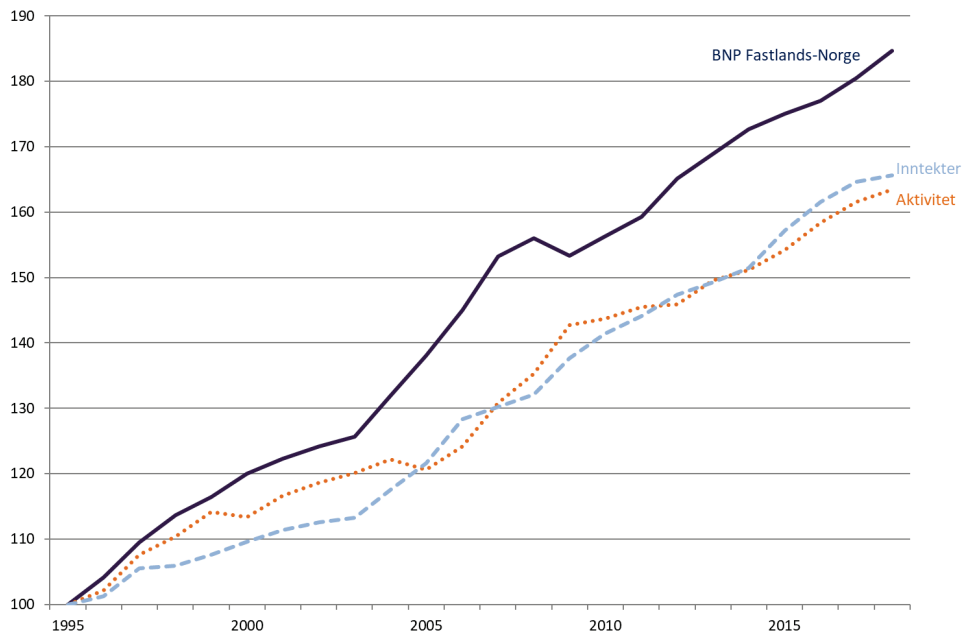
2.4 Endring i kommunesektorens omfang over en lengre periode (1995-2018)

Figur 2.4 illustrerer noen hovedtall for utviklingen i kommuneøkonomien over en lengre periode.

Det framgår at samlet for de siste 20 årene har BNP for Fastlands-Norge vokst sterkere enn aktiviteten og realinntektene i kommunesektoren. I perioden 1995-2018 økte BNP for Fastlands-Norge med 2,7 pst. som årlig gjennomsnitt, mens realinntektene til kommuneforvaltningen økte med 2,3 pst. per år i samme periode. Tallseriene for inntekter og aktivitet i kommunesektoren i figur 2.4 er korrigert for sykehusoverdragelsen til staten i 2002. Tallserien for inntekter er korrigert for årlige oppgaveendringer.

Et viktig formål med å tilføre kommunesektoren økte inntekter er å legge til rette for økt velferd og forbedret tjenestetilbud til landets innbyggere. Økt bruk av innsatsfaktorer, finansiert av økte inntekter, er ikke den eneste kilden til økt tjenesteproduksjon i kommunesektoren. Volumutviklingen i tjenestetilbudet til innbyggerne ligger trolig et sted mellom BNP-kurven og inntektskurven i figur 2.4:

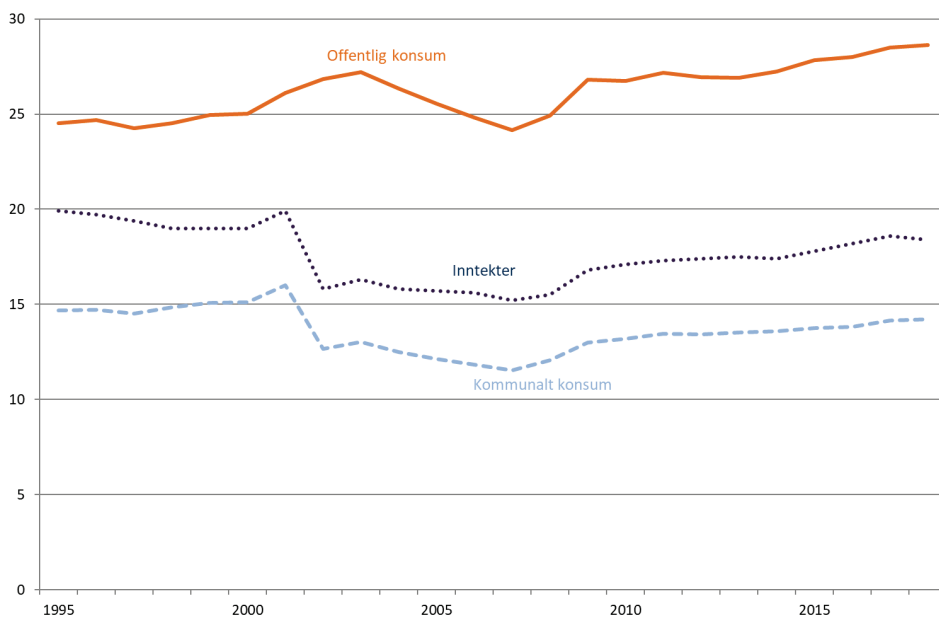
Som i andre sektorer vil det over tid være en viss produktivitetssøkning i produksjon av kommunale tjenester. På den annen side er kommunal tjenesteproduksjon mer arbeidsintensiv enn økonomien for øvrig, og det er vanlig å anta at produktivitet utviklingen i denne typen tjenesteytende næringer, både i privat og offentlig sektor, er lavere enn i vareproduksjon. Produksjonen i denne type næringer er også vanskelig å måle.

Figur 2.4 Inntekts- og aktivitetsutviklingen i kommunesektoren 1995-2018. Utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Volumindekser med 1990 = 100.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Forholdsvis svak produktivitetsvekst vil være en medvirkende årsak til at kommunesektorens andel av norsk økonomi, dvs. kommunesektorens inntekter og kommunalt konsum i pst. av BNP for Fastlands-Norge, ikke er redusert, til tross for at realinntektene til og aktiviteten i kommunesektoren har steget mindre enn BNP for Fastlands-Norge, jf. figur 2.4. Dersom en tar hensyn til overføringen av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten i 2002, var kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge om lag uendret fra 1990 og fram til 2008, og har deretter vært litt stigende, jf. figur 2.5.

Figur 2.5 Offentlig konsum, kommunalt konsum og kommunesektorens inntekter som andel av BNP for Fastlands-Norge. Prosent. 1995-2018.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Konstante eller stigende andeler for kommunale inntekter og kommunalt konsum, til tross for lavere innteks- enn BNP-vekst, skyldes i stor grad at kostnadsveksten for kommunal tjenesteyting jevnt over er høyere enn priskomponenten på BNP, jf. momentene i de to foregående avsnittene. I tillegg har det over tid vært enkelte reformer der kommunesektoren er blitt tilført inntekter knyttet til nye oppgaver, og som er holdt utenfor i beregningene av inntektsveksten det året endringen skjedde, for eksempel forvaltningsreformen i fylkeskommunene i 2010.

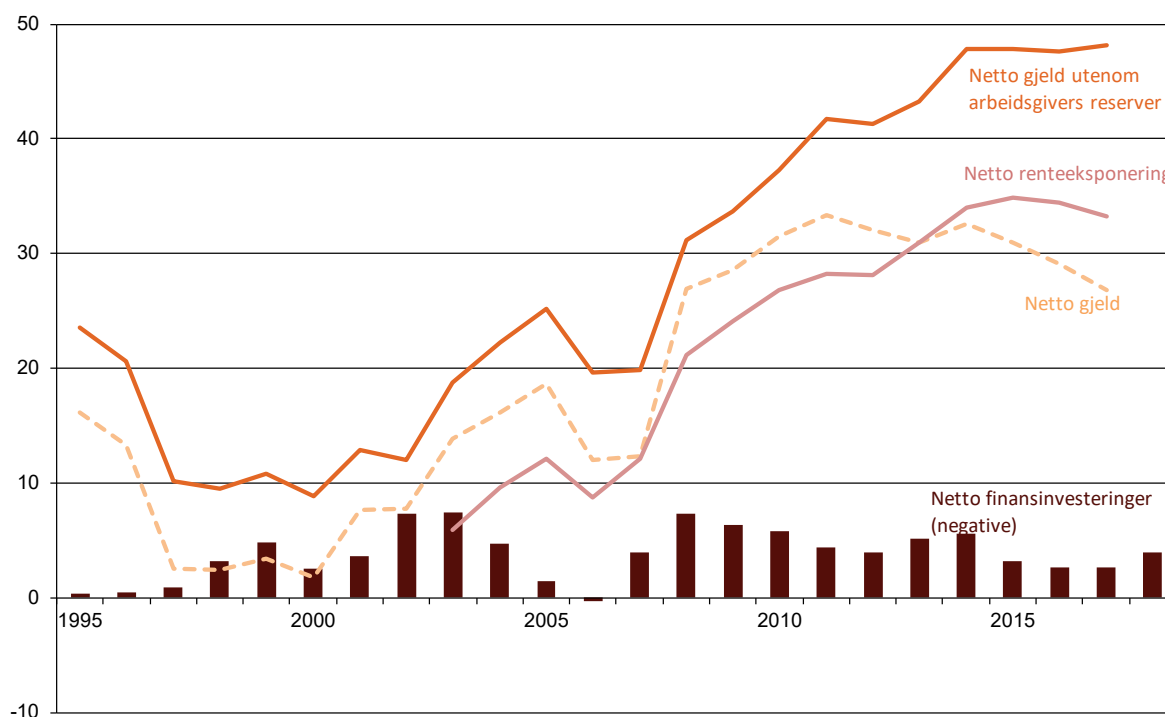
2.5 Nettofinansinvesteringer og økning i netto gjeld

Nettofinansinvesteringer (tidligere benevnt overskudd før lånetransaksjoner) er i nasjonalregnskapet definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom.

Nettofinansinvestering, med tillegg for eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringer.

Kommunesektoren hadde fram til 2014 betydelige negative nettofinansinvesteringer. For årene 2015-2017 lå underskuddet på et mer moderat nivå på under 15 mrd. kroner pr. år, tilsvarende rundt 3 pst. av inntektene. For 2018 anslås underskuddet å øke noe igjen til 21 mrd. kroner, tilsvarende knapt 4 prosent av inntektene.

Figur 2.6 viser utviklingen i netto gjeld (brutto gjeld fratrukket brutto fordringer), basert på statistikken for finansielle sektorregnskaper (Statistisk sentralbyrå). Som omtalt i tidligere rapporter, har Statistisk sentralbyrå gjennomført en omfattende revisjon av det såkalte institusjonelle sektorregnskapet. Dette finansielle sektorregnskapet inneholder et omfattende, detaljert og avstemt regnskap for fordringer og gjeld mellom ulike sektorer, basert på internasjonale retningslinjer for nasjonalregnskapet.

Figur 2.6 Nettofinansinvesteringer (negative), nettogjeld i kommuneforvaltningen. Pst. av inntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Deler av kommunenes plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen "arbeidsgivers reserver". Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet. Disse regnskapspostene inngår i forsikringsmessige avsetninger på balansens gjeldsside hos livsforsikringsselskaper og pensjonskasser. Kommunenes reserver (eiendel/fordringer) er knyttet til de kollektive avtalene de har inngått for sine ansatte med livselskaper og kommunale pensjonskasser.

Det framgår av figur 2.6 at medregnet denne kategorien fordringer utgjorde netto gjeld 26,5 prosent av inntektene ved utgangen av 2017, mens uten disse fordringene var gjeldsandelen 48 prosent ved utgangen av 2017. Målt på denne måten økte gjeldandelen med om lag 5 prosentenheter fra 2013 til 2014, og har vært ganske stabil etter det.

Selv om nettogjelden i kommuneforvaltningen utenom arbeidsgivers reserver utgjør 48 pst. av inntektene, gir ikke dette et fullstendig uttrykk for omfanget av den gjelden som belaster kommuneøkonomien. Noe av kommunesektorens bruttogjeld vil noe være videreført til privatpersoner og selskaper eller fortsatt stå ubrukt på konto. Noe vil være knyttet til investeringer innenfor vannforsyning, avløp og renovasjon, som finansieres gjennom gebyrene fra innbyggerne. Videre er det slik at staten dekker renteutgifter og noen avdrag på investeringer til skole, kirker, sykehjem og transportiltak i fylkene. Kommunesektoren har i tillegg rentebærende plasseringer (bankinnskudd og plasseringer i sertifikat- og obligasjonsmarkedet). For alle disse postene vil en høyere rente medføre økte inntekter for kommunesektoren, noe som delvis vil motsvare effekten som en økt rente har på renteutgiftene. Dersom en tar hensyn til disse faktorene, kan kommunesektorens renteesponering ved utgangen av 2017 anslås til 175 mrd. kroner, eller om lag 33 pst. av driftsinntektene. Det innebærer at 1 prosentpoeng høyere rente isolert sett vil belaste kommuneøkonomien med nærmere 1¼ mrd. kroner, eller vel 0,3 pst. av driftsinntektene, før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger og effekten en endring i renten vil kunne ha på finansavkastningen på kommunesektorens oppsparte pensjonsmidler.

2.6 Netto driftsresultat

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat viser hvor mye som kan disponeres til avsetninger og investeringer etter at driftsutgifter, renter og avdrag er betalt. Tallene for brutto og netto driftsresultat i 2017 bygger på data publisert av Statistisk Sentralbyrå 15. juni 2018.

Utvalget anbefaler at netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet over tid bør utgjøre om lag 2 pst. av driftsinntektene, med et anbefalt nivå på 1¼ pst. for kommunene (inkl. Oslo) og 4 pst. for fylkeskommunene. Anbefalingen knytter seg til konserntall, dvs. inkl. kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS).

Utviklingen i brutto og netto driftsresultat i perioden 2006-2017 er vist i tabell 2.3. Fra og med 2014 ble mva-kompensasjonen fra investeringer ført i investeringsregnskapet, ikke i driftsregnskapet som tidligere. Denne endringen medførte en reduksjon i brutto og netto driftsresultat. I tabellen er det korrigert for denne endringen ved at mva-kompensasjonen fra investeringer er trukket fra brutto og netto driftsresultat i årene før 2014, slik at tallene er sammenliknbare for hele perioden.

Etter et meget høyt netto driftsresultat i kommunesektoren som helhet i 2006, ble driftsresultatene svekket i 2007 og 2008. I årene 2009-2014 var driftsresultatene i underkant av utvalgets nåværende anbefaling på 2 pst., når en tilbakefører den nevnte føringsendringen av mva-kompensasjon fra 2014. I 2015 og 2016 ble netto driftsresultat kraftig forbedret, både i kommunene og fylkeskommunene, og for sektoren samlet utgjorde

det 3,2 pst. og 4,2 pst. disse to årene. Netto driftsresultat har gjennomgående vært høyere i fylkeskommunene enn i kommunene, jf. tabell 2.3.

I 2017 var netto driftsresultat samlet for kommunesektoren 3,9 prosent, dvs. litt ned fra året før. Endringen i driftsresultatene fra 2016 til 2017 hadde i hovedsak sammenheng med at utgiftsveksten ble noe høyere enn inntektsveksten, dvs. et litt svakere brutto driftsresultat, mens endringer i kommunesektorens netto finansutgifter hadde mindre betydning for utviklingen i netto driftsresultat.

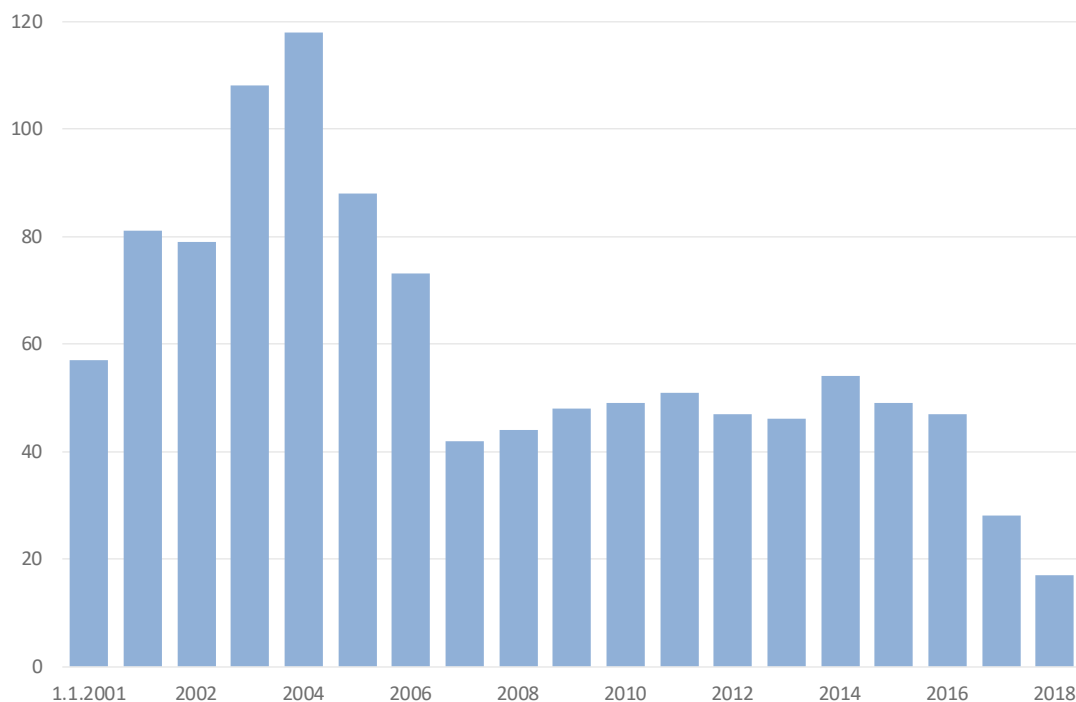
Tabell 2.3 Brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) og netto driftsresultat etter at merverdiavgiftskompensasjon fra investeringer er trukket fra for årene før 2014. Konsern. Prosent av brutto driftsinntekter. 2006-2017.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kommunesektoren												
Brutto driftsresultat	7,1	4,4	2,9	4,0	4,8	5,0	5,5	4,9	5,1	7,1	8,3	7,9
Netto driftsresultat	4,9	1,3	-1,0	1,6	1,8	1,4	2,0	1,5	1,5	3,2	4,2	3,9
Kommunene (inkl. Oslo)												
Brutto driftsresultat	7,4	4,6	3,2	4,0	4,1	4,9	5,3	4,8	4,9	6,9	8,2	7,9
Netto driftsresultat	5,0	1,1	-1,3	1,5	0,9	0,9	1,8	1,2	1,3	3,0	4,0	3,8
Fylkeskommunene												
Brutto driftsresultat	5,5	3,4	1,4	3,9	8,3	5,5	6,3	5,7	6,2	7,9	8,8	8,3
Netto driftsresultat	4,0	2,4	1,0	2,5	6,8	3,7	3,3	2,8	3,1	4,6	5,0	4,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

De gode driftsresultatene førte til at kommunene og fylkeskommunene kunne styrke de økonomiske bufferne de har til den løpende driften (disposisjonsfondene) og til å dekke inn underskudd fra tidligere år. For kommunene økte disposisjonsfond og mindreforbruk fra 10,2 pst. av driftsinntektene i 2016 til 11,5 pst. i 2017. For fylkeskommunene økte disposisjonsfondene fra 11,0 pst. til 11,4 pst.

Kommunene som hadde akkumulerte merforbruk fra tidligere år, benyttet driftsresultatene til å redusere eller dekke inn disse i 2017. Ved utgangen av oktober 2018 var i alt 17 kommuner ført opp i ROBEK som følge av akkumulerte underskudd. Dette er det laveste antallet som har vært i ROBEK siden registeret ble opprettet i 2001, jf. figur 2.7.

Figur 2.7 Antall kommuner i ROBEK. 2001-2017.

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

2.7 Kommunesektorens inntekter i 2019

Avsnittet er basert på omtalen av kommunesektorens inntekter i Nasjonalbudsjett 2019 og Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon for 2019. I tråd med etablert praksis regnes veksten i inntektene i 2019 fra anslått nivå på kommunesektorens inntekter i 2018 etter Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2018, målt i 2019-kroner.

Regjeringen legger opp til en vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 0,4 pst. i 2019

I kommuneproposisjonen for 2019 la regjeringen opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 1 og 2 mrd. kroner i 2019. Det ble varslet at frie inntekter ville øke med mellom 2,6 og 3,2 mrd. kroner.

Regjeringens budsjettforslag for 2019 legger opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2019 på om lag 1,9 mrd. kroner, tilsvarende 0,4 pst. Anslaget på vekst i samlede inntekter i 2019 må ses i sammenheng med at kommunesektoren ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett ble varslet om at de trolig ville få tildelt om lag 2,4 mrd. kroner i 2018 som følge av salg av oppdrettstillatelser i havbruksnæringen. Disse inntektene skulle ikke videreføres til 2019. Regjeringen legger videre opp til en realvekst i frie inntekter på 2,6 mrd. kroner, tilsvarende en realvekst på 0,7 pst. I tråd med etablert praksis regnes veksten i inntektene fra anslått nivå på kommunesektorens inntekter i 2018 etter Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2018.

Målt i forhold til anslått inntektsnivå i 2018 slik det anslås i Nasjonalbudsjettet 2019 er veksten anslått til -0,8 prosent i samlede inntekter og 0,1 prosent i frie inntekter.

Ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en pris- og kostnadsvekst i kommunal tjenesteyting på 2,8 pst. fra 2018 til 2019.

Regjeringen foreslår at økningen i kommunesektorens frie inntekter fordeles med 2,6 mrd. kroner til kommunene, mens fylkeskommunenes inntekter holdes uendret. Av veksten begrunnes 200 mill. kroner med opptrappingsplanen på rusfeltet, 100 mill. kroner er begrunnet med opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering og 200 mill. kroner er begrunnet med tidlig innsats i skolen.

Innenfor rammen av fylkeskommunenes frie inntekter foreslås det at 100 mill. kroner gis med en særskilt fordeling til opprusting og fornying av fylkesveinettet.

De anslått merkostnadene for kommunesektoren av befolkningsendringene anslås til 1,3 mrd. kroner i 2019. Av dette anslås det at om lag 1 mrd. kroner må dekkes innenfor kommunesektorens frie inntekter. De anslåtte merutgiftene er betydelig lavere enn det de har vært de siste årene.

I kommuneproposisjonen for 2019 ble veksten i kommunesektorens samlede pensjonskostnader anslått til i størrelsesorden 650 mill. kroner i 2019, ut over det som dekkes av den kommunale deflatoren.

Inntektsveksten i 2019 omtalt ovenfor er regnet fra inntektsnivået i 2018 slik det ble anslått etter stortingsbehandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2018. Siden skatteanslaget for 2018 nå er justert opp med 2,4 mrd. kroner og inntektene fra salg av oppdrettskonsesjoner ble noe høyere enn lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett, vil inntektsveksten regnet i forhold til nasjonalbudsjettets anslag på regnskap for 2018 bli lavere. Målt på denne måten anslås kommunesektorens samlede inntekter å falle reelt med knapt 0,8 mrd. kroner, tilsvarende -0,1 pst., mens de frie inntektene anslås å øke med knappe 0,1 mrd. kroner.

3 Inntekter for kommuneforvaltningen

I statsbudsjettet for 2019 er det anslått at kommunesektorens samlede inntekter vil utgjøre 515 mrd. kroner i 2018. Realveksten i de samlede inntektene for kommunesektoren fra 2002 til 2018 er 182 milliarder 2018-kroner. Samlede inntekter har gått opp med 47 prosent fra 2002 når det korrigeres for nye oppgaver og med 28 prosent når det korrigeres for demografiske endringer. Dette kan sies å være penger kommunesektoren har hatt til disposisjon for å finansiere økt behov grunnet reformer, regelendringer samt generelle velferdsøkninger. I 2017 ble realveksten i samlede inntekter noe svakere enn gjennomsnittet for perioden. I 2018 ser realveksten ut til å bli klart lavere enn i de foregående årene med en vekst på 0,6 pst.

Av kommunesektorens samlede inntekter er de frie inntektene anslått til 373 mrd. kroner 2018-kroner i 2018. Frie inntekter er inntekter som kommunene fritt kan disponere uten andre føringer enn gjeldende lover og forskrifter. Realveksten i frie inntekter fra 2002 til 2018 har vært på 32 pst. i perioden 2002-2018, men den generelle befolkningsøkningen og endringer i alderssammensetningen har medført økte utgifter for kommunesektoren. Tas det hensyn til dette, blir økningen på rundt 15 prosent i perioden, med sterkere vekst for kommunene enn fylkeskommunene.

Utviklingen i forholdet mellom samlede inntekter og de frie inntektene forteller om graden av rammefinansiering. Andelen frie inntekter gått litt ned fra 75 prosent i 2002 til anslagsvis 72 prosent i 2018.

I perioden januar - september 2018 betalte personlige skatteyttere inn 155 milliarder kroner i skatt på inntekt og formue til kommuner og fylkeskommuner. Sammenlignet med tilsvarende periode i 2017 økte skatteinngangen med om lag 5,6 mrd. kroner på landsbasis, tilsvarende 3,7 pst. Skatteinntektene har de siste årene økt sterkere enn lagt til grunn i budsjettoppleggene, noe som må ses i sammenheng med at utviklingen i innbetalt utbytteskatt har vært preget av skattereformen de siste årene. Skatteutjevningen bidrar til at alle kommuner tar del i merskatteveksten, selv om merskatteveksten før skatteutjevning kan være spesielt stor i enkelte kommuner.

Kommunene fikk til sammen 13,6 milliarder i inntekter fra eiendomsskatt i 2017, en økning på 1,3 milliarder kroner, eller 11 pst. fra 2016. De siste årene har antall kommuner med eiendomsskatt i hele kommunen økt betydelig, fra 199 i 2014 til 260 i 2018.

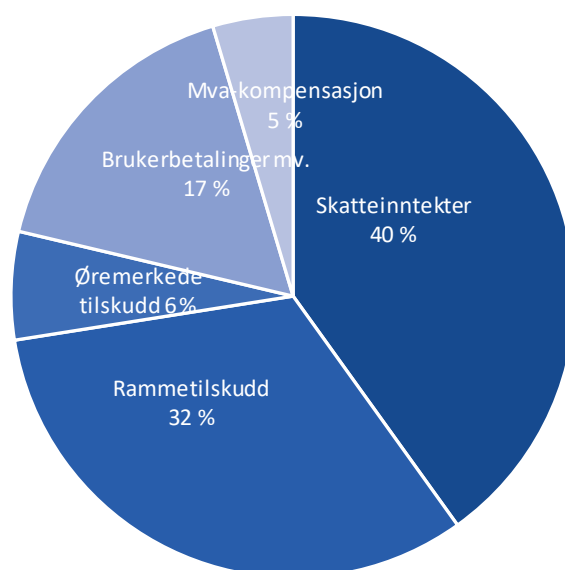
I 2017 fikk kommunene innbetalt 66,1 mrd. kroner for kommunale tjenester, noe som utgjør 13,4 prosent av de totale inntektene. Årlig gjennomsnittlig vekst er på 5,4 pst. de siste 10 årene. For de totale inntektene er tilsvarende tall 6,2 pst.

3.1 Kommunesektorens inntektskilder

Dette kapittelet ser nærmere på utviklingen i kommuneforvaltningens inntekter. Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget¹ er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjons-skatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Summen av skatt på inntekt, formue og eiendom, samt rammetilskudd er kommunesektorens frie inntekter. Dette er inntekter som kommunene fritt kan disponere uten andre føringer enn gjeldende lover og forskrifter. I statsbudsjettet for

¹ For nærmere forklaring av inntekter som inngår i kommuneopplegget, se vedlegg 3.

2019 er det anslått at kommunesektorens inntekter vil utgjøre 515 mrd. kroner i 2018. Av disse utgjør frie inntekter 373 mrd. kroner. Figur 3.1 viser hvordan kommunesektorens inntekter innenfor kommuneopplegget er anslått fordelt på de ulike inntektskildene i 2019. Brukerbetalinger mv. inkluderer også "Andre inntekter".

Figur 3.1 Sammensetning av kommunesektorens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget i 2019.

Kilde: Finansdepartementet

I kapittel 2 er det redegjort for utviklingen i kommunesektorens inntekter de siste årene (jf. tabell 2.1). I dette kapitlet drøftes utviklingen i kommunesektorens samlede og frie inntekter nærmere. Framstillingen i dette kapitlet bygger på tallmaterialet i Nasjonalbudsjettet 2019. Se for øvrig eget tabellvedlegg 4 for tallene bak de fleste av figurene.

På grunn av overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten 1. januar 2002 er startåret for tidsseriene satt til 2002.

De siste ti årene har befolkningen i Norge økt med 1,1 pst. årlig i gjennomsnitt, mot 0,8 pst. i perioden 2002-2008. Fra 2017 til 2018 økte befolkningen med 0,7 prosent. For å sammenholde inntektsutviklingen med befolkningsutviklingen har utvalget beregnet tall der både de samlede og de frie inntektene er vist per innbygger. I tillegg er inntektene justert for endringer i befolkningssammensetningen, siden demografiske endringer skaper endringer i behovet for og etterspørselen etter tjenester. Ved beregning av realvekst i samlede og frie inntekter benytter utvalget deflatoren for prisvekst i kommunesektoren som er utarbeidet av Finansdepartementet.

3.2 Samlede inntekter – realvekst 2002-2018

Den økonomiske virksomheten i kommunesektoren styres på lang sikt gjennom de inntektsrammene Stortinget fastsetter. Fra et *innbyggerperspektiv* er utviklingen i de samlede inntektene mest interessant, siden nivået på kommunesektorens samlede inntekter sier noe om hvor stor den kommunale tjenesteproduksjonen kan bli. Vekst i kommunesektorens samlede inntekter innebærer at innbyggerne kan få flere velferdstjenester levert fra kommunen. Dersom kommunene har fått tilført nye oppgaver som følges av økte inntekter,

Korreksjonsposter i de frie inntektene blir dokumentert årlig i Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon. For de samlede inntektene henvises det i tillegg til budsjettmateriale fra Finansdepartementet.

Prisutvikling

Ved justering for prisutvikling benytter utvalget en deflator for kommunenes kjøp av varer og tjenester som er utarbeidet av Finansdepartementet. Det tas her hensyn til utviklingen i lønnskostnader per årsverk samt prisutviklingen for investeringsvarer og annen produktinnsats (se vedlegg 7 for en historisk oversikt over årlig prisvekst i kommunesektoren).

Oppgaveoverføringer, nye oppgaver, endringer i finansieringsform, regelendringer m.m.

Ved å korrigere for nye oppgaver og overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåer, endringer i finansieringsform og eventuelt regelendringer m.v., gjøres vekstratene i tidsseriene mest mulig sammenlignbare. Korreksjonene er dokumentert i Kommunal- og moderniseringsdepartementets årlige budsjettproposisjon, og i budsjetttrundskrivene fra departementet. I beregningene av veksten i de samlede inntektene korrigeres det ikke for nye oppgaver, men ved beregning av veksten i de frie inntektene er det korrigert også for dette.

Utvikling i innbyggertallet

Flere innbyggere vil normalt innebære økt etterspørsel etter kommunale tjenester. For å fange opp den isolerte effekten av befolkningsvekst, kan det beregnes tall der inntektsveksten er vist per innbygger.

Endring i alderssammensetning

Endring i alderssammensetningen vil innebære endret etterspørsel etter kommunale tjenester, fordi ulike aldersgrupper har ulike behov for tjenester. Her er det korrigert for om befolkningen er blitt dyrere eller rimeligere å drive. I korrigeringene er det brukt en forenklet kostnadsnøkkel jf. kap 9.

Samlede inntekter

Samlede inntekter korrigeres for prisvekst og oppgaveoverføringer m.v. I tillegg korrigeres det for endringer i innbyggertall og endringer i befolkningens alderssammensetning.

Frie inntekter

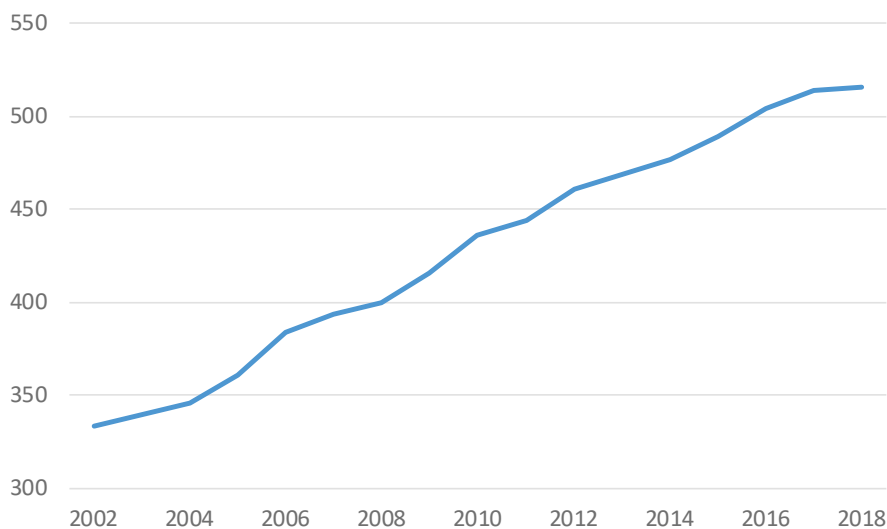
Frie inntekter korrigeres for prisvekst, nye oppgaver og innlemming av øremerkede tilskudd. Det beregnes også tallserier der det i tillegg korrigeres for endringer i innbyggertall og alderssammensetning.

innebærer dette en økning i tjenestetilbudet for befolkningen. Dersom inntektsveksten skyldes at oppgaver *flyttes* fra staten til kommunesektoren, øker ikke dette innbyggernes samlede tilbud av offentlige tjenester. Det korrigeres derfor for oppgaveoverføringer, men ikke for helt nye oppgaver, når indeksen for samlede inntekter beregnes. Figur 3.2. som viser nivået på samlede inntekter for kommunesektoren, er imidlertid ikke korrigert for oppgaveoverføringer.

Økning i kommunesektorens samlede inntekter på 182 mrd. 2018-kroner fra 2002 til 2018

Utviklingen i de samlede inntektene korrigert for pris- og lønnsutviklingen, men ikke for nye oppgaver m.m., vises figur 3.2 (og i vedlegg 4).

Realveksten i de samlede inntektene for kommunesektoren fra 2002 til 2018 er 182 milliarder 2018-kroner. Denne inntektsveksten gir et uttrykk for hva sektoren har til rådighet til å finansiere nye oppgaver, reformer, demografiske endringer og generell velferdsøkning.

Figur 3.2 Samlede inntekter for kommunesektoren 2002-2018. Mrd. 2018-kroner.¹

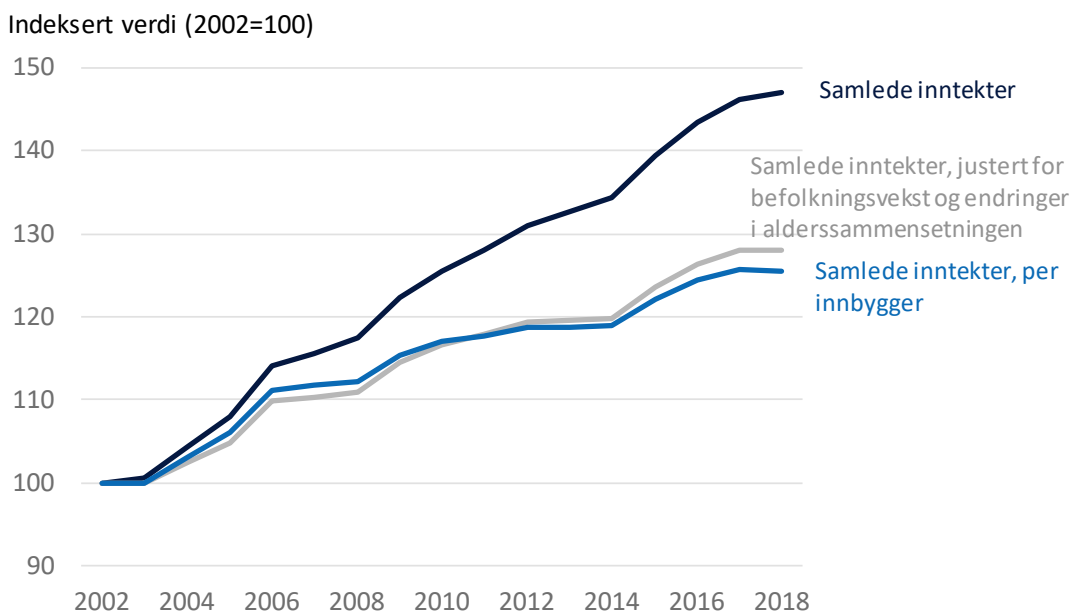
¹Trekket som ble foretatt i rammetilskuddet f.o.m. 2004 til å finansiere mva-kompensasjonsreformen er inkludert i de samlede inntektene ut fra at kommunene får disse midlene tilbake gjennom mva-kompensasjonsordningen. Beregningene i denne figuren er ikke korrigert for oppgaveoverføringer.

Kilde: Finansdepartementet

Samlede inntekter opp med 28 prosent fra 2002 når det korrigeres for befolkningsendringer

Figur 3.3 viser utviklingen i samlede inntekter i faste priser, korrigert for nye oppgaver, befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen.

Det er viktig å presisere at korrigeringen for endringer i alderssammensetningen bygger på uendrede gjennomsnittskostnader og forutsetter uendret standard, produktivitet og dekningsgrad på tjenestene. Det er ikke opplagt at kostnadene ved flere innbyggere og nye mottakere av kommunale tjenester er lik gjennomsnittskostnaden, og de er neppe heller ikke uavhengig av hvor endringene skjer. I beregningene tas det heller ikke hensyn til mulige endringer i befolkningens helsetilstand og funksjonsevne, arbeidsledighet, innvandrерandel, bosettingsmønster m.m. Slike endringer vil kunne ha betydning for behovet for tjenester og dermed for kommunenes utgiftsbehov. På samme måte som når utvalget anslår mer- og mindreutgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen, jf. kapittel 9, må også justeringene som er gjort her, betraktes som grove anslag.

Figur 3.3 Realutviklingen i kommunesektorens samlede inntekter korrigert for oppgaveoverføringer 2002=100.

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figuren viser en realvekst i samlede inntekter på om lag 47 pst. i perioden 2002-2018. Regnet per innbygger var realveksten på 26 pst. i perioden, noe som tilsier at en stor del av veksten blir spist opp av befolkningsvekst. Veksten i perioden er nokså lik om vi ser på samlede inntekter justert for befolkningsvekst, eller om det også justeres for alderssammensetning. En tolkning av dette er at selv om alderssammensetningen har endret seg i løpet av perioden er gjennomsnittsinnbyggeren om lag like kostnadskrevende i 2018 som i 2002.

En vesentlig del av veksten i kommunesektorens samlede inntekter frem til 2011 var knyttet til finansieringen av barnehager, som først ble innlemmet i frie inntekter fra 2011. I 2015 og 2016 tok veksten seg opp etter noe svakere vekst i 2013 og 2014, noe som må ses i sammenheng med en sterkere skatteinngang enn forventet. I 2017 ble realveksten i samlede inntekter noe svakere enn gjennomsnittet for perioden. I 2018 ser realveksten ut til å bli klart lavere enn i de foregående årene med en vekst på 0,6 pst. De siste tre årene har kommunesektoren fått betydelig merskattevekst, blant annet som følge av økt utbytteskatt som trolig skyldes tilpasning til skattereformen.

3.3 Frie inntekter – realvekst 2002-2018

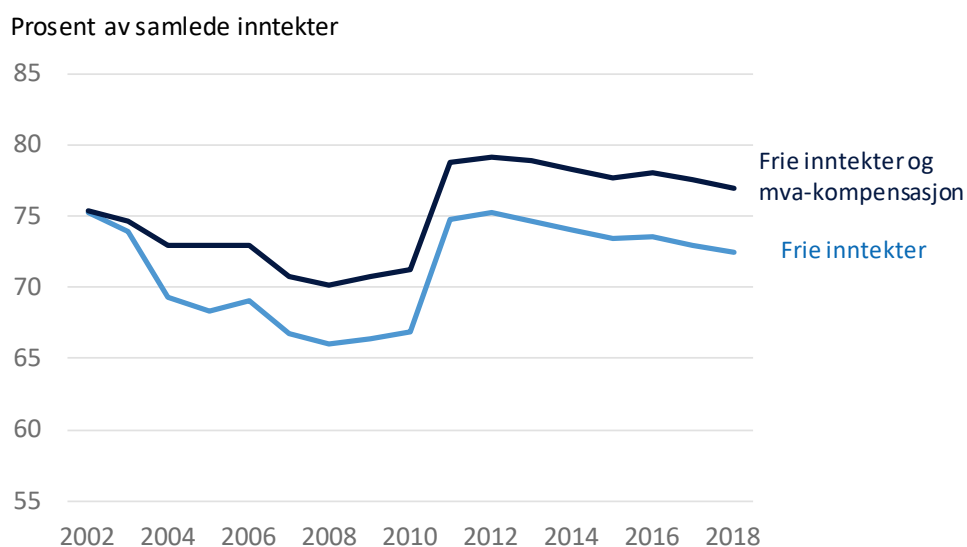
De samlede inntektene omfatter både frie inntekter og øremerkede tilskudd. Øremerkede tilskudd er midler som i prinsippet er bundet opp til spesifikke formål, mens kommunene og fylkeskommunene kan bruke de frie midlene fritt så lenge de oppfyller forpliktelser som stilles i lover og regelverk. De frie inntektene er derfor en indikator på kommunenes og fylkeskommunenes handlingsrom og er dermed mest relevante ut fra et *kommuneperspektiv*. For at vekstprosentene skal bli sammenlignbare over tid, korrigeres de frie inntektene for nye oppgaver, overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene, regelendringer og innlemminger av øremerkede tilskudd i rammetilskuddet og dermed i frie inntekter.

Andelen frie inntekter har gått noe ned siden 2002

I figur 3.4 vises utviklingen i frie inntekter som andel av de samlede inntektene. Utviklingen i forholdet mellom samlede inntekter og de frie inntektene viser graden av rammefinansiering.

Fra 2002 til 2005 falt de frie inntektenes andel av de samlede inntektene fra 75 pst. til 68 pst. Etter innlemmingen av de øremerkede tilskuddene til barnehager i de frie inntektene i 2011 økte andelen frie inntekter igjen, til i om lag 75 pst. i 2011. Andelen frie inntekter har fra 2012 gått litt ned og er også lavere enn i 2002. I 2018 ser andelen ut til å bli om lag 72 pst., litt ned fra året før.

Frie inntekter og mva-kompensasjon som andel av samlede inntekter har også gått litt ned siden 2012, se figur 3.4. Regnet på denne måten er det noe økning i andelen av de samlede inntektene i perioden sett under ett. Innføringen av mva-kompensasjonsordningen var provenynøytral for sektoren samlet. Ordningen ble finansiert ved et trekk i rammeoverføringene til kommunesektoren ved innføringen i 2004, mens kommunesektoren får tilbakeført mva-kompensasjon for kjøp av mva-pliktige varer og tjenester. Mva-kompensasjonen er forskjellig fra rammetilskudd i den forstand at det utbetalte beløpet påvirkes av kommunens aktivitet.

Figur 3.4 Kommunesektorens frie inntekter som andel av de samlede inntektene. 2002-2018. Prosent.

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

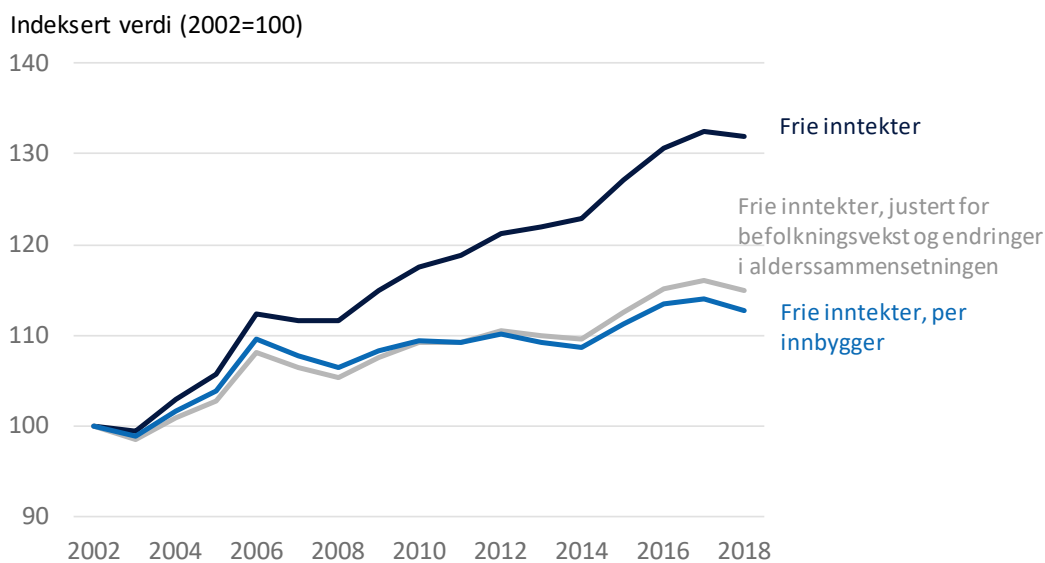
Realvekst i frie inntekter fra 2002 blir lavere når det justeres for befolkningsendringer

I figur 3.5 vises realutviklingen i kommunesektorens frie inntekter, korrigert for nye oppgaver, når det justeres for befolkningsvekst og eventuelt også endringer i alderssammensetningen. Mva-kompensasjon inngår ikke i tallene.

Realveksten i frie inntekter har vært på 32 pst. i perioden 2002-2018, men den generelle befolkningsøkningen og har medført økte utgifter for kommunesektoren. Realveksten per innbygger blir 13 prosent, mens veksten blir 15 prosent når det også korrigeres for alderssammensetningen.

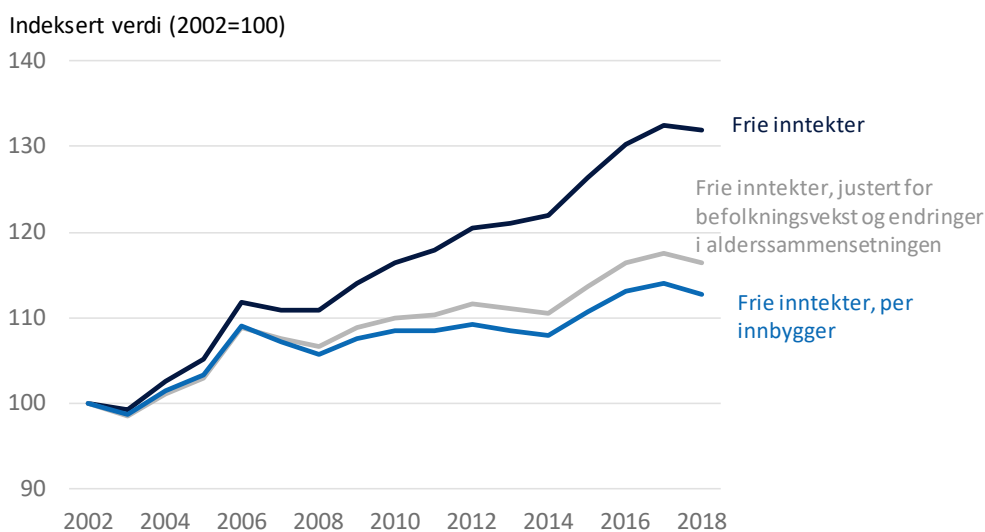
Gjennomsnittlig årlig vekst i kommunesektorens frie inntekter i perioden 2002 til 2018 har vært på 1,7 pst. Justert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen er

veksten i perioden henholdsvis 0,8 og 0,9 pst., med noe nedgang fra 2017 til 2018 etter sterk økning de tre foregående årene, og da særlig i 2015 og 2016. De siste tre årene har kommunesektoren hatt betydelig merskattevekst, noe som må ses i sammenheng med økt utbytteskatt som trolig skyldes tilpasning til skattereformen.

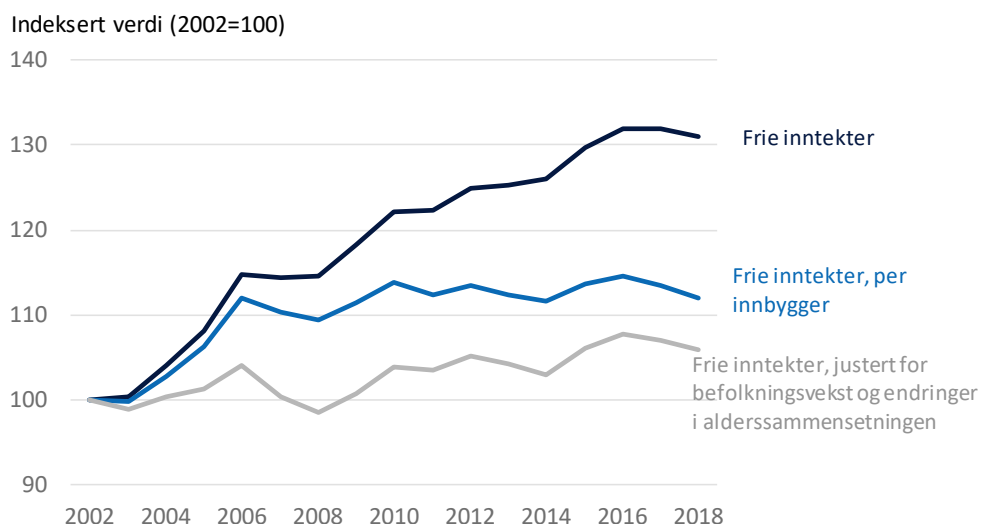
Figur 3.5 Realutviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002-2018, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver. Faste priser. 2002=100. Prosent.

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 3.6 Realutviklingen i kommunenes frie inntekter, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver. Faste priser. 2002=100. Prosent.

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 3.7 Realutviklingen i fylkeskommunenes frie inntekter, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver. 2002=100. Prosent.

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

For perioden 2002-2018 er realveksten i kommunenes frie inntekter beregnet til 32 pst., mens fylkeskommunene har hatt en vekst på 31 pst., jf. figur 3.6 og 3.7. Om det tas hensyn til både økning i antall innbyggere og endret alderssammensetning, blir veksten i perioden 2002-2018 om lag 15 prosentpoeng lavere for kommunene og om lag 25 prosentpoeng lavere for fylkeskommunene.

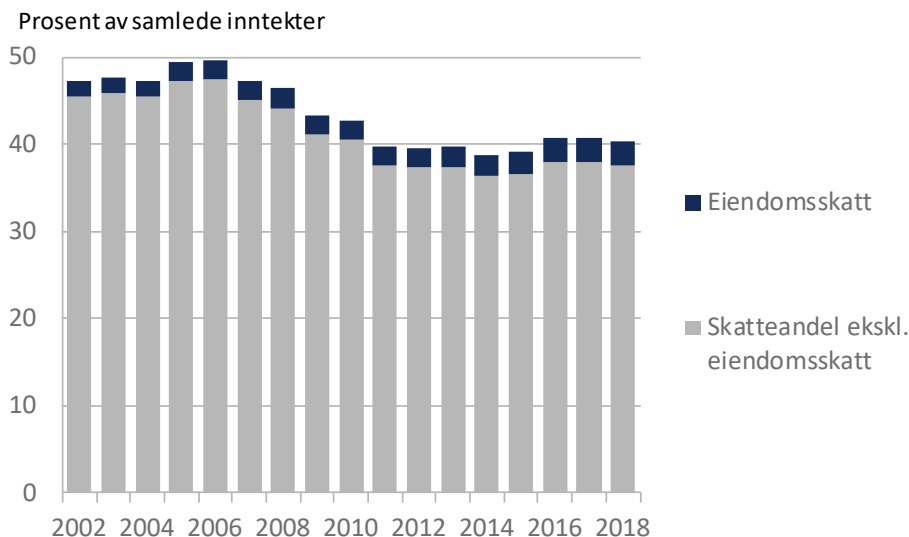
3.4 Skatteinntekter og eiendomsskatt

Som ledd i budsjettopplegget for kommunesektoren, legges det opp til en fordeling av frie inntekter på skatteinntekter og rammetilskudd. Kommunesektorens andel av landets samlede skatteinntekter bestemmes ved fastsettelsen av den kommunale skattøren. Skattøren for kommuner og fylkeskommuner vedtas av Stortinget ved behandlingen av statsbudsjettet det enkelte år. Skattøren er tilpasset det nivået på skatteinntektene til kommunesektoren som er lagt til grunn i budsjettopplegget.

Skatteandelen har vært rundt 40 pst. siden 2011

Skatteandelen er den andelen av kommunesektorens samlede inntekter som er skatteinntekter. Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2001 la Stortinget til grunn en gradvis opptrapping av skatteandelen fra 44 pst. til 50 pst. Realisert skatteandel vil kunne avvike fra opplegget i Statsbudsjettet som følge av at skatteinntektene øker mer eller mindre enn anslått. Etter 2006 og frem til 2011 ble skatteandelen gradvis trappet ned for deretter å ligge rundt en politisk målsetning om 40 prosent. I 2018 er skatteandelen anslått til 40,4 pst. Utviklingen i skatteandelen er vist i figur 3.8.

Skatteandelen avhenger dels av fordelingen av frie inntekter på skatteinntekter og rammeoverføringer i budsjettopplegget, dels av den faktiske utviklingen i skatteinntektene i de enkelte år. I budsjettoppleggene gjennom perioden 2006-2010 kom den årlige veksten i frie inntekter i hovedsak som rammeoverføringer i budsjettframleggene.

Figur 3.8 Utviklingen i skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. 2002-2018. Prosent.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

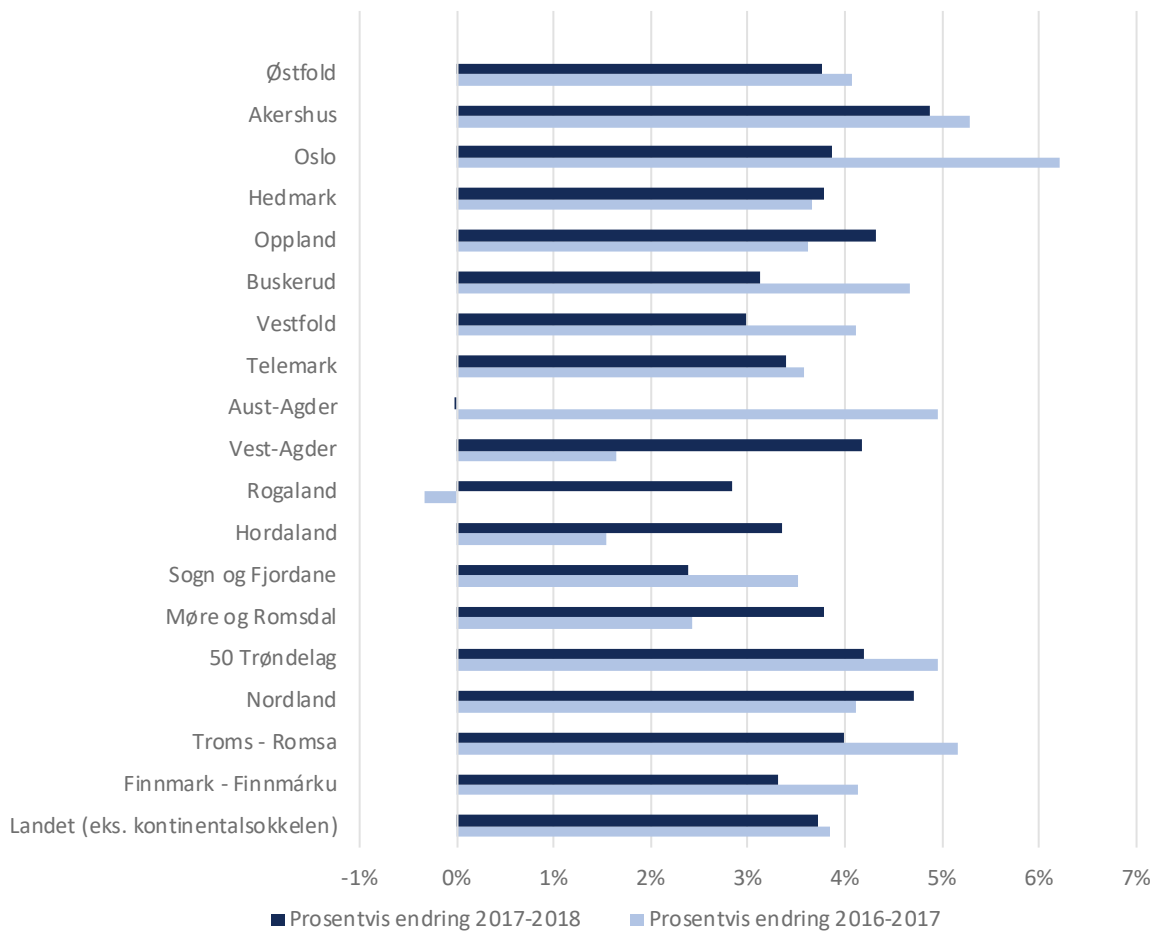
Fortsatt vekst i skatteinntektene til kommunesektoren

I perioden januar - september 2018 betalte personlige skatteyttere inn 155 milliarder kroner i skatt på inntekt og formue til kommuner og fylkeskommuner. Sammenlignet med samme periode i 2017 økte skatteinntekten med om lag 5,6 mrd. kroner på landsbasis, tilsvarende 3,7 pst., jf. også avsnitt 2.1. Økningen er omtrent som på samme tidspunkt i 2017.

Uttak av utbytte som tilpasning til skattereformen i 2015 bidro til ekstra innbetaling av skatteinntekter gjennom 2016. Dette ga økt skatt på alminnelig inntekt som deles mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. I tillegg bidro blant annet økningen i kommunalt og fylkeskommunalt skattøre og økningen i nominelle lønnssummer til økningen i skatteinntekten fra 2015 til 2016. Økningen i skatteinntektene ble også i 2017 høyere enn lagt til grunn, og det ser nå også ut til at skatteinntektene i 2018 blir høyere enn lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett for 2018. Selv om størstedelen av effekten ble tatt ut gjennom høye utbytter i 2015, var uttaket av utbytte relativt høyt også i 2016 og 2017. Høyere utbytte enn forventet i 2016 og 2017 har bidratt til merskattevekst i 2017 og 2018 gjennom ekstra innbetaling av forskuddsskatt og restskatt.

Størst skattevekst i Akershus og Nordland

Akershus og Nordland hadde sterkest skattevekst de ni første månedene i 2018 sammenliknet med tilsvarende periode i 2017. Aust-Agder lå vesentlig under landsgjennomsnittet med 0-vekst, jf. figur 3.9.

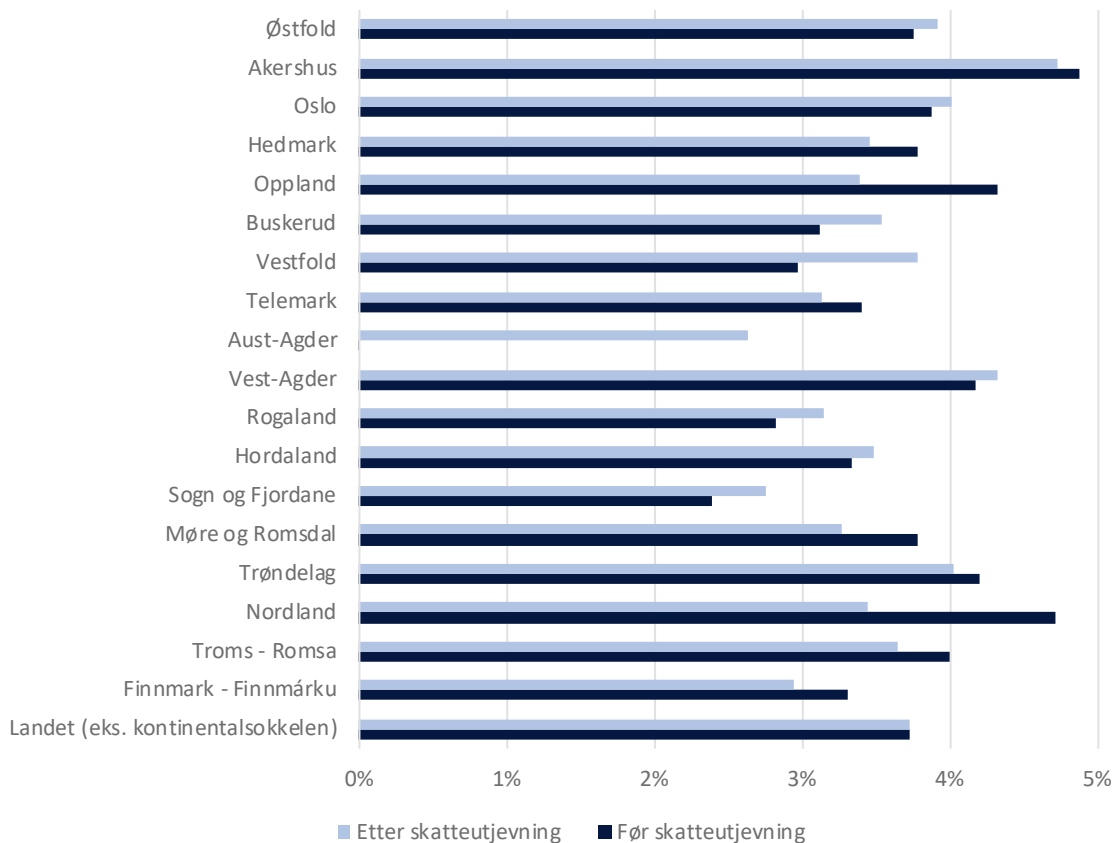

Figur 3.9 Akkumulert skatteinntang (før skatteutjevning) i formueskatt og skatt på personlig skattytere, til kommunesektoren i årenes ni første måneder. 2016-2017 og 2017-2018. Nominell vekst i pst. fra året før.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Skatteutjevningen gir mindre variasjoner i inntektene for kommunene

I dette avsnittet ser vi nærmere på betydningen av skatteutjevningen for veksten i skatteinntektene. Figur 3.10 viser at etter skatteutjevning blir veksten i inntektene i de fleste tilfeller jevnere fordelt mellom fylker. Aust-Agder går eksempelvis fra å ha 0-vekst til å ha vekst i skatteinntektene på 2,7 prosent. I figur 3.10 er det ikke tatt hensyn til innbyggertall, noe som gjøres i skatteutjevningen. Dette bidrar til at for eksempel Oslo som hadde litt større vekst i skatteinntektene enn landsgjennomsnittet før skatteutjevning får enda litt sterkere vekst etter skatteutjevning.

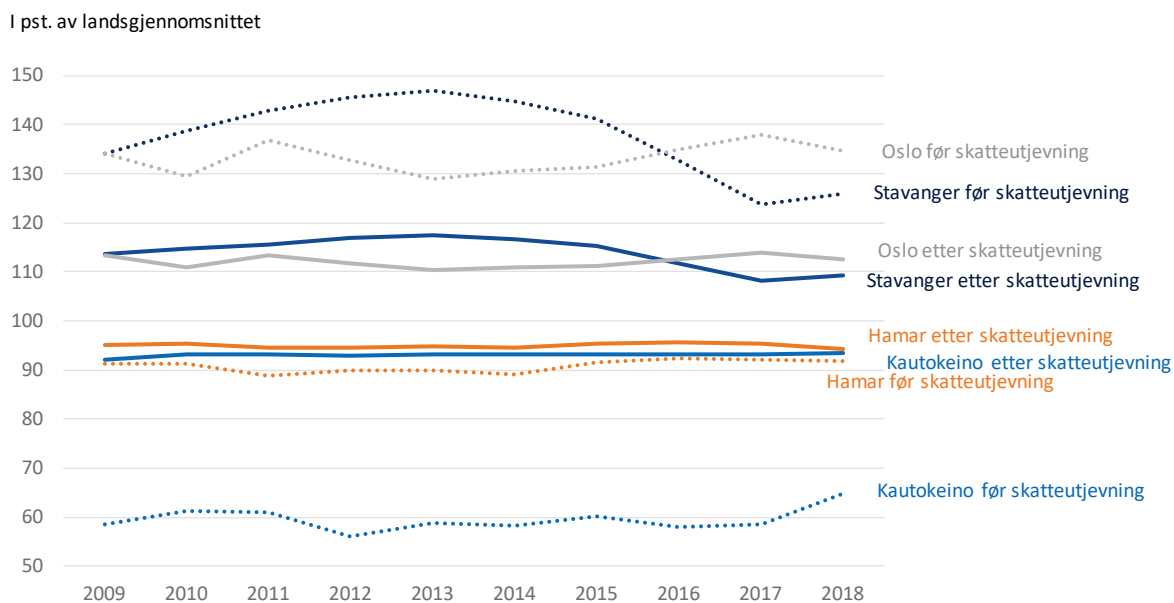

Figur 3.10 Prosentvis endring i akkumulert skatteinntang i formueskatt og skatt på personlig skattytere, til kommunesektoren i årenes ni første måneder sammenliknet med tilsvarende periode året før. Før og etter skatteutjevning. Nominell vekst i pst. fra året før.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

For å se nærmere på hvordan skatteutjevningen påvirker inntektene i kommunene, har utvalget sett nærmere på fire kommuner med ulik skatteinntang og ulike endringer i skatteinntang over tid. Figur 3.11 viser skatteinntangen til kommunene Oslo, Stavanger, Hamar og Kautokeino per innbygger sett i forhold til landsgjennomsnittet for perioden 2009-2018.

Vi ser av figur 3.11 at Oslo og Stavanger i perioden 2009-2018 har hatt skatteinntekter per innbygger som ligger betydelig over landsgjennomsnittet. Hamar ligger noe under landsgjennomsnittet. I forhold til landsgjennomsnittet har Stavanger hatt nedgang fra 2013 til 2017, noe som må ses i sammenheng med nedgang i aktiviteten innenfor petroleumsrelatert virksomhet. Både Oslo og Hamar hadde noe økning sammenliknet med landsgjennomsnittet i perioden. Fra 2017 til 2018 kan denne utviklingen ha snudd: Stavanger hadde sterkere vekst enn landsgjennomsnittet, Oslo og Hamar lavere. Kautokeino har ofte ligget lavest av kommunene i skatteinntekter per innbygger før skatteutjevningen. Vi ser av figuren at kommunen i alle år blir løftet opp til over 90 prosent av landsgjennomsnittet etter skatteutjevning.

Figur 3.11 Skatteinntang til kommunesektoren i løpet av året i enkelte kommuner. Per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet.¹ Før og etter skatteutjevning.

¹ Atte første måneder for 2018.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

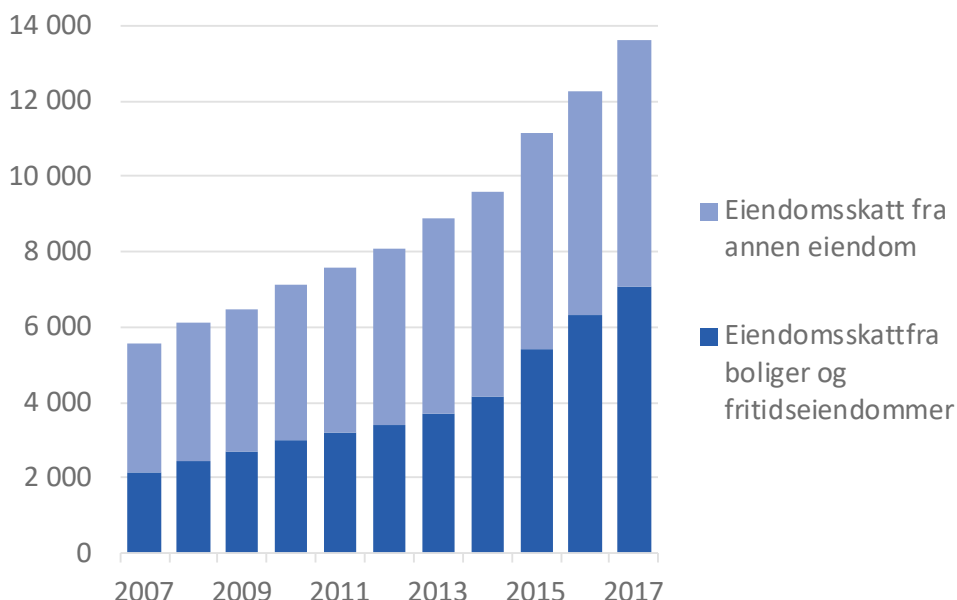
Forskjellene mellom kommunene og mellom fylkeskommunene reduseres betydelig gjennom systemet for utjevning av skatt på inntekt og formue. For kommunene innebærer ordningen at kommuner med skatteinntang under landsgjennomsnittet i første omgang blir kompensert for 60 pst. av differansen mellom egen skatteinntang og landsgjennomsnittet. Kommuner med skatteinntang over landsgjennomsnittet blir tilsvarende trukket for differansen mellom egen skatteinntang og landsgjennomsnittet. Kommuner med skatteinntang under 90 pst. av landsgjennomsnittet blir ytterligere kompensert for 35 pst. av differansen mellom egne skatteinntekter og landsgjennomsnittet. Stor økning og nedgang i skatteinntangen for den enkelte kommune vil dermed gjennom skatteutjevningen gi langt mindre utslag i kommunenes inntekter enn endring i skatteinntekter isolert skulle tilsi. Skatteutjevningen fungerer dermed som en sikring mot variasjon i egen skatteinntang. Skatteutjevningen bidro til at kommunen med lavest skatteinntekt per innbygger i 2017 hadde 93 prosent av landsgjennomsnittet i skatteinntekter etter utjevning.

Av figur 3.11 ser vi at skatteutjevningen trekker Oslo og Stavanger ned nærmere landsgjennomsnittet, mens Hamar og Kautokeino trekkes opp. Figuren viser at skatteutjevningen også har bidratt til å dempe variasjonene i skatteinntektene. Nedgangen i skatteinntekter per innbygger for Stavanger fra 2013-2017 i forhold til landsgjennomsnittet er eksempelvis langt mindre etter skatteutjevning enn før skatteutjevning.

Skatteutjevningen fører til at alle kommuner tar del i en skattevekst på landsbasis, selv om det ikke blir skattevekst før utjevning i egen kommune. For en kommune med skatteinntekter under 90 pst. av landsgjennomsnittet vil en økning i skatteinntektene på 1 000 kroner per innbygger i gjennomsnitt for landet, gi en merskattevekst på nær 950 kroner per innbygger, selv om skatteinntektene før utjevning er uendret i egen kommune.

Stadig flere innbyggere berøres av eiendomsskatt

Eiendomsskatten er en del av de frie inntektene og regnes med i skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter, skatteandelen. Kommunene fikk til sammen 13,612 milliarder i inntekter fra eiendomsskatt i 2017, en nominell økning på 1,327 milliarder kroner, eller 11 pst. fra 2016. Økningen må blant annet ses i sammenheng med at Oslo kommune økte satsen for eiendomsskatt. Inntektene fra eiendomsskatt utgjorde 3,0 pst. av kommunenes totale brutto driftsinntekter i 2017, i 2016 var andelen 2,9.

Figur 3.12 Inntekter fra eiendomsskatt. Mill. kroner. Løpende priser.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

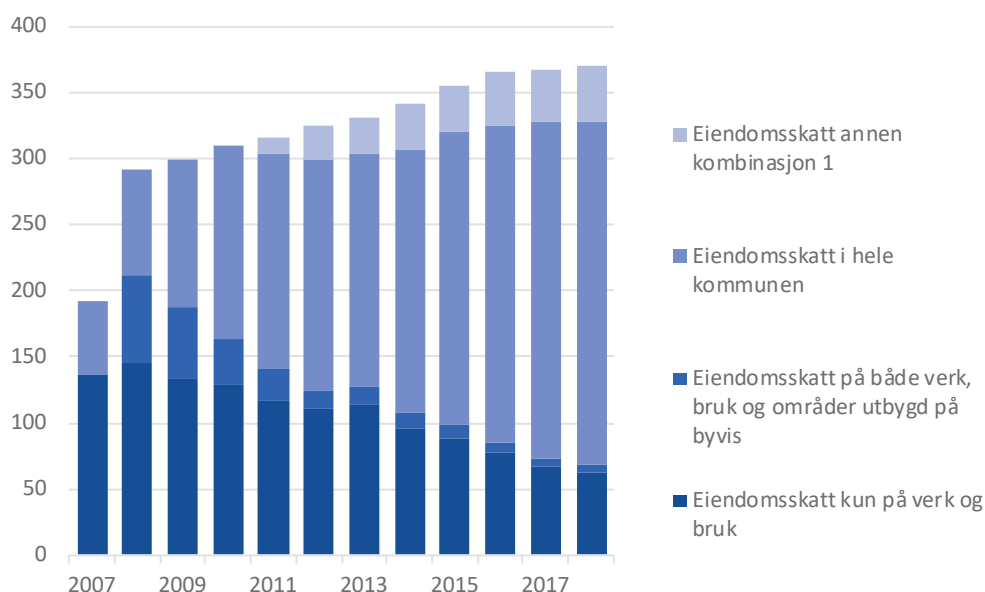
I løpet av perioden 2007-2018 har det vært en økning i antall kommuner som har innført eiendomsskatt, se figur 3.12. I 2018 benytter 370 kommuner eiendomsskatt, mot 367 kommuner året før. Av de 370 i 2018 hadde 260 kommuner eiendomsskatt i hele kommunen, mot 254 kommuner året før og 55 i 2007. Som det fremgår av figur 3.13, har antall kommuner med eiendomsskatt i hele kommunen hatt en sterkere økning enn antall kommuner med eiendomsskatt totalt sett de siste årene.

Stadig flere eiere av boliger og fritidseiendommer betaler eiendomsskatt. Samlet eiendomsskatt fra boliger og fritidseiendommer har nominelt økt med 229 pst. i perioden fra 2007 til 2017, noe som er mer enn samlet eiendomsskatt fra annen eiendom, som har økt med 91 pst. i samme periode. Samlet eiendomsskatt for all eiendom økte nominelt med 144 prosent i perioden.

I gjennomsnitt betaler en eier av en enebolig på 120 kvadratmeter 4 138 kroner i eiendomsskatt i 2018, mot 4 107 kroner i 2017. Høyeste rapporterte skattebeløp på slike eiendommer i 2018 var om lag 9 400 kroner, og det laveste var rundt 400 kroner.

I 2018 er den gjennomsnittlige skattesatsen 5,7 promille, som er uendret fra 2017. Den generelle skattesatsen skulle i 2018 ligge mellom 2 og 7 promille av taksten på eiendommen. Innenfor denne rammen er det kommunene som bestemmer nivået på skattesatsen. Det første året det blir utskrevet eiendomsskatt i en kommune, kan skattesatsen ikke være høyere enn 2 promille, per 2018. Skattesatsen kan heller ikke økes med mer enn 2 promille årlig. Disse skrankene er foreslått endret i Statsbudsjettet 2019.

144 kommuner valgte å benytte muligheten til å ha en differensiert skattesats for boliger og fritidseiendommer i 2018. 108 kommuner har et bunnfradrag for boliger og fritidseiendommer. Fritak fra eiendomsskatt for nye boliger blir benyttet av 107 kommuner i 2018.

Figur 3.13 Antall kommuner med eiendomsskatt.

¹ Eiendomsskatt annen kombinasjon er: Har eiendomsskatt både i områder utbygd på byvis og på verker og på næringseiendommer, herunder verker og bruk; Har eiendomsskatt i hele kommunen, unntatt verker og bruk og annen næringseiendom; Har eiendomsskatt bare i områder utbygd på byvis; Har eiendomsskatt bare på næringseiendommer, herunder verker og bruk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.5 Betalinger for kommunale tjenester

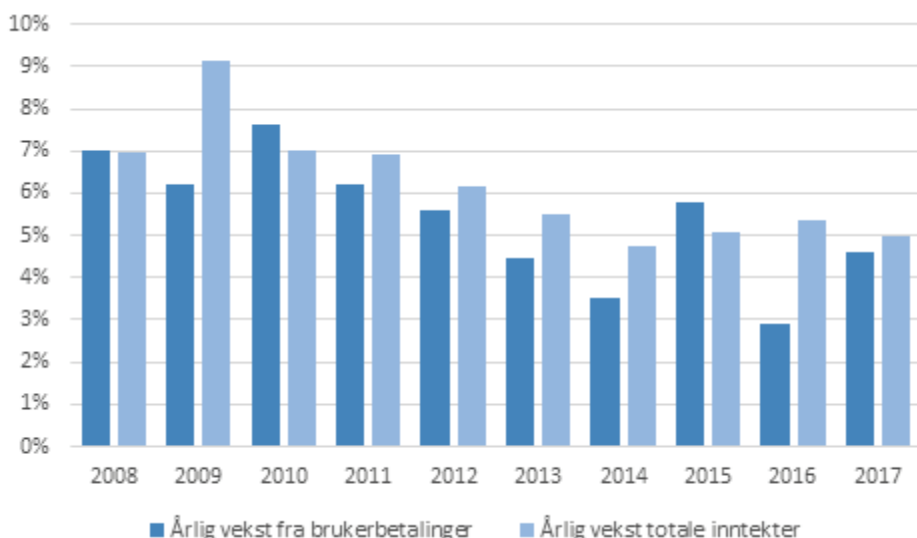
Totale inntekter fra betalinger for kommunale tjenester

Kommuneforvaltningen fikk innbetalt 66,1 milliarder kroner for kommunale tjenester i 2017. Disse innbetalingene utgjør 13,4 pst at totale inntekter².

Den årlige prosentvise veksten var i 2017, i likhet med de fleste øvrige år de siste 10 årene, noe lavere innen brukerbetalinger enn for de totale inntektene. Årlig gjennomsnittlig vekst i inntektene fra brukerbetalinger er 5,4 pst. de siste 10 årene. For de totale inntektene er tilsvarende tall 6,2 pst.

Inntektene fra betalinger for kommunale tjenester økte med 4,6 pst. fra 2016 til 2017. Det er en langt sterkere vekst enn fra 2015 til 2016, da veksten kun var 2,9 pst. Veksten er likevel moderat sett i et 10-års perspektiv: Den er om lag på samme nivå som gjennomsnittet for de siste 5 årene og om lag 2 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet for 5-årsperioden før disse årene (dvs. i perioden 2008-2013).

² Kilde: SSB, Tabell: 10727.

Figur 3.14 Inntekter fra betalinger for kommunale tjenester og totale inntekter, årlig prosentvis vekst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Tabell: 10727.

Inntekter etter tjenesteområder

I tabell 3.1 gis oversikt over hvor store inntekter som kom fra ulike tjenesteområder de siste seks årene, prosentvis endring både siste år og siste fem år samt hvor mye inntektene utgjør av tjenesteområdets tilhørende driftsutgifter.

Tabell 3.1 Betalinger for kommunale tjenester fordelt på funksjonsområder. De årlige inntektstallene er avrundet til milliarder kroner med en desimal. Endringstallene som er angitt i prosent er beregnet ut fra grunnlagstallene, som er i millioner kroner.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Endring 2016-17	Endring 2012-17	Andel av driftsutgifter
	(mrd. kr)	(mrd. kr)	(mrd. kr)	(mrd. kr)	(mrd. kr)	(mrd. kr)	(pst)	(pst.)	(pst.)
Administrasjon	1,2	1,3	1,2	1,5	1,4	1,5	4,7	21,8	3,4
Barnehager	3,6	3,7	3,9	4,0	4,0	4,1	2,3	12,5	8,2
Skole / undervisning	1,6	1,7	1,7	1,7	1,9	2,1	14,0	33,0	1,8
Skolefritidsordning	2,8	3,0	3,2	3,3	3,4	3,4	1,0	23,3	69,8
Helse- og sosialtjenester	13,9	14,5	15,3	15,9	16,7	17,3	3,3	24,5	9,3
Kommunehelsetjenester	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9	5,5	28,5	5,0
Tannhelsetjenester	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	3,6	20,0	21,2
Pleie og omsorg	7,4	7,7	8,0	8,1	8,3	8,4	0,6	13,2	7,2
Boliger	4,6	4,9	5,2	5,5	6,0	6,4	6,0	37,4	100,9
Andre sosiale tjenester	0,5	0,6	0,7	0,7	0,8	0,9	8,7	69,8	2,1
Tekniske tjenester mv.	23,2	24,1	24,7	26,7	27,8	29,3	5,8	26,2	34,9
Vann	5,6	5,7	5,9	6,3	6,4	6,7	3,8	19,7	81,4
Avløp / kloakk	6,5	7,1	7,4	8,0	8,3	8,7	4,9	33,4	87,6
Renovasjon	5,5	5,5	5,8	6,2	6,5	6,6	2,9	21,8	90,1
Brannvern / feiing	0,9	0,9	1,0	1,0	1,1	1,2	9,7	39,2	20,8
Samferdsel	2,7	2,5	2,2	2,5	2,8	3,3	15,0	20,5	7,5
Andre tekniske tjenester	2,1	2,4	2,4	2,7	2,7	2,9	8,0	34,7	31,8
Næringsøkonomiske formål	3,6	4,0	4,2	4,1	3,9	4,4	10,4	19,8	48,7
Kultur og idrett	3,7	3,7	3,9	4,2	4,0	4,0	3,7	8,0	12,5
Sum	53,7	56,0	58,0	61,4	63,2	66,1	4,8	23,1	12,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10723 inkludert grunnlagsdata)

Det er de tekniske tjenestene – og da spesielt vann, avløp og renovasjon – som står for de største inntektene fra brukerbetaling. Deretter følger opphold på institusjon, husleie for kommunalt disponerte boliger, næringsøkonomiske formål, barnehager, kultur/idrett og skolefritidsordning.

Blant disse har det siste fem år vært størst inntektsøkning innen husleie for kommunale boliger. Lavest vekst har det vært innen kultur/idrett, barnehager og pleie/omsorg.

Sammenliknet med tilhørende driftsutgifter er nivået på brukerbetalingene høyest innen kommunalt disponerte boliger der brukerne totalt betaler marginalt mer enn tilhørende driftsutgifter. Deretter følger VAR-tjenestene der brukerbetalingene utgjør mellom 80 og 90 pst av tilhørende driftsutgifter. Skolefritidsordning ligger også relativt høyt med om lag 70 pst. Lavest grad av brukerfinansiering er det innen skole / undervisning med litt under 2 pst.

Prisendringer for kommunale tjenester

Utviklingen i prisene for kommunale tjenester forteller noe om i hvilken grad innbyggerne og næringsliv i kommunene finansierer utgiftsøkninger i sektoren.

I likhet med tidligere TBU-rapporter gjengis utvikling i gjennomsnittspriser for brukerbetaling i barnehager og for tekniske tjenester vedrørende bolig³. Prisene er videre sammenliknet med den generelle prisutviklingen representert ved konsumprisindeksen (KPI).

Tabell 3.2 Brukerbetaling for utvalgte kommunale tjenester. Prisendring i pst. siste 12 måneder per januar, inkludert KPI. Gjennomsnitt per år i perioden 2002-08, og årlige prisendringer fra 2009 til 2018. I tillegg gjennomsnitt for hele perioden, samt gjennomsnittlig pris per husstand 2018 (kroner).

	2002-07	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Gj.sn. 2002-18 ¹	Pris i 2018 (kroner)
Vann	2,7	6,6	8,1	4,0	4,9	4,4	3,2	3,1	5,0	0,9	2,3	3,2	3,7	4 352
Avløp	1,5	6,3	7,5	4,9	4,3	4,4	3,9	3,5	6,3	2,5	2,3	3,7	3,6	4 910
Renovasjon	2,3	4,7	6,1	7,9	8,3	1,3	-0,5	2,1	3,7	1,3	2,3	2,6	3,2	3 485
Feiing	4,5	4,1	6,3	8,0	3,4	6,8	11,8	4,0	2,3	4,5	3,5	3,4	5,1	464
Komm. barnehage	-4,7	-0,1	-0,3	0,8	0,9	1,6	0,1	3,3	2,7	-0,5			-1,1	
Barnehager (komm. og priv.) ³											0,9	4,9	2,9	30 725 ²
KPI	1,4	3,6	2,3	2,5	2,0	0,5	1,4	2,2	2,1	2,9	2,8	1,6	2,2	
Kommunal deflator	3,5	6,4	3,9	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,4	2,6	2,4	3,0	3,5	

¹ Gjennomsnittlig prisstigning er beregnet i form av et aritmetisk gjennomsnitt (i tidligere rapporter geometrisk gjennomsnitt).

² Beløpet gjelder både kommunale og private barnehager, er i motsetning til i tidligere rapporter inkl. tilleggsutgifter (kostpenger m.m.).

³ Fra og med 2017 foreligger tall for prisendring på barnehageplass kun samlet for kommunale og private barnehager.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.2 viser at for alle de fem tjenestene er prisendringene⁴ fra januar 2017 til januar 2018 høyere enn veksten i KPI. Dette i motsetning til de to forutgående årene da det kun var prisen for feiing som økte mer enn KPI. Perioden fra 2002 til 2018 kjennetegnes likevel at for alle tjenestene, med unntak av barnehager, har prisene økt mer enn den generelle prisveksten.

Innen de tekniske tjenestene har ikke kommunene lov til å kreve høyere gebyrer enn selvkost. Noen kommuner velger å prise tjenestene til selvkost mens andre velger lavere pris enn selvkost. Når disse prisene øker mer enn den generelle prisveksten, kan det derfor

³ For barnehager gjenspeiler beløpet gjennomsnittlig pris for fulltidsopphold per barn. For de fire tekniske er det lagt til grunn gjennomsnittspris inkludert mva. for en standard bolig på 120 kvadratmeter. Alle beløpene er basert på prisnivået per januar 2018.

⁴ Pris gjenspeiler gjennomsnittspris utarbeidet av Statistisk sentralbyrå.

skyldes at de tilhørende kostnadene øker. Eksempelvis har investeringene innen VAR-sektoren (vann, avløp og renovasjon) i denne perioden vært relativt store og kan ha bidratt til relativt høy utgiftsvekst. Veksten i disse prisene kan også skyldes at kommunene i større grad enn før legger seg tettere opp til selvkost i sin prising.

Prisene for opphold i barnehager er i stor grad regulert av statlige regler. De årlige prisendringene har stort sett vært lavere enn både for de tekniske tjenestene og den generelle prisveksten. Prisendringen fra 1. januar 2017 til 1. januar 2018 skiller seg ut som både den høyeste årlige veksten i hele perioden og det eneste året hvor den prosentvise prisveksten er større enn for de andre tjenestene. Den høye prisveksten må ses i lys av økningen i maksimalsatsen på 6,6 pst fra 2017 til 2018⁵.

⁵ Kilde: <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/barnehage/foreldrebetaling/>.

4 Tjenester og investeringer

Kapittel 4 gir en oversikt over utgifter og omfang i kommunesektorens tjenester, inkludert produksjonsindeks og investeringer. Den demografiske utviklingen viser at det er en vekst i aldersgruppene som har høy etterspørsel etter kommunale tjenester, blant annet aldergruppen 6-15 år og 67 år og eldre. Omfanget av tjenesteproduksjonen øker for disse gruppene, både innenfor skolesektoren, barnevernet og omsorgssektoren. Av resultater er det en svak forbedring i mestringsnivået for nasjonale prøver i grunnskolene, en bedring i andelen som består videregående opplæring innen fem år og en reduksjon i elever som slutter i den videregående skole.

Investeringene i kommunesektoren lå på et historisk sett høyt nivå, selv om det var en svak nedgang i 2017. Årlige investeringer utgjorde 71 mrd. kroner i 2017, en økning på 80 pst. siden 2003. Nærmere halvparten av veksten i investeringene kan henføres til de tekniske tjenestene.

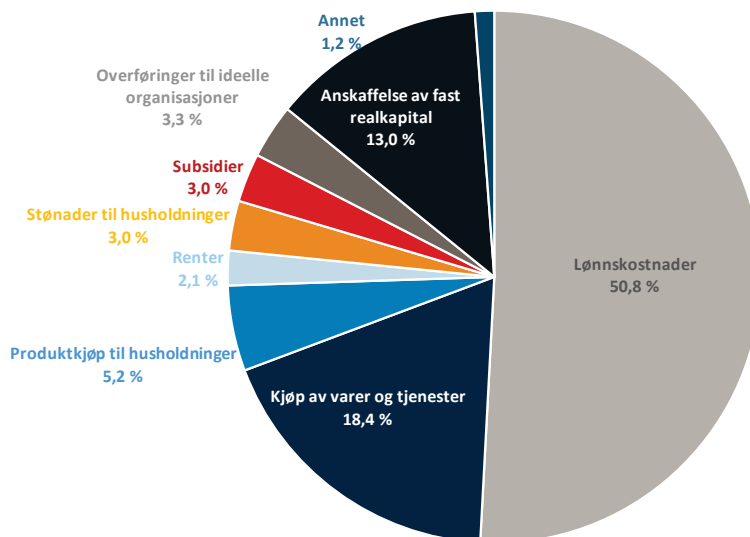
4.1 Kommuneforvaltningens utgifter

Utviklingen i kommuneforvaltningens totale utgifter

Kommuneforvaltningens totale utgifter for 2017 er beregnet til i underkant av 550 milliarder kroner som tilsier en økning på om lag 5 prosent⁶. Dette er om lag samme økning som fra 2015 til 2016 og også om lag samme økning som gjennomsnittet siste 5 år.

For sammenlikning med BNP for Fastlands-Norge vises det til kapittel 2.

Kommuneforvaltningens utgifter etter art i vedlegg 1 viser oversikt over utgifter etter artsgrupper. Den prosentvise fordelingen i 2017 mellom gruppene fremgår av figur 4.1.

Figur 4.1 Prosentvis fordeling av kommuneforvaltningens utgifter i 2017. Etter art.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727 med tilhørende grunnlagsdata).

Figuren viser at i overkant av halvparten av utgiftene går til lønn. Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunenes egne tjenesteproduksjon, utgjør nesten 20 prosent. Produktkjøp til husholdninger, subsidier og overføring til ideelle er i hovedsak bidrag til private aktører for at

⁶ Fremstillingen av delkapittelet er basert på SSBs tabell 10727 med tilhørende grunnlagsdata per november 2018.

disse skal produsere kommunale tjenester. Disse gruppene står for om lag 11,5 prosent av kommunenes utgifter. I tillegg går om lag 15 prosent til anskaffelser av fast realkapital (investeringer) og rentekostnader. Tabell 4.1 gir oversikt over hvilke konkrete utgifter hver artsgruppe består av.

De enkelte utgiftsgruppens andel av de totale utgiftene var nesten identisk i 2016 og 2017. Størrelsen på hver andel endres gjerne lite fra år til år, men over en lengre periode kan endringene være relativt store. Siden 2002 er andelen som går til produktkjøp til husholdninger nær fordoblet. Denne utgiftsgruppen domineres av tilskudd til private barnehager. Den økte andelen gjenspeiler både økningen i barnehagedekningen og relativt sett lavere brukerbetaling. Også andelen som går til anskaffelse av fast realkapital har økt relativt mye, om lag 2 prosentpoeng høyere i 2017 enn 2002.

Renteutgiftene har blitt nært halvert siden 2002 relativt til utgiftene. Lønnsutgiftenes andel av totale utgifter har videre hatt et fall på 2,5 prosentpoeng siden 2002. Dette har sammenheng både med fremveksten av produktkjøp til private barnehager og sterkere vekst innen investeringer enn innen drift.

Tabell 4.1 Oversikt over beløpsstørrelse i 2017 og elementene som inngår i hver utgiftsgruppe.

Artsgruppe	Mrd. kroner	Hva artsgruppen består av
Lønnskostnader	281,5	Brutto lønn utbetalt til arbeidstakerne, arbeidsgiveravgift og pensjonskostnad. Lønnsrefusjoner (sykepenges/foreldrepenger) kommer til fratrukk.
Kjøp av varer og tjenester	102,0	Flere titalls artskonti i KOSTRA inngår i gruppen. Eksempler er kjøp av konsulenttjenester, byggetjenester, reparasjoner, lisenser, forbruksmateriell, husleie, matvarer, undervisningsmateriell og energi.
Produktkjøp til husholdninger	28,7	21 mrd. kroner var tilskudd til private barnehager. Resten var jevnt fordelt på <i>tilskudd til helsetjenester</i> og <i>transport for skoleelever/funksjonshemmede</i> .
Renter	11,6	Ordinære renteutgifter knyttet til rentebærende gjeld.
Subsidier	16,3	11 mrd. kroner gikk til virksomheter innen samferdsel (transport på veg, sjø og skinner). Ellers gikk mest (2,9 mrd. kroner) til bedrifter som hadde ansettelsesforhold/lønnsutgifter til lærlinger.
Stønader til husholdninger	16,7	Sosialhjelp utgjorde 6,6 mrd. kroner. Deretter følger introduksjonsstønad, bostøtte og kvalifiseringsstønad (henholdsvis 3,5-, 1,2- og 0,9 mrd. kroner). Resten fordelte seg på en rekke ulike stønader.
Overføringer til ideelle org.	18,2	10,6 mrd. kroner gikk til ideelle organisasjoner med drift innen <i>Helse- og omsorgstjenester</i> rettet til institusjon (om lag 5,4 mrd. kroner) eller hjemmeboende (om lag 5,2 mrd. kroner). Av resterende gikk mest til idrettslag og kulturorganisasjoner.
Anskaffelse av fast realkapital	71,8	36 mrd. kroner gikk til bygg. Anlegg og veier la beslag på henholdsvis 15 og 11 mrd. kroner. Om lag 9 mrd. kroner gikk til IKT og 1 mrd. kroner til transportmidler.
Annet	6,5	3 mrd. kroner var overføringer til statsforvaltningen. Mesteparten av resterende gikk til tomtekjøp.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727 med tilhørende grunnlagsdata)

Kommuneforvaltningens utgifter etter tjenesteområder

Tabell 4.2 viser kommunesektorens ressursbruk på de ulike tjenestene i 2017 og utviklingen gjennom den siste femårsperioden. Tabellen viser at veksten i driftsutgiftene de siste fem årene var sterkest innen barnevernet, der det skjedde en kraftig utbygging av tjenestene, og innen sosialtjenester, der utgiftsveksten i første rekke skyldtes økte utgifter til introduksjonsordningen i etterkant av flyktningstrømmen i 2015. Veksten var på sin side relativt svak innen barnehage, grunnskole og videregående opplæring, noe som gjenspeiler at antallet barn og unge økte relativt lite sett i forhold til de øvrige aldersgruppene. Helse- og omsorgstjenestene, som står for ¼ av de samlede utgiftene i kommunal sektor, hadde en utgiftsvekst om lag på snittet i femårsperioden sett under ett.

Kommunesektorens utgifter til investeringer er gjort nærmere rede for i avsnitt 4.3.

Tabell 4.2 Utviklingen i ressursbruken på de ulike tjenesteområdene i kommunesektoren. 2013-2017

	Brutto driftsutgifter 2017 (inkl. avskrivninger) (mrd. kr)	Andel (pst.)	Årlig nominell vekst 2013-17 (pst.)	Nominell vekst 2016-17 (pst.)	Brutto investeringsutgifter 2017 (mrd. kr)	Andel (pst.)
Helse og omsorg ¹	131,3	25,7	4,9	5,2	14,6	18,3
Grunnskole	82,4	16,1	4,1	4,4	13,2	16,6
Barnehage	49,9	9,8	4,0	3,9	2,8	3,5
Videregående opplæring	36,9	7,2	3,4	2,7	5,8	7,3
Samferdsel	34,8	6,8	6,2	7,3	15,5	19,4
Administrasjon	24,5	4,8	0,8	10,3	2,8	3,5
Sosialtjenester	22,8	4,5	8,7	9,7	0,2	0,3
Barnevern	14,0	2,7	7,2	8,9	0,0	0,0
Annet	81,6	16,0	3,7	5,7	24,8	31,1
Sum	510,6	100,0	4,8	5,7	79,7	100,0

¹ Veksten er korrigert for oppgaveendringene knyttet til kommunal medfinansiering. Deflatoren 2013-17 var i snitt 2,7 pst. og i 2017 2,4 pst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA) og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

4.2 Kommunale tjenester

I dette avsnittet redegjøres det for befolkningsutviklingen og en del sentrale indikatorer for utviklingen i de kommunale velferdstjenestene fra 2016 til 2017 og i perioden 2012-2017.

Tallene er hentet fra KOSTRA, der reviderte tall for 2017 ble publisert 15. juni 2018, individbasert pleie- og omsorgsstatistikk (IPLoS), Samdata, Bufdir og Grunnskolen informasjonssystem (GSI). Befolkningstallene de enkelte årene er per 31.12. Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskolen, videregående opplæring, barnevernet, sosialtjenesten, omsorgstjenesten, kommunehelsetjenesten og administrasjon.

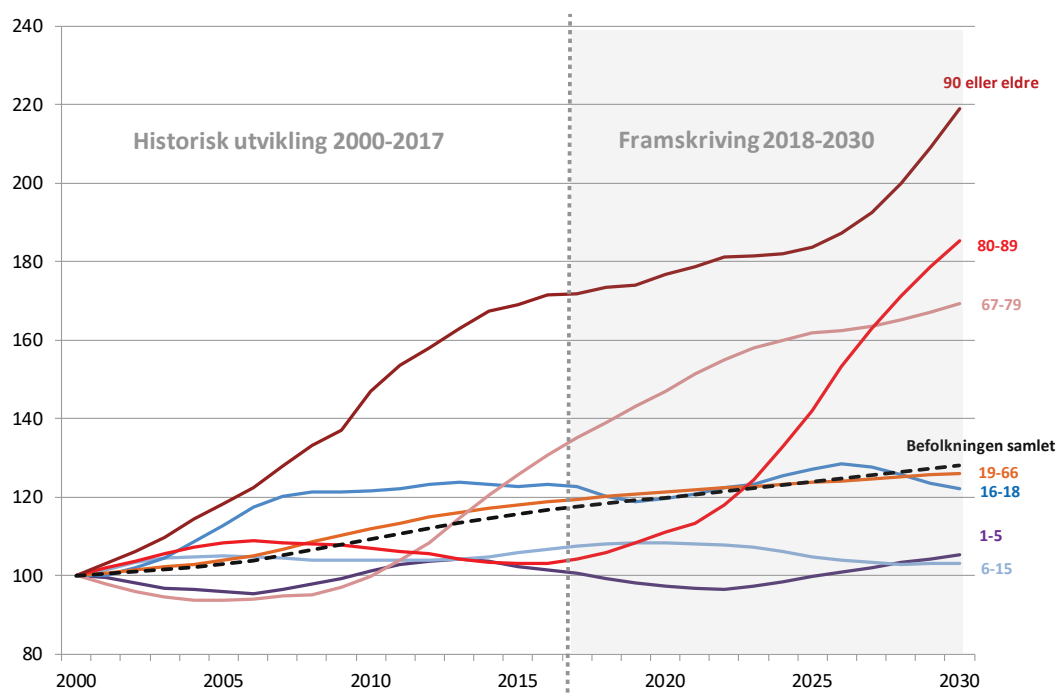
Demografisk utvikling

Store deler av den kommunale og fylkeskommunale tjenesteproduksjonen er rettet mot bestemte aldersgrupper, og den demografiske utviklingen gir viktig informasjon om utviklingen i behovet for kommunale tjenester. Den demografiske utviklingen i perioden 2012-2017 beskrives i tabell 4.3.

De viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester er barn og unge 1-18 år og innbyggere over 67 år. I perioden 2012-2017 økte antall innbyggere i disse gruppene med vel 124 000, noe som indikerer at behovet for kommunale tjenester økte. Økningen kom særlig blant de eldre (aldersgruppene 67-79 år og 90 år og over), men det var også en svak økning i antall barn og unge, og da særlig blant barn i grunnskolealder. Samlet sett økte innbyggertallet med om lag 244 000, tilsvarende 4,8 pst. i perioden 2012-2017. Til sammenlikning økte antall innbyggere i de viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester med 6,9 pst. i samme periode. Det er spesielt veksten innenfor gruppene 6-15 år og 67-79 år som utløser økt etterspørsel etter kommunale tjenester.

Gjennom 2017 gikk tallet på barn og unge noe ned. Det var en nedgang i de yngste barnekullene og i aldersgruppen 16-18 år, mens det ble flere i aldersgruppene 6-15 år. Antall eldre fortsatte å øke kraftig. Det er vekst i alle aldersgrupper over 67 år. Samlet sett økte

innbyggertallet med i overkant av 37 000 i løpet av 2017, noe som er en svakere vekst enn de siste årene.

Figur 4.2 Befolkningsutvikling 2000-2017 og SSBs befolkningsframskriving 2018-2030 (hovedalternativet MMMM). Tall per 31.12. det enkelte år. Indeksert. År 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.3 Demografisk utvikling 2012-2017.

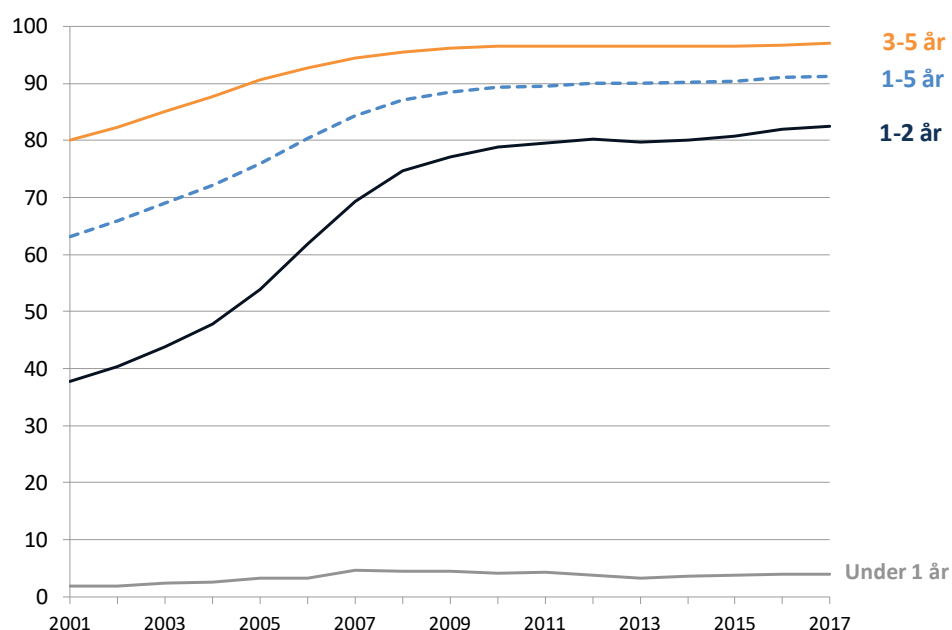
	2012	2016	2017	Endring 2012-17	Endring 2016-17	Gjennomsn. vekst 2013-17, pst.	Vekst 2017, pst.
Barnehager:							
Antall barn 1-5 år	314 500	307 400	305 600	-8 900	-1 800	-0,6	-0,6
Antall barn 1-2 år	124 900	120 600	120 500	-4 400	-100	-0,7	-0,1
Antall barn 3-5 år	189 600	186 900	185 100	-4 500	-1 800	-0,5	-1,0
Grunnskole:							
Antall barn 6-15 år	616 800	633 300	637 700	20 900	4 400	0,7	0,7
Videregående opplæring:							
Antall unge 16-18 år	196 200	196 200	195 100	-1 100	-1 100	-0,1	-0,6
Barnevern:							
Antall barn og unge 0-17 år	1 122 900	1 131 100	1 129 000	6 100	-2 100	0,1	-0,2
Pleie- og omsorg:							
Antall eldre 67 år og over	673 200	766 000	786 400	113 200	20 400	3,2	2,7
Antall eldre 67-79 år	451 600	545 000	563 600	112 000	18 600	4,5	3,4
Antall eldre 80-89 år	180 500	176 400	178 100	-2 400	1 700	-0,3	1,0
Antall eldre 90 år og over	41 100	44 600	44 700	3 600	100	1,7	0,2
Totalt:							
Antall innbyggere i alt	5 051 300	5 258 300	5 295 600	244 300	37 300	0,9	0,7
Antall innbyggere 1-18 år og 67 år og over	1 800 700	1 902 900	1 924 800	124 100	21 900	1,3	1,2
Andel innbyggere 1-18 år og 67 år og over (pst.)	35,6	36,2	36,3	0,7	0,2		

Kilde: Statistisk sentralbyrå

På sikt vil de største endringene i befolkningssammensetningen trolig være at andelen eldre øker. Blant barn og unge og innbyggere i arbeidsfør alder forventes veksten å bli moderat, jf. figur 4.2. Veksten i antall gamle, og spesielt de svært gamle, som en har sett de siste årene, forventes på sin side å tilta etter hvert som de store fødselskullene fra etterkrigstiden blir eldre samtidig som levealderen øker. Dette vil gi økt behov for omsorgstjenester i framtiden.

Barnehage

Antall barn i aldersgruppen 1-5 år ble noe redusert i perioden 2012-17, jf. tabell 4.3. Antall barn med barnehageplass har også, ifølge tabell 4.4, blitt redusert i perioden, men ikke like mye. Dette medførte at barnehagedekningen gikk opp fra 90,1 pst. i 2012 til 91,3 pst. i 2017. Vel halvparten av plassene var i kommunale barnehager. For de eldste barna gikk dekningsgraden noe opp, fra 96,6 pst. til 97,0 pst. Dekningsgraden for 1-2-åringene gikk opp fra 80,2 pst. til 82,5 pst. For de aller minste barna (under ett år) var dekningsgraden stabil i perioden.

Figur 4.3 Andel barn med barnehageplass. 2001-2017.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det har vært en økning i den avtalte oppholdstiden. I snitt økte avtalt, ukentlig oppholdstid per barn med barnehageplass med nærmere 1 time fra 2012 til 2017. Veksten i denne perioden var altså større enn det økningen i antall barn med barnehageplass tyder på. Målt ved totalt antall avtalte oppholdstimer økte kapasiteten med 0,8 pst. årlig fra 2012 til 2017, mens antall barn med plass i barnehage til sammenlikning gikk noe ned i perioden.

Både andelen ansatte og andelen styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning gikk opp i perioden.

Etter en lengre periode med relativt sterk vekst i barnehagesektoren, har veksten avtatt de siste årene. I 2017 var det en svak nedgang i antall barn med plass i barnehage, sammenliknet med året før. Denne utviklingen må ses på bakgrunn av at barnekullene var mindre og at det var færre barn i alderen 1-5 år, sammenliknet med året før.

Dekningsgradene for barn i alderen 1-5 år økte. Barnehagedekningen er 97 pst. for de eldste barna (3-5 år), og 82,5 pst. for de yngste barna (1-2 år). Samlet barnehagedekning var 91,3

Tabell 4.4 Utvikling i barnehagesektoren 2012-2017 (private og kommunale).

	2012	2016	2017	Endring 2012-17	Endring 2016-17	Gjennomsn. vekst 2013-17, pst.	Vekst 2017, pst.
Produksjon:							
Barn med plass i barnehage i alt	286 000	282 600	281 500	-4 500	-1 100	-0,3	-0,4
- herav i kommunal barnehage	149 800	142 200	140 900	-8 900	-1 300	-1,2	-0,9
Andel i kommunal barnehage	52,4	50,4	50,1	-2,3	-0,3		
Barn under ett år med plass i barnehage	2 300	2 400	2 200	-100	-200	-0,9	-8,3
Barn 1-2 år med plass i barnehage	100 100	98 900	99 400	-700	500	-0,1	0,5
Barn 3-5 år med plass i barnehage	183 200	181 000	179 500	-3 700	-1 500	-0,4	-0,8
Korrigerede oppholdstimer (i mill.) ¹	875,1	876,0	877,1	2,0	1,1	0,0	0,1
- herav i kommunale barnehager (i 1 mill.) ¹	452,3	435,2	433,8	-18,5	-1,4	-0,8	-0,3
Ukorrigerede oppholdstimer (i mill.)	598,2	600,0	599,2	1,1	-0,8	0,0	-0,1
- herav i kommunale barnehager (i mill.)	312,9	301,8	299,7	-13,2	-2,1	-0,9	-0,7
Andel barn i barnehage med oppholdstid 33 timer eller mer per uke	94,6	97,6	98,1	3,5	0,5		
Gjennomsnittlig oppholdstid per barn per uke	43,7	44,3	44,4	0,8	0,1		
Dekningsgrad:							
Andel av 1-5-åringer som har barnehageplass	90,1	91	91,3	1,2	0,3		
Andel av 0-åringer som har barnehageplass	3,8	4,0	3,9	0,1	-0,1		
Andel av 1-2-åringer som har barnehageplass	80,2	82	82,5	2,3	0,5		
Andel av 3-5-åringer som har barnehageplass	96,6	96,8	97,0	0,4	0,2		
Ressursinnsats:							
Antall årsverk	73 200	75 000	75 500	2 300	500	0,6	0,7
Antall årsverk i kommunale barnehager	38 900	38 300	38 400	-500	100	-0,3	0,3
Kvalitet:							
Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning ²	85,7	91,3	91,3	5,6	0,0		
Andel ansatte med barnehagelærerutdanning	33,3	35,6	36,0	2,7	0,4		

¹ Oppholdstimer i kommunale barnehager korrigeret for oppholdstidskategorier. Oppholdstid 0-8 timer vektet med 6 timer, 9-16 vektet med 13 timer, 17-24 timer vektet med 21 timer, 25-32 timer vektet med 29 timer, 33-40 timer vektet med 37 timer og 41 timer eller mer vektet med 45 timer. Indikatoren korrigerede oppholdstimer er i tillegg korrigeret for alder. Antall barn 0-2 år vektet med 2, antall barn 3 år vektet med 1,5 og 4-6 åringer vektet med 1.

² Stillingskategoriene ble endret f.o.m. 2014, noe som kan føre til at tallene ikke er direkte sammenliknbare med tidligere år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

pst. i 2017. Andelen barn som gikk i private barnehager gikk noe opp, slik at andelen barn som gikk i kommunale barnehager gikk noe ned.

I snitt tilbrakte barna om lag like mye tid i barnehagen i 2017 som i 2016, men som følge av at det ble færre barn i barnehage, gikk også det samlede antall timer som barna oppholdt seg i barnehagene i løpet av året (ukorrigerede oppholdstimer) litt ned (-0,1 pst.).

Ressursinnsatsen målt ved avtalte årsverk i kommunale barnehager viste en liten økning fra 2016 til 2017.

Andelen styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning var om lag uendret fra 2016 til 2017, mens andelen ansatte med barnehagelærerutdanning økte noe fra 2016 til 2017.

Stortinget har vedtatt en ny bemanningsnorm og en skjerping av pedagognormen. Bemanningsnormen stiller krav om minimum én ansatt i grunnbemanningen per tre barn under tre år, og én ansatt per seks barn over tre år. Skjerpet pedagognorm innebærer minst én pedagogisk leder i grunnbemanningen per 7 barn under tre år og minst én pedagogisk

leder per 14 barn over tre år. Dette tilsier en pedagogtetthet på om lag 43 pst. Barnehagene må innfri ny bemanningsnorm innen 1. august 2019, og pedagognorm innen 1. august 2018.

I 2017 var bemanningstettheten i grunnbemanningen 6,0 barn per årsverk (omregnet til store barn), og pedagogtettheten i grunnbemanningen 39,4 pst.

Grunnskole

Det var en svak vekst i elevtallet i grunnskolen i perioden 2012–2017. Veksten var relativt sett noe sterkere i de private skolene, der om lag av 3,6 pst. av elevene går, enn i de kommunale. Tallet på frittstående skoler med statstilskudd har økt de siste årene. Etter friskoleloven kan det godkjennes frittstående grunn- og videregående skoler (friskoler). Friskoleloven gir ikke rett til godkjenning av nye friskoler. Søknader om nye frittstående skoler behandles av Utdanningsdirektoratet, og godkjenning kan gis etter en skjønnsmessig vurdering. Vertskommunen/ vertsfylket har rett til å uttale seg før det gis godkjenning etter friskoleloven. Disse gis også anledning til å uttale seg om driftsendringer ved eksisterende friskoler. Friskoleloven fastsetter at en frittstående skole ikke skal få godkjenning dersom etableringen vil medføre negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet.

Tabell 4.5 Utvikling i grunnskolen 2012-2017 (private og kommunale).

	2012	2016	2017	Endring 2012-17	Endring 2016-17	Gjennomsn. vekst 2013- 17, pst.	Vekst 2017, pst.
Produksjon:							
Elever i alt i grunnskolen	614 400	629 000	632 700	18 300	3 700	0,6	0,6
Elever i private grunnskoler	18 200	22 700	23 800	5 600	1 100	5,5	4,8
Antall elever med plass i SFO	154 600	160 900	160 500	5 900	-400	0,8	-0,2
Antall elever med spesialundervisning	52 500	49 300	49 600	-2 900	300	-1,1	0,6
Dekningsgrad:							
Andel elever 6-9 år med plass i SFO ¹	62,7	61,3	60,9	-1,8	-0,4		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk (kommunale) ²	90 200	96 200	99 100	.	2 900	.	3,0
Årstimer til undervisning i alt (i 1000) ³	35 760	36 870	37 590	1 830	720	1,0	2,0
- Derav årstimer til spesialundervisning (i 1000)	6 390	6 430	6 630	240	200	0,7	3,1
Årstimer til undervisn. i alt per elev ⁴	58,4	58,8	59,6	1,2	0,8	0,4	1,4
Årstimer til spes.und. per elev med spes.und.	123,3	130,6	133,6	10,3	3,0	1,6	2,3
Kvalitet:							
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1 1.-10. årstrinn ⁵	13,7	13,7	13,5	-0,2	-0,2	-0,3	-1,5
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1, 1.-4. årstrinn	13,3	13,3	12,9	-0,4	-0,4	-0,6	-3,0
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1, 5.-7. årstrinn	13,0	13,4	13,2	0,2	-0,2	0,3	-1,5
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1, 8.-10. årstrinn	14,7	14,3	14,5	-0,2	0,2	-0,3	1,4
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 2, 1.-10. årstrinn ⁵	16,9	17,0	16,8	-0,1	-0,2	-0,1	-1,2

¹ Andel innbyggere 6-9 år i kommunal og privat SFO.

² Fra og med 2015 bygger statistikken på nye datakilder (A-ordningen). Totaltallet på sysselsatte blir ikke lenger samordnet med Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) slik det ble før 2015, og dermed samsvarer ikke totaltallet lenger med AKU sitt totaltall. Årgangene fra og med 2015 kan ikke sammenliknes med tidligere årganger.

³ Begrepene årstimer og årstimer per elev kan illustreres gjennom et eksempel. På en skole med 10 lærere hvor alle underviser 26 timer per uke i 38 uker, vil antall årstimer ved skolen være 9 880 (10x26x38). Og dersom skolen har 135 elever, blir årstimer per elev 73,2 (9 880/135).

⁴ Årstimer til spesialundervisning og elever med spesialundervisning i kommunale og private skoler.

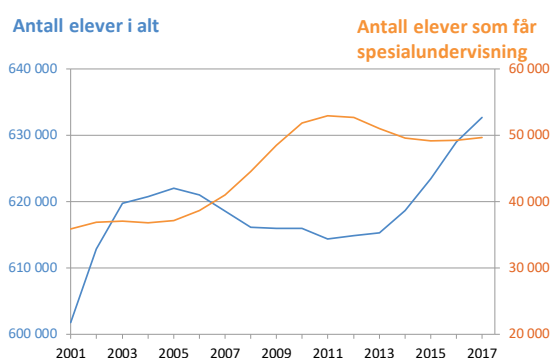
⁵ Indikatoren viser beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer. Gruppestørrelse 2 er eksklusiv timer til spesialundervisning og særskilt språkopplæring, mens dette inngår i de øvrige gruppestørrelsene som er oppgitt for de ulike alderstrinnene. Elevtimer er det samlede antall timer elevene har krav på etter forskriftsfestet fag- og timefordeling, herunder eventuelle kommunale tillegg til nasjonal norm. Lærertimer er det samlede antall timer lærerne underviser. Selv om antall elever i en gitt undervisningssituasjon vil variere innenfor den enkelte skole og det enkelte årstrinn, gir indikatorene et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen til den enkelte lærer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Også ressursinnsatsen, målt ved årstimer til undervisning, økte svakt gjennom perioden. Tidligere var veksten først og fremst knyttet til at spesialundervisningen økte i omfang, men veksten i spesialundervisningen har avtatt de senere årene, jf. figur 4.4 og 4.5, og nedgangen har kommet på alle trinn. Det har de siste årene også vært en jevn økning i andelen som får spesialundervisningen hovedsakelig i den ordinære klassen.

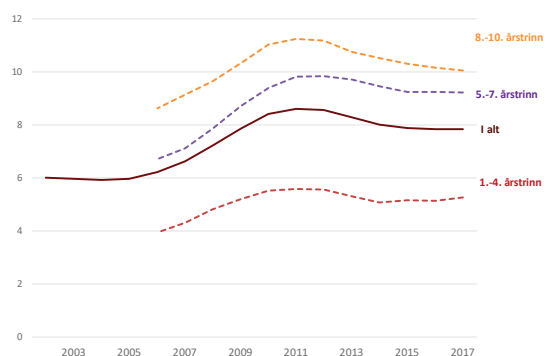
Elevtallet økte også i 2017, og veksten var relativt sett noe sterkere i de private skolene enn i de kommunale. Veksten i antall årstimer til undervisning viste også en liten økning fra 2016 til 2017.

I en ordinær undervisning er det i snitt 16,8 elever per lærer (gruppe størrelse 2). Gruppestørrelsen har vært stabil over lang tid. På barnetrinnet gikk gjennomsnittlig gruppestørrelse litt ned i 2016, noe som kan henge sammen med at det er ble bevilget midler til flere lærere på 1.-4. trinn.

Figur 4.4 Antall elever totalt og med spesialundervisning. 2001-2017.

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Figur 4.5 Andel elever med spesialundervisning. Prosent. 2001-2017.

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Gruppestørrelsen har vært stabil over lang tid. På barnetrinnet gikk forholdet mellom det totale antallet elevtimer og det totale antallet lærertimer litt ned i 2017, noe som blant annet henger sammen med at det er ble bevilget midler til flere lærere på 1.-4. trinn.

For å vurdere forholdet mellom elever og lærere i en ordinær undervisningstime, er gruppestørrelse 2 en bedre indikator. Dette er en indikasjon på elever per lærer i ordinær undervisning hvor ressurser til spesialundervisning og undervisning i særskilt norsk ikke regnes med. Samlet for alle trinnene gikk denne ned fra 2016 til 2017.

Den sterke veksten som en tidligere så innenfor spesialundervisningen, ser ut til å ha flatet ut de siste årene, jf. figur 4.4. Fra 2016 til 2017 var det en svak økning både i antall elever som får spesialundervisning, og de elevene som får spesialundervisning får i snitt noe mer bistand. Det har lenge vært et politisk mål å forbedre den tilpassede opplæringen slik at alle elever får et bedre læringsutbytte i den ordinære undervisningen. Samtidig har det vært et ønske om å redusere andelen som får spesialundervisning. Nedgangen i andelen som får spesialundervisning siden 2012, kan ha sammenheng med at flere skoler har jobbet målrettet med å forbedre den tilpassede opplæringen innenfor rammen av det ordinære opplæringstilbudet, slik at behovet for spesialundervisning har blitt mindre.

Andelen elever med spesialundervisning øker med elevtrinnene, jf. figur 4.5, og andelen er nesten tre ganger så høy på 10. trinn som på 1. trinn. I 2017 økte andelen for elevene på barnetrinnet, mens andelen som fikk spesialundervisning fortsatte å gå ned for de eldste elevene.

I følge tabell 4.5 hadde 60,9 pst. av barn mellom seks og ni år plass i skolefritidsordningen (SFO) i 2017. Mens det fram mot 2012 var en liten, men jevn, økning i andelen elever i SFO, har det i perioden 2012–2017 vært en liten og jevn reduksjon i andelen elever i skolefritidsordningen.

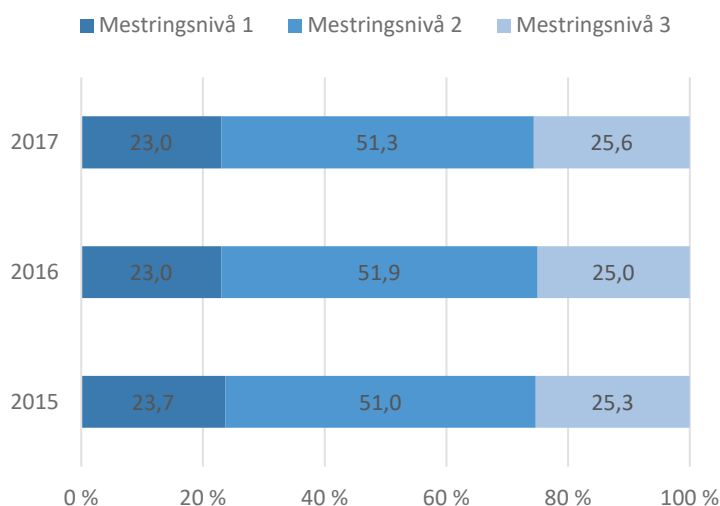
Nasjonale prøver

Nasjonale prøver gir skoler og kommuner kunnskap om hvordan elevene gjør det i lesing, regning og engelsk. Dette er ferdigheter som er viktig for læring på tvers av fag. Fra 2014 startet måling av utvikling over tid på de nasjonale prøvene i regning og engelsk. For leseprøven starter man måling av utvikling over tid i 2016. For å kunne måle utvikling over tid trenges en felles skala. For å få til dette lenkes prøvene fra ulike år sammen ved hjelp av såkalte ankeroppgaver. Et lite og tilfeldig utvalg elever gjennomfører en versjon av prøven som inneholder både ankeroppgaver og oppgaver som er felles med den prøven resten av elevene gjennomfører.

Høsten 2018 gjennomførte elever på 8. trinn nasjonale prøver i lesing, regning og engelsk. I tillegg gjennomførte også elever på 9. trinn de samme prøvene i lesing og regning. På 8. og 9. trinn plasseres elevene på et mestringsnivå, der 1 er lavest og 5 er høyest. Figur 4.7 viser mestringsnivået for 8. trinn i regning.

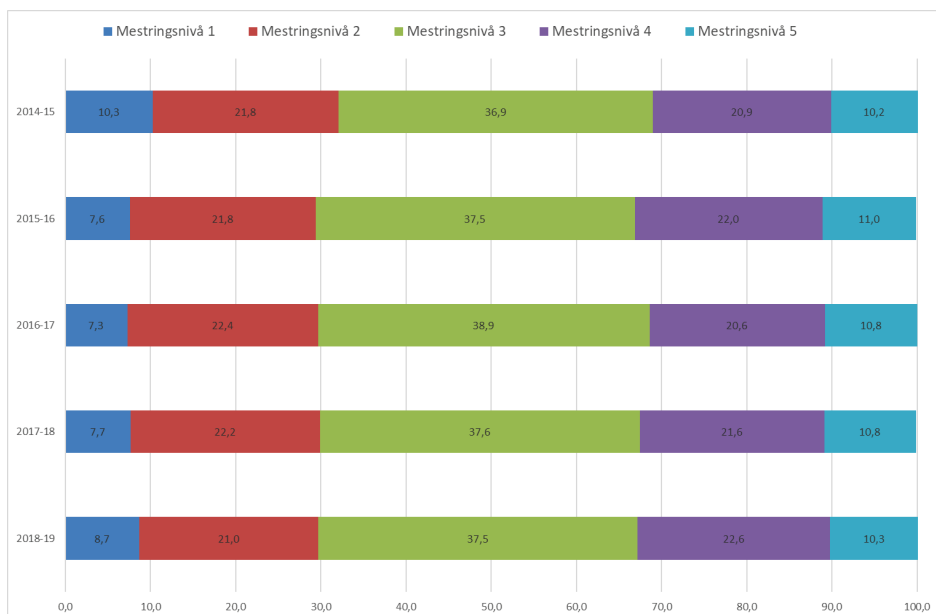
Det er i snitt ingen endringer nasjonalt i elevenes prestasjoner i lesing, regning og engelsk på 8. trinn. Det er kun marginale endringer i prestasjonene fra 2017 til 2018 i de fleste fylkene og i de største kommunene. Flere gutter enn jenter presterer på de høyeste mestringsnivåene i regning, mens i lesing er det flest jenter på de høyeste mestringsnivåene. I engelsk presterer guttene og jentene mer jevnt.

De foreløpig siste resultatene fra nasjonale prøver på 5. trinn er fra 2017. På 5. trinn plasseres de på et mestringsnivå, der 1 er lavest og 3 er høyest. Andelen elever på høyeste mestringsnivå i regning økte fra 25 prosent i 2016 til 25,6 prosent i 2017, jf. figur 4.6.

Figur 4.6 Elever på 5. trinn i regning, fordelt på mestringsnivå, 2015-2017. Prosent.

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

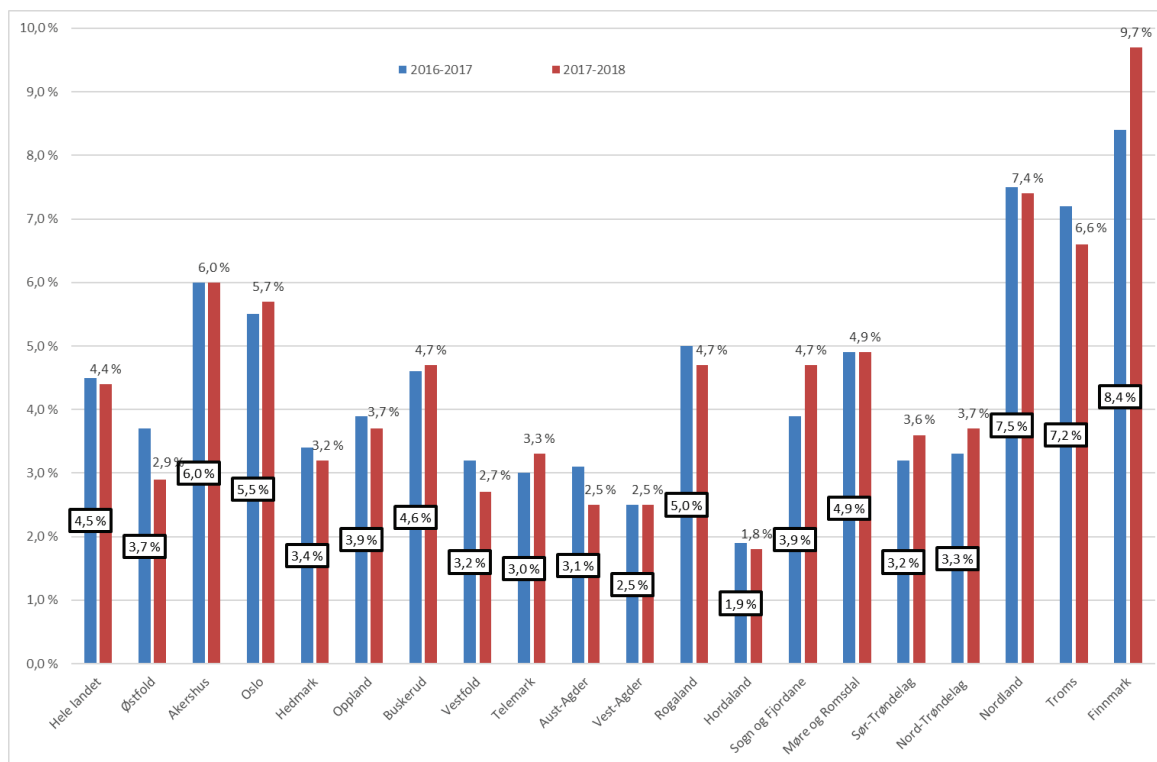

Figur 4.7 Elever på 8. trinn i regning, fordelt på mestringsnivå, 2014-2018. Andel av elevene i prosent.

Kilde: Utdanningsdirektoratet

Lærernes kompetanse i grunnskolen

For å bli fast ansatt i grunnskolen må man ha lærerutdanning eller annen godkjent utdanning. I tillegg er det krav om studiepoeng i mange av fagene lærerne underviser i. De lærerne som ikke oppfyller kompetansekravene for ansettelse, er enten ansatt under forutsetning om at påbegynt utdanning blir fullført, eller de er midlertidig ansatt. Om lag 4,4 prosent av undervisningstimerne i 2017-2018 ble gitt av lærere som ikke oppfylte kompetansekravene for ansettelse, dvs. ikke hadde lærerutdanning som var relevant for det trinnet de underviste på. Dette er en liten nedgang fra 2016-2017 da andelen var 4,5 prosent. Som figur 4.8 viser, varierer tallene mellom fylkene. Størst nedgang i undervisningstimer gitt av undervisningspersonale uten godkjent utdanning, finner en i fylkene Østfold, Aust-Agder og Troms. Det to førstnevnte hadde en nedgang fra et nivå under landsgjennomsnittet. Størst økning i undervisningstimer gitt av undervisningspersonale uten godkjent utdanning, finner en i fylkene Finnmark og Sogn og Fjordane, hvor førstnevnte hadde en økning fra det høyeste nivået i 2016-2017.

Figur 4.8 Andel undervisningstimer gitt av undervisningspersonale uten godkjent utdanning 2016/2017 og 2017/2018.

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Videregående opplæring

Etter en lengre periode med sterk vekst i elevtallet, har veksten avtatt de siste årene. I perioden 2012-2017 ble elevtallet i videregående skole redusert med om lag 1 200, jf. tabell 4.6. Reduksjonen i elevtallet består av en reduksjon på 2 200 elever i de private skolene og en økning på 1 000 elever i de fylkeskommunale skolene. Reduksjonen i elevtallet må også ses i sammenheng med at det ble noe færre unge i alderen 16–18 år. Andelen elever som har sluttet i løpet av året har blitt redusert i perioden.

I 2017 gikk elevtallet ned som følge av mindre årskull, men en større andel av 16-18-åringene var i videregående opplæring. Antall årsværk ved de fylkeskommunale skolene var stabilt. Antallet lærlinger fortsatte å øke.

I alt 75,2 pst. av 2012-kullet fullførte sin videregående opplæring med oppnådd studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år. Andelen som fullførte er den høyeste siden statistikken ble publisert for første gang for 17 år siden (kullet som startet i 1994). Andelen elever som fullfører innen fem år lå lenge stabilt mellom 67 og 71 prosent. De siste par årene har andelen som fullfører innen fem år økt noe, og for elevene som startet videregående opplæring i 2012, var økningen på 1,6 prosentpoeng fra året før.

Etter opplæringsloven har alle ungdommer som har fullført grunnskolen rett til tre års videregående opplæring. De har rett til ett omvalg, dvs. inntil to år ekstra videregående opplæring, etter søknad. Ungdomsretten må tas ut i løpet av fem år, dvs. innen utgangen av det året personen fyller 24 år. I alt 74,5 prosent. av 2012-kullet fullførte sin videregående opplæring med oppnådd studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år. Andelen som fullførte er den høyeste siden statistikken ble publisert for første gang for 17 år siden (kullet

som startet i 1994). Andelen elever som fullfører innen fem år lå lenge stabilt mellom 67 og 73 prosent. De siste par årene har andelen som fullfører innen fem år økt noe, og for elevene som startet videregående opplæring i 2012, var økningen på 1,5 prosentpoeng fra året før. Som tabell 4.7 viser, er det er en god del variasjon mellom fylkene i andelen som fullfører og består de enkelte utdanningsprogrammene.

Innenfor de studieforbereidende retningene var andelen av elever som fullfører innen fem år på 87,5 prosent. Det var relativt lav variasjon mellom fylkene. I Sogn og Fjordane var andelen av elever som fullførte innen fem år på 90,9 prosent, mens den var nest lavest i Nord-Trøndelag med 82,5 prosent. I Finnmark var andelen som fullførte innen fem år på 75,8 prosent, en nedgang fra 84,4 prosent året før. Innenfor de yrkesfaglige studieretningene var andelen av elever som fullførte innen fem år på 60,3 prosent. Variasjonen mellom fylkene er stor for yrkesfagene. I Sogn og Fjordane var andelen av elever som fullførte innen fem år på 65,5 prosent, mens den i Finnmark var på 49,9 prosent. Også mellom de forskjellige yrkesfaglige utdanningsprogrammene var variasjonen relativ stor. Mens det i snitt var 80,5 prosent av elevene i programmet for medier og kommunikasjon som fullfører innenfor fem år, var det kun 43,0 prosent av elevene i programmet for restaurant- og matfag som fullførte innenfor fem år. Samlet sett er det Akershus som har den høyeste prosentandelen elever som fullførte innen fem år.

Oppmerksomheten om å få elevene gjennom videregående opplæring har økt, og det jobbes mer systematisk både på skoleeiernivå og skolenivå. I tillegg er samarbeidet både mellom fylkeskommunene og deres samarbeid med kommunene blitt bedre.

Kunnskapsdepartementet har samarbeidet tett med fylkeskommunene bl.a. gjennom Program for bedre gjennomføring og før det Ny GIV. Det er identifisert kritiske faser i videregående opplæring og arbeidet systematisk med tiltak knyttet til disse.

Kompetanseutvikling av lærere og skoleledere for å gjøre undervisningen mer relevant og yrkesrettet og for å skape bedre sammenheng mellom fagene, bedre statistikk og kunnskapsgrunnlag, prosjektet NAV- veiledere i videregående opplæring og økt tilskudd til læreplasser, er blant de tiltakene nasjonale myndigheter har tatt initiativ til.

Tabell 4.6 Utvikling i videregående opplæring 2012-2017 (private og kommunale).

	2012	2016	2017	Endring 2012-17	Endring 2016-17	Gjennomsn. vekst 2013- 17, pst.	Vekst 2017, pst.
Produksjon:							
Antall elever i videregående skole i alt	199 500	200 000	198 300	-1 200	-1 700	-0,1	-0,9
- herav i fylkeskommunale videregående skoler	182 500	184 000	183 500	1 000	-500	0,1	-0,3
Antall lærlinger/lærekandidater	37 900	41 300	43 300	5 400	2 000	2,7	4,8
Dekningsgrad:							
Andel 16-18-åringer som er i videregående opplæring (både elever og lærlinger)	91,8	91,8	92,1	0,3	0,3		
Andel elever over 20 år	10,3	10,8	10,9	0,6	0,1		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk i videregående opplæring, fylkeskommunale ¹	34 000	34 100	34 100	.	0	.	.
Lærerårsverk i alt, fylkeskommunale skoler, minus fravær ¹	21 400	21 900	21 900	.	0	.	.
Elever i fylkeskommunale skoler per lærerårsverk, fylkeskommunale skoler	8,8	8,8	8,8	0,0	0,0	.	.
Kvalitet:							
Andel elever med førstevalget til utdanningsprogram oppfylt	88,3	89,9	88,2	-0,1	-1,7		
Andel elever og lærlinger som har bestått vgo. i løpet av 5 år	69,6	73,6	75,2	5,6	1,6		
Andel elever som har sluttet i løpet av året	4,6	4,4	4,2	-0,4	-0,2		

¹ Fra og med 2015 bygger statistikken på nye datakilder (A-ordningen). Totaltallet på sysselsatte blir ikke lenger samordnet med Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) slik det ble før 2015, og dermed samsvarer ikke totaltallet lenger med AKU sitt totaltall. Årgangene fra og med 2015 kan ikke sammenliknes med tidligere årganger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.7 Elever og lærlinger som fullfører og består innen fem år etter at de begynte i videregående opplæring, etter fylke og utdanningsprogram. 2012-kullet. Prosentandel.

	Fullført og bestått innen fem år														
	I alt	Studieforberedende				Yrkesfaglige utdanningsprogram									
		Studieforberedende samlet	Studiespesialisering	Idrettsfag	Musikk, dans og drama	Yrkesfag samlet	Bygg- og anleggsteknikk	Design og håndverk	Elektrofag	Helse- og oppvekstfag	Medier og kommunikasjon	Naturbruk	Restaurant- og matfag	Service og samferdsel	Teknikk og industriell produksjon
Nasjonalt	74,5	87,5	87,7	87,8	87,3	60,3	56,5	49,9	61,8	63,4	80,5	59,5	43,0	55,5	57,0
Østfold	71,8	87,6	87,7	86,5	87,3	56,7	43,7	53,0	62,7	64,1	89,4	52,4	43,9	51,2	47,8
Akershus	79,7	90,7	91,5	87,7	86,3	64,1	63,8	51,0	61,8	64,4	83,3	72,7	52,5	53,7	53,5
Oslo	78,4	85,4	85,8	77,4	87,2	59,9	41,2	53,1	50,8	58,0	82,5	57,4	42,8	53,8	41,7
Hedmark	72,8	88,7	88,4	92,2	87,1	57,3	56,3	47,9	60,9	65,1	92,6	48,4	43,5	57,6	45,6
Oppland	73,7	89,2	90,1	86,2	85,8	58,8	64,6	50,0	61,0	62,0	75,0	66,6	42,6	46,0	52,2
Buskerud	73,5	83,7	85,3	88,6	85,2	62,0	56,4	55,3	68,2	65,9	88,9	41,1	45,2	60,4	50,0
Vestfold	74,0	88,2	88,9	85,6	83,0	56,9	58,1	48,8	60,6	63,5	76,3	33,3	35,6	61,9	44,5
Telemark	74,2	88,3	87,7	89,9	91,4	61,0	60,9	40,3	75,8	63,8	83,1	62,5	26,7	40,7	57,9
Aust- Agder	73,4	86,5	87,5	78,9	82,1	62,3	56,9	49,1	80,3	68,2	82,0	60,0	36,0	59,3	54,8
Vest- Agder	75,7	89,6	88,1	95,8	93,1	64,1	60,3	56,0	72,8	65,7	86,3	61,2	43,5	59,0	60,3
Rogaland	76,7	88,8	88,3	92,3	89,5	65,5	54,6	50,4	68,0	73,0	81,8	60,2	46,9	58,9	66,4
Hordaland	73,9	87,8	87,3	93,9	87,6	59,3	58,6	47,8	60,6	61,2	70,8	63,0	37,0	53,8	60,5
Sogn og Fjordane	76,8	90,9	92,6	83,1	91,3	62,7	63,3	39,0	52,8	64,2	90,0	74,3	41,5	71,2	66,9
Møre og Romsdal	75,1	89,3	89,3	88,4	89,4	62,8	53,8	45,9	63,6	63,3	74,8	55,8	44,9	62,0	69,4
Sør- Trøndelag	73,5	85,6	85,0	87,4	89,8	61,0	62,5	58,1	61,2	61,9	81,1	65,7	47,4	60,9	49,6
Nord- Trøndelag	73,4	83,6	90,5	91,5	88,7	61,8	65,4	52,9	55,4	65,2	77,8	71,6	44,7	45,1	57,3
Nordland	66,8	90,5	83,4	85,8	80,4	53,7	43,7	46,6	51,3	59,3	87,9	51,1	37,4	50,6	52,6
Troms	68,8	85,3	84,9	85,2	91,2	52,8	55,7	48,0	57,2	52,7	63,0	42,6	44,7	50,6	50,9
Finmark	60,8	75,8	77,2	66,7	61,1	49,9	42,8	32,1	53,5	55,6	54,3	72,7	45,1	35,7	48,6
Høyeste verdi	79,7	90,9	92,6	95,8	93,1	65,5	65,4	58,1	80,3	73,0	92,6	74,3	52,5	71,2	69,4
Laveste verdi	60,8	75,8	77,2	66,7	61,1	49,9	41,2	32,1	50,8	52,7	54,3	33,3	26,7	35,7	41,7
Høyeste - Laveste	18,9	15,1	15,4	29,1	32,0	15,6	24,2	26,0	29,5	20,3	38,3	41,0	25,8	35,5	27,7

Kilde: Utdanningsdirektoratet

Barnevern

Det kommunale barnevern har ansvaret for barn bosatt i sin kommune og står for førstelinjetjenesten i barnevernet. Dette innebærer å håndtere alle oppgaver som i barnevernloven ikke er lagt til et statlig organ, for eksempel vurderinger av bekymringsmeldinger, hjelpetiltak som veiledning og økonomisk støtte, tjenester som har samarbeidsflater med andre kommunale tjenester (barnehage, grunnskole, primærhelsetjenesten/helsestasjonene) og akuttberedskap. Det statlig barnevernet har ansvaret for andrelinjetjenesten og har ansvaret for institusjoner, spesialiserte fosterhjem eller spesialiserte hjelpetiltak.

Omfanget av de kommunale barnevernstjenestene økte kraftig i perioden 2012-17. Antallet årsverk, antall undersøkelser og antall barn som tok imot hjelp fra barnevernet gikk opp, også når det ses opp mot veksten i antallet barn og unge. Denne utviklingen kan ses delvis i sammenheng med at det i denne perioden ble gitt særskilt tilskudd til kommunene for å styrke det kommunale barnevernet.

I 2017 økte både antallet undersøkelser og antallet barn som fikk tiltak sammenlignet med 2016. Mens det en periode var en tendens til at en stadig større andel barna mottok omsorgstiltak, kan økningen de to siste årene hovedsakelig henføres til at flere barn mottok hjelpetiltak.

Tabell 4.8 Utvikling i barnevernet 2012-2017.

	2012	2016	2017	Endring 2012-17	Endring 2016-17	Gjennomsn. vekst 2013- 17, pst.	Vekst 2017, pst.
Produksjon:							
Antall undersøkelser ¹	43 300	58 700	60 700	17 400	2 000	7,0	3,4
Antall barn med barneverntiltak	53 900	55 200	56 300	2 400	1 100	0,9	2,0
- herav hjelpetiltak	44 900	44 900	46 100	1 200	1 200	0,5	2,7
- herav omsorgstiltak	9 000	10 200	10 200	1 200	0	2,5	0,0
Dekningsgrad:							
Andel barn med undersøkelse av innbyggere 0-17 år	3,9	4,8	4,9	1,0	0,1		
Andel barn med barneverntiltak av innbyggere 0-17 år	4,8	4,9	5,0	0,2	0,1		
Ressursinnsats:							
Antall årsverk ²	4 400	5 800	6 000	1 600	200	6,4	3,4
Kvalitet:							
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år ²	3,6	4,6	4,8	1,2	0,2		
Andel undersøkelser med behandlingstid under tre måneder	78	86	87	9	1		

¹ Fra og med rapporteringsåret 2014 er alle undersøkelser startet og/eller avsluttet i løpet av året innhentet og publisert. Før dette ble kun en undersøkelse per barn innhentet og publisert.

² Fra og med 2014 er også tiltaksstillinger på funksjon 252 i KOSTRA inkludert. Fra og med 2012 er tiltaksstillinger (funksjon 251) inkludert i tillegg til saksbehandler-/administrasjonsstillinger (funksjon 244).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

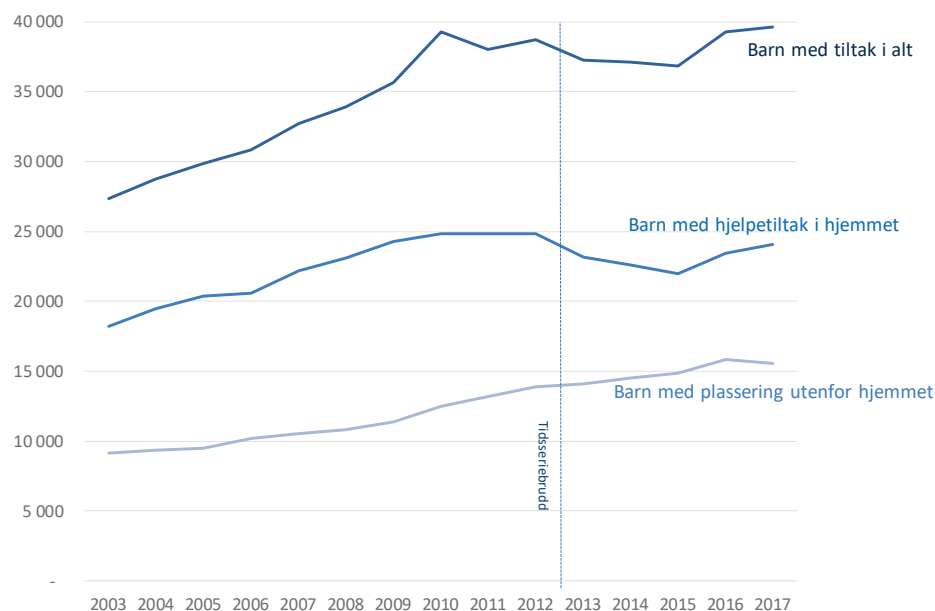
Et hovedskille i barneverntiltak går mellom barn og unge som mottar hjelpetiltak i hjemmet, og barn og unge som er plassert utenfor hjemmet. Definisjon av omsorgstiltak i tabell 4.8 er barn som barnevernet har overtatt omsorgen for gjennom vedtak i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, mens hjelpetiltak inkluderer alle øvrige tiltak, også barn som er plassert utenfor hjemmet. Tabell 4.8 trekker ikke opp dette skillet, men dette er derimot presentert i figur 4.9. Figur 4.9 omfatter tiltak ved utgangen av året.

Tallene for barn plassert utenfor hjemmet i figur 4.9 inkluderer både de barna som barnevernet har overtatt omsorgen for, og barn som er plassert utenfor hjemmet, der plasseringen er hjemlet som et hjelpetiltak eller som et akuttvedtak. Tabell 4.8 omfatter barn og undersøkelser i året.

For flertallet av barna og familiene som kommer i kontakt med barnevernet, er det tilstrekkelig med hjelpetiltak i hjemmet (hovedsakelig råd og veiledning, tilbud om besøkshjem og avlastningstiltak, økonomisk hjelp og deltakelse i ansvarsgruppe og samarbeidsteam). Plassering av barn og unge utenfor hjemmet er bare aktuelt dersom barnevernets hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig for å sikre barnet en forsvarlig omsorgssituasjon. Av barn og unge som var plassert utenfor hjemmet ved utgangen av 2017, var 75 pst. plassert i fosterhjem, åtte pst. i barneverninstitusjon og 17 pst. plassert i egen bolig med

oppfølging. Type plassering utenfor hjemmet varierer med barnets alder. Fosterhjem er det dominerende plasseringstiltaket blant barn under 18 år.

Figur 4.9 viser at det har vært en liten økning fra 2016 til 2017 i antall barn med hjelpetiltak i hjemmet, mens antallet plassering utenfor hjemmet har gått litt ned.

Figur 4.9 Barn og unge 0-22 år med barneverntiltak i eller utenfor hjemmet. Ved utgangen av året.¹

¹ Tidsseriebruddet mellom 2012 og 2013 skyldes omlegging av statistikken.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Bufdir

Sosialtjenester

Innenfor sosialtjenestene var det en økning i antall mottakere av sosialhjelp i perioden 2012–17, jf. tabell 4.9. Andelen i aldersgruppen 20-66 år som mottok sosialhjelp har økt noe i perioden.

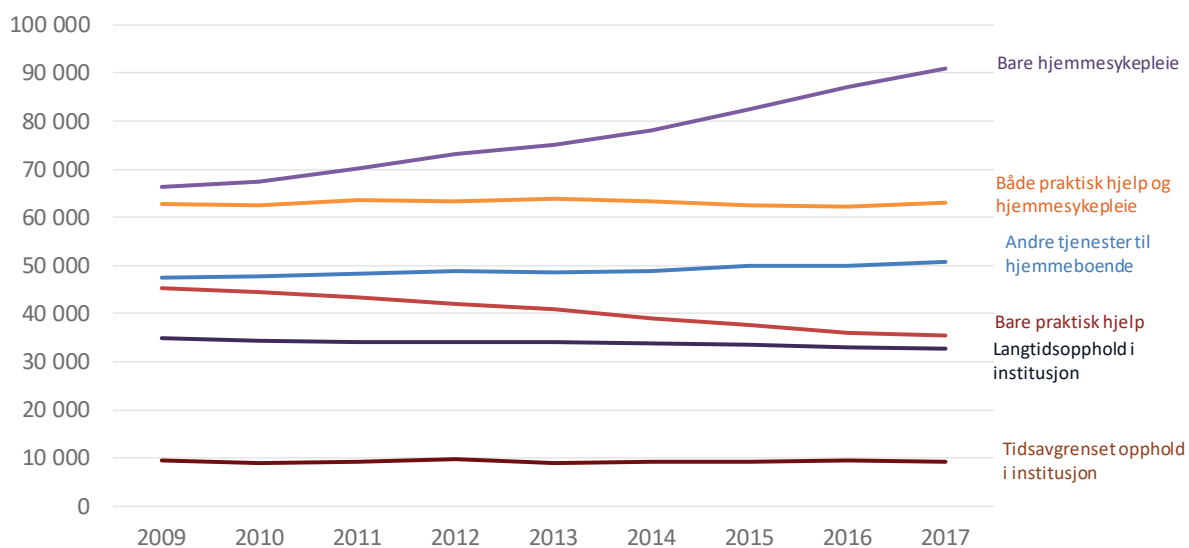
Tabell 4.9 Utvikling i sosialtjenestene 2012-2017.

	2012	2016	2017	Endring 2012-17	Endring 2016-17	Gjennomsn. vekst 2013-17, pst.	Vekst 2017, pst.
Produksjon:							
Antall mottakere av sosialhjelp	121 500	136 600	138 800	17 300	2 200	2,7	1,6
Dekningsgrad:							
Andel som er sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år	3,7	4,0	4,0	0,3	0		
Ressursinnsats:							
Lønnsutgifter fratrukket sykelønnsref. (mill. kr) - faste 2017-priser	5 006	5 619	5 896	890	277	3,3	4,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Helse- og omsorgstjenester

Omfanget av omsorgstjenester økte i perioden 2012–17. Samtidig har det i perioden vært en dreining i retning av at det gis mer hjemmebaserte tjenester, jf. figur 4.10. Det økende behovet skyldtes at det ble flere eldre innbyggere, særlig i aldersgruppen over 90 år, og en sterk økning i antall yngre mottakere (under 67 år). Økningen for sistnevnte gruppe var særlig sterk innenfor hjemmetjenestene, mens det ble færre mottakere i aldersgruppen 80-89 år. Dette henger sammen med at innbyggertallet i gruppen 80-89 år gikk ned. Antall yngre mottakere økte betydelig mer enn befolkningsveksten isolert sett skulle tilsi og utgjør en stadig større andel av mottakerne av hjemmetjenester. Samlet sett viser utviklingen de siste årene en betydelig endring i hvilke grupper som mottar hjemmetjenester.

Figur 4.10 Brukere av ulike tjenester perioden 2012-17, fordelt etter tjenestetype.

Kilde: Helsedirektoratet

De siste årene har det blitt noen færre plasser i institusjonene, mens antallet beboere i bolig med heldøgns bemanning har økt. Sistnevnte kommer i tillegg til de som mottar heldøgns tjenester i sykehjem, aldershjem eller i eget hjem. Samlet sett har andelen eldre som mottar omsorgstjenester fra det offentlige gått ned, både innenfor de hjemmebaserte og de institusjonsbaserte tjenestene. Spesielt gjelder dette for aldersgruppen 67-79 år.

Sett i forhold til 2016 mottok noen flere eldre kommunale helse- og omsorgstjenester i 2017. Hjemmetjenestene dro opp, mens det for den institusjonsbaserte omsorgen var en liten nedgang. Tallet på mottakere under 67 år fortsatte å øke i 2017. Lege- og fysioterapidekningen i institusjonene ble bedre i perioden 2012-2017. Eneromsdekningen på institusjonene ligger stabilt på om lag 95 pst.

Antall årsverk viser en betydelig vekst fra 2016 til 2017, både innenfor omsorgstjenestene og i helsestasjons- og skolehelsetjenesten.

Tabell 4.10 Utvikling i helse- og omsorgstjenestene 2012-2017 (private og kommunale).

	2012	2016	2017	Endring 2012-17	Endring 2016-17	Gjennomsn. vekst 2013- 17, pst.	Vekst 2017, pst.
Produksjon:							
Antall mottakere av hjemmetjenester	178 700	185 500	189 500	10 800	4 000	1,2	2,2
- herav under 67 år	71 100	79 000	82 000	10 900	3 000	2,9	3,8
- herav 67-79 år	33 000	36 000	37 400	4 400	1 400	2,5	3,9
- herav 80-89 år	54 400	48 900	48 400	-6 000	-500	-2,3	-1,0
- herav 90 år og over	20 100	21 700	21 700	1 600	0	1,5	0,0
Forbruk i timer i løpet av året, hjemmetjenester (i 1 000) ¹	104 700	117 900	121 500	16 800	3 600	3,0	3,1
Timer i uken til pleie og bistand per hjemmetjenestemottaker i henhold til vedtak	7,9	8,8	9,0	1,1	0,2	2,6	2,3
Antall beboere i institusjon	43 900	42 600	42 100	-1 800	-500	-0,8	-1,2
- herav under 67 år	4 800	4 800	4 800	0	0	0,0	0,0
- herav 67-79 år	7 700	8 400	8 600	900	200	2,2	2,4
- herav 80-89 år	19 000	16 900	16 500	-2 500	-400	-2,8	-2,4
- herav 90 år og over	12 400	12 500	12 300	-100	-200	-0,2	-1,6
Forbruk i døgn i løpet av året, institusjon (i 1 000) ²	48 700	48 900	49 200	500	300	0,2	0,6
Antall plasser i alders- og sykehjem	41 700	40 500	40 400	-1 300	-100	-0,6	-0,2
- herav andel private plasser i prosent	9,5	11,3	10,8	1,3	-0,5		
Antall unike brukere med vedtak om helse- og omsorgstjenester i løpet av året	335 600	354 300	360 200	24 600	5 900	1,4	1,7
Beboere i bolig med heldøgns bemanning	22 000	23 100	23 700	1 700	600	1,5	2,6
Antall førstegangs hjemmebesøk til nyfødt	47 400	51 700	50 200	2 800	-1 500	1,2	-2,9
Dekningsgrad:							
Andel 67-79 år som bor på institusjon	1,7	1,5	1,5	-0,2	0,0		
Andel 80-89 år som bor på institusjon	10,5	9,6	9,3	-1,2	-0,3		
Andel 90 år og over som bor på institusjon	30,2	28,1	27,4	-2,8	-0,7		
Andel 67-79 år som mottar hjemmetjenester	7,3	6,6	6,6	-0,7	0,0		
Andel 80-89 år som mottar hjemmetjenester	30,1	27,7	27,2	-3,0	-0,5		
Andel 90 år og over som mottar hjemmetjenester	49,0	48,6	48,6	-0,4	0,0		
Andel barn med fullført helseundersøking ved 2-3-årsalder	92	98	98	6	0		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk i alt ³	131 200	138 000	142 900	..	4 900	..	3,6
Årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten	4 300	4 900	5 200	900	300	3,9	6,1
Legeårsverk i kommunehelsetjenesten	..	5 600	5 800	..	200	..	4,3
Kvalitet:							
Legetimer per beboer per uke i institusjon	0,43	0,55	0,55	0,12	0,00	5,0	0,0
Fysioterapitimer per beboer per uke i institusjon ⁴	0,36	0,43	0,41	0,05	-0,02	2,6	-4,7
Andel årsverk med fagutdanning	74	74
Andel plasser i enerom i omsorgsinstitusjoner	93,8	96,7	96,4	2,7	-0,3		

¹ Omfatter praktisk bistand, dagaktivitetstilbud, avlastning utenfor institusjon og i institusjon (rullerende), støttekontakt, omsorgslønn, helsetjenester i hjemmet, dagopphold og nattopphold i institusjon.

² Omfatter avlastning i institusjon (ikke rullerende), tidsavgrenset opphold (utredning, behandling, habilitering og rehabilitering), langtidsopphold i institusjon, døgnopphold kommunal øyeblikkelig hjelp, matombringing og trygghetsalarm, varslings- og lokaliseringsteknologi.

³ Fra og med 2015 bygger statistikken på nye datakilder (A-ordningen). Totaltallet på sysselsatte blir ikke lenger samordnet med Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) slik det ble før 2015, og dermed samsvarer ikke totaltallet lenger med AKU sitt totaltall. Årgangene fra og med 2015 kan ikke sammenliknes med tidligere årganger.

⁴ Omfatter kun fysioterapeuter med driftsavtale.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, IPLOS, Samdata

Siden 2012 har antallet barn som har fått hjemmebesøk i løpet av de to første ukene etter hjemkomst økt. Kommunene hadde i årene 2012–2017 en høy og stabil dekningsgrad for helsestasjonsundersøkelser av små barn. Fra 2016 til 2017 var det en nedgang i antallet hjemmebesøk etter fødsel, noe som kan knyttes til lavere fødselstall i 2017 enn i 2016.

Sykefraværet blant de ansatte som jobber direkte med brukere innen omsorgstjenestene har i samme periode holdt seg stabilt. I 2016 og 2017 utgjorde det legemeldte sykefraværet 10,2 prosent. Dette er noe høyere enn andre kommunale sektorer.

Administrasjon

Sentraladministrasjonen i kommunesektoren har ut fra KOSTRA-tallene økt fra 2016 til 2017, jf. tabell 4.11. SSB benyttet fra 2015 A-ordningen som kilde for sysselsettingsstatistikken. Det er derfor et brudd i tidsserien, og tall fra 2016 og 2017 er ikke sammenliknbare med tidligere år.

Tabell 4.11 Utvikling i sentraladministrasjonen 2012-2017.

	2012	2016	2017	Endring 2012-17	Endring 2016-17	Gjennomsn. vekst 2013- 17, pst.	Vekst 2017, pst.
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk ¹	56 100	59 700	61 800	.	2 100	.	3,5
- herav i kommunene	51 400	54 300	56 300	.	2 000	.	3,7
- herav i fylkeskommunene	4 700	5 400	5 500	.	100	.	1,9
Brutto driftsutgifter, administrasjon (KOSTRA-funksjon 120), i kr. pr. innb., konsern	3 609	3 472	3 657	48	185	0,3	5,3

¹ Fra og med 2015 bygger statistikken på nye datakilder (A-ordningen). Totaltallet på sysselsatte blir ikke lenger samordnet med Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) slik det ble før 2015, og dermed samsvarer ikke totaltallet lenger med AKU sitt totaltall. Årgangene fra og med 2015 kan ikke sammenliknes med tidligere årganger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tallene er beheftet med usikkerhet. Det er store variasjoner i brutto driftsutgifter for administrasjonen i kommunene. Kommuner med det laveste nivået hadde i 2017 brutto driftsutgifter på ca. 2 000 kroner per innbygger, mens den kommunen med det høyeste nivået hadde utgifter på over 30 000 kroner per innbygger. I noen grad kan dette skyldes forskjeller i rapporteringen fra kommunene og kommunestørrelse.

4.3 Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2017

I dette avsnittet presenteres beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på data for 2017. Produksjonsindeksen er et samlemål for kommunenes tjenestetilbud basert på produksjonsindikatorer for utvalgte sektorer og sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen for tjenestene. Indeksen er ment å vise hvor godt tjenestetilbud som blir gitt til innbyggerne i ulike målgrupper. En slik indeks for det samlede tjenestetilbudet kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer. Eksempelvis vil produksjonsindeksen være mindre følsom for forskjeller i prioritering enn produksjonsindikatorer for de enkelte tjenester.

I utvalgets rapport fra april 2009 ble det presentert en ny og forbedret produksjonsindeks for kommunene basert på data for 2007. Produksjonsindeksen ble forbedret ved å inkludere flere kvalitetsindikatorer, ved å inkludere kultursektoren og ved å ta hensyn til flere etterspørselsfaktorer enn alder. Blant de nye kvalitetsindikatorerne var andel ansatte med førskolelærerutdanning i barnehagesektoren, læringsmiljø i skole, samt andel ansatte med fagutdanning i barnevernet. Videre er antall grunnskolepoeng (korrigert for sosioøkonomiske faktorer) en av de viktigste produksjonsindikatorer for grunnskolen. I arbeidet med produksjonsindeksen for 2012 ble indikatorsettene for primærhelse- og sosialkontortjenesten

endret. I primærhelsetjenesten ble indikatoren for timer utført av helsesøstre erstattet med en indikator for somatiske helseundersøkelser av barn og svangerskapskontroller, mens det i sosialkontortjenesten ble inkludert en indikator for kvalifikasjonsprogrammet.

I produksjonsindeksen for 2015 ble det foretatt en revisjon av indikatorsettene for pleie og omsorg og grunnskole. For pleie og omsorg ble tidligere indikatorer for hjemmetjenester erstattet med totalt antall timer per uke til hjemmesykepleie og praktisk bistand, mens tidligere indikator for beboere i institusjon ble erstattet med totalt antall oppholdsdøgn i institusjon. For grunnskole ble nasjonale prøver på 8. trinn (korrigert for sosioøkonomiske faktorer) inkludert som ny indikator.

Høsten 2017 startet SSB med å publisere statistikk på forbruk av omsorgstjenester i løpet av året målt i døgn og timer etter tjenestetype. I fjorårets produksjonsindeks ble derfor tidligere indikator for hjemmetjenester erstattet med ny tilgjengelig statistikk for praktisk bistand og hjemmesykepleie. I tillegg ble indikatoren for oppholdstid i barnehage erstattet med en ny indikator som baserte seg på en ny vektning hvor barn 0-2 år antas å ha en ressursinnsats/produksjon som er 60 prosent høyere enn barn 3-5 år.

I årets produksjonsindeks er indikatoren for timer utført av leger i primærhelsetjenesten erstattet med en indikator for fastlegekonsultasjoner (legens praksiskommune). I tillegg er det inkludert to nye indikatorer i kultursektoren, henholdsvis timer åpne kommunale fritidssenter og barn i kulturskole.

Produksjonsindeksen oppdateres årlig med beregning av delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur, i tillegg til en samlet produksjonsindeks som omfatter alle disse tjenestene. I alt 333 kommuner har levert tilstrekkelige data til å inngå i beregningene for 2017. Manglende data for læringsmiljø i grunnskolen er den viktigste enkeltårsaken til at produksjonsindeksen ikke kan beregnes for mer enn 78 prosent av kommunene.

Det er særlig små kommuner, målt etter innbyggertall, som ikke inngår med beregnet produksjonsindeks. Blant kommuner med innbyggertall under 1000 er det ikke beregnet en indeksverdi, mens andelen er 48 og 88 prosent for kommunene med henholdsvis 1000-2000 og 2000-3000 innbyggere. For større kommuner er det beregnet verdi for 92 prosent av kommunene. For representativitet med hensyn til fylke er det lavest andel kommuner med indeksverdi i Vestfold (42 prosent), Finnmark (58 prosent), Nordland (61 prosent) og Telemark (67 prosent). Kun i Akershus, i tillegg til Oslo, er det beregnet en indeksverdi for samtlige kommuner. Sammenhengen mellom korrigert inntekt og om en kommune har en beregnet produksjonsindeksverdi er klart negativ. Blant kommunene med korrigert inntekt lavere enn 100, er det beregnet en indeksverdi for de aller fleste kommuner, mens andelen er henholdsvis 65 og 40 prosent for kommuner med korrigert inntekt mellom 110-125 og over 125.

Tabell 4.12 viser produksjonsindeksen og delindeksene for kommunene gruppert etter korrigert inntekt per innbygger. Inntektene omfatter inntekts- og formuesskatt, rammeoverføringer, eiendomsskatt, konsesjonskraftsinntekter og hjemfallsinntekter. Kostnadsnøklerne i inntektssystemet er benyttet for å korrigere for forskjeller i beregnet utgiftsbehov. Både indeksene og korrigert inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (innbyggertall som vekt) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen.

Tabell 4.12 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter korrigert inntekt, 2017.

	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helsetj.	Pleie & omsorg	Barne-vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.
Under 95	101,1	99,6	97,4	95,8	107,9	97,8	81,2	97,6	92,7
95-100	101,2	100,0	97,0	102,5	104,7	98,8	87,4	100,4	96,4
100-105	98,7	100,4	104,3	96,4	91,0	100,7	110,8	99,0	102,3
105-110	97,5	100,8	97,2	101,5	92,7	100,3	126,5	101,2	106,9
110-125	101,6	97,9	99,2	122,8	116,5	109,7	131,9	111,1	114,3
Over 125	98,4	98,8	95,7	126,0	116,0	106,8	163,6	113,1	146,4
Standardavvik	5,2	2,6	12,3	24,1	26,2	20,4	62,6	9,8	13,5
Andel i intervallet [95,105]	69%	92%	32%	17%	17%	24%	10%	44%	57%
Korrelasjon korr. innt.	-0,13*	-0,01	-0,03	0,27*	0,06	0,09	0,37*	0,36*	1,00
Antall kommuner	333	333	333	333	333	333	333	333	333

Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at de veide gjennomsnittene (med antall innbyggere som vektor) for kommunene som inngår er lik 100.

Kilde: Senter for økonomisk forskning (SØF)

For barnehage og grunnskole beregnes det relativt små forskjeller i indeksen mellom kommuner ettersom henholdsvis 69 og 92 prosent av kommunene får en beregnet verdi som er mindre enn 5 prosent fra landsgjennomsnittet. I øvrige sektorer er denne andelen langt lavere, mens man ser at 44 prosent av kommunene har en samlet indeksverdi i intervallet [95,105].

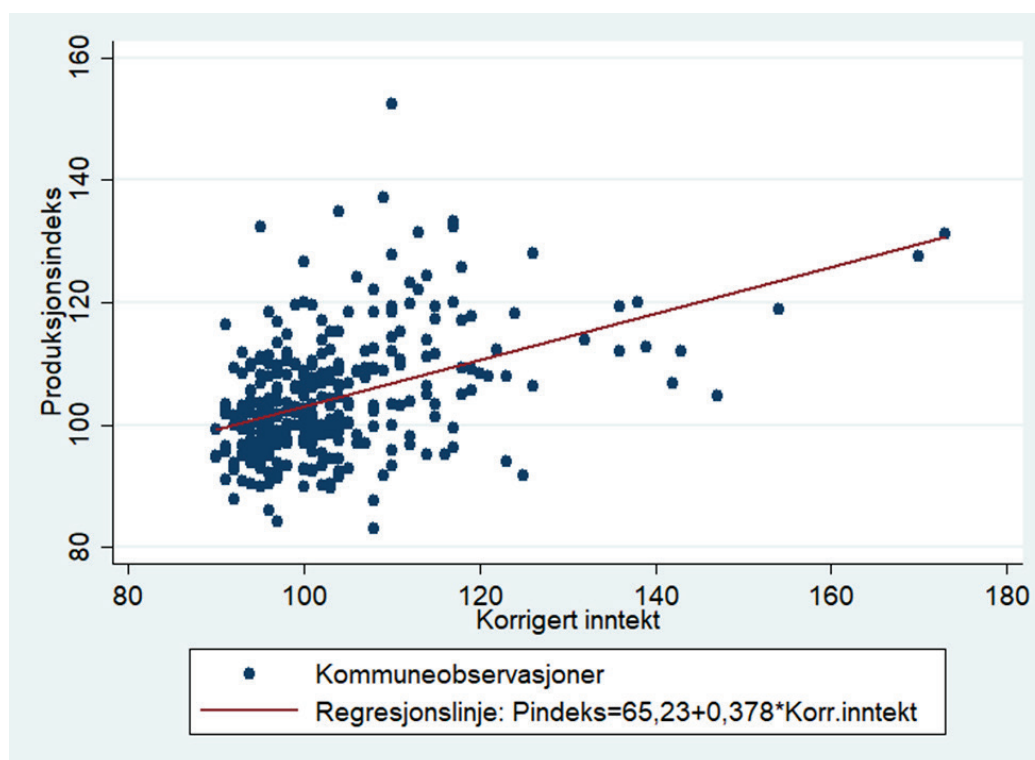
I tråd med resultatene fra tidligere år viser analysene en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser. Kommuner med høy korrigert inntekt har gjennomgående høyere verdi på produksjonsindeksen enn kommuner med lav korrigert inntekt. Korrelasjonen med korrigert inntekt er klart høyere for samlet produksjonsindeks enn gjennomsnittlig korrelasjon for delindeksene. Det har sammenheng med at kommunevise forskjeller i prioritering slår sterkere ut i delindeksene enn i totalindeksen. Dette kommer også til uttrykk ved at standardavviket til totalindeksen er lavere enn gjennomsnittlig standardavvik for delindeksene.

Det er delindeksene for pleie og omsorg og kultur som viser sterkest sammenheng med korrigert inntekt. Det er innenfor disse tjenestene at kommuneøkonomien er avgjørende for tjenestetilbudet. Delindeksene for grunnskole, primærhelsetjenesten, barnevern og sosialkontortjenester er praktisk talt ukorrelert med korrigert inntekt. For barnevern og sosialkontortjenester har de svake korrelasjonene trolig sammenheng med at tilbudet innen disse tjenesteområdene i større grad er styrt av behov enn av økonomiske rammebetingelser. For barnehage observeres det en negativ sammenheng med korrigert inntekt. Innføring av rett til barnehageplass fra 2011 har medført at barnehagedekningen i stor grad er blitt frikoblet fra kommunale inntekter.

Sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt er også illustrert i figur 4.11, hvor produksjonsindeksen er plottet mot korrigert inntekt. Den rette linja i figuren er regresjonslinja, og den positive helningen viser en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser målt ved korrigert inntekt. Samtidig framgår det at det er betydelig variasjon rundt regresjonslinja, det vil si at produksjonsindeksen varierer mye mellom kommuner med om lag samme nivå på korrigert inntekt.

I enkelte sammenhenger har variasjonen i produksjonsindeksen mellom kommuner med om lag samme inntektsnivå blitt tolket som en indikasjon på effektivitetsforskjeller kommunene imellom. Utvalget vil påpeke at slike anvendelser av indeksen har sine begrensninger og må gjøres med varsomhet. I praksis vil det være svakheter ved produksjonsindeksen og ved korrigert inntekt. Det har sammenheng med at produksjonsindeksen ikke fanger opp alle aspekter ved tjenestetilbudet, samt at det ikke er fullt samsvar mellom hvilke inntekter som inngår i korrigert inntekt (omfatter kun frie inntekter) og finansieringen av de tjenester som inngår i produksjonsindeksen (omfatter også tjenester som finansieres av øremerkede tilskudd og brukerbetaling). I tillegg kan tjenestetilbudet være holdt oppe av et svakt driftsresultat.

Videre er utviklingen i samlet produksjonsindeks over årene 2015 til 2017 studert mer nøye. Endring i produksjonsindeksen over tid gir uttrykk for utviklingen i den enkelte kommune i forhold til gjennomsnittsutviklingen. En stabil verdi på produksjonsindeksen betyr ikke at produksjonen har vært stabil, men at produksjonsøkningen har vært den samme som i de øvrige kommunene. Økende verdi på produksjonsindeksen over tid betyr at kommunens produksjon har økt raskere enn i de øvrige kommuner. Det kan være nærliggende å tolke økt verdi på produksjonsindeksen som uttrykk for økt effektivitet og lavere verdi på produksjonsindeksen som uttrykk for lavere effektivitet, men dette er å trekke forhastede konklusjoner. For eksempel vil økt verdi på produksjonsindeksen som skyldes raskere inntektsvekst enn de øvrige kommuner eller sterkere prioritering av de tjenester som omfattes av produksjonsindeksen ikke kunne tolkes som økt effektivitet.

Figur 4.11 Sammenheng mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt, 2017⁷.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

⁷ For å gi et best mulig bilde av majoriteten av kommunene er Aurland og Aukra (som har korrigert inntekt over 180) utelatt fra figuren. I tillegg mangler vi informasjon om korrigert inntekt for året 2016 for kommunene Hobøl, Lillesand, Os, Selbu og Stjørdal.

Det er en klar tendens til at kommuner som skårer høyt på produksjonsindeksen i 2015 dels også skårer høyt i 2016 og 2017, og at de som skårer lavt ett år også skårer lavt de øvrige år. Dette kommer til uttrykk ved at produksjonsindeksene for de enkelte år er sterkt positivt korrelert.

Korrelasjonen mellom produksjonsindeksene for 2015 og de to siste årene er henholdsvis 0,88 og 0,77. En litt svakere sammenheng mellom indeksen i 2015 og 2017 sammenlignet med 2015 og 2016 må trolig ses i sammenheng med justeringene av indikatorsettene hvor man i år har revidert indikatorsettet både innen primærhelsetjenesten og kultur. I 2016 ble det foretatt noen mindre justeringer av indikatorene innen barnehage og pleie og omsorg.

Endringen i produksjonsindeks fra 2015 til 2017 er nærmere illustrert i tabell 4.13. Det er 301 kommuner som det er beregnet en samlet produksjonsindikator for i begge årene 2015 og 2017. Her er kommunene gruppert etter verdien på produksjonsindeksen i de to årene. Stabiliteten over tid kommer her til uttrykk ved at 134 av de 301 kommunene tilhører samme gruppe i 2017 som i 2015. Det er 35 kommuner (12 prosent) som verken tilhører samme gruppe eller "nabogruppen" i 2017. I fjorårets produksjonsindeks ble det foretatt tilsvarende sammenlikning for årene 2014 og 2016. Da var det omtrent en tredel av kommunene som var gruppert i samme gruppe, mens nær en tredel verken tilhørte samme gruppe eller "nabogruppen".

Tabell 4.13 Utviklingen i produksjonsindeks fra 2015 til 2017.

		Produksjonsindeks 2017						
		Under 90	90-95	95-100	100-105	105-110	110-125	Over 125
Produksjonsindeks 2015	Under 90	4	8	0	1	0	0	0
	90-95	2	26	19	2	1	1	0
	95-100	2	4	28	15	2	2	0
	100-105	0	6	17	28	20	5	1
	105-110	0	0	5	13	15	10	0
	110-125	0	0	0	6	15	30	5
	Over 125	0	0	0	0	1	4	3

Kilde: Senter for økonomisk forskning (SØF)

Tabell 4.13 viser også at en del enkeltkommuner har hatt veldig stor endring i verdien på produksjonsindeksen. Maksimal endring er 51 prosentpoeng. Det er i alt 22 kommuner (7 prosent) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mer enn 10 prosentpoeng fra 2015 til 2017. På den andre siden er det 215 kommuner (71 prosent) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mindre enn 5 prosentpoeng fra 2015 til 2017.

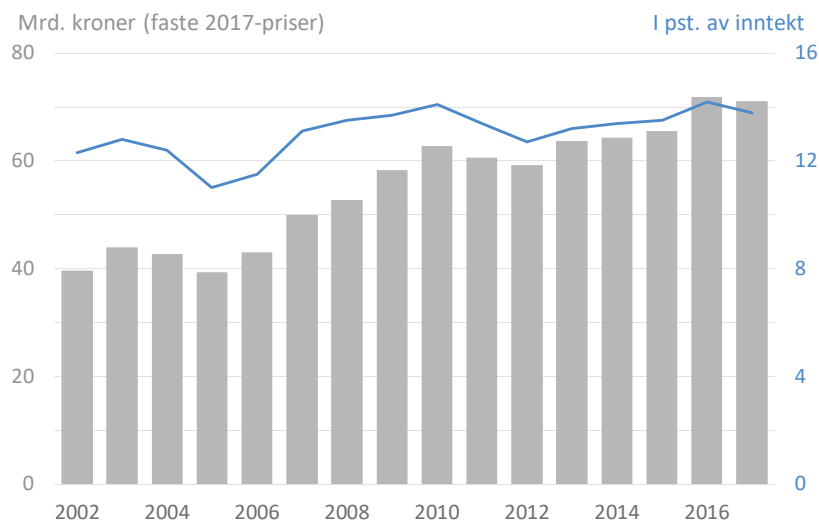
I vedlegg 13 gjøres det nærmere rede for oppbyggingen av produksjonsindeksen og det rapporteres produksjonsindekser for enkeltkommuner og fylkesvise gjennomsnitt. Tall for enkeltkommuner vil også bli lagt ut på Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettsider på www.regjeringen.no/kommunedata.

4.4 Investeringer

Kommunesektorens investeringer 2002-2017

Investeringene i kommunesektoren ligger på et historisk sett høyt nivå, selv om veksten i investeringene gikk svakt ned i 2017. Kommuneforvaltningens bruttorealinvesteringer var i

overkant av 71 mrd. kroner i 2017. Årlige investeringer har reelt sett økt med 80 pst. siden 2003.

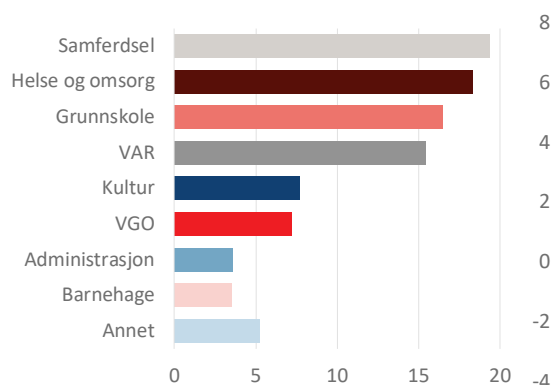
Figur 4.12 Bruttoinvesteringer i fast realkapital i faste 2017-priser og i pst. av inntekt. 2002-2017.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (Nasjonalregnskapet)

Også sett i forhold til sektorens inntekter har investeringsnivået økt, fra om lag 12 pst. til rundt 14 pst. i samme periode.

Investeringer etter sektor

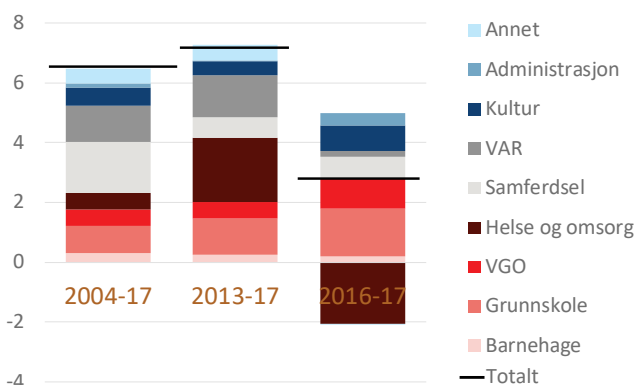
Investeringene synes å være høye innenfor de fleste tjenesteområder. Figur 4.13 viser hvor mye sektoren investerte innen de ulike tjenesteområdene i 2017. Forholdet mellom de ulike sektorene vil være ganske stabile fra år til år.

Figur 4.13 Brutto investeringsutgifter etter sektor¹, 2017. Mrd. kroner.

¹ I regnskapsstatistikken i KOSTRA lar det seg ikke gjøre å skille omsorgsboliger fra øvrige kommunalt disponerte boliger. I figuren er kommunalt disponerte boliger lagt inn i gruppen for helse og omsorg.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

Figur 4.14 Bidrag til vekst i kommunesektorens brutto investeringsutgifter¹. Årlig nominell endring. 2004-2017.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA) og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 4.14 illustrerer hvordan den årlige investeringsveksten fordelte seg på de ulike tjenesteområdene. Søylene viser gjennomsnittlig årlig nominell vekst i investeringsutgiftene, fordelt på de ulike sektorene. De rødfargede områdene i figurene er de største individrettede

tjenestene (barnehage, skole, helse og omsorg), de gråfargede er tekniske tjenester (vann, avløp og renovasjon og samferdsel) og de blåfargede de øvrige tjenestene (kultur, administrasjon og annet). Figuren viser at de tekniske tjenestene stod bak nærmere halvparten av veksten i kommunesektorens investeringer siden 2003. Av en årlig nominell vekst i investeringsutgiftene på i snitt nær 6½ pst., kan om lag 2 prosentpoeng henføres til samferdsel og drøyt 1 prosentpoeng til vann, avløp og renovasjon.

Tilsvarende gikk i underkant av 2 prosentpoeng av veksten i investeringsutgiftene til barnehager og skoler. Nærmere ¼ av investeringsveksten siden 2003 kan altså henføres til disse sektorene. Vekstbidragene var sterkest tidlig i perioden med satsingen på barnehagene og sterk vekst i ungdomskullene i videregående opplæring, for deretter å avta, men i 2017 kom en stor del av investeringsveksten innen disse tjenestene.

Investeringene innenfor helse- og omsorgssektoren var stabile i flere år, men har økt de siste årene. Økningen må ses i sammenheng med investeringstilskuddene til omsorgstjenestene i samme periode. I 2017 utgjorde investeringstilskuddet om lag 2½ mrd. kroner. Av den årlig nominell veksten i investeringsutgiftene på i snitt nær 6½ pst., kan om lag ½ prosentpoeng henføres til denne sektoren.

Noe av investeringsveksten kan også forklares med at investeringene i kulturbygg og idrettsanlegg økte. Mye av veksten i årene 2007-2009 innen idrettsanlegg skyldtes antageligvis investeringene i Oslo i forkant av ski-VM 2011.

5 Sysselsetting

I 2017 sto kommuneforvaltningen for 16,3 prosent av de utførte timeverkene i Norge. SSBs foreløpige tall viser at kommuneforvaltningen hadde en vekst i utførte timeverk fra 2016 til 2017 på 1,9 prosent. I øvrige sektorer var det en marginal reduksjon i antall timeverk. De siste 5 – 10 årene har veksten i utførte timeverk i kommuneforvaltningen vært om lag like stor som i statsforvaltningen, og langt sterkere enn i øvrige sektorer.

Innen kommuneforvaltningen er helse- og sosialtjenester den klart største næringsgruppen med 53 prosent. av timeverkene. Deretter følger undervisning med 30 prosent og offentlig administrasjon med 14 prosent.

Når en grupperer kommunene etter antall innbyggere, er det små forskjeller i andelen i befolkningen som er sysselsatt, med unntak av Oslo som ligger noe høyere enn øvrige kommunegrupper. Ser en på personer med arbeidssted i kommunen, blir forskjellene større mellom kommunene, der andel sysselsatte er økende med økende kommunegrupper for kommunegrupper med flere enn 10 000 innbyggere. Det var i store forskjeller på andelen kommunale arbeidsplasser mellom kommunene. Jo mindre kommune, jo flere av arbeidsplassene i kommunen er kommunale.

I kapitlet gis også en beskrivelse av pendling fra og til kommunene. De ti kommunene med høyest andel utpendling ligger alle i nærheten av Oslo eller Trondheim. Sola er kommunen med høyest netto innpendling selv om andelen utpendlere fra kommunen også er høy.

5.1 Utviklingen i utførte timeverk i kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningen er en stor arbeidsgiver: I 2017 sto kommuneforvaltningen for 16,3 prosent av alle utførte timeverk i Norge.

Tabell 5.1 Utførte timeverk etter sektor og næring. Lønnstakere og selvstendige. Millioner.

	2007	2012	2013	2014	2015	2016*	2017*	Absol. endr. 2016-2017	Endr. i pst siste år	Endr. i pst siste 5 år	Endr. i pst siste 10 år	Pst av alle timev. 2017
Kommuneforvaltningen	537,3	604,0	609,2	612,2	618,3	633,5	645,4	11,9	1,9	6,9	20,1	16,3
Offentlig administrasjon	75,7	84,6	82,8	83,1	84,5	86,6	89,2	2,6	3,0	5,5	17,8	
Undervisning	171,9	184,6	187,6	187,6	188,8	191,9	195,0	3,1	1,6	5,6	13,5	
Helse- og sosialtjenester	273,9	315,3	318,8	321,1	324,4	333,6	339,2	5,6	1,7	7,6	23,9	
Vann, avløp og renovasjon	7,3	9,2	9,7	10,2	10,6	11,0	11,6	0,6	5,0	25,7	58,9	
Kultur og idrett	8,5	10,3	10,3	10,3	10,1	10,4	10,4	0,0	0,5	1,2	22,3	
Statsforvaltningen	399,0	426,9	428,5	441,2	452,2	460,2	460,1	-0,1	-0,0	7,8	15,3	11,6
Offentlig forvaltning totalt	936	1 031	1 038	1 053	1 071	1 094	1 106	11,8	1,1	7,2	18,1	28,0
Resterende sektorer	2 700	2 803	2 810	2 847	2 851	2 845	2 844	-0,6	-0,0	1,5	5,4	72,0
Timeverk i alt	3 636	3 834	3 847	3 900	3 922	3 938	3 950	11,2	0,7	3,0	8,6	100,0

* Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 09174 med grunnlagsdata)

Antall timeverk som ble utført i kommuneforvaltningen, statsforvaltningen og øvrige sektorer vises i tabell 5.1. I tillegg vises fordelingen innen kommuneforvaltningen basert på inndeling

etter næring. Tallene er beregnet ut fra normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter.

Økt sysselsetting i kommuneforvaltningen i 2017

SSBs foreløpige tall viser at kommuneforvaltningen hadde en vekst i utførte timeverk fra 2016 til 2017 på 1,9 prosent. Dette i kontrast til øvrige sektorer som hadde marginal reduksjon i antall timeverk. De siste 5 – 10 årene har veksten i kommuneforvaltningen vært om lag like sterk som i statsforvaltningen og langt sterkere enn i øvrige sektorer.

Vann, avløp og renovasjon har den sterkeste veksten i de utførte timeverkene

Innen kommuneforvaltningen er helse- og sosialtjenester den klart største næringsgruppen med 53 prosent av timeverkene i 2017. Deretter følger undervisning med 30 prosent og offentlig administrasjon med 14 prosent.

I 2017 var den prosentvise veksten i utførte timeverk innen helse- og sosialtjenester svakere enn i kommuneforvaltningen ellers, noe som er i motsetning til de ni foregående årene. De siste 10 årene har veksten i timeverk vært klart sterkest innen vann-, avløp og renovasjon. Sterk vekst til tross, dette er likevel fremdeles en liten næring da under 2 prosent av kommuneforvaltningens timeverk utføres her.

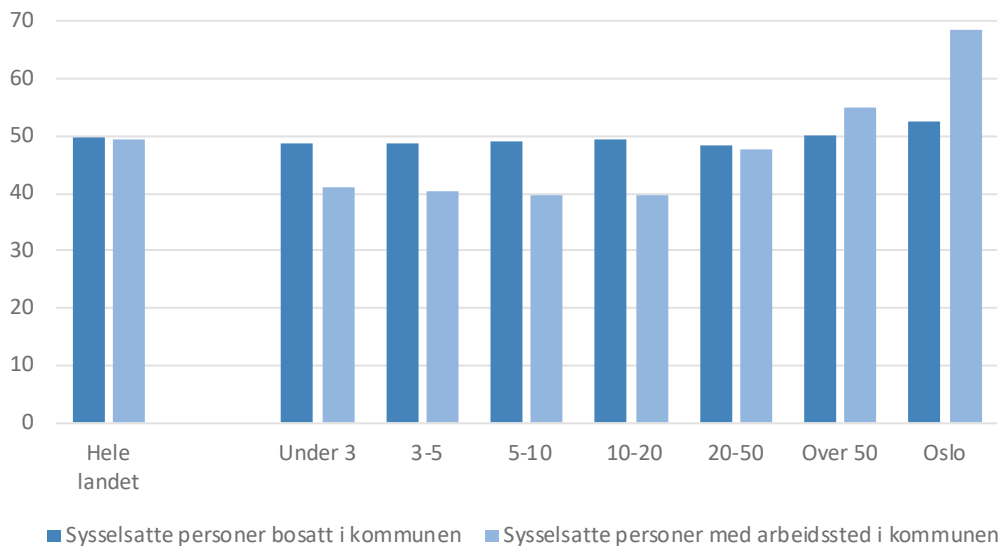
5.2 Sysselsetting etter kommunestørrelse

I dette avsnittet ser vi på antall sysselsatte, der både heltids- og deltidsysselsatte inngår. I Norge er om lag 3 av 4 i aldersgruppen 20-66 år sysselsatt, og av hele befolkningen er om lag halvparten (49,6 prosent) sysselsatt. Andelen av kommunens innbyggere som er sysselsatt er relativt lik i store og små kommuner. I dette avsnittet ser vi både på andelen av kommunens innbyggere som er sysselsatt og antall sysselsatte i kommunen i prosent av antall innbyggere i kommunen. Forskjellen mellom antall sysselsatte innbyggere i en kommune og antall arbeidsplasser i kommunen gjenspeiler forskjellen mellom antall som reiser ut av kommunen og antallet som reiser inn til kommunen for å jobbe.

Oslo skiller seg ut av kommunegruppene med høy sysselsettingsandel

Andelen av kommunens innbyggere som er sysselsatt er relativt lik i store og små kommuner. Av ulike grupper av kommunestørrelser er det kun Oslo som skiller seg ut med 3,6 prosentpoeng høyere andel enn landsgjennomsnittet, se figur 5.1.

Når det gjelder antall som arbeider i en kommune i forhold til antall innbyggere i kommunen, er det større forskjeller på små og store kommuner. De fire kommunegruppene med under 20 000 innbyggere er riktignok relativt like. Blant disse er det en fallende tendens: Gruppen på mellom 10 og 20 tusen innbyggere har færrest arbeidsplasser med 39,4 prosent og de som har under 3 tusen innbyggere har flest med 41,2 prosent. Deretter er det en tendens til at antall arbeidsplasser i prosent av innbyggere er økende med økt innbyggertall. Oslo skiller seg spesielt ut med en andel som er langt høyere enn gruppen øvrige kommuner med over 50 tusen innbyggere, dvs. Oslo har stor netto innpendling til kommunen.

Figur 5.1 Sysselsetting i prosent av antall innbyggere i kommunen. Etter kommunestørrelse (1000 innbyggere).

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 01222 og 07979)

5.3 Arbeidspendling mellom kommuner

I alle kommuner er det både noen som har arbeidssted i en annen kommune (utpendlere) og det er arbeidsplasser som er besatt av folk som reiser inn til kommunen for å jobbe (innpendlere). Forskjellen mellom antall utpendlere og innpendlere betegnes som netto utpendlere.

Én av tre pendler til en annen kommune

Totalt er det 65 prosent med arbeidssted i egen kommune mens 35 prosent har arbeidssted i en annen kommune enn den de bor i.

I avsnitt 5.2 så vi at i kommuner med under 20 000 innbyggere er det i alt flere sysselsatte innbyggere enn arbeidsplasser i kommunen. Her er det netto utpendling. Tilsvarende er det netto innpendling (negativ netto utpendling) til de fleste store kommunene, og da spesielt til Oslo.

De fleste kommunene med høy grad av utpendling har samtidig også relativt lav innpendling og dermed også svært høy netto utpendling. Unntakene er større «forstadskommuner» som gjerne har relativt stor både ut- og innpendling.

Blant kommunene med mest negativ netto utpendling (dvs. høyest grad av netto innpendling) finner man både kommuner med høy og lav utpendling.

Mange kommuner med høy utpendling ligger i nærheten av Oslo

De fleste kommunene med høyest utpendling ligger i nærheten av Oslo. Noen av disse ligger i tillegg i nærheten av Gardermoen som har mange arbeidsplasser knyttet til aktiviteten der. Ofte ligger også kommunene med høy utpendling i nærheten av én eller flere andre relativt store nabokommuner til Oslo. Med unntak av Oppegård har de også alle relativt lav innpendling. Dette indikerer lav næringsaktivitet i disse kommunene.

Tabell 5.2 Kommuner med mest og minst utpendling. I pst av sysselsatte personer bosatt i kommunen.

Nr.	Kommune	Ut	Inn	Folke- mengde	Nr.	Kommune	Ut	Inn	Folke- mengde
1	0228 Rælingen	84	17	17 853	1	1124 Sola	61	124	26 282
2	0138 Hobøl	80	20	5 654	2	0235 Ullensaker	51	95	36 196
3	0234 Gjerdrum	77	22	6 662	3	1419 Leikanger	33	76	2 349
4	0227 Fet	77	24	11 696	4	0231 Skedsmo	66	74	53 836
5	1663 Malvik	76	23	13 914	5	0230 Lørenskog	69	74	38 681
6	0137 Våler	76	23	5 455	6	0403 Hamar	39	71	30 867
7	1662 Klæbu	76	16	6 074	7	1144 Kvitsøy	47	69	544
8	0226 Sørums	75	28	17 881	8	0626 Lier	64	69	25 948
9	0217 Oppegård	74	46	27 148	9	0704 Tønsberg	40	67	45 247
10	0238 Nannestad	73	18	13 083	10	0219 Bærum	55	67	125 019
422	2028 Båtsfjord	8	5	2 263	422	2023 Gamvik	17	5	1 140
423	1833 Rana	8	9	26 202	423	1871 Andøy	13	5	4 893
424	1804 Bodø	8	12	51 431	424	1835 Træna	11	5	456
425	1902 Tromsø	7	12	75 428	425	2015 Hasvik	14	4	1 025
426	1857 Værøy	7	7	745	426	2024 Berlevåg	15	4	989

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell: 09174).

Mange kommuner med høy innpendling har også høy utpendling

Kommunene med størst innpendling har gjerne én eller noen få store arbeidsgivere. Til tross for stor næringsaktivitet har mange av disse kommunene ofte også stor utpendling, noe som har sammenheng med at de ofte befinner seg i nærheten av én eller flere store kommuner med et stort arbeidsmarked.

Kommunene i Nord-Norge har gjerne både lav grad av ut- og innpendling. At det er minst vanlig å pendle til andre kommuner i Nord-Norge, har sammenheng med at mange av kommunene her har et større areal enn de fleste kommunene utenfor Nord-Norge.

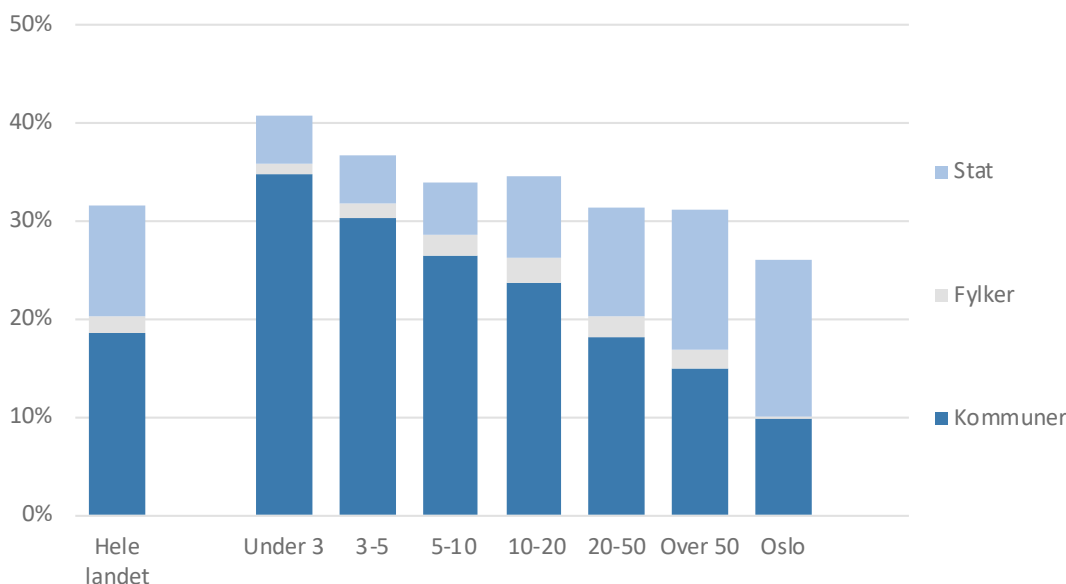
5.4 Sysselsettingen i kommunene – fordeling etter sektor

Andelen arbeidsplasser som er kommunale var 18,8 prosent⁸ i 2017. Det var imidlertid store forskjeller i andelen mellom kommunene.

⁸<http://www.ssb.no/regsyst/>. I den registerbaserte statistikken som dette avsnittet er basert på er andelen sysselsatte innen kommuneforvaltningen noe høyere enn andelen man får når timeverkberegningen i nasjonalregnskapet legges til grunn, ref kapittel 5.1. En grunn til dette er at den registerbaserte statistikken ikke skiller mellom heltid og deltid samtidig som kommuneansatte i større grad enn andre sysselsatte arbeider deltid. Videre legger nasjonalregnskapet til grunn at en fulltidsstilling i privat sektor består av flere timeverk enn en fulltidsstilling i kommunal sektor.

Andelen kommunalt sysselsatte er fallende med økt folketall i kommunene

Som det fremgår av figur 5.2, er det en klar sammenheng mellom andel arbeidsplasser som er kommunale og kommunestørrelse: Jo mindre kommune, jo flere av arbeidsplassene i kommunen er kommunale.

Figur 5.2 Arbeidsplasser i kommunene. Etter sektor (i prosent av alle sektorer) og etter folketall (i 1000 innbyggere).

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 07979)

Andelen kommunale arbeidsplasser i kommunene med under 3 000 innbyggere var i gjennomsnitt 34,9 prosent. I Oslo var andelen 9,9 prosent. Aller høyest andel kommunalt ansatte hadde den aller minste kommunen Utsira med 55,2 prosent. Deretter følger Vevelstad og Nesseby som også er blant landets minste kommuner med tusen innbyggere. Ni kommuner hadde andel kommunale arbeidsplasser på 50 pst. eller mer. Alle de 46 kommunene med høyest andel kommunale arbeidsplasser har mindre enn 10 000 innbyggere. Nr. 47 er «utpendlingskommunen» Rælingen med 17 900 innbyggere.

Andelen sysselsatte i staten øker med kommunestørrelse

Andelen sysselsatte i staten har motsatt tendens, den øker med økende kommunestørrelse. Lav andel statlige sysselsatte i små kommuner har sammenheng med at de fleste statlige virksomheter er store og spesialiserte med høye krav til fagkompetanse. For å skaffe og opprettholde slik kompetanse er det en fordel å være lokalisert der befolkningsgrunnet er relativt stort. Økende andel statlig sysselsatte med økende kommunestørrelse fører til at andelen offentlige ansatte ikke faller mye ved økende kommunestørrelse. Eksempelvis er andelen offentlige arbeidsplasser kun 4,4 prosentpoeng høyere i kategorien over 50 000 innbyggere (eksklusiv Oslo) enn i kategorien med mellom 3 000 og 5 000 innbyggere.

Noen forklaringer på at andelen kommuneansatte stiger med fallende folketall

At andelen kommuneansatte øker sterkt ved fallende størrelse på kommunen, kan bl.a. skyldes følgende forhold:

- Institusjonene vil ofte ha så få brukere at enhetskostnadene blir relativt høye. Eksempelvis vil skolene være mindre og ha mindre klasser/ elevgrupper med flere lærerårsverk per elev enn i større kommuner med større skoler og klasser/ grupper.
- Næringsgrunnlaget er ofte tynt med få arbeidsplasser i privat sektor noe som bidrar til mye utpendling.
- Behovet for en del av de kommunale tjenestene blir gjerne mindre per innbygger ved økt størrelse på kommunen. Eksempelvis gjelder dette sentraladministrasjonen og samferdsel.
- Alle oppgavene utføres ofte kun av egne ansatte i små kommuner. I større kommuner ligger forholdene bedre til rette for å la private aktører / ideelle organisasjoner utføre kommunale oppgaver basert på anbud eller liknende. Eksempelvis gjelder dette barnehager og syke-/aldershem.
- Det kan være større bruk av deltidsstillinger, og deltidsstillingene kan ha lavere stillingsprosent i små enn store kommuner. Bakgrunnen for dette er at en del kommunale arbeidsoppgaver i små kommuner ikke krever fulltidsstillinger.
- Andelen innbyggere med behov for kommunale tjenester kan være større i små kommuner enn i store kommuner. Spesielt kan dette gjelde i små kommuner med høy fraflytting der andelen av innbyggerne i øverste aldersgruppe ofte er langt større enn i kommuner uten netto fraflytting.
- Kommunegruppene med færrest innbyggere har høyere inntektsnivå (også når det korrigeres for forskjeller i utgiftsbehov) og har dermed større grunnlag til å lønne flere ansatte enn kommunegrupper med noe flere innbyggere.

6 Netto driftsresultat

Ulike mål knyttet til netto driftsresultat indikerer at økonomien i kommunesektoren gjennomgående har vært god i de senere årene. I 2017 utgjorde netto driftsresultat for kommunesektoren 3,9 prosent av driftsinntektene.

Det høye netto driftsresultatet i 2017 må ses i sammenheng med skatteinntekter som var langt høyere enn det som ble lagt til grunn i Statsbudsjettet for 2017. I perioden etter 2006 er det kun i 2016 at kommunesektoren har hatt et høyere netto driftsresultat enn i 2017. Gjennomsnittlig netto driftsresultat for de siste fem årene er på 2,9 prosent. Dette er høyere enn utvalgets anbefaling om at netto driftsresultat for kommunesektoren samlet bør ligge på 2 prosent over tid.

I kommunene inkludert Oslo utgjorde netto driftsresultat i 2017 som i 2016 4,0 prosent av driftsinntektene. Gjennomsnittet for de siste fem årene er 2,7 prosent. Dette er over utvalgets anbefaling om at netto driftsresultat for kommunene i gjennomsnitt bør ligge på 1 ¾ prosent over tid.

Resultatet varierer mer fra kommune til kommune, og spredningen er noe større enn i 2016. I 2017 hadde 87 prosent av kommunene positivt netto driftsresultat, og 68 prosent av kommunene hadde netto driftsresultat høyere enn 1 ¾ prosent. Tilsvarende tall for 2016 var på henholdsvis 95 og 81 prosent.

Netto driftsresultat i fylkeskommunene ble redusert fra 5,0 prosent av driftsinntektene i 2016 til 4,3 prosent i 2017. Gjennomsnittet for de siste fem årene er på 4,0 prosent, som er tråd med utvalgets anbefaling.

I 2017 hadde 56 kommuner negativt netto driftsresultat. Dette var en økning fra 21 året før. De gode resultatene i 2017 gjorde at mange kommuner ble meldt ut av ROBEK sommeren 2018. Ved utgangen av oktober 2018 var i alt 17 kommuner ført opp i ROBEK.

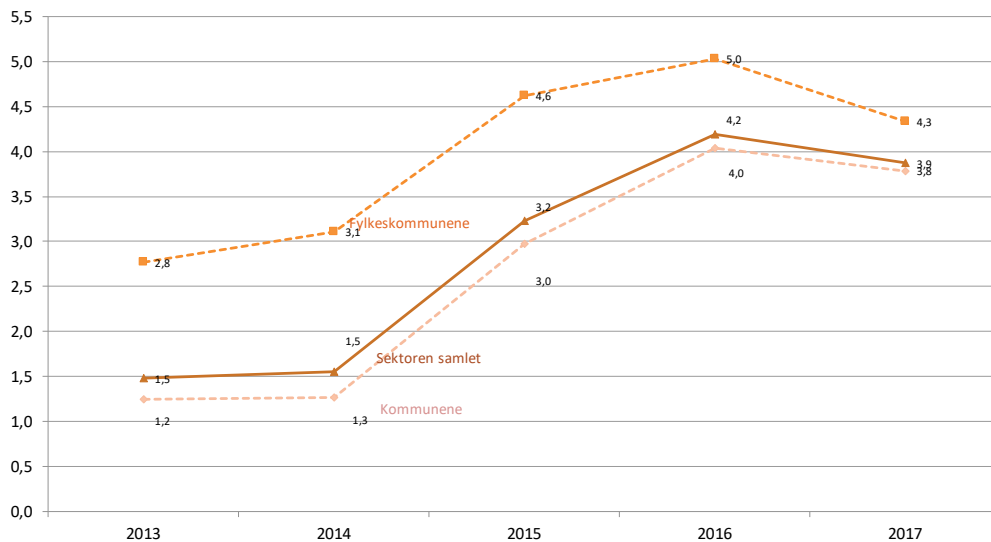
Alle økonomiske indikatorer i dette kapitlet inkluderer hhv. kommunale og fylkeskommunale foretak samt interkommunale samarbeid og interkommunale selskaper ("konserntall").

6.1 Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet

Figur 6.1 viser utviklingen i netto driftsresultat i årene 2013-2017 for kommunene, fylkeskommunene og kommunesektoren samlet. For kommunesektoren samlet utgjorde netto driftsresultat 3,9 prosent av driftsinntektene i 2017. Dette er en nedgang fra 4,2 prosent i 2016. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunesektoren samlet i gjennomsnitt ligget på 2,9 prosent. Dette er høyere enn utvalgets anbefaling om at netto driftsresultat for kommunesektoren bør ligge på 2 prosent over tid.

For kommunene (inkludert Oslo) var netto driftsresultat 4,0 prosent i 2017 og for fylkeskommunene var resultatet 4,3 prosent.

Brutto driftsresultat er lik forskjellen mellom driftsinntekter og driftsutgifter eksklusiv avskrivninger. Netto finanstransaksjoner utgjør forskjellen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Netto finanstransaksjoner består av netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster og netto avdrag og utlån. Figur 6.2 gir en oversikt over netto og brutto driftsresultat og en dekomponering av forskjellen mellom dem i de fem siste årene. Størrelser over null viser positive resultater eller positive netto inntekter, mens verdier under null innebærer negative resultater eller netto utgifter.

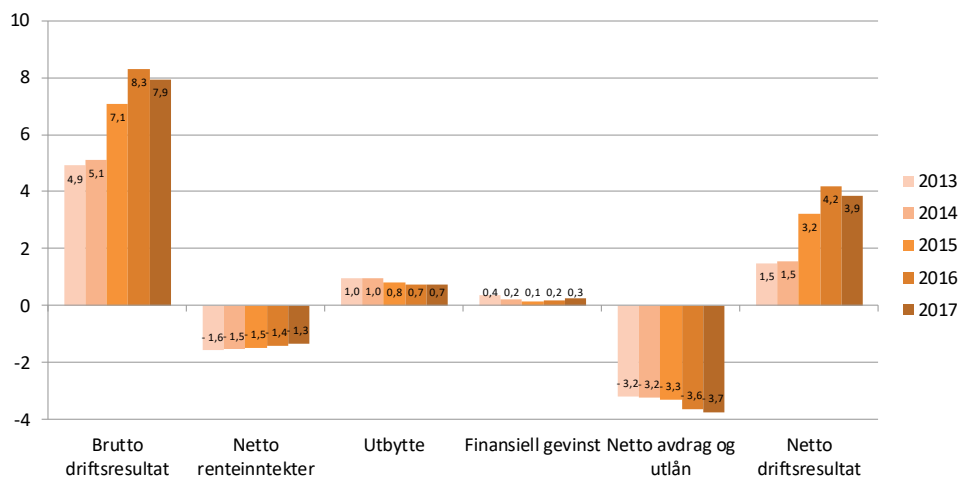

Figur 6.1 Netto driftsresultat målt i prosent av totale driftsinntekter¹. Kommunene (inkl. Oslo), fylkeskommunene og kommunesektoren samlet. 2013-2017.

¹ Fratrullet investeringsmoms i 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2017 hadde kommunesektoren samlet et brutto driftsresultat på 7,9 prosent av driftsinntektene. Dette var en nedgang fra 8,3 prosent året før. Nedgangen i brutto driftsresultat viser at driftsutgiftene økte relativt mer enn driftsinntektene i 2017. Kommunesektorens netto finansutgifter i 2017 er lik summen av netto utgifter til avdrag og utlån på 3,7 prosent av driftsinntektene og netto renteutgifter på 1,3 prosent, fratrukket netto inntekter fra utbytte på 0,7 prosent av driftsinntektene og finansielle gevinster på 0,3 prosent. Samlet sett ga dette en netto finansutgift på 4,1 prosent av driftsinntektene i 2017. Også i 2016 tilsvarte netto finansutgifter 4,1 prosent av driftsinntektene. Nedgang i brutto driftsresultat var hovedårsaken til at netto driftsresultat gikk ned med 0,3 prosentpoeng til 3,9 prosent av driftsinntektene.

Figur 6.2 Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Kommunesektoren samlet.

¹ Eksklusiv avskrivninger. For å få sammenliknbare tall er også mva-refusjonen for investeringer trukket fra i 2013. Fra 2014 føres denne refusjonen i investeringsregnskapet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2017 var netto driftsresultat 1,0 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for de siste fem årene. Dette kan i hovedsak føres tilbake til at brutto driftsresultat var 1,2 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i perioden.

6.2 Netto driftsresultat for kommunene

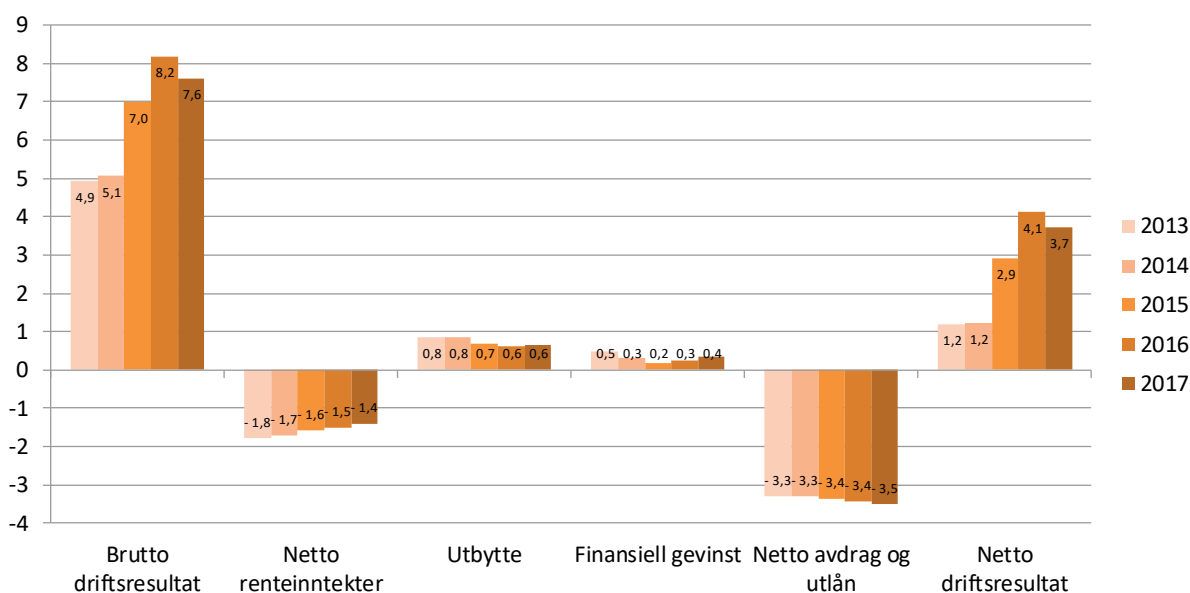
I dette kapitlet ser vi på kommunene utenom Oslo og Oslo kommune hver for seg. Dette skyldes at Oslo både har kommunale og fylkeskommunale oppgaver.

Kommunene utenom Oslo

I 2017 utgjorde netto driftsresultat 3,7 prosent av driftsinntektene i kommunene utenom Oslo. Dette var en nedgang fra 4,1 prosent i 2016. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunene utenom Oslo ligget på 2,7 prosent i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2016 med 4,1 prosent og lavest i 2013 og 2014 med 1,2 prosent.

I 2017 hadde kommunene utenom Oslo et brutto driftsresultat på 7,6 prosent av driftsinntektene. Dette var en nedgang fra 8,1 prosent året før. Nedgangen i brutto driftsresultat viser at driftsutgiftene økte relativt mer enn driftsinntektene. Kommunenes netto finansutgifter i 2017 er lik summen av netto avdrag og utlån på 3,5 prosent av driftsinntektene og netto renteutgifter på 1,4 prosent, fratrukket utbytte på 0,6 prosent av driftsinntektene og finansielle gevinster på 0,4 prosent. Samlet sett ga dette en netto finansutgift på 4,1 prosent av driftsinntektene i 2017. Også i 2016 tilsvarte netto finansutgifter 4,1 prosent av driftsinntektene.

Netto driftsresultat i 2017 lå 1,3 prosentpoeng over gjennomsnittet for de siste fem årene. Brutto driftsresultat var 1,6 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i perioden.

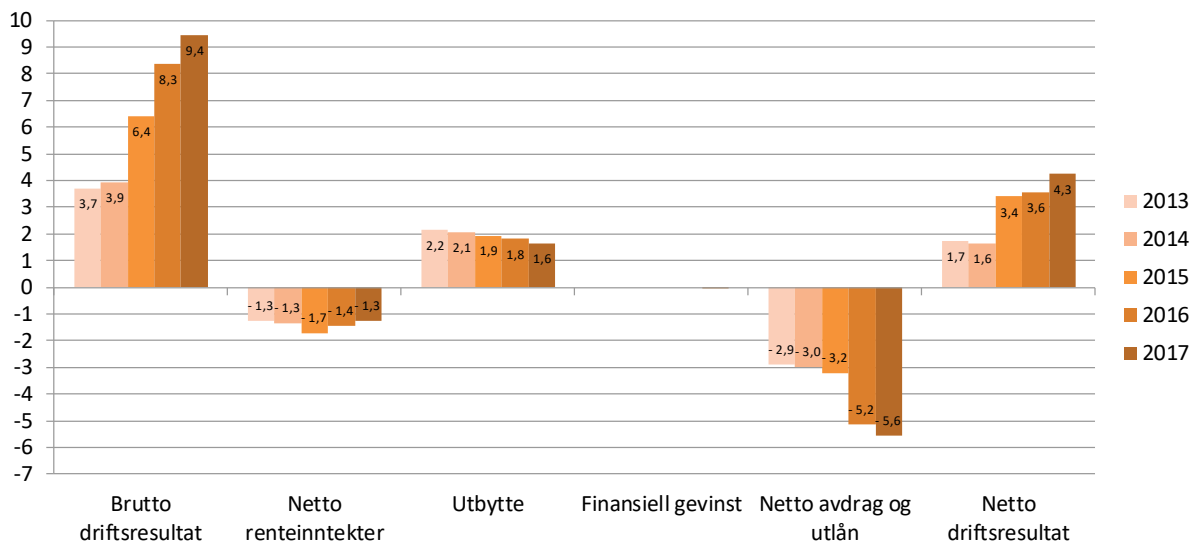
Figur 6.3 Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Kommunene utenom Oslo.

¹ Eksklusiv avskrivninger. For å få sammenliknbare tall er også mva-refusjonen for investeringer trukket fra i 2013. Fra 2014 føres denne refusjonen i investeringsregnskapet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Oslo

I 2017 utgjorde netto driftsresultat i Oslo 4,3 prosent av driftsinntektene, opp fra 3,3 prosent året før. De siste fem årene har netto driftsresultat for Oslo ligget på 2,9 prosent i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2017 med 4,3 prosent og lavest i 2014 med 1,6 prosent.

Figur 6.4 Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Oslo.

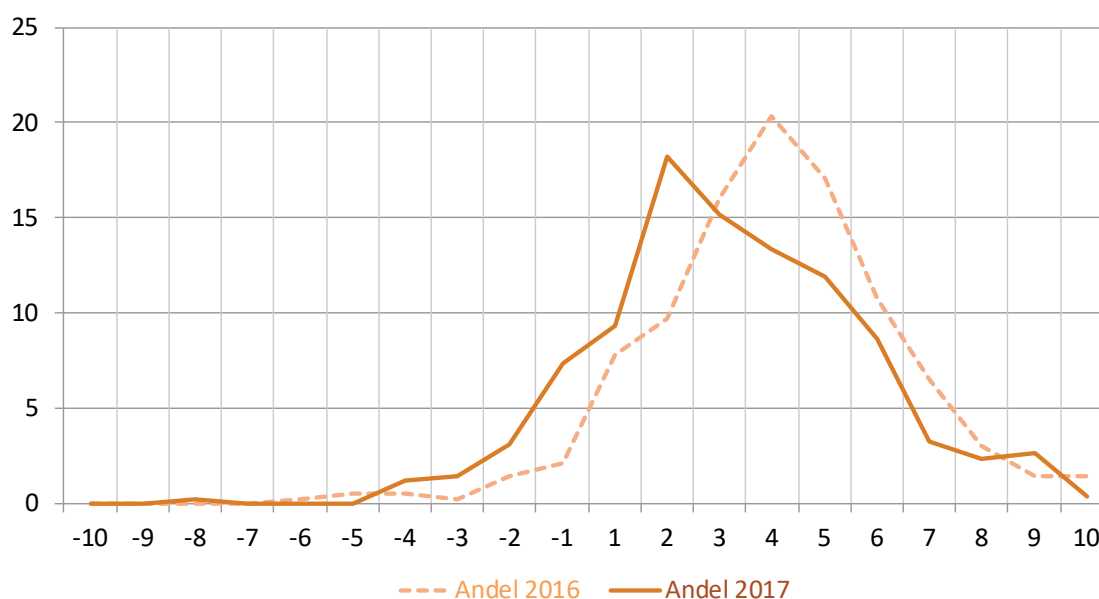
¹ Eksklusiv avskrivninger. For å få sammenliknbare tall er også mva-refusjonen for investeringer trukket fra i 2013. Fra 2014 føres denne refusjonen i investeringsregnskapet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2017 hadde Oslo et brutto driftsresultat på 9,4 prosent av driftsinntektene. Dette var en økning fra 8,3 prosent året før. Oslos netto finansutgifter i 2017 var 5,2 prosent av driftsinntektene mot 4,8 prosent året før. Det vil si at forbedringen i brutto driftsresultat på 1,1 prosentpoeng fra 2016 til 2017 ble noe motvirket av økte finansutgifter på 0,4 prosentpoeng. Dermed gikk netto driftsresultat opp med 0,7 prosentpoeng. Høyere netto avdrag og utlån bidro til økningen i netto finansutgifter fra 2016 til 2017. Oslo har både i 2016 og 2017 anvendt merinntekter til ekstraordinær nedbetaling av gjeld.

Netto driftsresultat i 2017 lå 1,3 prosentpoeng over gjennomsnittet for de siste fem årene. Brutto driftsresultat var hele 3,1 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i perioden, mens netto avdrag og utlån var 1,7 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for de fem siste årene.

Forskjeller mellom kommunene

Figur 6.5 Netto driftsresultat i pst. av driftsinntekter. Andel kommuner i pst. 2016 og 2017.¹

¹ Figuren viser kun de kommuner som har netto driftsresultat mellom -10 prosent og +10 prosent. I 2016 hadde 7 kommuner høyere netto driftsresultat enn 10 prosent, mens det i 2017 var 13 kommuner. I disse to årene var det ingen kommuner som hadde lavere netto driftsresultat enn -10 prosent.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

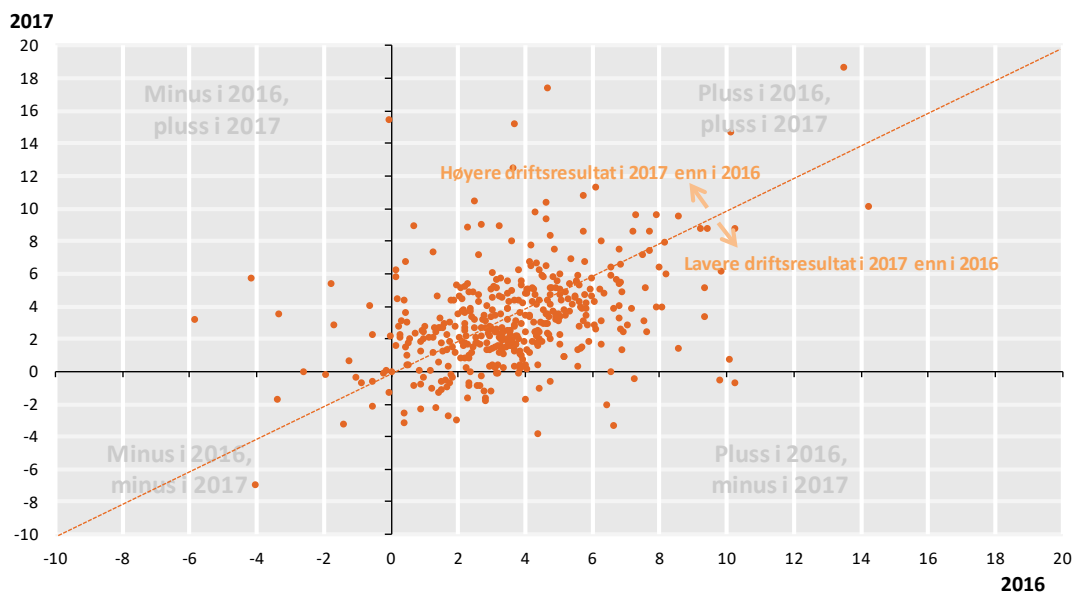
Figur 6.5 viser spredningen i netto driftsresultat mellom kommunene i 2016 og 2017. I figuren er netto driftsresultat avrundet til hele prosentpoeng. Det vil si at antall kommuner som i figuren står oppført med netto driftsresultat lik -1 er alle kommuner som hadde netto driftsresultat mellom 0 og -1 prosent. Kommunene som er oppført med +1 er alle kommunene som hadde netto driftsresultat mellom 0 og +1 prosent. Dermed kommer ingen kommuner ut med null.

Figuren viser at det var betydelige forskjeller kommunene i mellom både i 2016 og i 2017. I 2017 hadde 87 prosent av kommunene positivt netto driftsresultat, og 68 prosent av kommunene hadde netto driftsresultat høyere enn $1\frac{3}{4}$ prosent. Tilsvarende tall for 2016 var på henholdsvis 95 og 81 prosent.

Standardavviket er et uttrykk som oppsummerer spredningen kommunene imellom. I 2017 var standardavviket for netto driftsresultat 3,47 mot 2,71 året før. Det viser en ganske stor spredning som også har økt. I 2017 var det Torsken som hadde høyest netto driftsresultat med 30,1 prosent, mens Tysfjord hadde lavest med -7,1 prosent. Resultatene i enkeltkommuner er også påvirket av utbetaling av tilskudd til engangskostnader til kommuner som skal slå seg sammen. I 2017 betyr dette om lag 0,25 pst av driftsinntektene.

Figur 6.6 viser et mer detaljert bilde ved at enkeltkommunenes netto driftsresultat i henholdsvis 2016 (x-aksen) og 2017 (y-aksen) er punkter i diagrammet. Av kommunene hadde 363 eller 85 prosent positivt netto driftsresultat i både 2016 og 2017, mens 12 kommuner eller 3 prosent hadde negativt netto driftsresultat i begge år. 12 kommuner eller 3 prosent hadde negativt netto driftsresultat i 2016 og positivt i 2017 slik at 57 prosent av kommunene med negativt netto driftsresultat i 2016 kom over i et positivt område året etter. Bare 9 kommuner eller 2 prosent gikk motsatt vei, fra positivt netto driftsresultat i 2016 til

negativt i 2017. Samlet sett var det en bedring i netto driftsresultat fra 2016 til 2017 for 160 kommuner, tilsvarende 37 prosent av kommunene.

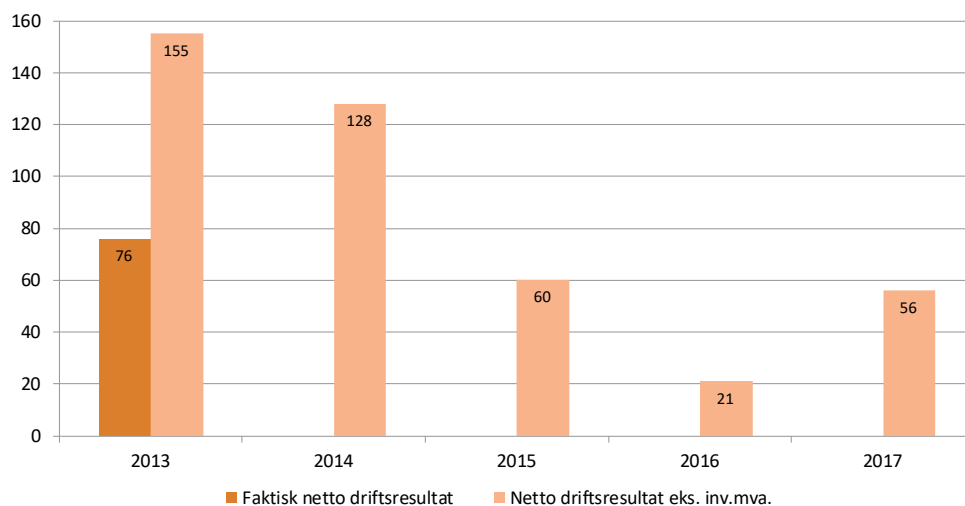

Figur 6.6 Netto driftsresultat. 2016 og 2017. Prosent av driftsinntektene.¹

¹ Én kommune i 2016 og to i 2017 hadde netto driftsresultat på over 20 prosent og kom dermed ikke med i figuren.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 6.7 viser antall kommuner med negativt netto driftsresultat for hvert av de siste fem årene. Fra og med 2014 er regnskapsreglene endret slik at kompensasjonen for merverdiavgift knyttet til investeringer ikke lenger legges til ved beregning av netto driftsresultat. Figuren viser således både hvor mange kommuner som faktisk hadde negativt netto driftsresultat i 2013 etter daværende regnskapsregler, og hvor mange av disse som ville hatt negativt netto driftsresultat dersom man trekker kompensasjon for merverdiavgift knyttet til investeringer.

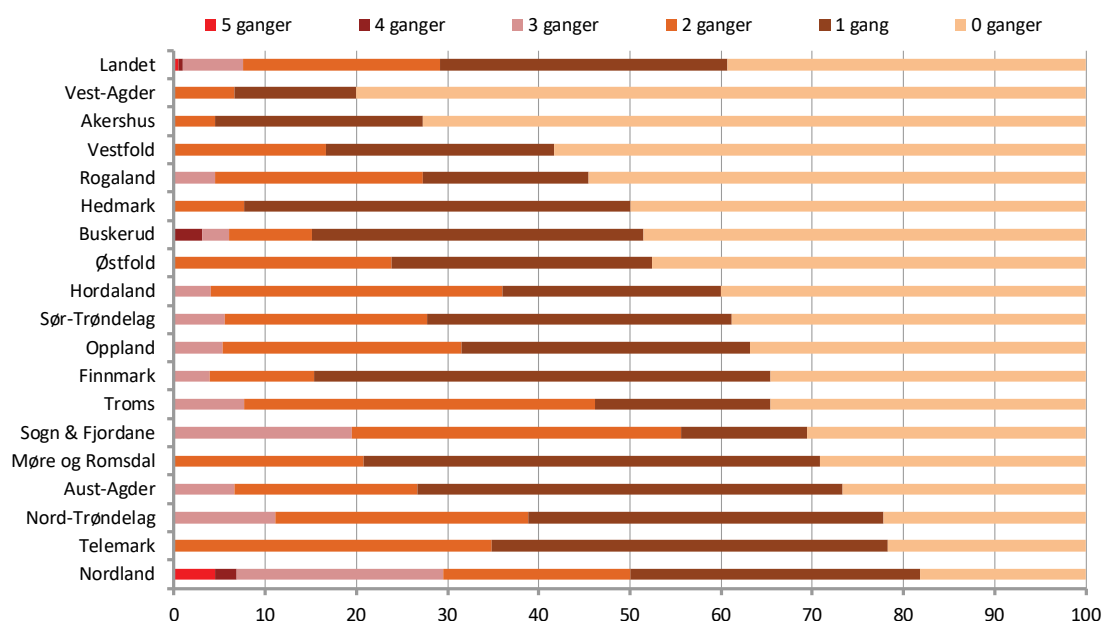

Figur 6.7 Antall kommuner med negativt netto driftsresultat 2013-2017.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2017 hadde 56 kommuner (13 prosent) negativt netto driftsresultat, opp fra 21 kommuner i 2016. Antallet var om lag det samme som i 2015. Endringen i regnskapsreglene i 2014 har ført til at det er mer krevende å komme ut med positivt netto driftsresultat, og netto driftsresultat har falt.

Figur 6.8 viser i hvilken grad det er de samme kommunene som har negativt netto driftsresultat hvert år.

Figur 6.8 Andel kommuner utenom Oslo med negativt netto driftsresultat, fordelt på antall år 2013-2017.

¹ Fratrullet mva-refusjonen for investeringer i 2013. Fra 2014 føres denne refusjonen i investeringsregnskapet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

39 prosent av landets kommuner har hatt positivt netto driftsresultat i alle de fem siste årene. Andelen er høyest i Vest-Agder med 80 prosent. Deretter følger kommunene i Akershus og Vestfold med henholdsvis 73 og 58 prosent. Andelen er lavest blant kommunene i Nordland, der 18 prosent av kommunene har hatt positivt netto driftsresultat i alle de fem siste årene.

For landet under ett er det 7,6 prosent av kommunene som har hatt negativt netto driftsresultat tre/fire ganger eller mer de fem siste årene. Andelen er høyest blant kommunene i Nordland med 7 prosent. I 12 av fylkene er det ingen kommuner som har hatt negativt netto driftsresultat fire ganger eller flere ganger i de siste fem årene.

6.3 Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner

Kommunene gruppert etter fylke

Tabell 6.1 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer etter fylke i 2016 og 2017.

I 2017 hadde kommunene i Akershus og Rogaland høyest netto driftsresultat med 4,9 prosent av driftsinntektene. Deretter fulgte kommunene i Sør-Trøndelag med 4,6 prosent.

Tabell 6.1 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat, alle i prosent av driftsinntekter. Kommuner utenom Oslo.

	2016			2017			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Østfold	8,4	5,0	3,4	8,3	4,9	3,5	-0,1	-0,1	0,1
Akershus	9,9	4,6	5,3	9,4	4,4	4,9	-0,5	-0,2	-0,4
Hedmark	8,1	4,0	4,2	7,1	4,0	3,1	-1,0	0,0	-1,1
Oppland	6,8	3,1	3,7	5,9	3,2	2,7	-0,9	0,1	-1,0
Buskerud	7,9	4,0	3,9	7,3	3,9	3,4	-0,6	-0,1	-0,5
Vestfold	7,6	3,3	4,3	6,3	3,2	3,1	-1,3	-0,1	-1,2
Telemark	6,9	3,1	3,8	6,0	3,1	2,9	-0,9	0,0	-0,9
Aust-Agder	7,2	3,5	3,7	6,7	3,7	2,9	-0,5	0,2	-0,8
Vest-Agder	7,8	3,4	4,4	6,8	3,3	3,5	-1,0	-0,1	-0,9
Rogaland	7,9	2,8	5,0	7,3	2,4	4,9	-0,6	-0,4	-0,1
Hordaland	8,0	3,7	4,3	8,0	3,4	4,5	0,0	-0,3	0,2
Sogn og Fjordane	7,0	4,0	3,0	7,4	4,0	3,5	0,4	0,0	0,5
Møre og Romsdal	8,6	5,0	3,5	7,7	4,5	3,3	-0,9	-0,5	-0,2
Sør-Trøndelag	8,6	4,2	4,5	8,5	3,8	4,6	-0,1	-0,4	0,1
Nord-Trøndelag	8,3	5,3	2,9	8,5	5,3	3,2	0,2	0,0	0,3
Nordland	7,4	4,1	3,3	6,7	4,6	2,1	-0,7	0,5	-1,2
Troms	8,8	5,5	3,3	8,1	5,5	2,6	-0,7	0,0	-0,7
Finnmark	9,2	5,7	3,5	7,5	5,5	2,0	-1,7	-0,2	-1,5
Landet utenom Oslo	8,2	4,1	4,1	7,6	3,9	3,7	-0,6	-0,2	-0,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunene i Sogn og Fjordane hadde størst økning i netto driftsresultat fra 2016 til 2017 med en økning på 0,5 prosentpoeng som andel av driftsinntektene. Deretter fulgte kommunene i Nord-Trøndelag og Hordaland med en økning på henholdsvis 0,3 og 0,2 prosentpoeng.

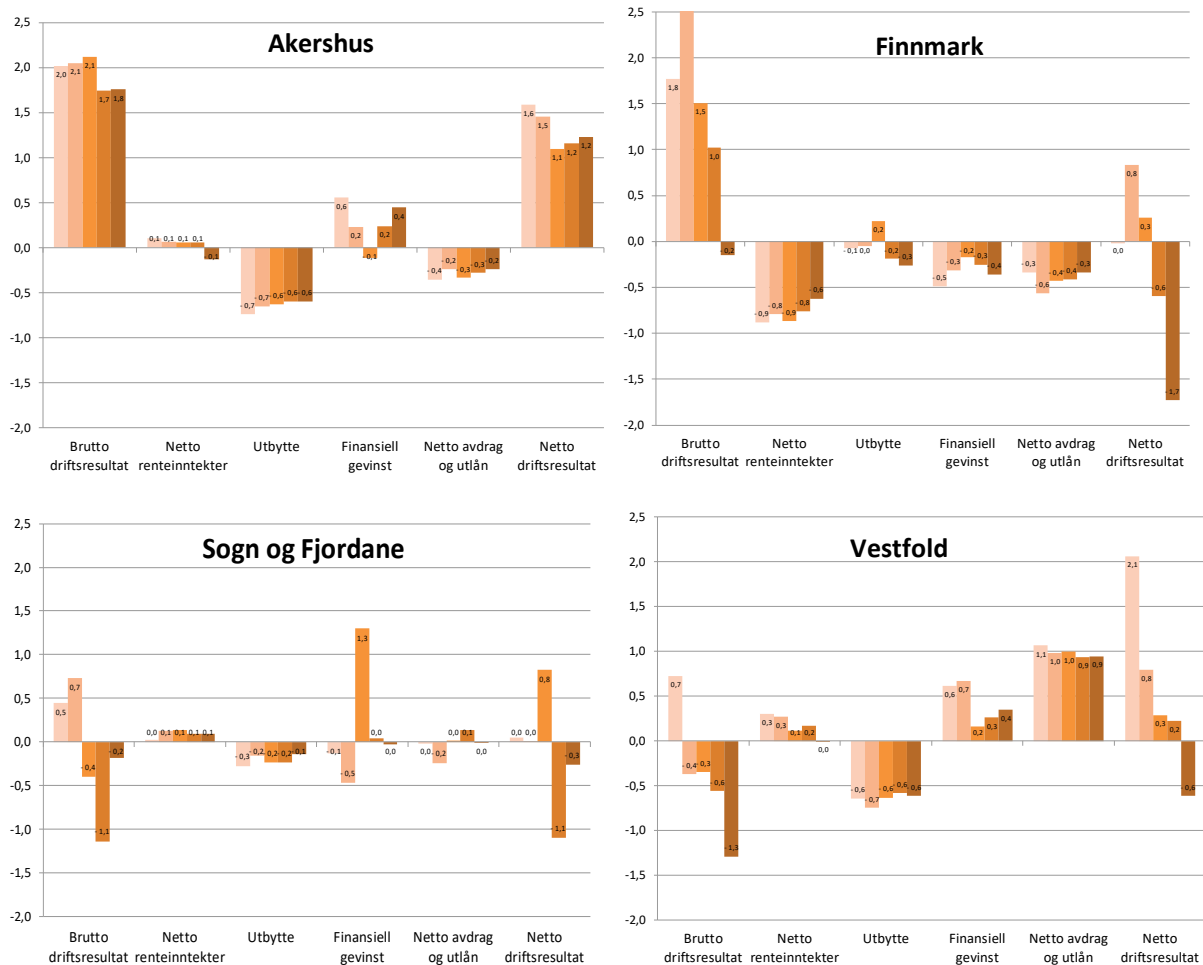
I 2017 hadde kommunene i Finnmark lavest netto driftsresultat med 2,0 prosent av driftsinntektene. Deretter fulgte kommunene i Nordland med 2,1 prosent.

Sett i forhold til driftsinntektene var det kommunene i Vestfold og Nordland som hadde den største nedgangen i netto driftsresultat fra 2016 til 2017 med 1,2 prosentpoeng. Samlet sett hadde kommunene i 13 fylker nedgang i netto driftsresultat fra 2016 til 2017

I 2017 hadde kommunene i Troms og Finnmark høyest netto finansutgifter med 5,5 prosent av driftsinntektene. Deretter fulgte kommunene i Nord-Trøndelag med 5,3 prosent. Kommunene i Nordland hadde størst økning i netto finansutgifter med 0,5 prosentpoeng. Deretter fulgte kommunene i Aust-Agder som hadde en økning på 0,2 prosentpoeng.

I 2017 hadde kommunene i Rogaland lavest netto finansutgifter med 2,4 prosent av driftsinntektene. Kommunene i Møre og Romsdal hadde størst nedgang i netto finansutgifter med 0,5 prosentpoeng.

Figur 6.9 viser hvordan kommunene i Akershus, Finnmark, Vestfold og Sogn og Fjordane (fylkene med hhv. høyeste og laveste driftsresultat, størst nedgang og størst økning i netto driftsresultat) avviker fra landsgjennomsnittet utenom Oslo. Positive tall viser at størrelsene er høyere enn landsgjennomsnittet.

Figur 6.9 Kommunene i Akershus, Finnmark, Sogn og Fjordane og Vestfold. Avvik fra gjennomsnitt. Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunene gruppert etter folketall

Tabell 6.2 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer kommunene imellom i 2016 og 2017 gruppert etter folketall.

Tabell 6.2 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter. Kommunene utenom Oslo gruppert etter folketall per 1.1.2018.

Antall innbyggere	2016			2017			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
< 3 000	6,7	3,1	3,6	6,5	3,2	3,4	-0,2	0,1	-0,2
3 - 5 000	8,5	4,3	4,2	7,5	4,2	3,3	-1,0	-0,1	-0,9
5 - 10 000	7,2	4,0	3,3	6,6	3,9	2,7	-0,6	-0,1	-0,6
10 - 20 000	8,1	4,3	3,8	7,6	4,2	3,4	-0,5	-0,1	-0,4
20 - 50 000	8,0	4,2	3,9	7,5	4,3	3,2	-0,5	0,1	-0,7
> 50 000	9,2	4,1	5,1	8,5	3,5	5,0	-0,7	-0,6	-0,1
Landet utenom Oslo	8,2	4,1	4,1	7,6	3,9	3,7	-0,6	-0,2	-0,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2017 hadde kommunene med mer enn 50 000 innbyggere samlet det høyest netto driftsresultat med 5,0 prosent av driftsinntektene, mens de med 5-10 000 hadde det laveste. Alle kommunegruppene hadde nedgang i netto driftsresultat sett i forhold til driftsinntektene fra 2016 til 2017. Det var kommunene med mer enn 50 000 innbyggere som hadde den minste nedgangen med -0,1 prosentpoeng. Det var kommunegruppen mellom 3000 og 5000 innbyggere som hadde den største nedgangen på -0,9 prosentpoeng. Det er ellers vanskelig å se noen klar systematikk i endringene og nivåene i netto driftsresultat etter kommunestørrelse.

Kommunene gruppert etter korrigert fri inntekt

Tabell 6.3 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer kommunene imellom i 2016 og 2017, gruppert etter frie inntekter i 2017 korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov. De frie inntektene er her inkludert eiendomsskatt, konsesjonskraftinntekter og fordelene av differensiert arbeidsgiveravgift.

Ikke overraskende var det gruppen av kommuner med den høyeste inntekten som hadde høyest netto driftsresultat med 4,7 prosent av driftsinntektene i 2017, jf. tabell 6.3. Likeledes var det gruppen av kommuner med den laveste inntekten som også hadde det laveste netto driftsresultatet med 2,9 prosent av driftsinntektene. Det var kun gruppen av kommuner med de høyeste inntektene som hadde en bedring i netto driftsresultat sett i forhold til driftsinntektene fra 2016 til 2017.

Tabell 6.3 Tabell: Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter. Kommunene utenom Oslo¹ gruppert etter korrigert inntekt i 2017 inkludert eiendomsskatt, konsesjonskraftinntekter og fordelene av differensiert arbeidsgiveravgift per innbygger.

	2016			2017			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
< 95 pst	7,8	4,1	3,7	7,0	4,1	2,9	-0,8	0,0	-0,8
95 - 100 pst	8,3	4,1	4,2	7,6	4,0	3,6	-0,7	-0,1	-0,6
100 - 105 pst	8,1	3,8	4,3	8,6	4,5	4,1	0,5	0,7	-0,2
> 105 pst	8,5	4	4,6	8,0	3,3	4,7	-0,5	-0,7	0,1
Landet utenom Oslo	8,2	4,1	4,1	7,6	3,9	3,7	-0,6	-0,2	-0,4

¹ Også utenom kommunene som deltar i prosjektet med statlig finansiering av omsorgstjenester

Kilde: Statistisk sentralbyrå

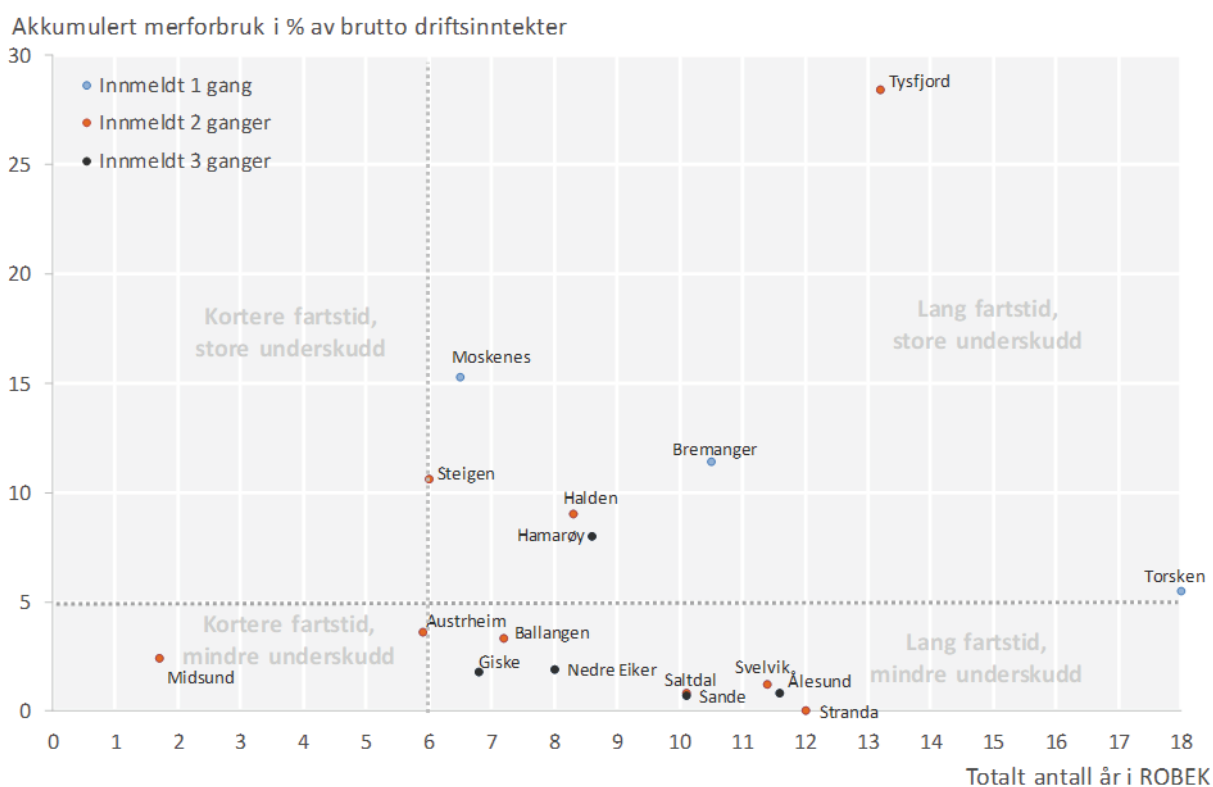
I 2017 hadde kommunene i den høyeste inntektskategorien en nedgang i netto finansutgifter på 0,7 prosentpoeng som andel av driftsinntektene, mens de i den nest øverste hadde en tilsvarende økning. I de to nederste inntektsgruppene var det samlet sett nesten ingen endring.

Kommuner i ROBEK

De gode resultatene i 2017 gjorde at mange kommuner ble meldt ut av ROBEK sommeren 2018. Ved utgangen av oktober 2018 var 17 kommuner ført opp i ROBEK. Figur 6.10 viser det akkumulerte underskuddet til disse ROBEK-kommunene ved utgangen av 2017 og hvor

lang tid kommunene totalt sett har vært oppført i registeret. Akkumulerte underskudd angir i hvilken grad kommunene har hatt negative netto driftsresultater i foregående år, uten at de har brukt (eller har hatt) oppsparte fond til å finansiere dette. Det akkumulerte underskuddet kan dekkes inn ved positive netto driftsresultat i framtiden, eller ved å bruke av fond dersom kommunen har det. Akkumulert underskudd kan altså si noe om hvilket omstillingsbehov kommunen har for den løpende driften.

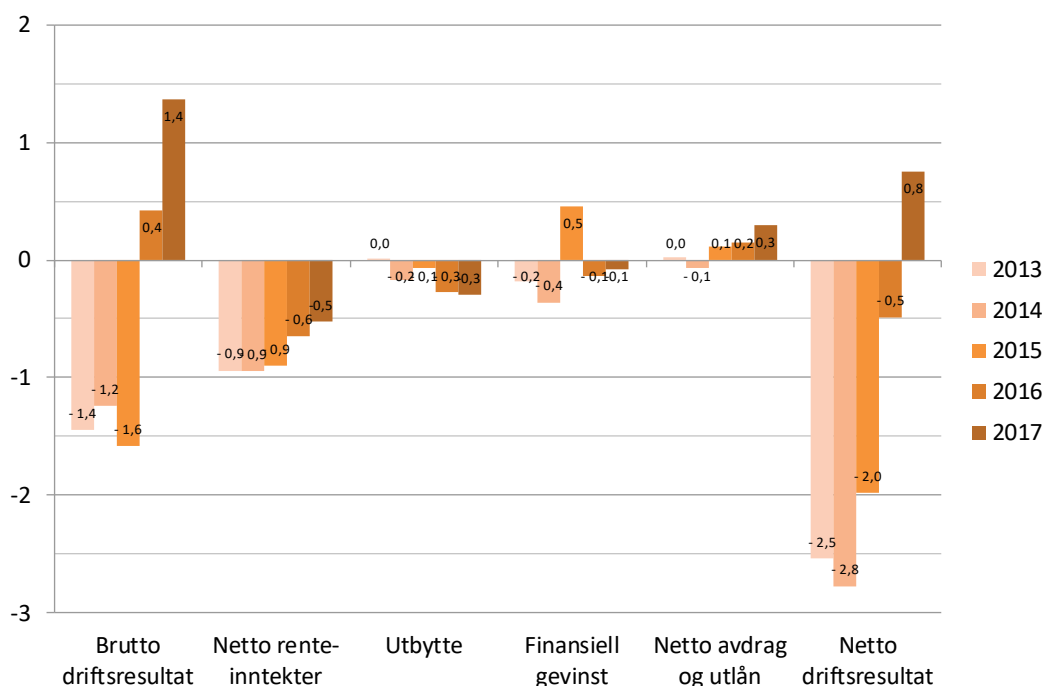
I figur 6.11 er det sett på hvordan resultatene i dagens ROBEK-kommuner samlet sett har avveket fra landsgjennomsnittet gjennom de siste fem årene. Kommunene ble oppført i registeret på bakgrunn av at den løpende driften ikke er i økonomisk balanse, og ROBEK-kommunene hadde et netto driftsresultat som lå klart under landsgjennomsnittet. Dette skyldes i første rekke driften av tjenestene (brutto driftsresultat ligger klart under landsgjennomsnittet). I tillegg har kommunene i ROBEK i snitt svakere likviditet og høyere gjeld, og følgelig er netto renteutgifter også høyere i disse kommunene. Til tross for en høyere gjeld er ikke netto avdrag vesentlig høyere enn for landet, noe som indikerer at de strekker avdragstiden på lånene i større grad. Samtidig som disse kommunene er i en svak økonomiske situasjon, skiller 2017-regnskapet seg ut for ROBEK-kommunene samlet. Det er flere av ROBEK kommunene som har brutto- og netto driftsresultat godt over landsgjennomsnittet i 2017. Dette trekker opp snittet for ROBEK-kommunene til over landsgjennomsnittet.

Figur 6.10 ROBEK-kommuner¹ etter akkumulert merforbruk i pst. av brutto driftsinntekter ved utgangen av 2017 og totalt antall år i ROBEK, samt antall ganger kommunen har vært inne i ROBEK.

¹ Kommunene som var inne i ROBEK per oktober 2018.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 6.11 Kommunene i ROBEK per oktober 2018. Avvik fra landsgjennomsnitt. Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene.

¹ Eksklusiv avskrivninger. For å få sammenliknbare tall er også mva-refusjonen for investeringer trukket fra i 2013. Fra 2014 føres denne refusjonen i investeringsregnskapet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

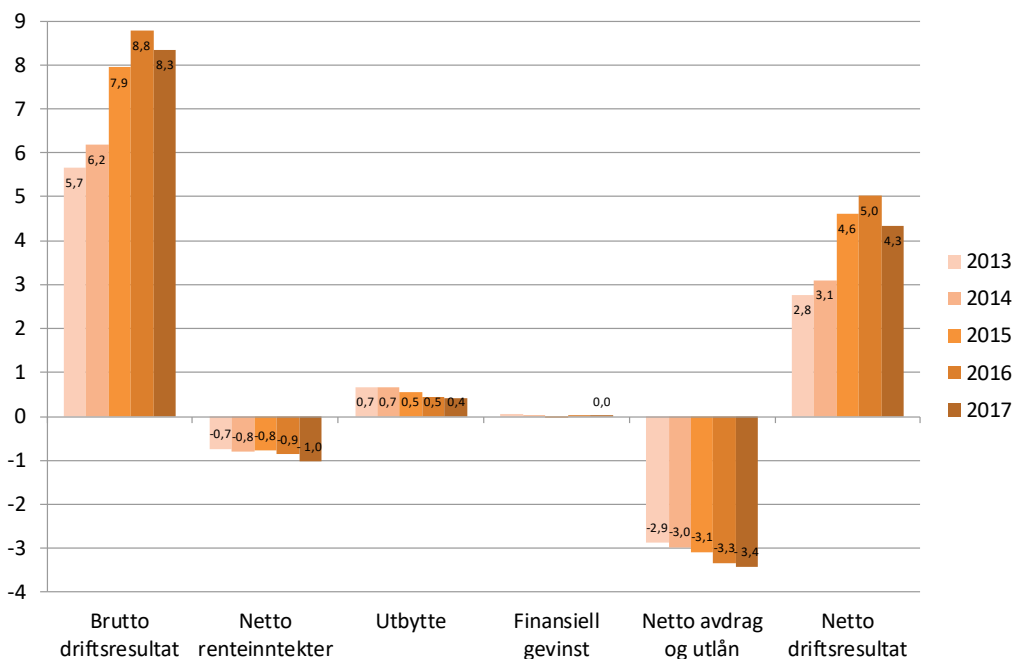
6.4 Netto driftsresultat for fylkeskommunene

I 2017 hadde fylkeskommunene samlet et netto driftsresultat 4,3 prosent av driftsinntektene, mot 5,0 prosent året før. De siste fem årene har netto driftsresultatet ligget på 4,0 prosent i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2016 med 5,0 prosent og lavest i 2013 med 2,8 prosent.

Brutto driftsresultat utgjorde 8,3 prosent av driftsinntektene i fylkeskommunene i 2017, ned fra 8,8 prosent året før. Netto finansutgifter tilsvarte 4,0 prosent av driftsinntektene, som er 0,3 prosentpoeng mer enn året før. Nedgangen i netto driftsresultat fra 2016 til 2017 kan først og fremst spores tilbake til lavere brutto driftsresultat, men altså i noen grad også økte netto finansutgifter.

Netto og brutto driftsresultat i 2017 lå henholdsvis 0,4 prosentpoeng og 1,0 prosentpoeng over gjennomsnittet for de siste fem årene. Forskjellen henger sammen med at netto finansinntekter i 2017 lå 0,6 prosentpoeng under gjennomsnittet for perioden.

Tabell 6.4 viser at det var betydelige forskjeller i nivået på netto driftsresultat og netto finansutgifter mellom fylkeskommunene i 2016 og 2017, også når det gjelder endringer fra det ene året til det andre.

Figur 6.12 Fylkeskommunene. Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene.

¹ Eksklusiv avskrivninger. For å få sammenliknbare tall er også mva-refusjonen for investeringer trukket fra i 2013. Fra 2014 føres denne refusjonen i investeringsregnskapet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 6.4 Netto driftsresultat og netto finansutgifter i prosent av driftsinntekter i fylkeskommunene.

	2016			2017			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Østfold	9,0	2,6	6,4	5,8	2,0	3,8	-3,2	-0,6	-2,6
Akershus	5,2	1,3	3,9	5,8	1,5	4,3	0,6	0,2	0,4
Hedmark	8,0	0,4	7,6	9,6	0,5	9,1	1,6	0,1	1,5
Oppland	7,9	3,8	4,1	7,5	4,0	3,5	-0,4	0,2	-0,6
Buskerud	5,7	1,4	4,2	8,0	4,8	3,2	2,3	3,4	-1,0
Vestfold	10,5	5,8	4,7	8,4	5,2	3,3	-2,1	-0,6	-1,4
Telemark	11,4	3,7	7,6	9,8	3,3	6,6	-1,6	-0,4	-1,0
Aust-Agder	8,4	2,7	5,7	6,7	2,5	4,2	-1,7	-0,2	-1,5
Vest-Agder	9,0	2,9	6,1	10,4	2,8	7,7	1,4	-0,1	1,6
Rogaland	11,5	4,9	6,5	10,9	5,0	5,9	-0,6	0,1	-0,6
Hordaland	10,3	7,4	2,9	10,0	8,0	2,0	-0,3	0,6	-0,9
Sogn og Fjordane	11,3	4,4	6,9	11,2	0,8	10,5	-0,1	-3,6	3,6
Møre og Romsdal	6,5	5,0	1,5	4,8	5,0	-0,1	-1,7	0,0	-1,6
Sør-Trøndelag	13,2	5,1	8,2	11,9	5,3	6,6	-1,3	0,2	-1,6
Nord-Trøndelag	6,4	-0,5	6,9	3,6	4,1	-0,5	-2,8	4,6	-7,4
Nordland	7,2	4,1	3,1	8,6	4,5	4,1	1,4	0,4	1,0
Troms	10,0	2,9	7,1	7,3	3,0	4,3	-2,7	0,1	-2,8
Finmark	5,7	3,6	2,1	7,5	3,9	3,6	1,8	0,3	1,5
Landet eks. Oslo	8,8	3,8	5,0	8,3	4,0	4,3	-0,4	0,3	-0,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2017 hadde Sogn og Fjordane fylkeskommune høyest netto driftsresultat med 10,5 prosent av driftsinntektene. Deretter fulgte Hedmark med 9,1 prosent. Sogn og Fjordane hadde også den største bedringen i netto driftsresultat med 3,6 prosentpoeng. Deretter fulgte Vest-Agder, Finnmark og Hedmark på under det halve.

Det laveste netto driftsresultatet i 2017 var det Nord-Trøndelag som stod for med -0,5 prosent av driftsinntektene. Deretter fulgte Møre og Romsdal som var eneste andre fylkeskommune med negativt nettodriftsresultat. Nord-Trøndelag hadde størst nedgang i netto driftsresultat med 7,4 prosentpoeng i 2017.

I 2017 hadde Hordaland fylkeskommune høyest netto finansutgifter med 8,0 prosent av driftsinntektene. Når det gjelder økning fra året før, skiller Nord-Trøndelag og Buskerud seg ut med en økning på hhv. 4,6 og 3,4 prosentpoeng i 2017. I 2017 hadde Hedmark fylkeskommune lavest netto finansutgifter, da fylkeskommunen hadde netto finansinntekter på 0,5 prosent av driftsinntektene. Deretter fulgte Sogn og Fjordane som hadde netto finansutgifter på 0,8 prosent. Sogn og Fjordane fylkeskommune hadde den klart største nedgangen i netto finansutgifter med 3,6 prosentpoeng av driftsinntektene.

For enkelte fylkeskommuner er netto driftsresultatet også påvirket av netto avsetninger til bundne driftsfond. Samlet sett kan netto bruk av bundne fond forklare 0,7 prosentpoeng av netto driftsresultatet både i 2016 og 2017. De fylkeskommunene som har størst endring fra 2016 til 2017 er Finnmark og Troms. I Finnmark fylkeskommune har netto avsetninger økt fra 1,0 til 3,1 prosentpoeng av netto driftsresultat. Troms fylkeskommune har netto bruk av bundne fond i 2017, og dette trekker ned netto driftsresultat med 0,1 prosentpoeng. I 2016 derimot sto netto avsetninger for 2,3 prosentpoeng av driftsresultatet.

6.5 Korrigert netto driftsresultat

Utvalget beregner også et korrigert netto driftsresultat som skal vise i hvilken grad hensynet til kommunal formuesbevaring⁹ er ivaretatt over tid. Korrigert netto driftsresultat er utformet slik at hensynet til kommunal formuesbevaring vil være ivaretatt dersom korrigert netto driftsresultat er lik null eller høyere.

Den kommunale kapitalbeholdningen kan deles inn i realkapital og finanskapital. Driftsinntektene kan anvendes til driftsutgifter, netto renteutgifter og avdrag eller settes av som netto driftsresultat. Netto driftsresultat kan igjen brukes til egenfinansiering av investeringer eller avsettes til fond. For at formuen ikke skal bygges ned må investeringene i realkapital fratrukket gjeldsøkningen være minst like stor som kapitalslitet. Dersom størrelsen på avdragene hadde vært lik kapitalslitet og noen andre forenkende forutsetninger hadde vært oppfylt, ville netto driftsresultat nettopp ha vært uttrykk for økningen i formuen. Avdrag er imidlertid en dårlig indikator for forringelsen av realkapitalen. Når utvalget beregner korrigert netto driftsresultat, erstattes derfor fratrukket av dragsbetalinger med et fratrukk av beregnet kapitalslit. I tillegg legger man til en beregnet inflasjonsgevinst knyttet til gjelda, ettersom det er realverdien av formuen man er opptatt av. De to siste komponentene i korreksjonen, inntekter fra bompenger og refundert investeringsmoms, er inntekter som av litt ulike grunner ikke er inkludert i det ordinære netto driftsresultatet.

⁹ Begrepet (absolutt) kommunal formuesbevaring er nærmere beskrevet i kapittel 10.2 Utvalgets november-rapport 2014 (https://www.regjeringen.no/contentassets/e7b6fc88b8ee447ca6b5b251e812418d/tbu-rapport_nov_2014.pdf)

Beregningen av korrigert netto driftsresultat

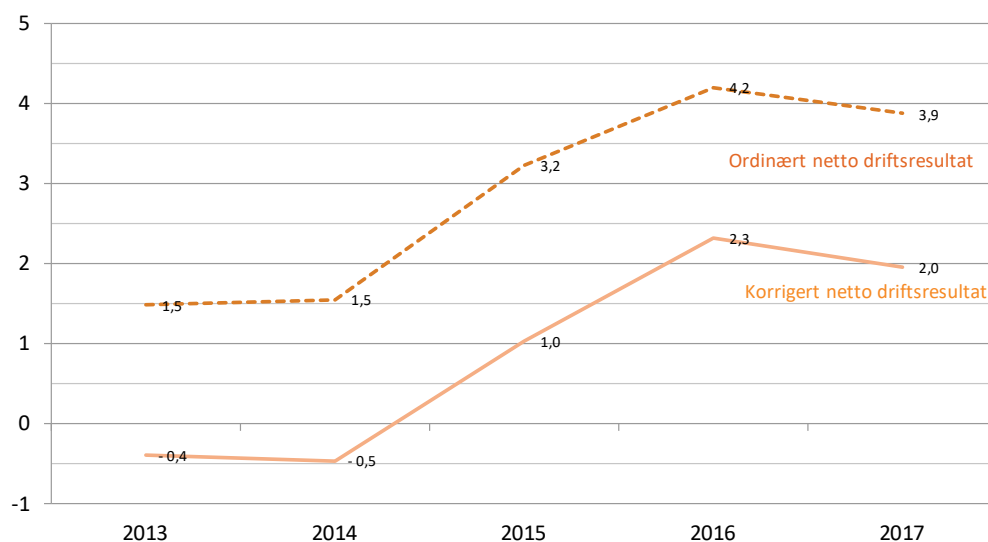
Beregningen av korrigert netto driftsresultat tar utgangspunkt i ordinært netto driftsresultat.

- I første trinn i korrigeringen legges netto avdrag til, mens beregnet kapitalslit trekkes fra.
- I neste trinn legges inflasjonsgevinsten av netto gjeld til. For fylkeskommunenes legges deretter inntekter fra bompenger (som ellers er ført i investeringsregnskapet) til. (Bompengene reduserer fylkeskommunenes behov for å bruke driftsinntekter til investeringer.)
- Til slutt legges kompensasjon for merverdiavgift som også er ført i investeringsregnskapet til. (Mva-kompensasjonen reduserer også behovet for å bruke driftsinntekter til investeringer).

Tall for kapitalslit er hentet fra nasjonalregnskapet. Fordelingen av kapitalslit mellom fylkeskommuner og kommuner (inkl. Oslo) er basert på fordelingen av avskrivninger i KOSTRA, der det gjøres en beregningsmessig korreksjon for at fylkeskommunene fikk overført en stor andel av riksveiene i 2010 som ikke fanges opp av avskrivningene i KOSTRA. Data for netto gjeld hentes fra kredittmarkedsstatistikken, mens deflatoren for kommunal økonomi er brukt i beregningen av inflasjonsgevinst. Tallet for netto gjeld er uten pensjonsreserver, se tabell 2.1.

Utvalgets anbefalinger av hva netto driftsresultat bør ligge på i gjennomsnitt over tid, er basert på forskjellene mellom ordinært netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat i perioden 2004 til 2013.

I 2017 hadde kommunesektoren samlet et korrigert netto driftsresultat på 2,0 prosent av inntektene. I 2016 var korrigert netto driftsresultat på 2,3 prosent. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren samlet ligget på 0,9 prosent i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2016 med 2,3 prosent og lavest i 2013 med -0,4 prosent. Figur 6.13 viser ordinært og korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren samlet fra 2013 til 2017. Formuen i kommunesektoren er altså bygget opp gjennom de tre siste årene. Det vises til vedlegg 11 for mer detaljerte tall.

Figur 6.13 Ordinært¹ og korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntekt. Kommunesektoren samlet. 2013-2017.

¹ Fratrasket investeringsmoms i 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 6.5 Beregning av korrigert netto driftsresultat. 2013-2017. Millioner kroner og prosent av driftsinntekt.¹

Mill kroner	2013	2014	2015	2016	2017
Ordinært netto driftsresultat ²	6 384	6 971	15 206	21 028	20 386
+ Netto avdrag	13 552	14 265	15 429	17 954	19 487
= Netto driftsresultat eks. avdrag	19 936	21 236	30 635	38 982	39 874
-Kapitalslit	37 468	40 293	43 183	45 006	47 507
+ Inflasjonsgevinst	5 860	5 205	4 568	5 114	5 008
+ Bompenger	2 007	3 316	3 648	2 672	2 777
+ Mva-komp investeringer	9 953	8 466	9 160	9 817	10 130
= Korrigert netto driftsresultat	-1 712	-2 070	4 828	11 579	10 282
Avvik netto driftsres.- korrigert netto driftsres.	8 096	9 041	10 379	9 449	10 104

Prosent	2013	2014	2015	2016	2017	Gj.snitt
Netto driftsresultat ²	1,5	1,5	3,2	4,2	3,9	2,9
+ Netto avdrag	3,1	3,2	3,3	3,6	3,7	3,4
= Netto driftsresultat eks. avdrag	4,6	4,7	6,5	7,8	7,6	6,2
- Kapitalslit	8,7	9,0	9,2	9,0	9,0	9,0
+ Inflasjonsgevinst	1,4	1,2	1,0	1,0	0,9	1,1
+ Bompenger	0,5	0,7	0,8	0,5	0,5	0,6
+ Mva-komp investeringer	1,8	1,9	1,9	2,0	1,9	1,9
= Korrigert netto driftsresultat	-0,4	-0,5	1,0	2,3	2,0	0,9
Avvik netto driftsres.-korrigert netto driftsres.	1,9	2,0	2,2	1,9	1,9	2,0

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene basert på prosentandeler skyldes avrundning

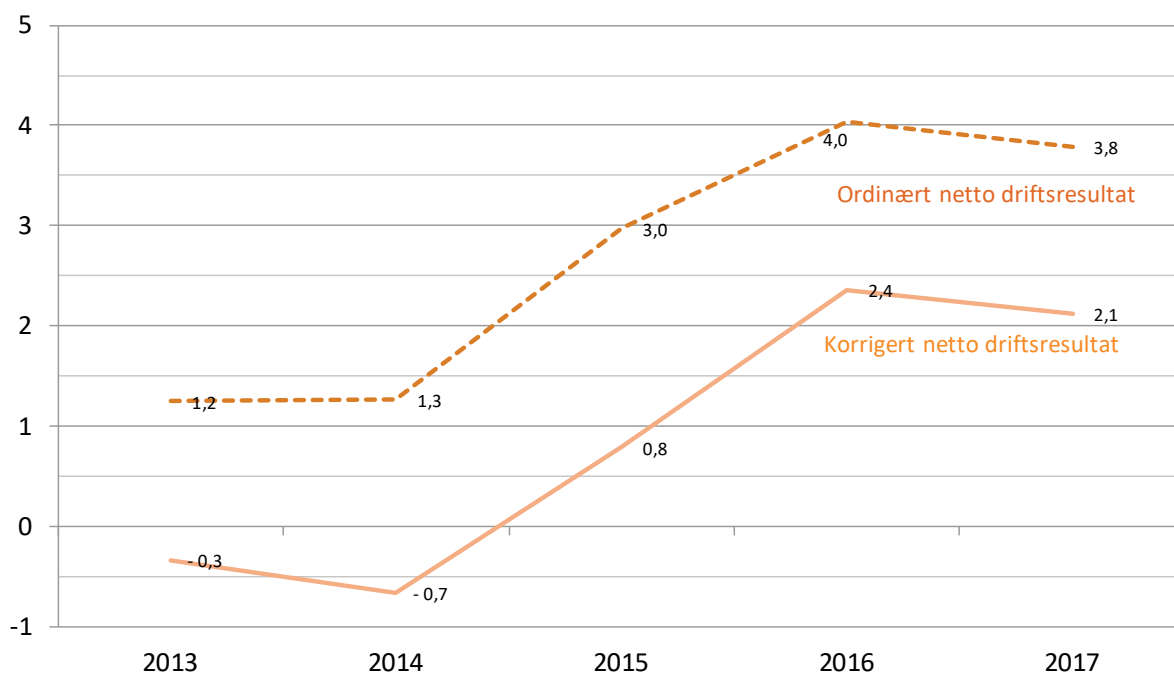
² Fratrukket investeringsmoms 2013

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Korrigert netto driftsresultat gikk ned med 0,3 prosentpoeng fra 2016 til 2017, det samme som for ordinært netto driftsresultatet.

I 2017 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat på 1,9 prosentpoeng. Det er det samme avviket som i 2016. Denne forskjellen viser hva ordinært netto driftsresultat må ligge på for at korrigert netto driftsresultat skal være lik null. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat vært 2,0 prosentpoeng i gjennomsnitt. Forskjellen var størst i 2015 da avviket var 2,2 prosentpoeng. Anbefalingen om at ordinært driftsresultat i sektoren samlet burde ligge over 2 prosent av driftsinntektene er fremdeles i godt i overenstemmelse med formuesbevaringsprinsippet.

I 2017 hadde kommunene inkludert Oslo et korrigert netto driftsresultat på 2,1 prosent av inntektene mot 2,4 prosent året før. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for kommunene inkludert Oslo ligget på 0,9 prosent i gjennomsnitt og dermed bygget opp formue. Det vises til vedlegg 11 for mer detaljerte tall.

Figur 6.14 Ordinært¹ og korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Kommunene inkl. Oslo. 2013-2017.

¹ Fratrukket investeringsmoms i 2013

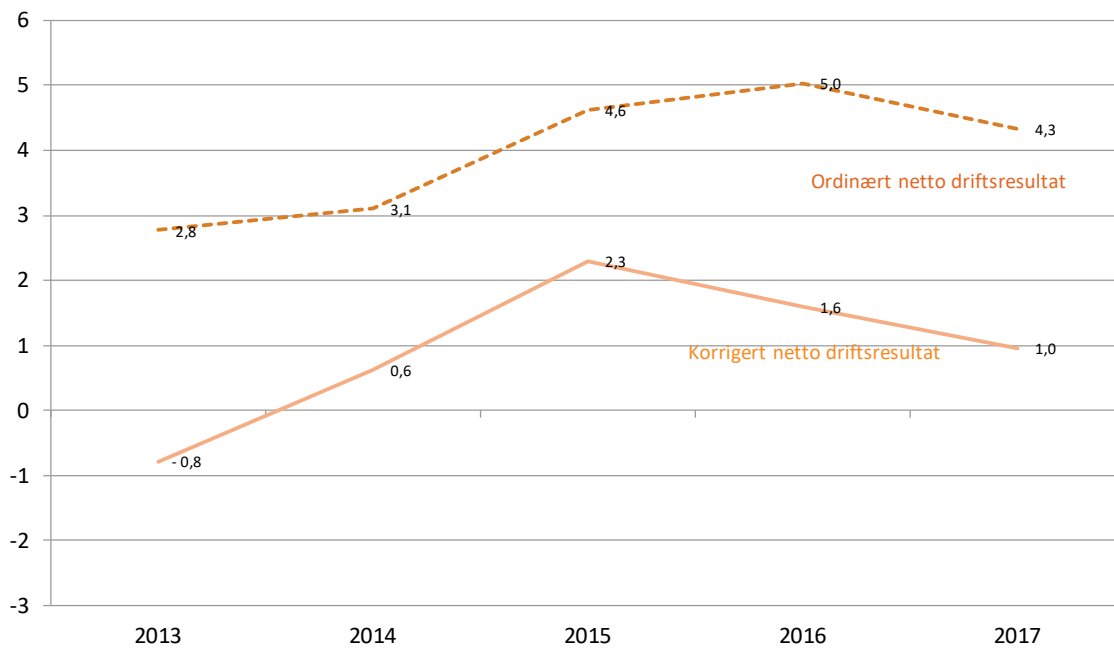
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Nedgangen i korrigert netto driftsresultat fra 2016 til 2017 på 0,3 prosentpoeng skyldes dels en nedgang i netto driftsresultat på 0,2 prosentpoeng og at forskjellen mellom kapitalslit og avdrag har gått ned med 0,1 prosentpoeng.

I 2016 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat 1,7 prosentpoeng i kommunene inkludert Oslo. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat vært på 1,8 prosentpoeng i gjennomsnitt. Dette er i tråd med utvalgets anbefaling om et overskudd på netto driftsresultat i kommunene på 1¾ prosent av driftsinntektene.

Figur 6.15 viser ordinært og korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene. I 2017 hadde fylkeskommunene et korrigert netto driftsresultat på 1,0 prosent av inntektene, mot 1,7 prosent i 2016. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene ligget på 1,0 prosent i gjennomsnitt og fylkeskommunene har dermed bygget opp formue. Det vises til vedlegg 11 for mer detaljerte tall.

I 2017 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat i fylkeskommunene på 3,4 prosentpoeng. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat ligget på 3,0 prosentpoeng i gjennomsnitt. Dette er noe lavere enn utvalgets anbefaling om et overskudd på netto driftsresultat i fylkeskommunene på 4 prosent av driftsinntektene.

Figur 6.15 Ordinært¹ og korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Fylkeskommunene. 2013-2017.

¹ Fratrasket investeringsmoms i 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

7 Gjeld

Kommunesektorens gjeld har vokst over tid. Ved utgangen av 2017 utgjorde brutto langsiktig gjeld nærmere 96 pst. av driftsinntektene for sektoren. Ikke all gjeld belaster imidlertid kommuneøkonomien. Deler av gjelden vil være knyttet til utlån eller til investeringer som i realiteten dekkes helt eller delvis av staten (gjennom rentekompensasjonsordningene) eller innbyggerne (gjennom avgifter, f.eks. investeringer innen vannforsyning, avløp og renovasjon). I tillegg har sektoren rentebærende plasseringer, som delvis vil motsvare effekten som en økt rente har på gjelden. Når det korrigeres for disse forholdene, utgjorde den gjenstående netto renteeksponerte gjelden 33 pst. av driftsinntektene. En renteøkning på 1 prosentpoeng kan på bakgrunn av dette anslås å gi sektoren økte netto renteutgifter tilsvarende vel 0,3 prosent av driftsinntektene. Da er det ikke tatt hensyn til eventuelle rentebindinger og effekten som en renteendring kan ha på kommunesektorens pensjonskostnader.

Samtidig med at gjeldsgraden har vært økende har driftsresultatene vært relativt gode. For kommunesektoren som helhet har netto driftsresultat over en lengre periode i gjennomsnitt ligget rundt utvalgets anbefalte nivå på 2 prosent av driftsinntektene, og de tre siste årene enda noe høyere. Kommuneøkonomien har altså vært i balanse og i tråd med prinsippet om formuesbevaring til tross for økende gjeldsgrad. Stabilisering av gjeldsgraden vil vanligvis være et strengere krav enn formuesbevaring. Det har sammenheng med at økt gjeld motsvares av investeringer som bidrar til å trekke realformuen opp. Med dagens rentenivå, inntektsvekst og nettogjeld ville et netto driftsresultat på 2 prosent av driftsinntektene (utvalgets anbefaling) gi et primærunderskudd som innebærer økende gjeldsgrad. Økt gjeldsgrad kan altså være forenelig med både økonomisk balanse og formuesbevaring, men bidrar like fullt til å gjøre kommuneøkonomien mer sårbar for renteøkninger.

7.1 Kommunesektorens gjeld 2002-2017

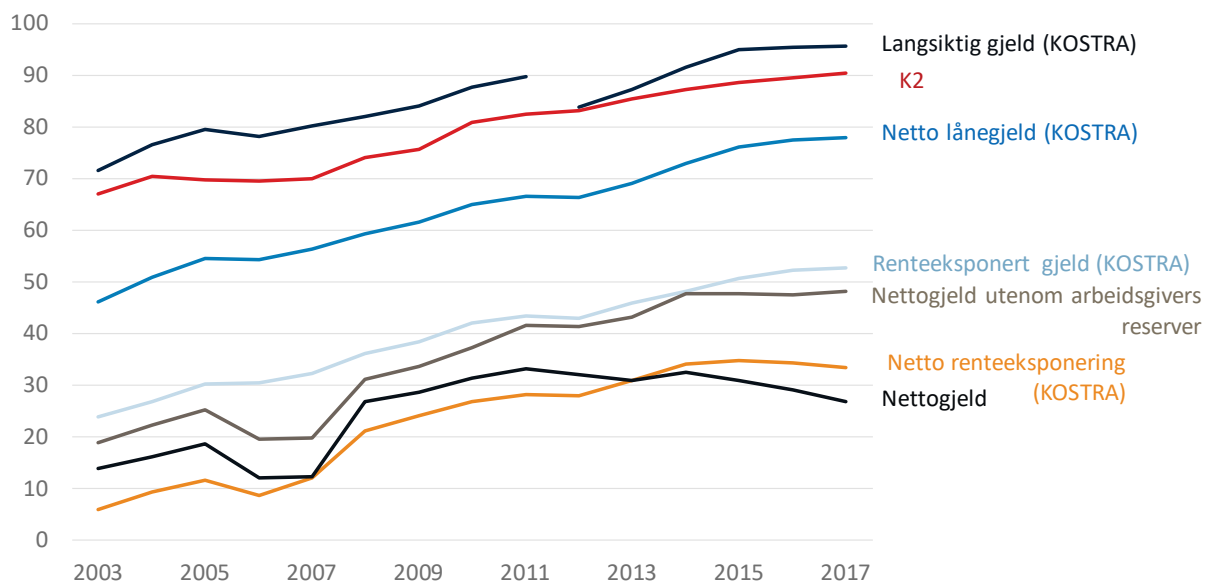
Kommunenenes og fylkeskommunenenes adgang til å ta opp lån er avgrenset til investeringer i bygg og anlegg ("varige driftsmidler") og til videre utlån. Gjeldsutviklingen vil være derfor være direkte knyttet til kommunesektorens investeringer og hvordan de finansieres, samt hvor raskt gjelden nedbetales.

I denne rapporten er det vist til ulike indikatorer for å belyse utviklingen i kommunesektorens gjeld. Figur 7.1 viser utviklingen siden 2003 for de ulike gjeldsindikatorene, målt som andel av inntekt. Uavhengig av hvilken indikator som brukes, viser den den samme utviklingen over tid, nemlig at gjeldsgraden har økt.

Kommuneforvaltningens gjeld økte fra 129 mrd. kroner i 2002 til 482 mrd. kroner i 2017, målt ved kredittindikatoren K2, jf. boks. Det tilsvarer en årlig vekst på vel 9 pst., men veksten har avtatt noe de to siste årene.

Kommunesektoren har de siste årene hatt en sterk inntektsvekst. Gjelden har imidlertid vokst raskere enn inntektene, og gjeldsgraden har derfor økt over tid.

Selv om gjelden i kommuneforvaltningen har økt over lengre tid, er det ikke all gjeld som belaster kommunebudsjettene. I figur 7.2 er sammensetningen av kommunesektorens langsiktige gjeld splittet opp i et forsøk på å illustrere dette.

Figur 7.1 Kommunesektorens gjeld etter ulike gjeldsindikatorer. 2003-2017. Pst. av kommuneforvaltningens inntekter (K2 og nettogjeld) og kommunesektorens brutto driftsinntekter (langsiktig gjeld¹, netto lånegjeld, renteekspontert gjeld og netto renteeksposering).

¹ F.o.m. 2012 er det i tallet for langsiktig gjeld korrigeret for konserninterne transaksjoner i kommunene og fylkeskommunene (brudd i tidsserien). Dette påvirker kun tallene for langsiktig gjeld, ikke de øvrige gjeldsindikatorene.

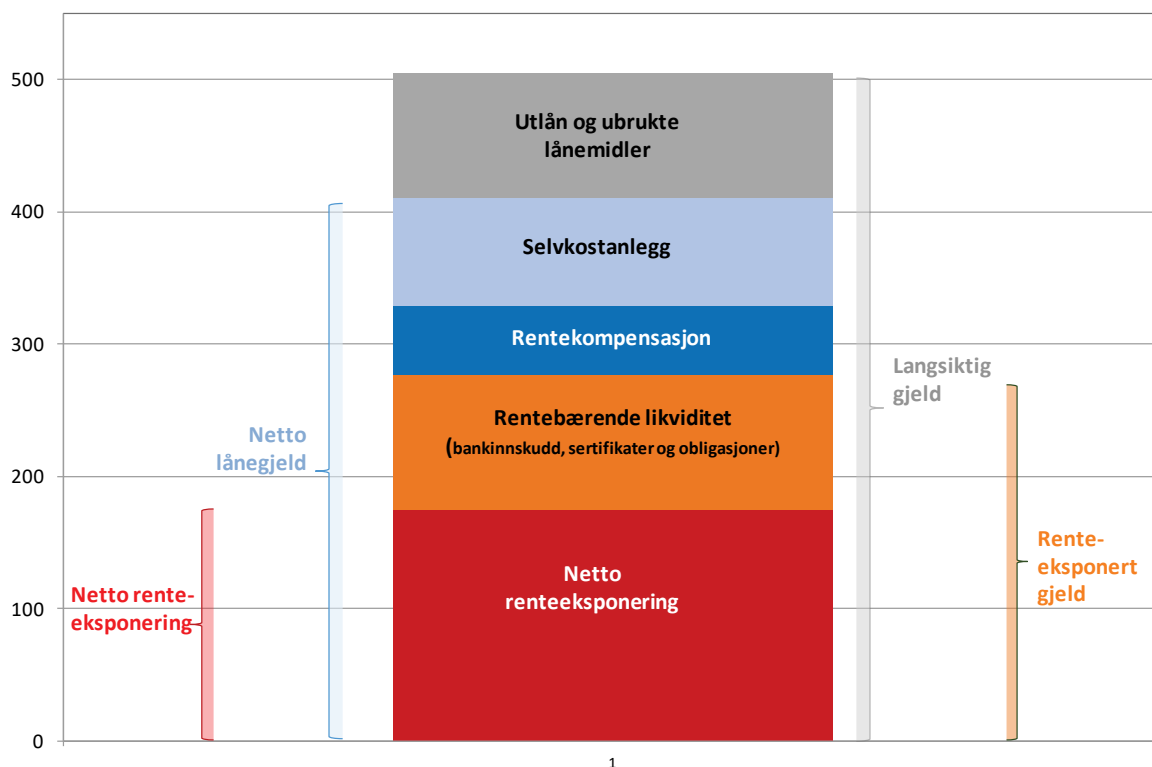
Kilder: Statistisk sentralbyrå

Når også kommunale og fylkeskommunale foretak samt interkommunale selskaper tas med, utgjorde kommunesektorens langsiktige gjeld 504 mrd. kroner ved utgangen av 2017. Deler av denne gjelden var videreformidlet til privatpersoner og selskaper, eller stod fremdeles ubrukt på konto. Noe av gjelden knytter seg til investeringer innenfor vannforsyning, avløp og renovasjon, der kommunene etter selvkostprinsippet får dekket kostnadene gjennom gebyrene fra innbyggerne. Noe knytter seg til rentekompensasjonsordninger for skole, kirker, sykehjem og transporttiltak. For sykehjem og omsorgsboliger innebærer ordningen at staten dekker både renter og avdrag knyttet til prosjekter som fikk oppstartstilskudd under handlingsplan for eldreomsorgen i årene 1998–2003 og under opptrappingsplanen for psykisk helse i årene 1999–2004.

Basert på disse tallene kan gjelden der renteutgiftene må dekkes av kommunesektoren selv anslås til rundt 277 mrd. kroner, det vil si vel halvparten av sektorens samlede langsiktige gjeld. For den resterende gjelden vil renteutgiftene (og i stor grad også avdragene) i realiteten bli dekket gjennom gebyrer fra innbyggere, statlige tilskuddsordninger o.l.

Kommunesektoren har i tillegg rentebærende plasseringer (bankinnskudd og plasseringer i sertifikat- og obligasjonsmarkedet). Ved en eventuell renteoppgang vil inntektene fra disse øke og delvis motsvare effekten som en økt rente har på gjelden.

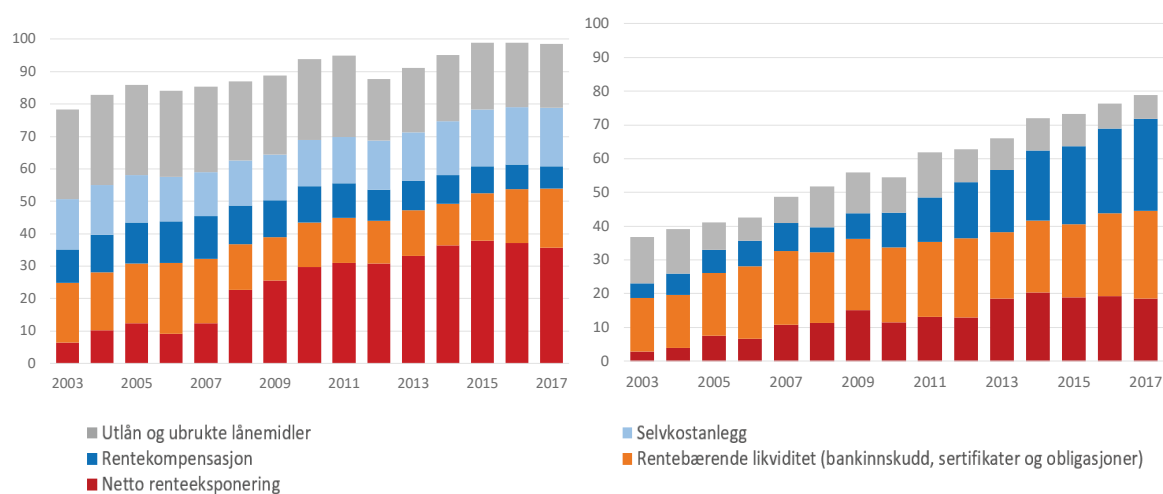
Dersom en tar hensyn til dette, kan kommunesektorens totale renteeksposering ved utgangen av 2017 anslås til om lag 176 mrd. kroner. Det innebærer at 1 prosentpoeng høyere rente isolert sett vil belaste kommuneøkonomien med nærmere 1¾ mrd. kroner, eller vel 0,3 pst. av driftsinntektene. På kort sikt vil utslagene av en renteendring dempes ytterligere fordi kommunesektoren har bundet renten på deler av gjelden.

Figur 7.2 Kommunesektorens langsiktige gjeld og renteeksponering ved utgangen av 2017. Mrd. kroner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

Kommunesektoren har også betydelige pensjonsmidler plassert i fond (livselskaper og andre pensjonsinnsparinger). Ved utgangen av 2017 utgjorde pensjonsmidlene 475 mrd. kroner. Endringer i renten vil påvirke finansavkastningen på kommunesektorens oppsparte pensjonsmidler. Selv om det er vanskelig å si noe om de kortsiktige effektene av en renteendring, vil sektoren i denne sammenheng over tid ha fordel av en høyere rente. Det vil igjen gi kommunesektoren lavere pensjonspremier og lavere pensjonskostnader.

Figur 7.3 Kommunenes (til venstre) og fylkeskommunenes (til høyre) langsiktige gjeld og renteeksponering 2003-2017. Pst. av brutto driftsinntekter.

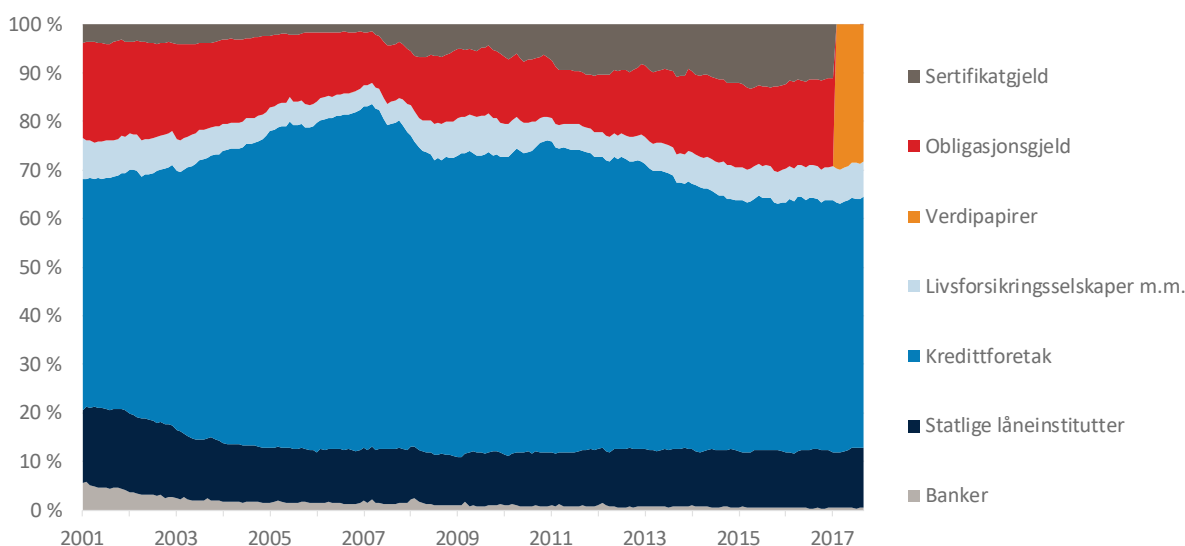
Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

I 2003 var økonomien i kommunesektoren nesten nøytral overfor endret rente. Ved utgangen av 2017 tilsvarte renteeksponert gjeld i størrelsesorden 33 pst. av de samlede driftsinntektene. Fylkeskommunene er i utgangspunktet mindre eksponert enn kommunene for endringer i rentenivået, jf. figur 7.3. I vedlegg 12, samt i avsnitt 13.5 i Kommuneproposisjonen 2019, er netto renteeksponering vist på kommune- og fylkeskommunenivå.

Lånekildene

Kommunesektoren tar opp lån i ulike markeder. Kredittforetak, der Kommunalbanken AS er den klart største enkeltaktøren i markedet, stod bak godt og vel halvparten av gjelden til kommunal sektor, jf. figur 7.4.

I årene fram til finanskrisen i 2008 ble kommuneforvaltningens gjeld i all hovedsak tatt opp i Kommunalbanken og Kommunekreditt. I årene etter finanskrisen har sertifikat- og obligasjonsmarkedet blitt en viktigere lånekilde for kommunene. Andelen av gjelden som har blitt tatt opp i sertifikat- og obligasjonslån har økt fra 13 pst. i 2008 til 29 pst. i 2017. Veksten var spesielt sterk i sertifikatlån, dvs. lån med under ett års løpetid, men denne veksten flatet ut i 2016 og 2017. Ved utgangen av 2017 utgjorde lån tatt opp i sertifikatmarkedet nærmere 54 mrd. kroner, tilsvarende 11 pst. av kommunesektorens samlede gjeld.

Figur 7.4 De ulike kredittkildenes andel av kommuneforvaltningens brutto innenlandske gjeld (K2), 2001-august 2018.

¹ F.o.m. januar 2018 skiller ikke statistikken mellom henholdsvis sertifikatgjeld og obligasjongjeld.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

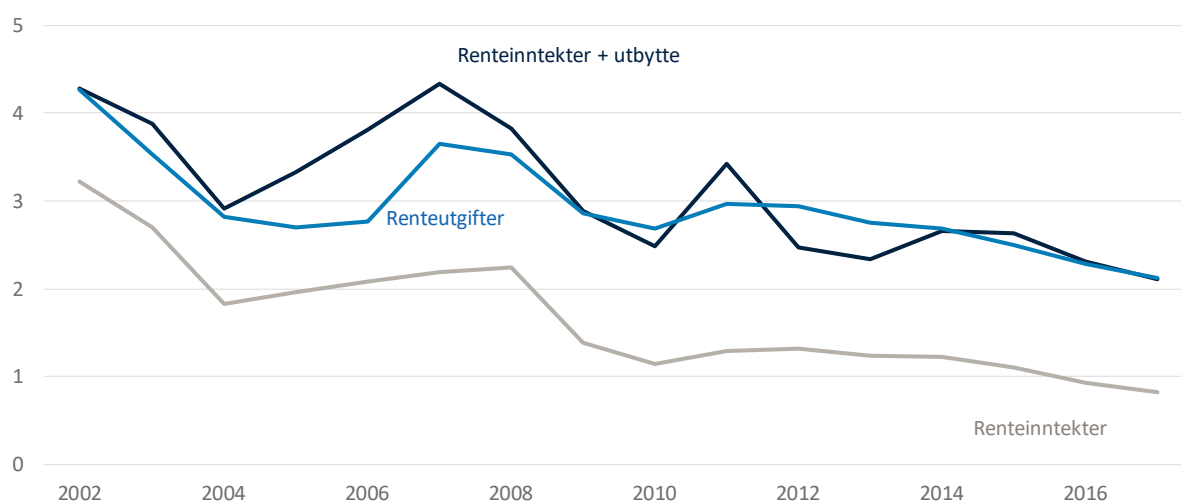
Renteutgifter, renteinntekter og inntekter fra utbytte

I 2017 utgjorde renteutgiftene 2,1 prosent av de totale kommunale utgiftene. Dette er det laveste nivået i hele perioden som SSB har tall for (1978–2017). Det kan oppfattes som et paradoks at renteutgiftene relativt sett er lavest i det året hvor gjelden er høyest. Det lave nivået på renteutgiftene skyldes et historisk sett lavt rentenivå.

Motsatsen til renteutgifter er renteinntekter. Med tanke på kommuneøkonomien er ikke store renteutgifter noen stor belastning hvis samtidig renteinntektene også er store. Det som har betydning er forskjellen mellom disse to størrelsene. I 2017 utgjorde renteinntektene et beløp

tilsvarende i underkant av 40 prosent av rentekostnadene. Resultatet av en eventuell økning i rentenivået innebærer dermed netto merkostnad på i overkant av 60 prosent av økningen i rentekostnadene¹⁰.

Forskjellen mellom rentekostnadene og renteinntektene utjevnes i stor grad av inntektene fra utbytte. I 2017 dekket inntektene fra utbytte hele gapet mellom nivået på henholdsvis rentekostnadene og renteinntektene. Også de fleste øvrige av de siste 20 år har inntektene fra utbytte utgjort et beløp som er nær differansen mellom rentekostnadene og renteinntektene.

Figur 7.5 Finansinntekter¹ og finansutgifter i pst av totale utgifter. 2002-2017.

¹ Fra og med 2014 er bruk av premiefond (funksjon 173) inkludert i utbytteinntektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727)

Siden disse finanspostene – rentekostnader, renteinntekter og inntekter fra utbytte – har utjevnet hverandre så har de kun hatt marginal innvirkning på overskuddet i kommuneforvaltningen. En eventuell større renteøkning vil imidlertid endre på dette da gapet mellom rentekostnader og renteinntekter vil øke så mye at det vil være tilnærmet umulig å kompensere virkningen med tilsvarende økte utbytteinntekter.

Selv om finanspostene for alle kommuner/fylker under ett går i null, er det store forskjeller mellom kommunene/fylkene. Kommunene med størst netto finansunderskudd og størst netto finansoverskudd per innbygger er gjengitt i tabell 7.1.

Mens finanspostene bidrar med 10 571 kroner per innbygger til kommuneøkonomien i Hattfjelldal belaster disse postene kommuneøkonomien i Vadsø med kr 3 870 per innbygger. Det er 160 kommuner hvor netto underskudd er mer enn kr 1 000 per innbygger mens kun 42 har netto overskudd på mer enn kr 1 000 kroner per innbygger. Litt over halvparten av kommunene - og 16 av 17 fylker - har netto overskudd mellom kr -1 000 og kr 1 000 per innbygger (Sogn og Fjordane har netto overskudd på kr 2 164 per innbygger).

¹⁰ Det er her forutsatt at renteøkningen vil være lik for rentebærende fordringer og rentebærende gjeld.

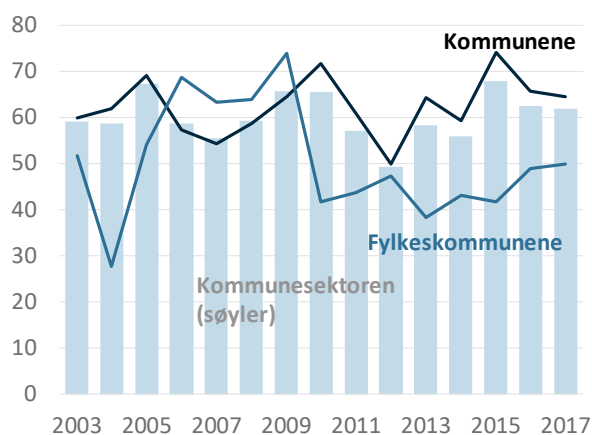
Tabell 7.1 Kommunene med størst netto finansunderskudd og størst netto finansoverskudd. 2017.

Nr.	Kommune	Netto finansunderskudd (1000 kr)	Folketall 1.1.17	Netto finansunderskudd per innb. (kr)	Nr.	Kommune	Netto finansoverskudd (1000 kr)	Folketall 1.1.17	Netto finansoverskudd per innb. (kr)
1	Vadsø	23 815	6 154	3 870	1	Hattfjelldal	14 948	1 414	10 571
2	Nordkapp	12 496	3 291	3 797	2	Sirdal	14 464	1 836	7 878
3	Giske	25 485	8 176	3 117	3	Bykle	7 399	952	7 772
4	Moskenes	3 145	1 073	2 931	4	Åseral	7 274	937	7 763
5	Hammerfest	30 358	10 527	2 884	5	Marnardal	13 441	2 309	5 821
6	Ulstein	24 157	8 457	2 856	6	Iveland	7 620	1 342	5 678
7	Salangen	6 125	2 220	2 759	7	Bygland	6 467	1 200	5 389
8	Hitra	12 769	4 659	2 741	8	Valle	5 830	1 246	4 679
9	Røyrvik	1 172	469	2 500	9	Hægebostad	7 880	1 702	4 630
10	Lørenskog	88 390	37 406	2 363	10	Evenes	4 159	1 402	2 966

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA og Tabell 07459).

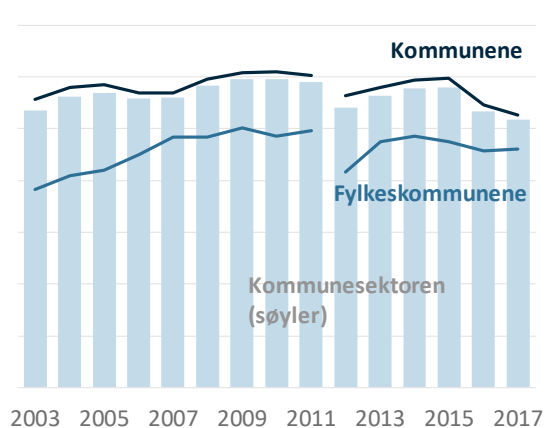
Lånefinansiering og avdragstid

Låneandelen har over tid ligget på om lag 60 pst., og de siste årene har den vært noe lavere for fylkeskommunene enn for kommunene. I fylkeskommunene gikk andelen ned etter at ansvaret for store deler av riksvegnettet ble overført fra staten i 2010. Kompensasjonen for både drift og investeringer knyttet til de nye oppgavene ble gitt i form av økte rammetilskudd, og en større del av investeringene ble derfor finansiert av fylkeskommunenes egne driftsinntekter. Avdragstiden har vært relativt stabil de siste årene.

Figur 7.6 Andel av investeringene finansiert med lån. 2003-2017. Pst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

Figur 7.7 Gjennomsnittlig avdragstid. 2003-2017¹. Antall år.

¹ F.o.m. 2012 er det korrigeret for konserninterne transaksjoner i tallet for langsiktig gjeld (brudd i tidsserien).

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

K2

K2 er et mål for hvor stor innenlandsk bruttogjeld kommuneforvaltningen har, og er den indikatoren som best gir uttrykk for utviklingen i den samlede gjelden over en lengre periode. Statistikken er avledet fra regnskapsopplysninger fra banker, finansieringsforetak, forsikringsselskaper og pensjonskasser, i tillegg til at Statistisk sentralbyrå henter inn opplysninger fra VPS, Statens Pensjonskasse og Eksportkreditt Norge AS. All gjeld i K2 er rentebærende.

K2 oppgis for kommuneforvaltningen samlet. Kommuneforvaltningen omfatter kommuner og fylkeskommuner samt kommunal virksomhet som ikke er næringsrettet og som er underlagt kommuner eller fylkeskommuner. Kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS) som driver næringsvirksomhet inngår ikke i tallene. Det gjør heller ikke gjeld kommunesektoren garanterer for eller gjeld i kommunale aksjeselskaper o.l.

Netto gjeld (med og uten arbeidsgivers reserver)

Tall for netto gjeld omfatter brutto gjeld (både kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.). Nettogjeld oppgis for kommuneforvaltningen samlet, jf. omtalen av K2 ovenfor.

Nettogjeld er hentet fra finansielle sektorregnskaper. Statistikken bygger på basisstatistikker i SSB og statistikk for verdipapirer registrert i VPS. Disse registrene inneholder fordeling av fordringer og gjeld etter konto eller finansobjekt og med en viss inndeling etter debitor-/kreditorsektor. Viktige kilder er balanseregnskapene for kommuner og fylkeskommuner.

Deler av sektorens plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen "arbeidsgivers reserver". Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet. I begrepet nettogjeld inngår også disse reservene i kommuneforvaltningens fordringer. I begrepet netto gjeld uten arbeidsgivers reserver er de ikke trukket fra.

Langsiktig gjeld

Langsiktig gjeld er hentet fra kommunenes og fylkeskommunenes innrapporterte balanseregnskap i KOSTRA. Tallene omfatter også kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS).

Forskjellen mellom konserntall i Kostra for langsiktig gjeld og K2-/nettogjeld-statistikken vil, i tillegg til at de rapporteres inn fra ulike aktører, være at førstnevnte inkluderer samtlige kommunale og fylkeskommunale foretak og interkommunale selskaper, uavhengig av type virksomhet, mens sistnevnte kun tar med disse virksomhetene dersom de ikke driver næringsvirksomhet. Langsiktige leieavtaler (finansiell leasing) vil i tillegg ligge inne som langsiktig gjeld i kommunenes balanseregnskaper.

Netto lånegjeld

Netto lånegjeld tar utgangspunkt i langsiktig gjeld, men trekker i tillegg fra låneopptak som (i påvente av framdriften på investeringsprosjektet e.l.) står ubrukt på konto, samt konsernets utlån til andre (f.eks. formidlingslån som startlån i Husbanken eller ansvarlige lån til selskaper).

Renteeksponert gjeld

Netto renteeksponert gjeld tar utgangspunkt i netto lånegjeld, men korrigerer i tillegg for enkelte rentebærende aktivaposter. Korrigeringene omfatter rentekompensasjonsordninger (statistikk som Husbanken og Samferdselsdepartementet rapporterer til SSB), selvkosttjenester (fra selvkostregnskapene på VAR-området, som kommunene rapporterer inn i KOSTRA). Indikatoren illustrerer den delen av kommunesektorens langsiktige gjeld der kommunesektoren må finansiere renter og avdrag med de frie inntektene.

Netto renteeksponert gjeld

Netto renteeksponert gjeld tar utgangspunkt i renteeksponert gjeld, men korrigerer i tillegg for rentebærende fordringer (bankinnskudd, sertifikater og obligasjoner). Indikatoren illustrerer omfanget av kommunenes netto forpliktelser/netto fordringer som vil bli påvirket av en renteendring.

Gjennomsnittlig avdragstid i figur 7.7 er avledet ved ut fra regnskapstall for langsiktig gjeld og netto avdragsutgifter og har ligget på oppunder 30 år over lengre tid. Kommuneloven setter en nedre grense for størrelsen på de årlige avdragene, og denne grensen knytter seg til den gjennomsnittlige levetiden for anleggsmidlene, dvs. for byggene og anleggene. De nyeste investeringene vil normalt ha lengst gjenværende levetid, og når investeringsnivået er høyt, vil disse utgjøre en relativt sett større andel av anleggsmidlene. Den gjennomsnittlige levetiden for anleggsmidlene, og med det også kravet til minimumsavdraget, vil da normalt også øke. I en situasjon der investeringene øker over tid, vil en naturlig konsekvens kunne være at avdragstiden blir lengre. Til tross for at investeringsnivået har økt i perioden, har imidlertid avdragstiden i sektoren vært relativt stabil. Verken endringer i finansieringen eller lengre nedbetalingstid ser altså ut til å ha bidratt til gjeldsveksten i kommunesektoren.

7.2 Primærbalanse og gjeldsstabilisering

I vurderingen av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, ser utvalget flere kriterier for økonomisk bærekraft. Utvalgets anbefaling om et netto driftsresultat på 2 pst., som er avledet av hensynet til kommunal formuesbevaring¹¹ er ivaretatt over tid, er ett eksempel på dette. Et annet er vurderingen av den økonomiske stabiliteten knyttet til sammensetningen av gjelden, slik det er vist i avsnitt 7.1, som for eksempel kan være egnet til å si noe om hvordan en renteendring vil kunne slå inn på tjenestetilbudet.

I kapittel 8 i utvalgets rapport fra høsten 2017 så utvalget nærmere på om kommunesektoren er i stand til å stabilisere nettogjelden, i betydning nettogjeld uten arbeidsgivers reserver målt som andel av totaler inntekter, på det nivået den ligger på. Dette er ytterligere et kriterium for økonomisk bærekraft. Utvalget gikk i den forbindelse også inn på hvordan dette stod seg opp mot kommunelovens økonomibestemmelser og utvalgets anbefaling om et netto driftsresultat på 2 pst.

De siste årene har driftsresultatene vært solide, og selv om gjeldsveksten de siste årene har avtatt noe, har gjelden økt over tid. I lys av denne utviklingen gjorde utvalget noen betraktninger rundt utviklingen i gjeldsgraden og forholdet mellom inntekter og utgifter. Over

¹¹ Se også kapittel 6.5 i denne rapporten, samt nærmere gjennomgang i kapittel 10 i TBUs rapport fra november 2014.

tid er sektoren avhengig av å balansere utgifter mot inntekter, og utvalget skisserte hva den såkalte primærbalansen i sektoren må ligge på for at nettogjelden skal stabiliseres under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst.

Primærbalansen er differansen mellom sektorens samlede inntekter og utgifter i drifts- og investeringsregnskapet når lånetransaksjoner og renter holdes utenfor¹². For at nettogjeldsgraden¹³ skal holdes konstant, må primærbalansen som andel av inntekt tilsvare differansen mellom rente og vekst multiplisert med gjeldsgraden i forrige periode (som altså skal holdes uforandret):

$$\frac{\text{Primærbalanse}_t}{\text{Inntekt}_t} \approx (\text{rente} - \text{vekst}) \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}}$$

Så lenge inntektsveksten er høyere enn renten, kan sektoren ha varig høyere utgifter (eks. renter) enn inntekter, dvs. et underskudd på primærbalansen, uten at nettogjeldsgraden øker. Jo høyere nettogjeldsgraden er, desto større kan også underskuddet på primærbalansen være, uten at nettogjeldsgraden øker.

Hvis utviklingen derimot snur og renten blir høyere enn inntektsveksten, må kommunesektoren gå fra å ha høyere utgifter enn inntekter til å ha lavere utgifter enn inntekter. Denne endringen blir større jo høyere nettogjeldsgraden er. Høyere gjeldsgrad gjør altså kommunene mer sårbare for renteøkninger og lavere inntektsvekst i den forstand at økningen i primærbalansen må være større for å stabilisere nettogjeldsgraden.

Selv om den normale situasjonen historisk sett har vært at renten er høyere enn inntektsveksten, har dette ikke vært tilfelle de siste 15-20 årene. De siste ti årene vokste sektorens inntekter nominelt vokst med i snitt vel 6 pst. årlig, mens renten for kommunene i snitt lå på drøyt 3 pst. Selv om kommunesektoren har fått drahjelp fra høy inntektsvekst og lav rente og har hatt solide driftsresultater i denne perioden, fortsatte gjeldsgraden lenge å øke for de mest relevante gjeldsbegrepene som følge av et høyt nivå på investeringene. Ved utgangen av 2017 utgjorde sektorens nettogjeld utenom arbeidsgivers reserver 48,2 pst. av inntektene.

Etter flere år der nettogjeldsgraden økte, har den vært relativt stabil de tre siste årene, og for noen av øvrige gjeldsbegrepene har det endog vært en nedgang, jf. figur 7.1. Som vist i figur 7.8 avvek primærunderskuddene i disse tre årene lite fra det beregnede kravet for hva som var nødvendig for at nettogjeldsgraden skulle stabiliseres. Det nærmere tallgrunnlaget er også vist i vedlegg 12.

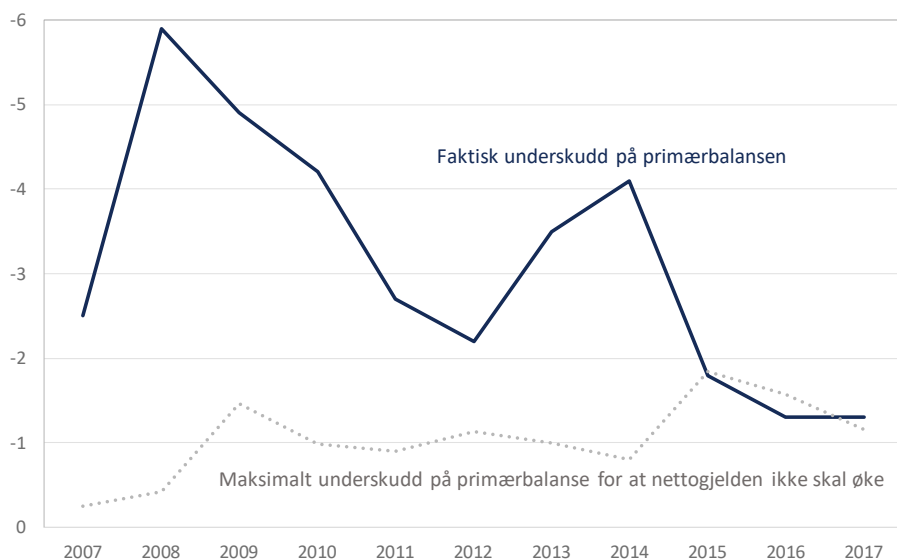
Dette var imidlertid tre år med relativt høy inntektsvekst og et lavt rentenivå. Framover er det grunn til å tro at renten vil bli noe høyere og inntektsveksten noe lavere. Da vil også kravet til primærbalansen bli strengere.

Nominell rente på fem- og tiårige statsobligasjoner, som i oktober 2018 var vel henholdsvis 1½ og 2 pst., tilsier en rente på rundt 2½-3 pst. for kommunesektoren. For illustrasjonens del tas det utgangspunkt i at veksten i kommunesektorens inntekter over tid vil ligge på samme nivå som veksten i økonomien for øvrig. Norges Banks venter at årlig realvekst i fastlandsøkonomien vil avta til 1¼-1½ mot slutten av den kommende fireårsperioden. Dette tilsier en årlig nominell vekst i størrelsesorden 3-3½ pst.

¹² Tilsvarende også nettofinansinvesteringer fratrukket netto renteutgifter.

¹³ Se tabell 2.1, figur 2.6 og figur 7.3.

Pst. av inntekt (invers skala)

Figur 7.8 Kravet til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden på foregående års nivå versus faktisk primærbalanse. Pst. av inntekt. 2007-2017.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Med disse forutsetningene om rentenivå og inntektsvekst vil kommunesektoren de nærmeste årene fortsatt få hjelp av at rentenivået er lavere enn inntektsveksten, men primærbalansen må bedres for at ikke gjeldsgraden skal øke. Talleksempelen ovenfor og med utgangspunkt i dagens gjeldsgrad på om lag 50 pst. av innebærer at et primærunderskudd større enn $0\frac{1}{2}$ pst. vil medføre at gjeldsgraden øker fra dagens nivå. De tre siste årene var primærunderskuddet til sammenligning rundt $1\frac{1}{2}$ pst., dvs. $1\frac{1}{2}$ prosentpoeng svakere enn dette kravet. Om gjeldsgraden skal stabiliseres på dagens nivå, må da driftsresultatene bedres eller investeringene reduseres tilsvarende, begge målt som andel av inntektene.

Det tre siste årene har netto driftsresultat ligget klart over TBUs anbefalte nivå på 2 pst. Et netto driftsresultat på 2 pst. i kombinasjon med dagens investeringsnivå, målt som andel av inntekt, vil medføre at nettogjeldsgraden øker. For at ikke gjeldsgraden skal øke fra dagens nivå, vil et netto driftsresultat på to pst. innebære at nettoinvesteringene vil måtte reduseres tilsvarende $1\frac{1}{2}$ – $2\frac{1}{2}$ pst. av inntektene.¹⁴

¹⁴ Det enkle regnestykket bak er som følger: I 2017 utgjorde netto avdrag om lag $3\frac{1}{2}$ pst. og netto renteutgifter om lag $1\frac{1}{2}$ pst. av samlede inntekter, jf. vedlegg 1 og 2. Hvis renten går opp fra 2017-nivået på 1,8 pst. til $2\frac{1}{2}$ eller 3 pst., og netto renteutgifter øker relativt sett like mye, vil sistnevnte tilsvare i størrelsesorden $2\text{--}2\frac{1}{2}$ pst. av driftsinntektene. Et netto driftsresultat på 2 pst. tilsvarer da en "primærbalanse drift" på $7\frac{1}{2}$ –8 pst. ($=2 + 3\frac{1}{2} + 2$ el. $2\frac{1}{2}$), mens kravet til primærbalanse er $0\frac{1}{2}$ pst. Det innebærer at dersom netto investeringsutgifter ("primærbalanse investering") er større enn $7\frac{1}{2}$ – $8\frac{1}{2}$ prosent av inntektene, vil gjeldsgraden øke. I 2017 utgjorde netto investeringsutgifter rundt 10 pst. av inntektene. Dvs. at investeringsnivået må reduseres tilsvarende $1\frac{1}{2}$ – $2\frac{1}{2}$ pst. av inntektene for at gjeldsgraden skal stabiliseres på 2017-nivå.

I eksemplet her er det summert de ulike prosentsatsene, selv om nevneren ikke er helt identisk for alle, men ettersom investeringsinntektene er relativt små, har dette liten betydning for regnestykket. Dette er uansett ment å være en enkel illustrasjon.

Gjeldsgraden har vært økende samtidig som netto driftsresultat for sektoren som helhet over lengre tid i gjennomsnitt har ligget rundt utvalgets anbefalte nivå på 2 prosent av inntektene. Kommuneøkonomien har altså vært i balanse og i tråd med prinsippet om formuesbevaring til tross for økende gjeldsgrad. Det skyldes at stabilisering av gjeldsgraden vanligvis vil være et strengere krav enn formuesbevaring. Det har sammenheng med at økt gjeld motsvares av investeringer som bidrar til å trekke realformuen opp.

Verken utvalgets anbefalte nivå for netto driftsresultat eller kommunelovens balansekrav, regulerer gjeldsnivået direkte. Så lenge den løpende driften (driftsbudsjettet- og regnskapet) går i balanse, vil gjeldsbelastningen gjenspeile hvordan kommunestyret og fylkestinget har prioritert investeringer med tilhørende renter og avdrag opp mot behovet for å styrke driften av tjenestene på andre områder. Utviklingen de siste årene, med en relativt sterk investeringsvekst og en noe svakere utvikling i sysselsettingen, indikerer at kommunesektoren har prioritert investeringer framfor høyere sysselsettingsvekst. Økt gjeldsgrad kan være forenelig med både økonomisk balanse og formuesbevaring, men bidrar like fullt til å gjøre kommuneøkonomien mer sårbar for renteøkninger.

De samme resonnementene rundt hva som skal til for å stabilisere gjelden, kan også gjøres for den enkelte kommune og fylkeskommune. Beregninger for den enkelte kommune og fylkeskommune er vist i vedlegg 12, men vil påvirkes av spesielle forhold og satsinger det enkelte år. Slike mer tilfeldige forhold blir borte når en ser på sektoren samlet, og for sektoren samlet vil beregningene dermed være vesentlig lettere å tolke.

8 Effektivitet i kommunale tjenester 2016-2017

Senter for økonomisk forskning (SØF) har i flere år gjennomført analyser av effektivitet i kommunale tjenester. I kapitlets hoveddel presenterer SØFs metodikk, hva de legger i begrepet effektivitet, samt resultater og analyser for 2016-2017. Et viktig formål med analysene er å gi informasjon som kan bidra til at kommunesektorens ressurser anvendes til beste for innbyggerne. Resultatene fra de oppdaterte analysene, basert på data for 321 kommuner i 2016 og 2017, viser en reduksjon i samlet effektivitet innen barnehage, pleie og omsorg og grunnskole på 1 prosent fra 2016 til 2017. Satt sammen med tilsvarende tidligere estimer, tilsier dette en økning i samlet effektivitet for perioden 2008-2017 på 2,6 prosent, det vil si 0,3 prosent som årlig gjennomsnitt. SØFs analyser viser et effektiviseringspotensial for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg sett under ett på rundt 12 prosent i 2017. Dette er i stor grad i samsvar med resultatene fra tidligere år.

Kommunenes tjenesteproduksjon er i praksis vanskelig å måle. Kvalitet er et av flere momenter i så henseende. Alle anslag på produksjon og effektivitet i kommunene vil derfor være usikre. SØFs analyser gir et holdepunkt for vurdering av utviklingen i effektivitet over tid og for sammenlikning av effektivitet mellom kommunene. For hver sektor baserer de seg på 3-5 indikatorer som måler produksjonen og 2-3 indikatorer som måler innsatsfaktorene. Analysemetoden blir stadig videreutviklet.

8.1 Innledning

Utvalget initierte vinteren 2010 et prosjekt om effektivitet i kommunale tjenester. Formålet var å få mer kunnskap om effektiviteten og effektivitetsutviklingen på de kommunale tjenestene, samt å utvikle et beregningsopplegg for sektorovergrepene effektivitet. Beregningsopplegget skulle kunne oppdateres årlig, både for de enkelte kommunene og kommunene som helhet. Prosjektet ble utført av Senter for økonomisk forskning (SØF) ved NTNU og ble oppsummert i utvalgets rapport fra november 2010.¹⁵ Analysene fra prosjektet var basert på data for 2008-2009. Utvalget har i senere rapporter publisert oppdaterte analyser. I dette kapitlet presenteres analyser basert på data for 2016-2017.

Kapitlet er organisert på følgende måte: Analyseopplegg, modellformulering og data beskrives i kapitlene 8.2 og 8.3, mens kapittel 8.4 presenterer oppdaterte analyser for 2016 og 2017. I kapittel 8.5 presenteres resultater fra en alternativ spesifisering for å beregne score for grunnskolesektoren, mens kapittel 8.6 ser på betydning av bosettingsmønstre. Vedlegg 14 rapporterer effektivitetsscorene for den enkelte kommune. Tall for enkeltkommuner legges ut på Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettsider på www.regjeringen.no/kommunedata.

8.2 Analyseopplegg

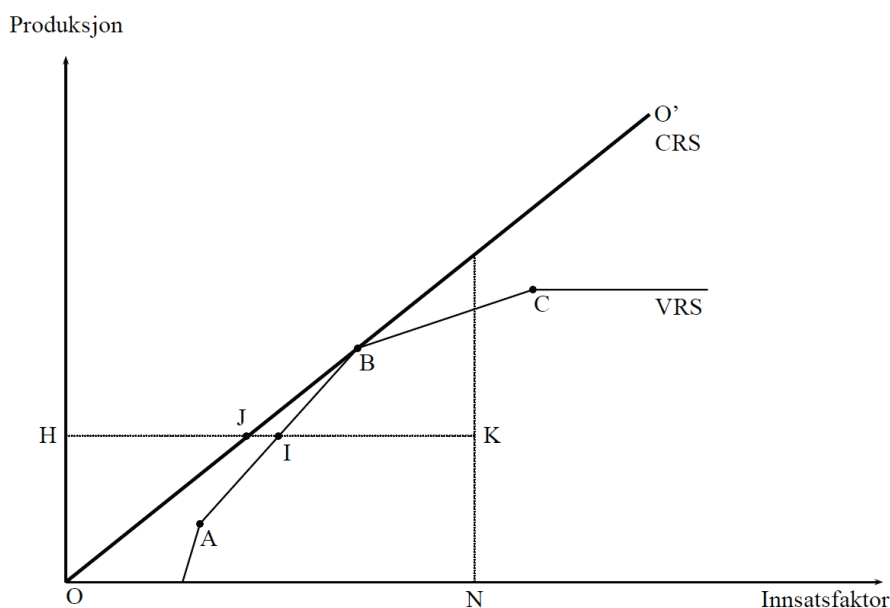
Analyseopplegget er basert på såkalt DEA-analyse (Data Envelopment Analysis) som er den mest utbredte analyseteknikken i studier av offentlig sektors effektivitet. Metoden ble første gang introdusert av Charnes, Cooper og Rhodes (1978), som en utvidelse av Farrell (1957). Kittelsen og Førstund (2001) gir en god innføring på norsk. En av grunnene til at denne metoden er attraktiv å anvende i analyser av offentlig sektor er at den beregner relativ effektivitet i tilfeller hvor produksjonsprosessen inkluderer flere innsatsfaktorer og flere

¹⁵ Det vises til Borge, Pettersen og Tovmo (2011) for en mer fullstendig rapportering fra prosjektet, og til Borge og Pettersen (2012), Borge, Nyhus og Pettersen (2014), Borge og Pettersen (2016), Borge, Kråkenes og Pettersen (2016) og Borge, Kråkenes og Nyhus (2017) for senere oppdateringer.

produkter, og hvor det er vanskelig å fordele innsatsfaktorbruken mellom de ulike produktene. Enhetenes effektivitet vurderes mot hverandre ved at de mest effektive enhetene (observert beste praksis) utgjør et referansesett som de andre enhetene måles mot. Metoden gir ikke informasjon om hvor produktiv de mest effektive enhetene er i en større kontekst, men sier noe om effektiviseringspotensialet til de ineffektive enhetene i forhold til beste observerte praksis.

DEA-metoden er nærmere illustrert i figur 8.1. Figuren viser en enkel situasjon med én innsatsfaktor og ett produkt for å illustrere hvordan metoden fungerer og hvordan effektivitet defineres. Prinsippet for metoden er det samme om vi har flere innsatsfaktorer og flere produkter. Observasjonene A, B, C og K i figuren representerer tilpasningen for ulike produksjonsenheter (heretter kalt kommuner) i utvalget.

I anvendelser av DEA-metoden kan det gjøres ulike forutsetninger om skalaegenskapene i produksjonen. I tilfellet med konstant skalaavkastning (CRS – Constant Returns to Scale) er effektivitetsfronten representert ved linjen OO', som er bestemt av kommunen med det høyeste forholdet mellom produksjon og innsatsfaktorbruk (i dette tilfellet kommune B). Alle kommuner som ligger under denne linjen er ineffektive i forhold til de kommuner som ligger på selve fronten. Kommuner som ligger på fronten antas å være 100 prosent effektive. I figur 8.1 er kommunene A, C og K ineffektive, mens kommune B er 100 prosent effektiv. At en kommune er ineffektiv innebærer at samme produksjonsmengde kunne vært produsert ved lavere innsatsfaktorbruk dersom produksjonen ble innrettet etter "beste praksis"-teknologi definert ved referansefronten.¹⁶

Figur 8.1 Beste praksis referansefront under konstant (CRS) og varierende skalautbytte (VRS).

Effektiviteten til en gitt kommune avhenger av avstanden til referansefronten. Effektiviteten til produksjonsenhet K i figuren kan uttrykkes som forholdet mellom effektiv bruk av innsatsfaktorer og faktisk bruk av innsatsfaktorer, dette forholdet er representert ved avstanden HJ dividert på avstanden HK i figuren. For alle kommuner som ligger under referansefronten i figuren vil dette forholdet representere et tall (kalt effektivitetsscore) mellom 0 og 1. For de effektive kommunene som ligger på fronten vil effektivitetsscoren være lik 1.

¹⁶ Det fokuseres her på såkalt innsatsfaktorbesparende effektivitet.

Når det tillates variabel skalaavkastning (VRS – Variable Returns to Scale) i produksjonen, er referansefronten representert ved kurven som går gjennom observasjonen A, B og C i figur 8.1. I dette tilfellet ser vi at det kun er kommune K som ligger under kurven og dermed karakteriseres som ineffektiv. For gitt produksjon er effektiv innsatsfaktorbruk for kommune K gitt ved punkt I, og relativ innsatsfaktorbesparende effektivitet er dermed gitt ved forholdet HI/HK . Kommunene A, B og C er teknisk effektive, men av disse er det kun B som er skalaeffektiv.

I analyser av kommunesektoren er det av stor betydning om det antas konstant eller avtakende skalautbytte. Det har sammenheng med at kommunene er av svært ulik størrelse, og at små kommuner kan oppleve skalaulempere i tjenesteproduksjonen. I inntektssystemet legges det for eksempel til grunn at små kommuner har skalaulempere innen administrasjon, grunnskole, primærhelsetjeneste og pleie og omsorg. Dersom det antas konstant skalautbytte, vil det derfor være en tendens til at små kommuner kommer ut som ineffektive fordi de er små. Det beregnede effektiviseringspotensialet vil da reflektere gevinsten ved at den enkelte kommune utnytter ressursene mer effektivt og gevinsten ved at kommunestrukturen endres slik at skalaulempene kan elimineres. I dette prosjektet fokuseres det på i hvilken grad den enkelte kommune utnytter ressursene effektivt, og det antas derfor variabelt skalautbytte.

Som alle andre metoder har også DEA-metoden begrensninger og svakheter. For det første vil datakvaliteten begrense kvaliteten på analysene. For det andre har DEA-metoden den egenskap at det beregnede effektiviseringspotensialet reduseres når antall produkter og/eller innsatsfaktorer øker. Det er derfor fare for at effektiviseringspotensialet underestimeres dersom det formuleres en svært rik modell med mange produkter og innsatsfaktorer. På den andre siden kan effektiviseringspotensialet bli overestimert dersom viktige produkter og innsatsfaktorer utelates fra analysen. Det må derfor foretas en avveining mellom potensiell undervurdering av effektiviseringspotensialet ved å ha en svært fleksibel modellformulering og en overvurdering av effektiviseringspotensialet ved å ha en svært restriktiv modellformulering. Valg av modellformulering blir derfor viktig når DEA-metoden skal anvendes i praksis. For det tredje er DEA-metoden følsom for ekstreme observasjoner og målefeil. Betrakt for eksempel en kommune som kommer ut som 100 prosent effektiv, men hvor innsatsfaktorbruken er undervurdert på grunn av målefeil. Det største problemet er ikke at effektiviteten i denne kommunen overvurderes, men at effektiviteten i andre kommuner undervurderes fordi referansefronten feilaktig flyttes utover.

Det effektivitetsbegrepet som ligger til grunn for DEA-analysen er såkalt teknisk effektivitet. Kravet til teknisk effektivitet er at det ikke sløses med ressurser. Det skal ikke være mulig å redusere bruken av innsatsfaktorer uten at produksjonen reduseres. Teknisk effektivitet er et svakt effektivitetsbegrep, noe som innebærer at produksjonen kan være teknisk effektiv uten at andre effektivitetskrav er oppfylt, herunder resultateffektivitet, formåleffektivitet og prioriteringseffektivitet. I grunnskolen, hvor grunnskolepoeng og resultater fra nasjonale prøver inngår som produkter, sier imidlertid analysen noe om resultateffektivitet eller hvilken effekt tjenestetilbudet har på brukerne.

Analyseopplegget innebærer at det først utføres sektorvise DEA-analyser basert på data for 2016 og 2017. Det beregnes en felles referansefront for de to årene, det vil si fronten inneholder observasjoner fra begge år. Hver enkelt kommune vil da få beregnet en effektivitetsscore for hvert av de to årene. Videre kan det med utgangspunkt i de sektorvise effektivitetsscorene beregnes en indikator for samlet effektivitet for den enkelte kommune. Indikatoren for samlet effektivitet vil være et veid gjennomsnitt av de sektorvise effektivitetsscorene med sektorenes budsjettandeler som vekt. Den samlede effektivitetsscoren vil, som de sektorvise effektivitetsscorene, variere mellom 0 og 1. Den

samlede effektivitetsscoren vil være lik 1 dersom kommunen kommer ut som effektiv i alle de sektorvise DEA-analysene. Siden effektivitetsscorene er beregnet i forhold til samme referansefront, vil endringen i effektivitetsscore gi uttrykk for kommunens endring i effektivitet fra ett år til det neste.

8.3 Modellformulering og data

I prosjektet er det utført DEA-analyser av barnehage, grunnskole, SFO, pleie og omsorg, barnevern og kultur. Første steg i DEA-analysen er å velge modellformulering, det vil si å spesifisere produkter og innsatsfaktorer. Tabell 8.1 gir en oversikt over modellformuleringene for de enkelte sektorer.

I forhold til tidligere år er det gjort enkelte endringer i modellformuleringene, av vidt forskjellige grunner. I barnehage har det nå blitt tilgjengelig årsverkstall brutt ned på utdanning, som gjør at vi kan skille mellom årsverk med og uten pedagogisk utdanning på innsatsfaktorsiden. For grunnskolen benyttes antall årsverk som én innsatsfaktor uavhengig av utdanning. Begrunnelsen er at mange kommuner har null årsverk uten relevant utdanning. Dette kan gi store endringer i beregnet effektivitet fra et år til det neste dersom kommunen har null årsverk uten relevant utdanning bare det ene året. I SFO benyttes lønnsutgifter (eksklusive arbeidsgiveravgift, pensjonskostnader og sykelønnsrefusjon).

Produktmålene i barnehage og SFO fanger opp antall brukere og deres oppholdstid. I SFO skilles det mellom brukere med heltidsplass og brukere med deltidsplass. Deltidsplasser er definert som plasser hvor det er avtalt mindre enn 100 prosent oppholdstid. I barnehage benyttes en finere gradering av oppholdstid, og hvor det i tillegg skilles mellom barn i to ulike aldersgrupper. Begrunnelsen for å skille mellom ulike aldersgrupper er at de yngste barna er mer ressurskrevende enn de eldste.¹⁷ I barnehager inngår også antall kvadratmeter leke- og uteareal som produktmål.

De viktigste produktmålene i grunnskolen er indikatorer som fanger opp elevenes læringsutbytte, nærmere bestemt grunnskolepoeng og nasjonale prøver fra 8. trinn. I denne sammenheng er det viktig å ta hensyn til at elevenes læringsutbytte ikke bare påvirkes av den jobben skolene gjør, men også av elevenes familiebakgrunn. Norsk og internasjonal skoleforskning (se for eksempel Hanushek 1986 og Hægeland, Raaum og Salvanes 2004) dokumenterer at elevprestasjonene påvirkes av foreldrenes utdanningsnivå, inntekt, sivil status, osv. Dersom karakterene ikke korrigeres for slike forhold, vil noen kommuner komme ufortjent godt ut mens andre kommer ufortjent dårlig ut. Det er tatt hensyn til dette ved å korrigere grunnskolepoeng og resultater fra nasjonale prøver for befolkningens utdanningsnivå, sivile status og omfanget av uføre, minoritets elever og andel elever som mottar spesialundervisning. I tillegg inkluderes en indikator for læringsmiljø som produktmål i DEA-analysen. Indikatoren er basert på elevundersøkelsen og fanger opp trivsel, mobbing, elevdemokrati og medvirkning.

I barnevern er også produktmålene i stor grad basert på antall brukere. De tjenestene som tilbys i denne sektoren er imidlertid langt mer heterogene enn de som tilbys i barnehage og SFO. Dette er søkt ivaretatt ved at det skilles mellom undersøkelser, hjelpetiltak og omsorgstiltak.

¹⁷ Tidligere analyser av barnehager har benyttet alderskorrigerede oppholdstimer som produktmål. Det er etter hvert flere analyser (Håkonsen og Lunder 2008, Borge, Johannesen og Tovmo 2009) som indikerer at alderskorrigeringen legger for stor vekt på de yngste barna. I dette prosjektet benyttes derfor en fleksibel formulering hvor oppholdstimer for ulike aldersgrupper inngår som separate produktmål.

Pleie og omsorg er, på samme måte som barnevern, karakterisert ved at det tilbys ulike typer tjenester. I denne sektoren gjøres det først et skille mellom institusjoner og hjemmebaserte tjenester. Videre skilles det mellom praktisk bistand og hjemmesykepleie i hjemmebasert omsorg. I institusjonsomsorgen skilles det mellom korttids- og langtidsopphold, samt at det inkluderes en indikator for enerom i institusjon.

Tabell 8.1 Innsatsfaktorer og produkter i de sektorvise DEA-analysene.

Sektor	Innsatsfaktorer	Produkter
Barnehage	Årsverk av personell med pedagogisk utdanning Årsverk av personell uten pedagogisk utdanning Andre driftsutgifter enn lønnskostnader	Oppholdstimer 0-2 år Oppholdstimer 3-5 år Leke- og uteareal
Grunnskole	Årsverk til undervisning i grunnskolen Utgifter utenom undervisning	Korrigerte grunnskolepoeng (multiplisert med antall elever) Nasjonale prøver 8. trinn (multiplisert med antall elever) Læringsmiljø (multiplisert med antall elever)
Skolefritidsordning (SFO)	Lønnskostnader til SFO Andre driftsutgifter enn lønnskostnader	Antall brukere med heltidsplass Antall brukere med deltidsplass
Pleie og omsorg	Årsverk av personell med relevant fagutdanning Årsverk av personell uten relevant fagutdanning Andre driftsutgifter enn lønnskostnader	Liggedøgn i institusjoner, langtid Liggedøgn i institusjon, korttid Enerom i institusjon Timer til hjemmesykepleie Timer til praktisk bistand
Barnevern	Årsverk i barnevernet Andre driftsutgifter til tiltak enn lønnskostnader	Undersøkelser Barn med hjelpetiltak Barn med omsorgstiltak
Kultur	Årsverk i biblioteker Utgifter til medier i biblioteker Årsverk i kommunale kulturskoler	Utlån av bøker Utlån av andre medier Elever i kommunal kulturskole

Kilde: Senter for økonomisk forskning

I kultursektoren måles produksjonen ved tre indikatorer som fanger opp de kommunale kulturskolene og utlån av bøker og andre medier fra biblioteker. Sammenlignet med i fjor vil det si at vi har erstattet kino med kulturskoletilbud i analysen, noe som gjør at vi er i stand til å beregne score for mange flere kommuner. Det er likevel fortsatt slik at betydelige deler av kultursektoren er utelatt. Avgrensningen på produksiden motsvares imidlertid av tilsvarende avgrensning på innsatsfaktorsiden.

Det benyttes data for 2016-2017, og dataene er i hovedsak hentet fra KOSTRA. De eneste unntakene er data for årsverk i barnehage og grunnskole, samt læringsutbytte og læringsmiljø i grunnskolen, som er hentet fra Utdanningsdirektoratet. Antall observasjoner varierer mellom sektorene. I barnehage og pleie og omsorg inngår de fleste kommuner i beregningene. I grunnskolen inngår hhv 369 og 340 kommuner i 2016 og 2017. Frafallet skyldes i hovedsak at mange kommuner har for få elever til at det tillattes publisering av resultater fra læringsmiljøundersøkelsen og nasjonale prøver. For barnevern mangler tall for rundt 150 kommuner pga. manglende data på produksiden, mens det for SFO og kultur finnes tall for rundt henholdsvis 405 og 380 kommuner.

Blant de utelatte kommunene er det en overvekt av mindre kommuner, særlig i grunnskole og barnevern. Videre er kommuner i Finnmark underrepresentert i grunnskole og SFO.

8.4 Resultater

Sektorvise DEA-analyser

Resultatene fra de sektorvise DEA-analysene er oppsummert i tabell 8.2. En første observasjon er at andelen effektive kommuner varierer mye fra sektor til sektor. Andelen effektive kommuner er høyest i barnehage, hvor andelen effektive kommuner er om lag 11 prosent for de to årene samlet. I de øvrige sektorene er andelen effektive kommuner lavere, 3-9 prosent.

Barnehage og grunnskole kommer ut med høyest gjennomsnittlig effektivitet. DEA-analysen indikerer at gjennomsnittskommunen kan redusere ressursbruken med 22-23 prosent i grunnskole og 12-14 prosent i barnehage uten at tjenesteproduksjonen reduseres. I pleie og omsorg har gjennomsnittskommunen et effektiviseringspotensial på opp mot 27 prosent, mens det i barnevern og kultur er på opp mot rundt 35 prosent. I SFO er gjennomsnittlig effektivitet i størrelsesorden 0,57.

Tabell 8.2 Deskriptiv statistikk for effektivitetsscorene i sektoranalysene.¹

Sektor	År	Antall kommuner	Gj.snitt uveid	Min	Max	Andel effektive
Barnehage	2016	419	0,874	0,596	1	12,4 %
	2017	411	0,868	0,558	1	9,5 %
Grunnskole	2016	369	0,781	0,471	1	3,8 %
	2017	340	0,770	0,491	1	1,2 %
SFO	2016	408	0,575	0,156	1	5,4 %
	2017	401	0,563	0,164	1	4,5 %
Pleie og omsorg	2016	427	0,747	0,341	1	12,2 %
	2017	425	0,730	0,342	1	6,6 %
Barnevern	2016	259	0,678	0,190	1	10,8 %
	2017	255	0,673	0,222	1	5,9 %
Kultur	2016	379	0,656	0,164	1	9,8 %
	2017	381	0,632	0,247	1	7,6 %

¹ Innsatsfaktorbesparende effektivitet basert på DEA-analyser med variabelt skalautbytte. DEA-analysene er utført slik at det beregnes en felles front for årene 2016-2017.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Samlet effektivitet

Ett av formålene med det opprinnelige prosjektet var å utvikle et samlet effektivitetsmål som omfatter flere sektorer. I den sammenheng må det da tas stilling til hvilke sektorer som skal inkluderes, noe som handler om å vurdere for hvilke sektorer DEA-analysen gir rimelige og pålitelige resultater. I tabell 8.2 skiller sektorene SFO, barnevern og kultur seg ut med lav gjennomsnittlig effektivitetsscore, i størrelsesorden 0,56-0,68. De tre sektorene kommer også ut med svært lave minimumsverdier. Den laveste effektivitetsscoren er 0,16 i SFO, 0,19 i barnevern og 0,16 i kultursektoren. Det er grunn til å være skeptisk til at gjennomsnittskommunen kan ha et effektiviseringspotensial på 32-44 prosent og at

enkeltkommuner kan ha et effektiviseringspotensial på så mye som 85 prosent. Et samlet effektivitetsmål som bygger på de samme sektoranalysene vil derfor være lite troverdig. I det samlede effektivitetsmålet er derfor SFO, barnevern og kultur holdt utenfor.

For de gjenstående sektorene barnehage, grunnskole og pleie og omsorg er resultatene fra de underliggende DEA-analysene mer rimelige. Gjennomsnittlig effektivitetsscore er i størrelsesorden 0,73-0,87 og på linje med tidligere DEA-analyser av disse sektorene (Borge og Sunnevåg 2006). Minimumsverdier i størrelsesorden 0,55 i barnehage- og 0,45 i grunnskolesektoren framstår heller ikke som urimelig, mens minimumsverdien i pleie og omsorg er betydelig lavere.

Det beregnes altså en indikator for samlet effektivitet som omfatter barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Indikatoren for samlet effektivitet beregnes som et veid gjennomsnitt av de sektorvise effektivitetsscorene med sektorenes aggregerte budsjettandeler som vekter. Vektene er altså felles for alle kommuner og felles for begge år. Dette sikrer at variasjon i effektivitet mellom kommuner og over tid ikke påvirkes av variasjon i prioritering.

Tabell 8.3 Deskriptiv statistikk for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analyser.

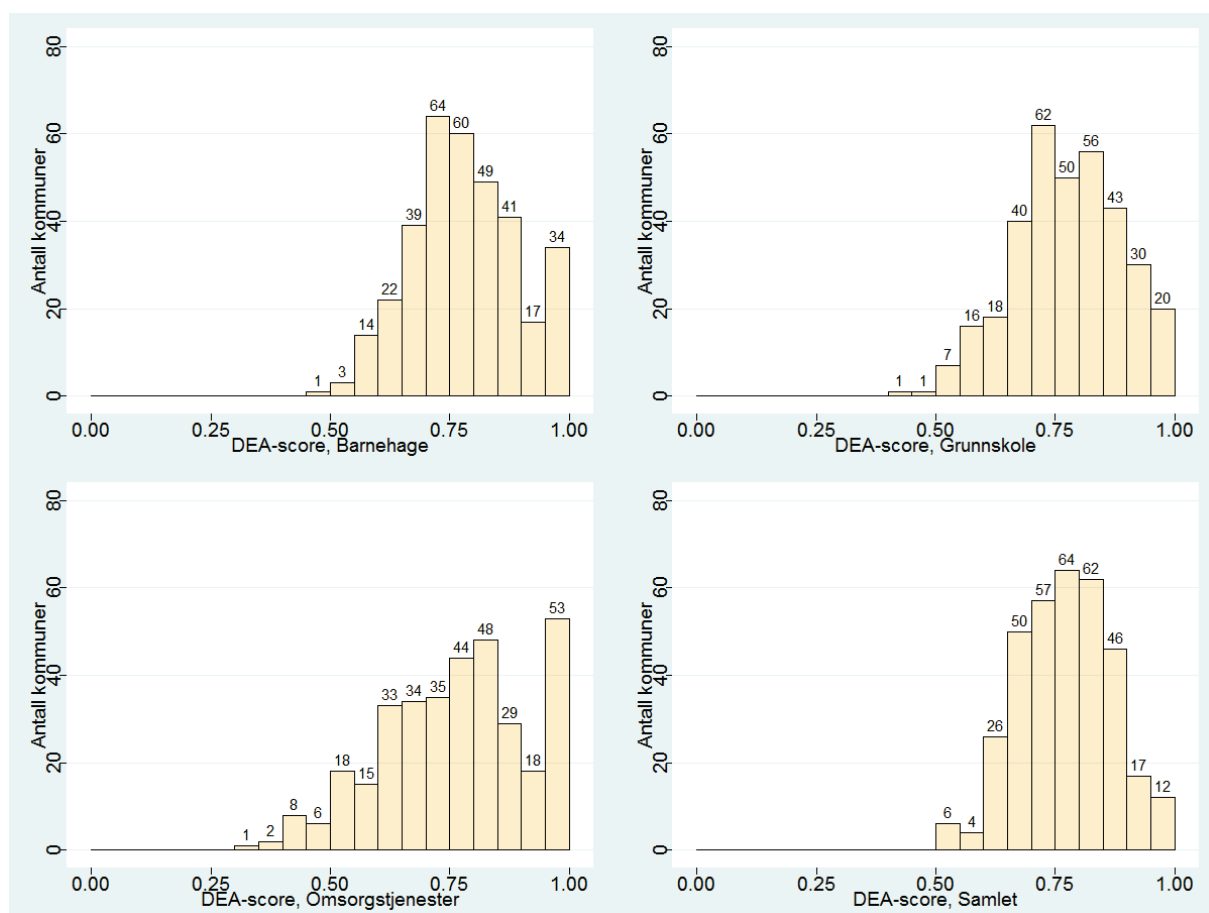
Sektor	År	Antall kommuner	Gj.snitt uveid	Gj.snitt veid	Min	1. kvartil	3. kvartil	Max	Andel effektive
Barnehage	2016	321	0,882	0,947	0,596	0,818	0,951	1	11,2 %
	2017	321	0,878	0,944	0,637	0,821	0,943	1	9,0 %
Grunnskole	2016	321	0,781	0,873	0,471	0,708	0,859	1	3,4 %
	2017	321	0,770	0,863	0,491	0,698	0,846	1	1,2 %
Pleie og omsorg	2016	321	0,767	0,876	0,341	0,645	0,893	1	12,8 %
	2017	321	0,751	0,865	0,342	0,631	0,879	1	6,9 %
Samlet ¹	2016	321	0,796	0,890	0,540	0,726	0,869	1	0,9 %
	2017	321	0,784	0,881	0,512	0,713	0,855	1	0,3 %

¹ Samlet effektivitet er et veid gjennomsnitt av effektivitetsscorene for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Vektene er 0,211 for barnehage, 0,311 for grunnskole og 0,478 for pleie og omsorg. Beregningene omfatter de 321 kommunene som har rapportert tilstrekkelig med data til å få beregnet effektivitet i de tre sektorene for begge år.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 8.3 rapporter deskriptiv statistikk for den samlede effektivitetsindikatoren og for de tre sektorene som inngår i samlet effektivitet. Fordelingen av de sektorvise effektivitetsscorene og samlet effektivitet er vist i figur 8.2. Tabellen omfatter de 321 kommuner som er med i DEA-analysene for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg både i 2016 og 2017. Gjennomsnittene for samlet effektivitet blir naturlig nok et veid gjennomsnitt av gjennomsnittene for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Gjennomsnittlig samlet effektivitet (uveid) er 0,79. Det nasjonale effektiviseringspotensialet må beregnes med utgangspunkt i det veide gjennomsnittet (med antall innbyggere som vekter). Det veide gjennomsnittet er 0,88-0,89 og betyr at det for kommunene som helhet er et effektiviseringspotensial på 11-12 prosent innen barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Ressursbruken kan med andre ord reduseres med 11-12 prosent uten at produksjonen reduseres dersom alle kommuner blir like effektive som de mest effektive kommunene i samtlige tre sektorer.

Det er en interessant observasjon at variasjonen i beregnet effektivitet er noe mindre for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene. Ett uttrykk for dette er at minimumsverdien er høyere for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene med unntak av barnehage, se også figur 8.2. I den andre enden av skalaen er det bare Oslo som kommer ut som fullt effektive på indikatoren for samlet effektivitet begge år, mens også Oppegård og Bærum kommer ut som fullt effektive i 2016. Til sammenlikning er det 3-11 prosent av observasjonene som kommer ut som fullt effektive i de sektorvise analysene. Dette bidrar også til lavere variasjon i samlet effektivitet enn i de sektorvise effektivitetsscorene. Lavere variasjon i samlet effektivitet er et uttrykk for at det er få kommuner som er "dårlige i alt" og få kommuner som er "gode i alt", og kan nok til en viss grad forklares ved prioriteringer mellom sektorene.

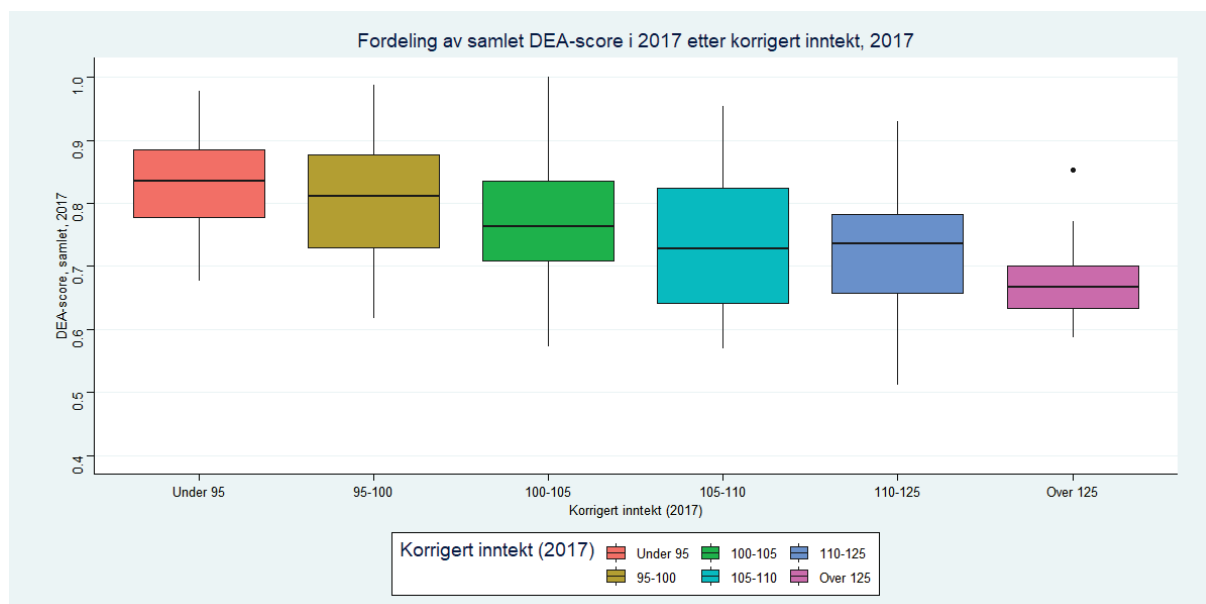
Figur 8.2 Frekvensfordeling for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analysene, 2017.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

At variasjonen er mindre for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene, kommer også til uttrykk ved kvartilbredden (differansen mellom 3. kvartil og 1. kvartil). Kvartilbredden beregnes som differansen mellom 3. og 1. kvartil og gir uttrykk for hvor tett den midlere halvparten av kommunene ligger. Mens de sektorvise effektivitetsscorene har en gjennomsnittlig kvartilbredde på 0,15-0,22, har indikatoren for samlet effektivitet en kvartilbredde på 0,14.

Figur 8.3 viser et såkalt boxplot for samlet effektivitet for kommunene gruppert etter korrigeret inntekt. Et boxplot gir informasjon både om nivået og spredningen i hver gruppe. Strekene i boksene er medianen, mens topp og bunn av boksene er henholdsvis 3. kvartil og 1. kvartil. Videre er den øvre streken observasjonen som er nærmest 3. kvartil pluss 150 prosent av

kvartilbredden, mens den nedre streken er observasjonen som er nærmest 1. kvartil minus 150 prosent av kvartilbredden. Prikkene over øvre strek eller under nedre strek er ekstreme observasjoner som ligger utenfor båndet. Det framgår at beregnet effektivitet avtar med økende inntekt.

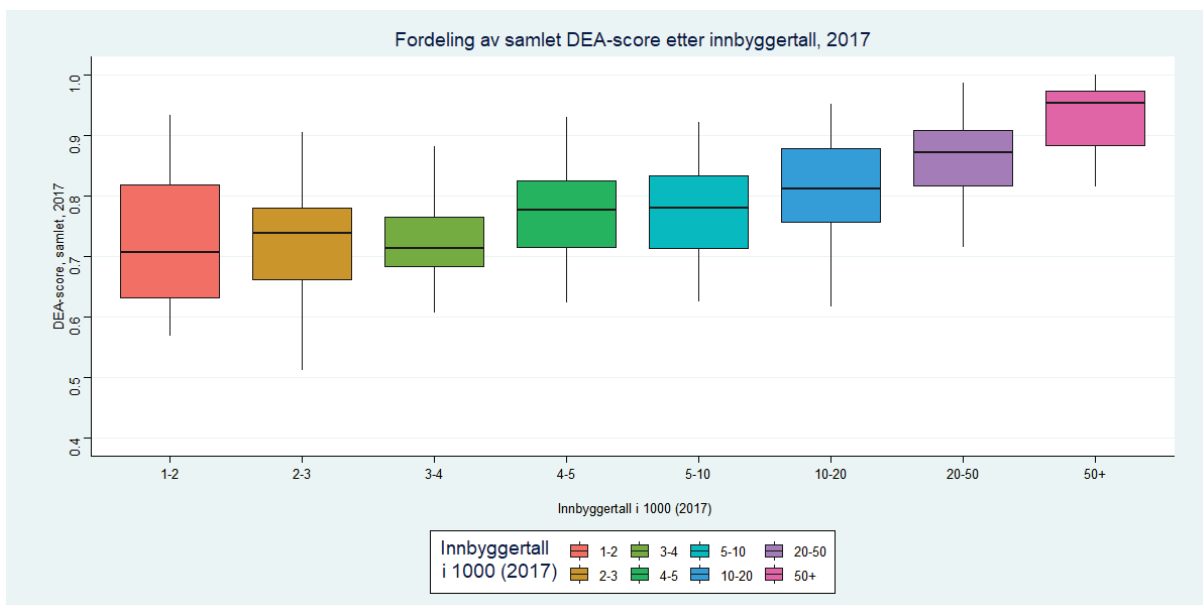
Figur 8.3 Boxplot for samlet effektivitet for kommunene i 2017 gruppert etter korrigert inntekt i 2017.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Figur 8.4 viser et boxplot for samlet effektivitetsscore for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Det er en klar tendens til at beregnet effektivitet øker med økende innbyggertall. At effektiviteten gjennomgående øker med økende innbyggertall, er ikke et resultat av stordriftsfordeler siden det tillates variabelt skalautbytte i de underliggende DEA-analysene. Tolkningen er snarere at det er mindre variasjon i effektivitet blant de største kommunene slik at den gjennomsnittlige avstanden til fronten er mindre. Det kan være ulike forklaringer på dette. Én forklaring er at det er større variasjon mellom de minste kommunene enn mellom de store. En annen forklaring er at målefeil er mer utbredt i små kommuner enn i store. I så fall vil den beregnede produksjonsfronten ligge "for langt ut" for de minste kommunene på grunn av målefeil knyttet til undervurdering av ressursinnsats og/eller overvurdering av produksjon. Samtidig vil den beregnede effektiviteten for enkelte små kommuner bli for lav på grunn av målefeil knyttet til overvurdering av ressursinnsats og/eller undervurdering av produksjon.¹⁸ En annen mulig forklaring er at det er relativt få store kommuner, og at det på grunn av dette er mer sannsynlig at disse blir vurdert i forhold til en for "snill" front.¹⁹

¹⁸ Disse feilkildene vil også gjøre seg gjeldende for de større kommunene, men i mindre grad dersom målefeil og kommunestørrelse er negativt korrelert.

¹⁹ Med dette menes at den beregnede fronten ligger innenfor den "sanne" fronten eller at ingen av de inkluderte kommunene er effektive i en større kontekst.

Figur 8.4 Boxplot for samlet effektivitet for kommunene gruppert etter antall innbyggere (i 1000), 2017.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Endring i effektivitet over tid

Så langt er det i liten grad fokusert på endring i effektivitet fra 2016 til 2017, selv om det i tabell 8.2 og 8.3 er rapportert separate tall for hvert av årene. Tabell 8.4 gir mer detaljert informasjon om endringen i effektivitet, både sektorvis og samlet. Utviklingen i veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vekt) er den beste indikatoren for den nasjonale utviklingen. Det framgår at samlet effektivitet gikk ned med 0,9 prosentpoeng fra 2016 til 2017.

Tabell 8.4 Endring i beregnet effektivitetsscore, 2016-2017.¹

År	Gj.snitt (uveid)	Gj.snitt(veid)	Minimum	1. kvartil	3. kvartil	Maksimum
Barnehage	-0,0044	-0,0021	-0,1746	-0,0322	0,0225	0,2912
Grunnskole	-0,0103	-0,0109	-0,2247	-0,0332	0,0090	0,1070
Pleie og omsorg	-0,0162	-0,0107	-0,3461	-0,0510	0,0168	0,3077
Samlet	-0,0119	-0,0090	-0,1658	-0,0314	0,0097	0,1403

¹ Omfatter de 321 kommuner som inngår i analysene begge år.

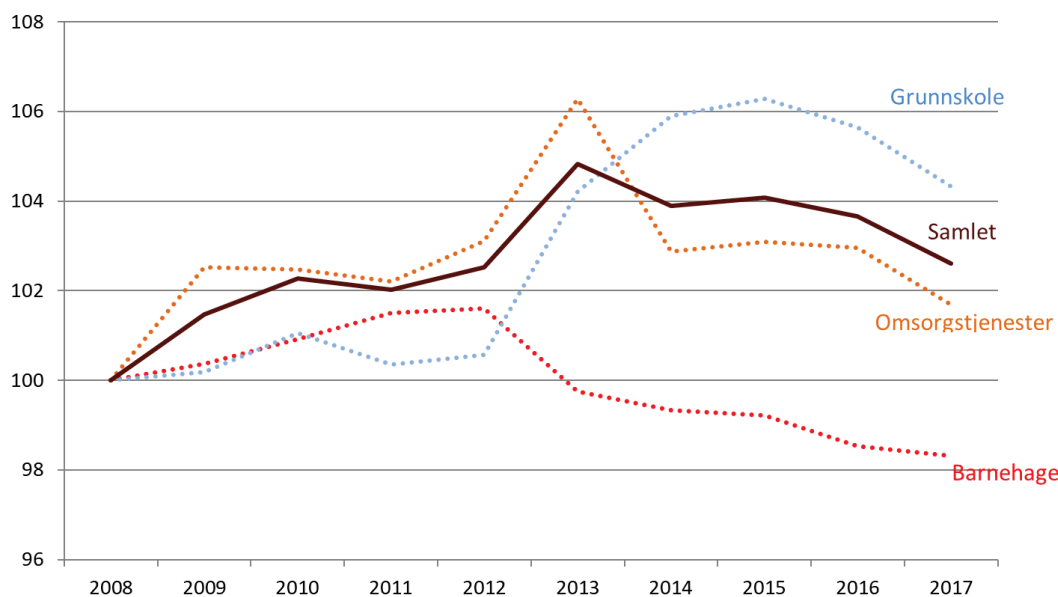
Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 8.5 viser effektivitetsutviklingen i perioden 2008-2017. Mens tabell 8.4 viser endringen i beregnet effektivitetsscore, viser tabell 8.5 endring i prosent i forhold til foregående år. For de ni årene har det vært en økning i samlet effektivitet på 2,6 prosent, eller 0,29 prosent i årlig gjennomsnitt. Økningen i effektivitet var høyest i grunnskolen med 4,3 prosent for perioden under ett. I pleie og omsorg økte beregnet effektivitet med 1,7 prosent fra 2008 til 2017, mens barnehagene hadde en nedgang. Den negative for utviklingene for barnehagene fra 2012 kan i noen grad tilskrives økt bemanning med sikte på å øke kvaliteten, men kan også være et resultat av manglende tilpasning til færre barn. Utviklingen over tid er illustrert grafisk i figur 8.5.

Tabell 8.5 Endring i beregnet effektivitet 2008-2017, prosent.

År	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17	2008-17
Barnehage	0,37	0,54	0,58	0,11	-1,83	-0,41	-0,13	-0,69	-0,22	-1,69
Grunnskole	0,18	0,87	-0,70	0,23	3,61	1,63	0,35	-0,59	-1,25	4,34
Pleie og omsorg	2,53	-0,06	-0,25	0,87	3,09	-3,21	0,21	-0,13	-1,23	1,70
Samlet	1,47	0,79	-0,24	0,48	2,26	-0,90	0,18	-0,40	-1,01	2,62

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Figur 8.5 Beregnet effektivitet 2008-2017, 2008=100.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

På kommunenivå observeres det store endringer i beregnet effektivitet. Fra 2016 til 2017 varierte endring i samlet effektivitet fra en reduksjon på 16,6 prosentpoeng til en økning på 14 prosentpoeng. Den midlere halvparten av kommunene ligger innenfor et intervall på 4,1 prosentpoeng.

I tabell 8.6 er kommunene gruppert etter endring i samlet effektivitet fra 2016 til 2017. Det framgår at 35 prosent av kommunene hadde en positiv effektivitetsutvikling fra 2016 til 2017, mens de resterende 65 prosent hadde en negativ effektivitetsutvikling. I 4/5 av kommunene var endringen i beregnet effektivitet mindre enn 5 prosentpoeng.

Tabell 8.6 viser også gjennomsnittsverdier for korrigert inntekt, antall innbyggere og samlet effektivitet for hver av gruppene. Endring i samlet effektivitet viser ingen systematisk sammenheng med korrigert inntekt og innbyggertall. Det er en klarere sammenheng mellom endring i effektivitet fra 2016 til 2017 og effektivitetsnivået i 2016. Kommuner med stor effektivitetsforbedring hadde i gjennomsnitt lav effektivitet i utgangspunktet, mens kommuner med stor effektivitetsreduksjon gjennomgående startet ut på et høy effektivitetsnivå.

Tabell 8.6 Endring i effektivitet, korrigert inntekt og antall innbyggere, kommunene gruppert etter endring i samlet effektivitet 2016-2017.

Endring i samlet effektivitet	Antall kommuner	Korrigert inntekt 2017	Antall innbyggere 2017	Samlet effektivitet 2016
Nedgang på 0,10-0,25	6	111	2936	0,827
Nedgang på 0,05-0,10	39	102	9902	0,838
Nedgang på 0-0,05	164	103	15568	0,807
Økning på 0-0,05	94	102	12419	0,759
Økning på 0,05-0,10	13	105	4337	0,726
Økning på 0,10-0,25	5	104	10511	0,739
Antall kommuner	321			
Korrelasjon ¹		-0,005	0,024	-0.237*

¹ Korrelasjonskoeffisienter for korrelasjonen mellom endring i effektivitet og henholdsvis korrigert inntekt, antall innbyggere og effektivitetsscore. * indikerer at korrelasjonen er statistisk utsagnskraftig.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Det er ikke opplagt hvordan den negative sammenhengen mellom initial effektivitet og effektivitetsendring skal tolkes. En første tolkning er at de kommunene som er minst effektive i utgangspunktet har lettest for å øke effektiviteten og at de som allerede er effektive har begrenset potensial for forbedringer. Men en slik «catching up»-historie kan ikke forklare at mange av de mest effektive kommunene har en reduksjon i effektivitet. En alternativ tolkning tar utgangspunkt i at målefeil og statistiske feilkilder gir tilfeldig variasjon i beregnet effektivitet fra år til år. Slike forhold vil systematisk trekke i retning av økt effektivitet blant kommuner med lav initial effektivitet og redusert effektivitet blant kommuner med høy initial effektivitet.

Tabell 8.7 De 10 kommunene med størst økning i samlet effektivitet fra 2016 til 2017.

Kommune	Endring i effektivitet	Korrigert inntekt 2017	Antall innbyggere 2017	Samlet effektivitet 2016
Vaksdal	0,140	115	4127	0,790
Karasjok	0,129	114	2701	0,666
Klepp	0,111	91	19217	0,728
Grimstad	0,106	98	23017	0,852
Sørreisa	0,101	100	3494	0,658
Iveland	0,097	110	1330	0,804
Flatanger	0,087	112	1105	0,690
Sandøy	0,086	103	1263	0,613
Oppdal	0,085	104	6970	0,815
Jølster	0,082	107	3043	0,631

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 8.7 og 8.8 viser kommunene som hadde henholdsvis størst økning og størst reduksjon i beregnet effektivitet fra 2016 til 2017. De to tabellene bekrefter inntrykket fra tabell 8.6 om at det er sammenheng mellom endring i beregnet effektivitet og effektivitetsnivået i utgangspunktet. Kommunene med størst økning i beregnet effektivitet fra 2016 til 2017 hadde stort sett lav effektivitet i 2016, mens kommunene med størst reduksjon stort sett hadde høy effektivitet i 2016. Det er imidlertid unntak fra denne regelen. Grimstad spesielt, men også Vaksdal, Iveland og Oppdal, hadde betydelig økning i beregnet effektivitet fra rimelig høye nivåer. Et felles kjennetrek ved både kommuner med stor økning og stor reduksjon i beregnet effektivitet, er at de stort sett har lave innbyggertall.

Tabell 8.8 De 10 kommunene med størst reduksjon i samlet effektivitet fra 2016 til 2017.

Kommune	Endring i effektivitet	Korrigert inntekt 2017	Antall innbyggere 2017	Samlet effektivitet 2016
Fitjar	-0.166	106	3194	0.823
Lindesnes	-0.143	100	4938	0.865
Meråker	-0.118	114	2469	0.911
Vestre Slidre	-0.113	111	2139	0.898
Tana	-0.113	117	2922	0.758
Tysfjord	-0.109	119	1953	0.708
Evje og Hornnes	-0.099	93	3625	0.796
Mamardal	-0.098	104	2308	0.852
Meland	-0.096	97	8079	0.807
Nes (Ak.)	-0.095	93	21681	0.841

Kilde: Senter for økonomisk forskning

8.5 Alternativ modell for grunnskole

Utvalgets effektivitetsanalyser av grunnskolesektoren har så langt basert seg på produksjons- og innsatsfaktorer på kommunenivå. Ettersom det er stor variasjon i innbyggertallet blant de største kommunene, vil normalt disse havne på eller nær effektivitetsfronten ettersom de har få andre kommuner å sammenligne seg med. I arbeidet med effektivitetsanalysene til utvalgets høstrapport i fjor ble det blant annet prøvd ut å gjennomføre effektivitetsanalyser i grunnskolesektoren på per-elev-nivå. Ved å dele på antall elever i hver variabel ville fronten isteden bestå av kommunene som har de laveste kostnadene per elev for et gitt produksjonsnivå. Etter en samlet vurdering ble det vurdert at ulempene med en slik spesifisering var større enn fordelene, slik at opprinnelig modellspesifisering ble beholdt. Det er også tilfelle for årets effektivitetsanalyser. Men som et supplement er det i årets analyse gjennomført effektivitetsanalyser med utgangspunkt i skolenivå.

Ønskelig datagrunnlag på produksjonssiden ville vært tilgjengelige skolebidragsindikatorer. Disse blir publisert av Utdanningsdirektoratet og beregnet av SSB. Det er ennå ikke klart om og eventuelt hvor ofte slike indikatorer vil publiseres. Første publikasjon ble offentlig i januar 2017, mens neste beregning trolig vil bli tilgjengelig tidligst januar 2019. Det ventes også at en oppdatering annethvert år vil være mest sannsynlig publiseringsfrekvens fremover. Vi anser det derfor som utelukket å benytte de beregnede skolebidragsindikatorerne i effektivitetsanalysene inntil videre.

I årets analyse er det derfor gjort egne beregninger av produkt- og innsatsfaktormål på skolenivå ved å benytte tilgjengelige skoledata fra skoleporten og GSI. Produktmålene som måler læringsutbytte korrigeres fortsatt for forskjeller i sosioøkonomiske bakgrunnsvariabler. I denne analysen har det imidlertid blitt koblet karakteristika på bydelsnivå til hver skole i de fire største byene. Ettersom en eller flere variabler kan være anonymisert, ev. ikke rapportert, bidrar dette til at ikke alle skoler vil inngå i analysen. Dersom det er slik at skoler med tilstrekkelige data kun er tilgjengelig for mindre enn 75 prosent av elevene på ungdomstrinnet innad i en kommune, vil skolene, og følgelig kommunene, ikke være med i denne alternative effektivitetsanalysen. Produksjonsmålene som inkluderes er grunnskolepoeng, resultat på nasjonale prøver og læringsmiljø (likt som hovedanalysen). Disse målene er alle multiplisert med antall elever på ungdomstrinnet. Innsatsfaktorene som inkluderes, er henholdsvis timer til ordinær undervisning og andre timer (inkluderer assistenter, spesialundervisning og andre timer undervisningspersonell).

Analysen medfører at effektiviteten vil evalueres mot skoler med om lag samme størrelse (slik som med kommuner i hovedanalysen). Etter at det har blitt beregnet en DEA-score for hver skole, blir det så beregnet en DEA-score på kommunenivå ved å ta snittet av effektivitetsscorene på skolenivå hvor elevtall benyttes som vekt. Det må presiseres at effektivitetsfronten ikke lenger dannes av kommuner, men skoler. En beskrivelse av resultatene finnes i tabell 8.9.

Tabell 8.9 Deskriptiv statistikk for effektivitetsscore i grunnskole basert på DEA på skolenivå.¹

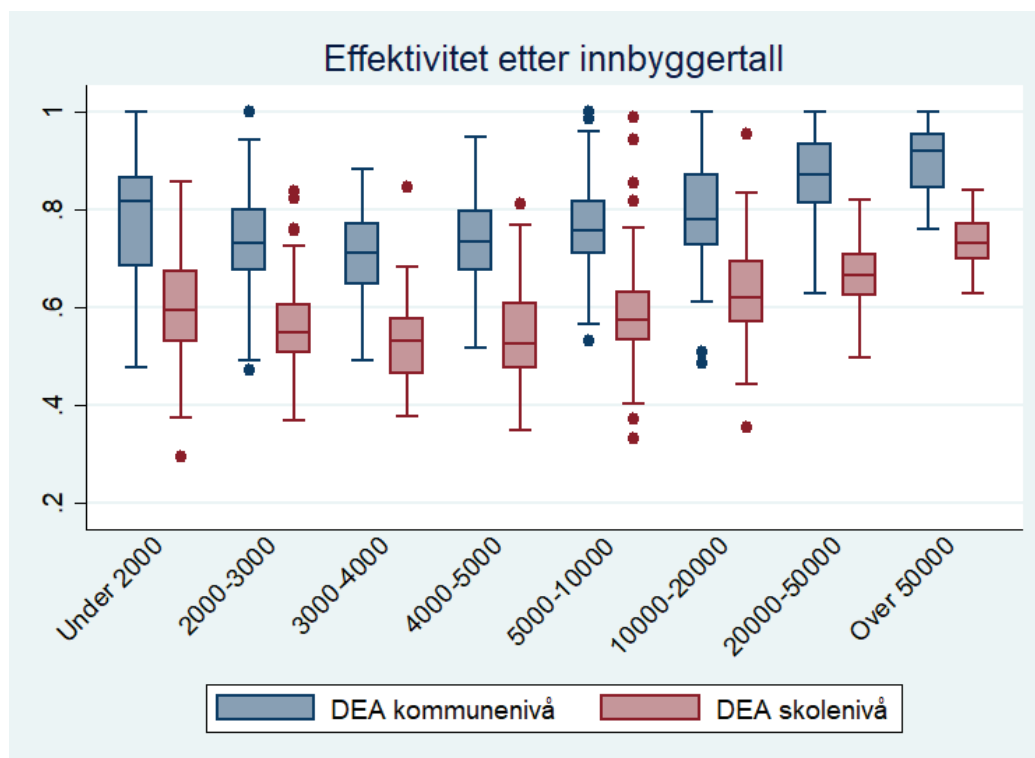
Sektor	År	Antall kommuner	Gj.snitt uveid	Min	Max	Andel effektive
Grunnskole	2016	302	0,60	0,35	0,94	0 %
	2017	264	0,60	0,34	0,99	0 %

¹ Siden alle skoler i kommuner må ha effektivitetsscore på 1 for at kommunen skal få en score på 1, er det naturlig at ingen av kommunene er fullt ut effektive i denne analysen.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Resultatene på kommunenivå er presentert i vedlegg 14. I alt blir det beregnet en alternativ effektivitetsscore i grunnskolesektoren for 302 kommuner i 2016 og 264 kommuner i 2017. Store skoler i de store byene blir nå sammenlignet med store skoler overalt ellers. Oslo, som i de ordinære analysene vil få score på 1 i mangel på sammenlignbare kommuner vil nå naturligvis få en score som er lavere enn 1, siden en score på 1 vil kreve at alle skoler i kommunen har en score på 1.

Figur 8.6 viser variasjonen i beregnet effektivitetsscore med hovedmodellen (blå søyler) og den alternative modellformuleringen basert på skolenivå (røde søyler) etter kommunestørrelse. Nedre del av søylene angir effektivitet hos første kvartil, mens øvre del av søylene angir tredje kvartil. Streken i søylene angir median, mens de aller fleste

Figur 8.6 Effektivitet grunnskole, alternative modeller.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

kommuner befinner seg i intervallet mellom de tynne strekene. Punkter angir observasjoner utenfor et normalt intervall. Et hovedfunn er at relativ forskjell i effektivitet er større enn i hovedanalysen som gjennomføres på kommunenivå. Årsaken til dette er at de mest effektive skolene er mer effektive enn de mest effektive kommunene. Men for øvrig varierer effektiviteten med samme mønster på tvers av kommunene gruppert etter størrelse. Gruppert etter korrigert inntekt (ikke rapportert) er det en negativ sammenheng mellom beregnet effektivitet og korrigert inntekt med hovedmodellspesifikasjonen. Dette gjelder også delvis for den alternative modellformuleringen hvor analysen gjøres på skolenivå, med den forskjell at beregnet effektivitet synes å være uavhengig av korrigert inntekt når de korrigerede frie inntektene er større enn landsgjennomsnittet.

8.6 Betydningen av bosettingsmønster og private barnehager

DEA-analysene diskutert så langt er basert på variabelt skalautbytte. Det innebærer at små kommuner sammenliknes med andre små kommuner, og at store kommuner sammenliknes med andre store kommuner. Selv om kommunestørrelse er en viktig kostnadsfaktor, vil betingelsene for tjenesteproduksjonen kunne variere mellom kommuner med om lag samme innbyggertall. Det betyr at det kan være en tendens til at metoden undervurderer effektiviteten i kommuner med spredt bosetting og overvurderer effektiviteten i kommuner med konsentrert bosetting. I det følgende tas det hensyn til at kommuner med et spredt bosettingsmønster vil ha kostnadsulempen knyttet til tjenester som må tilbys der brukerne bor eller i nærheten av der brukerne bor.

Et annet forhold som har vært analysert tidligere er hvorvidt at kommunale barnehager i hovedsak tar hånd om de mest ressurskrevende barna. En økning i andelen private barnehager vil da innebære at gjennomsnittsbrukeren i de kommunale virksomheter blir mer ressurskrevende. Selv om analysene i forbindelse med fjorårets effektivitetsanalyser indikerte at det kan finnes en slik effekt, var dette funnet mindre robust enn den negative sammenhengen mellom bosettingsmønster og effektivitet.²⁰ I årets analyse er det derfor tatt utgangspunkt i sammenhengen mellom bosettingsmønster og effektivitet.

Betydningen av bosettingsmønster er studert ved å utføre regresjonsanalyser med beregnet effektivitet som avhengig variabel. I tillegg til bosettingsmønster kontrolleres det for innbyggertall og korrigert inntekt. Vi har eksperimentert med ulike indikatorer for bosettingsmønster, og det var det såkalte sonekriteriet som kom ut med den mest robuste effekten.²¹

Tabell 8.10 viser utvalgte estimeringsresultater. Det er kun i barnehage og grunnskole at sonekriteriet kommer ut med negative koeffisienter som er statistisk utsagnskraftige. Dette er en indikasjon på at DEA-analysen for disse sektorene undervurderer effektiviteten i spredtbygde kommuner. Den kvantitative effekten varierer noe mellom sektorene. En økning i reiseavstanden med ett standardavvik, som tilsvarer en økning på 1,8 km i reiseavstand til sonesenter per innbygger, kan anslås å redusere beregnet effektivitet i barnehage med 2,4 prosentpoeng. For grunnskole er effekten nesten det dobbelte.

²⁰ Se Borge, L.-E., T. Kråkenes og O.H. Nyhus (2018): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2015-2016*, SØF-rapport 01/18.

²¹ Sonekriteriet er definert som innbyggernes samlede avstand fra senter i egen grunnkrets til senteret i sonen. Kretsen med høyest innbyggertall er definert som senter i sonen. Ved flere soner i en kommune summeres beregnede avstander for de ulike sonene. Den samlede reiseavstanden er så dividert på innbyggertallet i kommunen.

Tabell 8.10 Betydningen av bosettingsmønster.¹

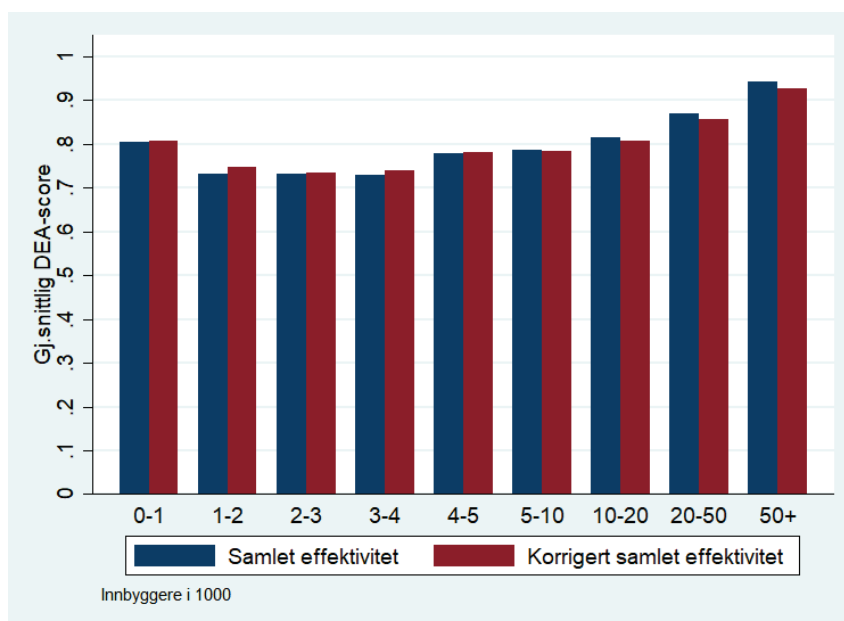
	Barnehage	Grunnskole	SFO	Pleie og omsorg	Barnevern	Kultur
Reiseavstand innen sone	-0.0136*** (0.00507)	-0.0229*** (0.00747)	0.00492 (0.00860)	-0.00162 (0.00630)	-0.0126 (0.00952)	-0.00654 (0.00488)
Observasjoner	824	704	793	835	500	749
R-kvadrert	0.283	0.295	0.281	0.186	0.202	0.054

¹ Avhengig variabel er sektorvis DEA-score. Logaritmen av antall innbyggere, korrigert inntekt, årsummy og konstantledd inngår som kontrollvariabler (ikke rapportert). Estimerte koeffisienter (OLS) med robuste standardfeil klustret på kommunenivå i parentes. *** signifikant på 1 prosent-nivå.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

En tilsvarende analyse av bosettingsmønster ble også analysert i Borge og Pettersen (2012) og Borge m.fl. (2018). Sammenhengen mellom beregnet sektoreffektivitet og bosettingsmønster er omtrent den samme som de fant ved å analysere effektiviteten i kommunene henholdsvis i årene 2009-2010 og 2015-2016.

Figur 8.7 illustrerer den kvantitative effekten av bosettingsmønster for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Figuren viser samlet effektivitet (definert som i kapittel 8.4) og korrigert samlet effektivitet. Beregningen av korrigert samlet effektivitet tar utgangspunkt i de sektorvise DEA-scorene for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. De sektorvise DEA-scorene korrigeres så for forskjeller i bosettingsmønster i henhold til de estimerte koeffisientene i tabell 8.10. Korrigeringen tar utgangspunkt i at kommuner med lengre reisetid innen sone enn gjennomsnittlig reiseavstand får en oppjustert korrigert samlet effektivitet, og vice versa for kommuner med kortere reiseavstand enn gjennomsnittet. I praksis betyr det en oppjustering av DEA-scoren i kommuner med spredt bosettingsmønster og en nedjustering av DEA-scoren i kommuner med tett bosettingsmønster. Korrigert samlet effektivitet beregnes deretter som et veid gjennomsnitt av korrigert DEA-score for de tre sektorene. DEA-score korrigert for bosettingsmønster for de enkelte kommuner finner du i vedlegg 14.

Figur 8.7 Samlet effektivitet og korrigert effektivitet for kommunene gruppert etter antall innbyggere, 2017.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Det framgår at korreksjonen for bosettingsmønster bidrar til å redusere beregnet effektivitet blant større kommuner, mens korrigert effektivitetsscore øker noe for mindre kommuner. Det ser imidlertid ikke ut til at bosettingsmønsteret forklarer hele forskjellen i målt effektivitet mellom små og store kommuner.

Referanser

- Borge, L.-E., A.B. Johannesen og P. Tovmo (2010): *Barnehager i inntektssystemet for kommunene*, Rapport nr. 02/10, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E., T. Kråkenes og I. Pettersen (2016): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2014-2015*. Rapport nr. 06/16, Senter for økonomisk forskning, NTNU
- Borge, L.-E., T. Kråkenes og O.H. Nyhus (2018): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2015-2016*. Rapport nr. 01/18, Senter for økonomisk forskning, NTNU
- Borge, L.-E., O.H. Nyhus og I. Pettersen: *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2010-2013*, Rapport nr. 03/14, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E. og I. Pettersen (2012): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2009 og 2010*. Rapport nr. 03/12, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E. og I. Pettersen (2016): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2013 og 2014*. Rapport nr. 03/16, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E., I. Pettersen og P. Tovmo (2011): *Effektivitet i kommunale tjenester*. Rapport nr. 02/11, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E. og K.J. Sunnevåg (2006): *Effektivitet og effektivitetsutvikling i kommunesektoren: Sluttrapport*. Rapport nr. 07/06, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Charnes, A., W.W. Cooper og E. Rhodes (1978): *Measuring the efficiency of decision making units*. European Journal of Operational Research 2, 429-444.
- Edvardsen, D.F., F.R. Førsum og E. Aas (2000). *Effektivitet i pleie- og omsorgssektoren*, Rapport nr. 2/2000, Frischsenteret, Universitete i Oslo.
- Farrel, M.J. (1957): *The measurement of productive efficiency*. Journal of the Royal Statistical Society (Series A) 120, 253-281.
- Hanushek, E. (1986): *The economics of schooling: Production efficiency in public schools*, Journal of Economic Literature 24, 1141-1177.
- Hægeland, T., O. Raaum og K.G. Salvanes (2004): *Pupil achievement, school resources and family background*, Frischsenteret og Statistisk sentralbyrå.
- Håkonsen, L. og T.E. Lunder (2008): *Kostnadsforskjeller i barnehagesektoren*, Rapport 243, Telemarksforskning.
- Kittelsen, S.A.C., og F. Førsum (2001): *Empiriske forskningsresultater om effektivitet i offentlig tjenesteproduksjon*. Økonomisk forum 55(6), 22-29.

9 Befolkningsutvikling og kommunesektorens utgifter

Kommunesektoren står for en betydelig del av det offentlige tjenestetilbudet for alle aldersgrupper. De fleste av sektorens kostnader øker med antall innbyggere. Mange kommunale tjenester er knyttet til innbyggere i spesielle aldersgrupper bl.a. for barnehage, skole og eldreomsorg. Endringer i befolkningens størrelse og alderssammensetning påvirker dermed isolert sett kommunesektorens utgifter. Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi beregner jevnlig anslag for endringene i kostnadene for sektoren som isolert sett følger av slike demografiske endringer. Med «isolert» menes det at «standard og dekningsgrad» i tjenestetilbudet skal være uendret, og uendret «standard og dekningsgrad» defineres som uendrede kostnader regnet per innbygger i ulike aldersgrupper. Det en da får kan betraktes som et anslag på hva det vil koste å opprettholde tjenestetilbudet. Utvalget undervurderte demografikostnadene i budsjettene for 2006-2010 og overvurderte dem i 2012-2018. De siste årene skyldes overvurderingen av demografikostnadene at fødselstallene og innvandringen har blitt langt lavere enn befolkningsframskrivingene har lagt til grunn.

TBU anslo i juni 2018 kommunesektorens merutgifter som følge av den demografiske utviklingen til om lag 1,3 mrd. 2018-kroner i 2019. Anslaget var basert på Statistisk sentralbyrås middelalternativ for fruktbarhet, levealder og innvandring (MMMM) i befolkningsframskrivingene som ble offentliggjort samme måned. Merutgiftene som belastes de frie inntektene ble av utvalget anslått til 1,0 mrd. kroner i 2019. Merutgiftene til demografi i 2019 i kommunene knytter seg særlig til omsorgstjenestene og grunnskole. I fylkeskommunene er det anslått reduserte utgifter, og de knytter seg til færre 16-18-åring.

Utvalget har i denne rapporten gitt et første, foreløpig anslag for merutgiftene som følger av demografiendringer i 2020. Utgiftene anslås samlet til om lag 1,4 mrd. 2019- kroner. Merutgiftene i kommunene anslås til om lag 1,8 mrd. kroner, mens det anslås en reduksjon i fylkeskommunenes utgifter som følge av demografiendringer på om lag 0,4 mrd. kroner. Av merutgiftene på i alt 1,4 mrd. kroner anslås 1,0 mrd. kroner å belaste kommunesektorens frie inntekter.

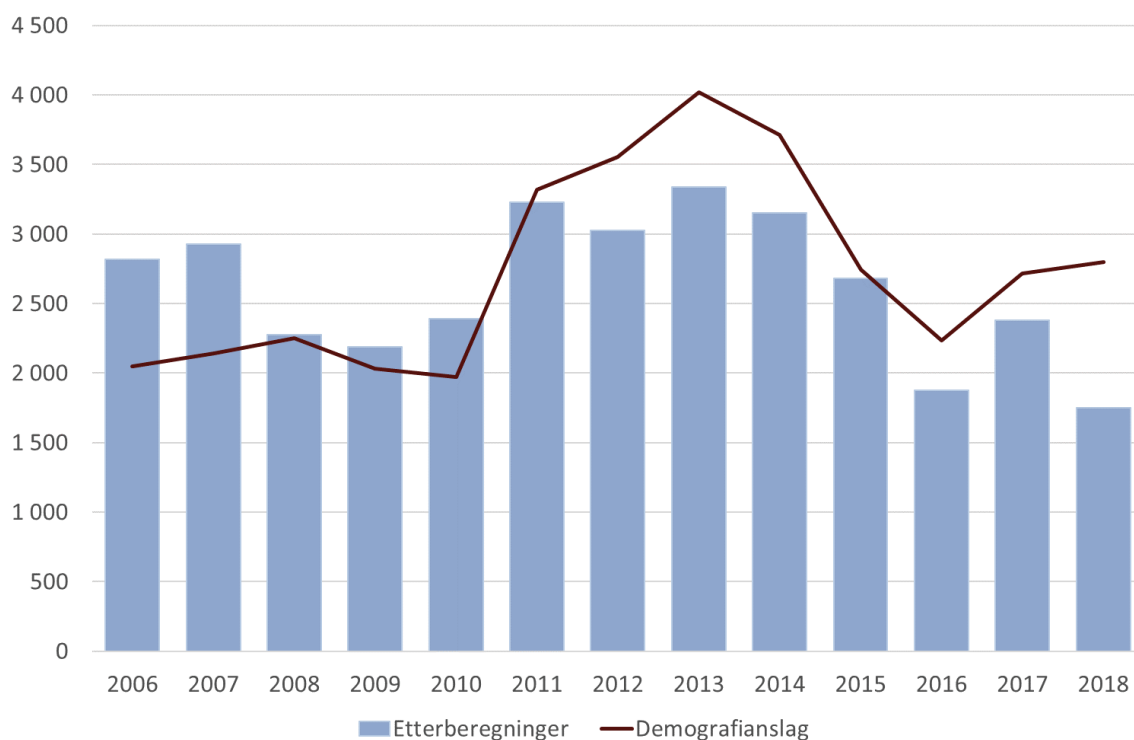
Utvalget har også gjort framskrivinger av årlige endringer i kommunesektorens utgiftsbehov som følge av endringer i befolkningen lenger frem i tid for å gi en indikasjon på hva demografiendringer innebærer. Utviklingen i antall eldre forventes å tilta kraftig fra rundt 2020, og merkostnadene til eldre utgjør en stadig større andel av de totale merkostnadene som følge av demografiendringer. De årlige merutgiftene antas å øke fra om lag 1,3 mrd. 2018-kroner i 2019 til rundt 4 mrd. 2018-kroner allerede fra 2025.

9.1 TBUs demografianslag 2006-2018

De anslåtte merutgiftene knyttet til demografiske endringer er et uttrykk for hva det vil koste kommunesektoren å opprettholde tjenestetilbudet. Utvalget understreker at beregningene er grove. Blant annet legges det til grunn konstante gjennomsnittskostnader innenfor de ulike tjenesteområdene, det vil si uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen. Det tar heller ikke hensyn til regionale forskjeller i kostnadsstruktur, standarder og dekningsgrader. Videre legges det til grunn konstante dekningsgrader for de ulike tjenestene, slik at eventuelle trendmessige endringer i underliggende behov ikke hensynstas. Aldersgruppene er grove, slik at kostnadene knyttet til en 50-åring er de samme som til en 66-åring, mens kostnadene til en 90-åring er nær det dobbelte av en 89-åring. Det er ingen oppdeling i kjønn og etter innvandrer-/landbakgrunn.

Beregningene tar utgangspunkt i utgiftsnivå fordelt på ulike aldersgrupper fra to år før det første året ("budsjettåret") en beregner merkostnadene for. De anslåtte utgiftene per person i hver aldersgruppe multipliseres så med tall for endringen i antall personer i de ulike aldersgrupper for å komme fram til en beregnet mer- eller mindreutgift for sektoren. De demografiske endringene som legges til grunn for anslagene det enkelte budsjettår, er endringene fra 1. januar året før til 1. januar i budsjettåret. Beregningene følger det opplegget som er nærmere beskrevet i utvalgets vårrapport.

Figur 9.1 viser utvalgets anslag med den røde linjen, utarbeidet året før budsjettåret og lagt til grunn i forslagene til statsbudsjett for hvordan befolkningsutviklingen isolert sett påvirker kommunesektorens utgifter. Anslagene utarbeides normalt på våren før budsjettforslaget presenteres, altså året før budsjettåret. Anslagene baseres på Statistisk sentralbyrås siste framskrivninger av befolkningsutviklingen.

Figur 9.1 Beregnede merkostnader for kommunesektoren som følge av befolkningsendringene fra 1.1 året før budsjettåret til 1.1. i budsjettåret. Demografianslaget er basert på SSBs befolkningsframskrivninger og etterberegninger er basert på de faktiske endringene i befolkningen. Mill. 2018-kroner.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Ett år senere, dvs. på våren i budsjettåret, er det klart hvordan befolkningsutviklingen gjennom året før budsjettåret faktisk ble. På bakgrunn av dette gjør utvalget nye beregninger. De blå søylene viser resultatet av disse beregningene.

Utvalget undervurderte demografikostnadene i budsjettene for 2006-2010 – overvurderte dem i 2012-2018

Som det framgår av figuren, ble utvalgets anslag for kommunesektorens merkostnader som følge av befolkningsutviklingen betydelig oppjustert for både 2006 og 2007. Det må særlig ses i sammenheng med at nettoinnvandringen ble klart høyere enn forventet i disse årene, jf.

også vedlegg 16. Utslaget for kommunene ble dempet av at befolkningsveksten i hovedsak kom i aldersgruppen 19-66 år, hvor beregnet utgift per innbygger for kommunene er lav.

For årene 2012-2018 ble merkostnadene for kommunesektoren lavere enn ventet. Det skyldtes først og fremst færre fødsler enn forventet i framskrivingene, men også en nedgang i nettoinnvandringen. Færre fødsler slår hurtig inn i kommuneøkonomien i form av lavere utgifter til blant annet barnehager. Avvikene var særlig store i 2018. Statistisk sentralbyrå publiserte nye befolkningsframskrivinger i juni 2018, og det er disse utvalget legger til grunn ved utarbeidelse av anslag for merkostnader som følger av demografiske endringer.

9.2 TBUs anslag for demografikostnadene for 2019

I utvalgets rapport fra juni 2018 ble det gitt anslag for kommunesektorens merutgifter knyttet til endringer i befolkningen fra 1.1. 2018 til 1.1.2019. I dette avsnittet utdypes beregningene med anslag på tjeneste- og fylkesnivå.

Merutgifter anslått til 1,3 mrd. kroner i 2019

TBU anslo i juni 2018 kommunesektorens merutgifter i 2019 som følge av den demografiske utviklingen til om lag 1,3 mrd. 2018-kroner, gitt Statistisk sentralbyrås middelalternativ for fruktbarhet, levealder og innvandring (MMMM) i befolkningsframskrivingene fra juni 2018. Detaljer fra disse beregningene er gjengitt i tabell 9.1. Merutgiftene kan hovedsakelig henføres til barn og unge i grunnskolealder og til de eldre aldersgruppene.

I tillegg til beregninger på SSBs middelalternativ har utvalget foretatt alternative utgiftsberegninger med hhv. lav og høy nettoinnvandring. Med alternativene for lav og høy nettoinnvandring ble tallene hhv. 1,0 mrd. og 1,6 mrd. kroner, noe som understreker at det er betydelig usikkerhet knyttet til anslagene.

Deler av merutgiftene vil dekkes av økte brukerbetalinger, andre av øremerking o.l. Disse utgiftene belaster ikke de frie inntektene. Merutgiftene som belastes de frie inntektene, forutsatt MMMM-alternativet, er av utvalget anslått til 1,0 mrd. kroner i 2019.

Tabell 9.1 Kommunesektorens brutto driftsutgifter som fordeles på aldersgrupper. Basert på hovedalternativ (alt. MMMM) i SSBs befolkningsframskrivinger fra juni 2018. Endring fra 2018-2019.¹

				TBU's anslag for 2019	
				(basert på SSBs befolkningsframskrivinger fra juni 2018)	
	Kostnadsnøkkel	Samlede utg. (mrd. 2018-kr) ¹	Utgift per innb. (2018-kroner)	Anslått endring i folketall 2018-2019	Mer-/mindreutgift (mill. 2018-kr)
0-1 år	0,024	8,8	75 057	-2 942	-221
2-5 år	0,140	50,7	206 466	-1 871	-386
6-15 år	0,286	103,3	162 011	3 978	644
16-18 år	0,119	42,9	219 813	-3 710	-816
19-20 år	0,011	4,0	29 973	283	8
21-22 år	0,011	3,8	27 991	11	0
23-29 år	0,031	11,1	21 806	885	19
30-34 år	0,026	9,4	26 149	6 799	178
35-49 år	0,064	23,2	21 406	-3 820	-82
50-66 år	0,060	21,5	19 751	17 311	342
67-79 år	0,092	33,1	58 757	15 906	935
80-89 år	0,093	33,6	188 816	2 971	561
90 år og over	0,045	16,1	360 042	393	141
Samlet	1,000	361,6	68 280	36 194	1 325

¹Beregning av mer-/mindreutgifter for 2019 tar utgangspunkt i anslått utgiftsnivå for kommunesektoren i 2018. Fordelingen av kommunesektorens utgifter på de ulike aldersgruppene er videre basert på kriterier i kostnadsnøkkelene i inntektssystemet for 2018 som knytter seg til bestemt aldersgrupper. Se notat til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren for nærmere redegjørelse for beregningsmetode.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Merutgiftene for sektoren gjelder kommunene, nedgang for fylkeskommunene

Tabell 9.2 viser beregningene i tabell 9.1 splittet på hhv. kommunene og fylkeskommunene. Merutgiftene for kommunesektoren som helhet ble anslått å komme i kommunene, mens utgiftene for fylkeskommunene ble anslått tilnærmet uendret.

For kommunene er det økningen i antall personer i aldersgruppene over 67 år og 6-15 år som særlig bidrar til merutgifter i 2019. En nedgang i antall personer i barnehagealder trekker i motsatt retning. For fylkeskommunene knytter mindreutgiftene seg særlig til en nedgang i antall 16-18-åringene, mens enkelte andre aldersgrupper trekker utgiftene svakt opp.

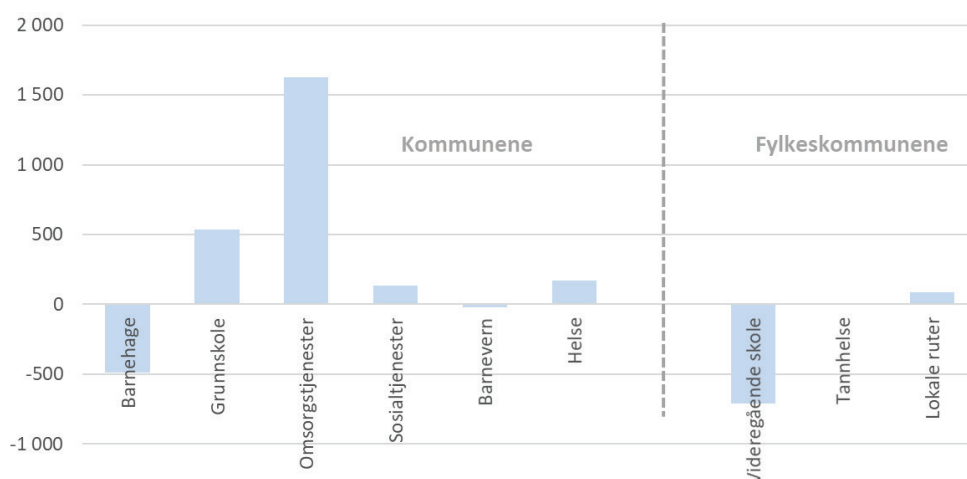
Tabell 9.2 TBUs anslag for merutgifter som følge av befolkningsendringer i ulike aldersgrupper, splittet på kommuner og fylkeskommuner. Endring fra 2018 til 2019. Basert på hovedalternativ (alt. MMMM) i SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2018.

	Anslått endring i folketall 2018-2019	Kommunene	Fylkeskommunene
		Mer-/mindreutgift (mill. 2018-kr)	Mer-/mindreutgift (mill. 2018-kr)
0-1 år	-2 942	-210	-11
2-5 år	-1 871	-379	-7
6-15 år	3 978	611	34
16-18 år	-3 710	-75	-741
19-20 år	283	6	2
21-22 år	11	0	0
23-29 år	885	14	5
30-34 år	6 799	136	42
35-49 år	-3 820	-76	-5
50-66 år	17 311	318	24
67-79 år	15 906	905	30
80-89 år	2 971	555	6
90 år og over	393	141	1
Sum	36 194	1 945	-620

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Omsorgstjenester og grunnskole trekker opp utgiftsbehovet i 2019

I dette avsnittet brytes utvalgets demografianslag ned på de respektive tjenestene vist i figur 9.2. Det forutsettes fortsatt uendret dekningsgrad, produktivitet og standard innen den enkelte tjenestekategori.

Figur 9.2 Demografikostnadene i 2019 fordelt på tjenester under bestemte forutsetninger. Kommunesektoren. Mill. 2018- kroner.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Figur 9.2 viser at merutgiftene i kommunene i 2019 særlig knytter seg til omsorgstjenestene og grunnskole. Merutgiftene innenfor omsorgstjenestene skyldes i første rekke økningen i

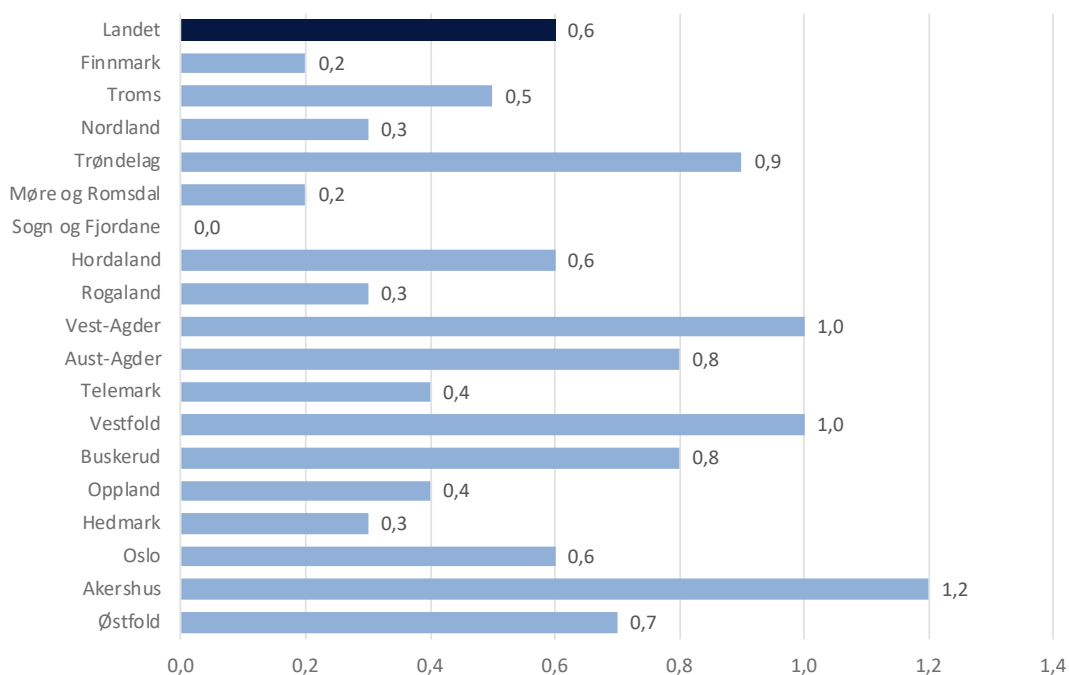
antall personer mellom 67 og 89 år. Nedgang i tallet på 2-5-åringer bidrar til reduserte utgifter innen barnehage.

Målt som andel av beregnet utgiftsbehov for tjenesteområdet i 2018 utgjør merutgiftene i 2019 om lag 1,4 pst. innenfor omsorgstjenestene. For øvrige sektorer er tilsvarende merutgifter: grunnskole 0,6 pst., helse 0,9 pst., sosialtjenester 0,6 pst., barnevern -0,2 pst. og barnehage -1,0 pst.

Mindreutgiftene i fylkeskommunene knytter seg til nedgang innen videregående skole som følge av færre 16-18-åringer, mens det anslås at en liten merutgift innen samferdsel. I pst. av beregnet utgiftsbehov for 2018 utgjorde merutgiftene 0,5 pst. innen samferdsel, 0,0 pst. innen tannhelse og -1,9 pst. innen videregående skole.

Kommunene i Akershus får sterkest vekst i utgiftsbehovet i 2019

Det er betydelige forskjeller mellom fylkene med hensyn til endringer i utgiftsbehovet i kommunene som følge av befolkningsendringer i 2019, se figur 9,3 og vedlegg 16. Kommunene i Akershus, Vest-Agder og Vestfold får sterkest gjennomsnittlig vekst i utgiftsbehovet i 2019. Økningen er sterkest innen omsorgstjenestene, mens det er nedgang i behovet for barnehagetjenester, se mer i vedlegg 16.

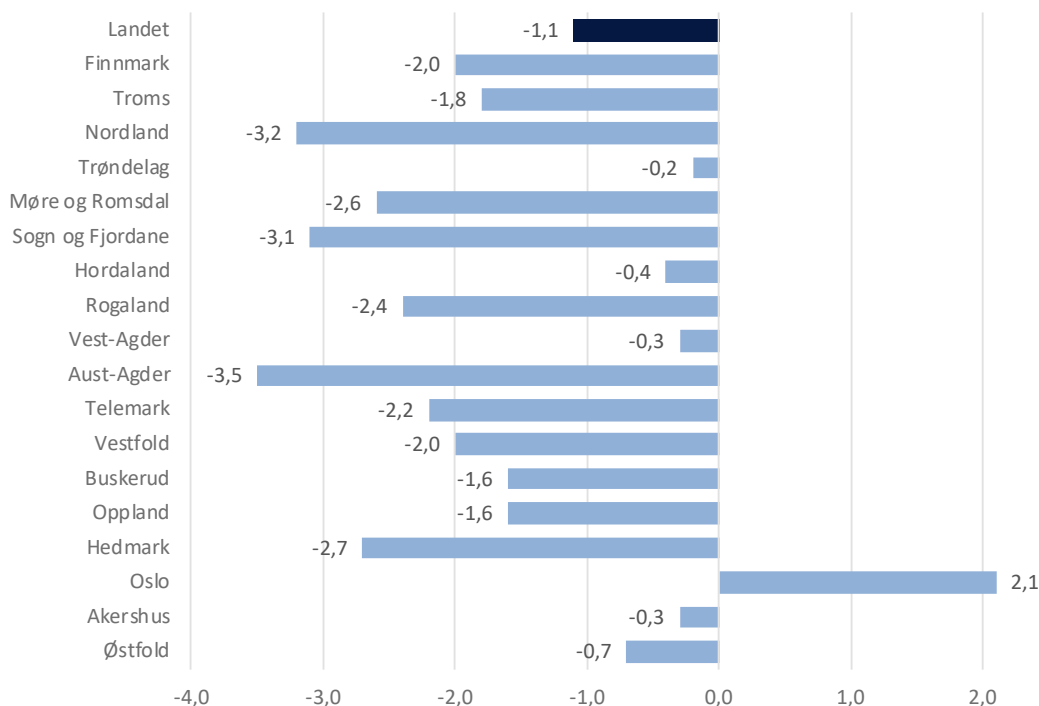
Figur 9.3 Merutgiftene i 2019 i pst. av beregnet utgiftsbehov i 2018. Kommunene fordelt etter fylke.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Kommunene i Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Finnmark får svakest gjennomsnittlig vekst i utgiftsbehovet i 2019 som følge av demografiendringer. For kommunene i Sogn og Fjordane trekker en økning i de eldste aldersgruppene i retning av økt behov for omsorgstjenester, mens en reduksjon i de yngste aldersgruppene trekker i retning av lavere behov innenfor barnehage og grunnskole.

Også variasjonene mellom fylkeskommunene mht. merutgifter som følge av demografiendringer i 2019 er vesentlige. For landet under ett er det en nedgang i

utgiftsbehov i 2019. Det er bare Oslo kommune (fylkeskommunedel) som har vekst i utgiftsbehovet, med en vekst på 2,1 prosent. Trøndelag, Vest-Agder og Akershus fylkeskommuner har en forholdsvis liten nedgang på henholdsvis 0,2 og 0,3 prosent. I alle fylkene bortsett fra Oslo trekker nedgangen blant personer i alderen 16-18 år, og dermed utgiftsbehovet for videregående skole, merutgiftsbehovet klart ned. Aust-Agder, Nordland og Sogn og Fjordane har den største nedgangen i utgiftsbehovet med en nedgang på over 3 prosent.

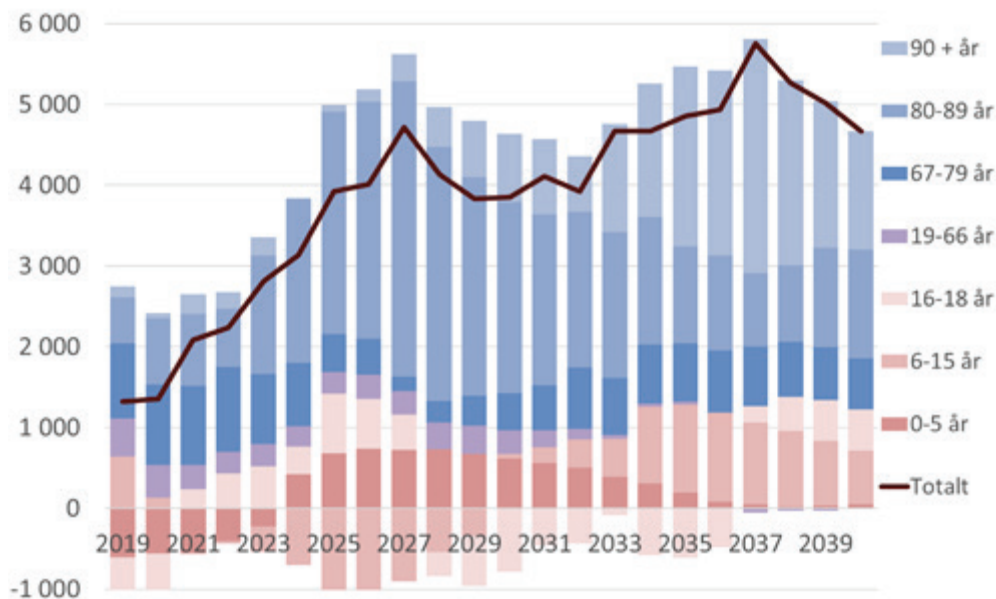

Figur 9.4 Merutgiftene i 2019 i pst. av beregnet utgiftsbehov i 2017. Fylkeskommunene.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

9.3 Utgifter som følge av befolkningsendringer på lengre sikt

I tillegg til å anslå kommunesektorens merutgifter som følge av befolkningsutviklingen for 2019, har utvalget også beregnet slike demografiske merkostnader fram til 2040. Metodikken er den samme uansett tidshorisont. For å rendyrke de demografiske merkostnadene, må andre forhold som påvirker kostnader per bruker og brukernes andel av befolkningen holdes uendret. Dette gjelder standard, produktivitet og dekningsgrad som er holdt på 2017-nivåer. Sannsynligvis vil det skje endringer i disse størrelsene framover, for eksempel som følge av bedre helsetilstand for gitt alder, teknologisk framgang, økt lærertetthet, bedre helse- og omsorgstilbud m.m. Det er imidlertid interessant å anslå hvordan kostnadsveksten blir, før man anslår slike endringer. Beregningene av de isolerte effektene av demografiske endringer mot 2040 må derfor ikke forveksles med en prognose for den mest sannsynlige utviklingen.

Figur 9.5 Økningen i kommunesektorens brutto driftsutgifter fra året før som følge av den demografiske utviklingen, fordelt på aldersgrupper. 1 Mill. 2018-kroner.

¹ Basert på hovedalternativ (alt. MMMM) i SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2018.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Figur 9.5 viser økningen i kommunesektorens driftsutgifter sammenliknet med året før, som følge av demografiske endringer. Det store bildet er det samme som Perspektivmeldingen 2017 fra regjeringen og flere analyser fra SSB har vist: Som følge av kraftig vekst i antall som er 80 år eller eldre fra rundt 2023, vil merkostnadene til eldre utgjøre en stadig større andel av de totale merkostnadene. Da metodikken i TBU's framskriving vil kunne avvike fra framskrivingene i Perspektivmeldingen og analyser fra SSB, vil utviklingen i figur 9.5 likevel kunne avvike noe fra disse framskrivingene.

Målt i milliarder 2018-kroner vil de årlige merutgiftene samlet sett øke fra om lag 1,3 i 2019 til rundt 4 allerede fra 2025. Deretter varierer merutgiftene, men ligger rundt 5,5 mrd. når man nærmer seg 2040.

Deler av merutgiftene vil dekkes av økte brukerbetaling og øremerkede statlige overføringer. Målt i 2018-kroner forventes de årlige merutgiftene som belaster de frie inntektene å øke fra om lag 1 mrd. kroner i 2019 til 3-4 mrd. kroner i årene fra 2025 og fremover.

Usikkerheten i anslagene på antall eldre må kunne kalles beskjeden selv om man ser fram til 2040. De som er 85 år i 2040, er her i 2018 som 63-åringer. Det er svært lav dødelighet før 70-års alder. Uten sterk økning i alderen på innvandrere, vil innvandringen fram mot 2040 i liten grad påvirke antall eldre enn 70 år som er storforbrukerne av helse- og omsorgstjenester. Størst usikkerhet knytter det seg til utvandring og dødeligheten blant de eldste. Når framskrivingsperioden gjøres så lang at fødselstall og innvandring i kommende år får betydning for antall eldre, blir framskrivingene for denne gruppen vesentlig mer usikre.

Hvis man skulle komme nærmere en realistisk prognose for kommunenes kostnader fram til 2040, vil en viktig faktor være om fortsatt fallende dødelighet blant eldre reflekterer bedre helsetilstand. I Perspektivmeldingen 2017 vises det til at litteraturen fortsatt ikke gir noe entydig bilde av en slik sammenheng. Den hypotesen som synes å stå sterkest er at

helsetilstanden for gitt alder bedres noe i takt med økende levealder for eldre. Dette innebærer at bruken av helsetjenester og omsorg kan reduseres noe for gitt alder, uten kvalitetstap, men at fortsatt høyt forbruk av disse tjenestene vil strekke seg over flere år.

9.4 Et første, foreløpig anslag for demografiutgiftene i 2020

Utvalget vil til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren tidlig i 2019 utarbeide et anslag for merutgiftene som den demografiske utviklingen vil gi kommunesektoren i 2020. De fleste faktorene som inngår i utvalgets beregningsopplegg foreligger imidlertid allerede. Dette omfatter blant annet regnskapstall for kommunenes og fylkeskommunenes driftsutgifter i 2017, anslått vekst i frie inntekter fra 2017 til 2019, kostnadsnøkklene for 2018 og forventet befolkningsøkning fra 1.1.2019 til 1.1.2020. I tillegg vil utvalget også kunne ta hensyn til endelige befolkningstall per 1.1.2019 i beregningene til 1. konsultasjonsmøte. Disse vil være klare i februar 2019.

De samlede merutgiftene i 2020 anslås til 1,4 mrd. kroner

For å kunne gi et første, foreløpig anslag på merutgiftene i 2020, har utvalget benyttet forskjellen mellom anslåtte befolkningstall per 1.1.2019 og 1.1.2020, slik de framgår av hovedalternativet i SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2018. Når dette legges til grunn, kan merutgiftene i 2020 anslås til om lag 1,4 mrd. kroner. Merutgiftene i kommunene kan anslås til om lag 1,8 mrd. kroner, mens det kan anslås en reduksjon i fylkeskommunenes utgifter knyttet til demografi på om lag 0,4 mrd. kroner.

Merutgiftene i kommunene kan hovedsakelig henføres til de eldre aldersgruppene over 67 år. For fylkeskommunene er det nedgangen i antall 16-18-åringene som slår ut.

Av merutgiftene på 1,4 mrd. kroner vil rundt 1,0 mrd. kroner belaste kommunesektorens frie inntekter. Merutgiftene som kan henføres til kommunene, anslås til om lag 1,4 mrd. kroner, mens det anslås en reduksjon i fylkeskommunenes utgifter på om lag 0,3 mrd. kroner.

Tabell 9.3 Kommunesektorens driftsutgifter fordelt på aldersgrupper. Endring fra 2019 til 2020. Basert på hovedalternativ (alt. MMMM) i SSBs befolkningsframskrivinger fra juni 2018.

	Uavhengig av finansiering		Belaster de frie inntektene
	Anslått endring i folketall 2019-2020	Mer-/mindreutgift (mill. 2019-kr)	Mer-/mindreutgift (mill. 2019-kr)
0-1 år	-14	-1	-1
2-5 år	-2 703	-585	-514
6-15 år	810	136	115
16-18 år	-2 275	-525	-458
19-20 år	1 130	36	29
21-22 år	-1 935	-58	-47
23-29 år	487	11	9
30-34 år	7 189	199	162
35-49 år	-4 021	-91	-75
50-66 år	15 626	326	267
67-79 år	17 054	1 025	823
80-89 år	4 315	839	678
90 år og over	175	65	53
Sum	35 838	1 378	1 040

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg

Vedlegg 1 Inntekter og utgifter 2014-2019.

Nasjonalregnskapets gruppering

Tabell 1 Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen i alt. 2014-2019. Mill. kroner og endring i pst.

	Millioner kroner						Endring i pst.	
	2014	2015	2016	2017*	2018**	2019**	17/18**	18/19**
A. INNTEKTER I ALT	467 184	494 748	517 672	544 152	558 942	574 254	2,7	2,7
Løpende inntekter	464 120	487 642	514 078	539 692	554 630	569 940	2,8	2,8
Gebyrer	59 597	62 941	64 878	67 750	70 112	72 575	3,5	3,5
Renter og utbytte mv.	19 443	19 367	17 071	16 486	17 104	21 988	3,7	28,6
Produksjonsskatter	10 164	11 586	12 966	14 236	14 625	14 964	2,7	2,3
<i>Eiendomsskatt</i>	9 626	11 178	12 285	13 611	13 990	14 324	2,8	2,4
<i>Andre produksjonsskatter</i>	538	408	681	625	635	640	1,6	0,8
Skatt på inntekt og formue	156 632	165 885	181 199	188 933	193 730	197 140	2,5	1,8
Overføringer fra staten	210 814	219 332	229 582	244 397	250 836	254 721	2,6	1,5
Andre innenl. overføringer	5 257	6 243	5 771	5 114	5 447	5 776	6,5	6,0
Frie banktjenester	2 213	2 288	2 611	2 776	2 776	2 776	-	-
Kapitalinntekter	3 064	7 106	3 594	4 460	4 312	4 315	-3,3	0,1
Salg av fast realkapital	93	2 055	143	106	112	115	5,9	2,2
Salg av fast eiendom	2 971	5 051	3 451	4 354	4 200	4 200	-3,5	-
B. UTGIFTER I ALT	492 002	509 589	531 254	557 566	580 061	599 418	4,0	3,3
Løpende utgifter	429 549	441 218	458 674	482 509	501 380	519 066	3,9	3,5
Lønnskostnader	248 751	258 059	268 855	281 466	291 951	302 947	3,7	3,8
Produktinnsats	90 780	96 012	98 728	106 224	110 931	113 716	4,4	2,5
Produktkjøp husholdningene	25 273	26 137	27 502	28 741	30 049	31 045	4,5	3,3
Renter	13 027	12 480	11 965	11 639	12 014	13 044	3,2	8,6
Produksjonssubsidier mv.	14 907	16 173	16 393	16 579	17 155	17 716	3,5	3,3
Stønader til husholdningene	12 836	13 636	15 164	16 715	17 390	17 966	4,0	3,3
<i>Sosialhjelpsstønader</i>	5 537	5 836	6 239	6 594	6 860	7 088	4,0	3,3
<i>Andre stønader</i>	7 299	7 800	8 925	10 121	10 530	10 879	4,0	3,3
Overføringer ideelle org.	14 934	15 822	17 047	18 223	18 959	19 587	4,0	3,3
Overføringer til staten	9 041	2 899	3 020	2 922	2 932	3 046	0,3	3,9
Kapitalutgifter	62 453	68 371	72 580	75 057	78 680	80 352	4,8	2,1
Anskaffelse fast realkapital	59 246	64 869	70 443	71 758	75 980	77 652	5,9	2,2
Kjøp av fast eiendom	1 793	1 755	1 074	2 336	1 700	1 700	-27,2	-
Kapitaloverf. næringsv.	1 414	1 747	1 063	963	1 000	1 000	3,8	-
C. NETTOFINANSINVESTERING	-24 818	-14 841	-13 582	-13 414	-21 119	-25 163	57,4	19,2

* Foreløpige tall

** Anslag

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Vedlegg 2 Inntekter og utgifter 2004-2017. Kommuneregnskapets gruppering

Tabell 1 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunesektoren. Konserntall.¹ Mill. kroner.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Endring 16-17 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	239 505	250 446	275 033	289 335	312 984	343 696	366 055	388 900	415 421	438 604	449 780	470 955	501 375	527 231	5,2
2. Brutto driftsutgifter i alt	236 255	246 189	263 206	283 924	311 708	338 144	358 105	380 421	404 429	428 354	447 049	459 640	483 230	510 647	5,7
3. Brutto driftsresultater (1-2)	3 249	4 250	11 827	5 410	1 275	5 552	7 952	8 477	10 991	10 270	2 731	11 315	18 145	16 584	..
4. Netto avdrag	6 569	7 002	7 699	8 268	8 792	9 679	10 770	11 824	12 865	13 552	14 265	15 429	17 954	19 487	8,5
5. Netto finans	-610	-1 794	-1 747	369	3 113	-1 861	-340	1 868	1 104	1 031	1 547	2 557	2 386	1 778	-25,5
6. Utlån	137	151	160	186	176	166	156	182	196	162	171	172	0,6
7. Avskrivninger	9 965	10 932	11 667	12 234	13 131	14 231	15 616	16 895	17 623	18 840	20 253	22 038	23 396	25 239	7,9
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	7 235	9 981	17 405	8 851	2 337	11 773	12 961	11 510	14 483	14 337	6 971	15 206	21 028	20 386	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	32 813	30 113	34 038	40 190	44 903	50 446	54 622	55 308	56 145	62 321	68 340	74 295	77 489	79 732	2,9
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	8 193	7 974	9 984	11 744	7 412	9 159	10 837	14 721	14 146	14 067	22 782	27 412	24 960	27 312	9,4
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-19 402	-4 844	-561	-10 808	-26 202	-19 649	-19 878	-17 087	-14 494	-20 181	-24 128	-16 183	-13 362	-12 375	..
12. Bruk av lån (netto)	19 273	20 300	19 998	22 316	26 653	33 137	35 815	31 563	27 675	36 334	38 180	43 851	43 975	41 408	-5,8
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-1 918	-8 142	-12 126	-2 751	8 474	-3 535	-4 796	-2 373	17	-2 352	209	-13 010	-12 939	-9 622	..

¹ Konsern inkluderer kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunene. Konserntall.¹ Mill. kroner.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Endring 16-17 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	205 313	214 229	235 004	247 778	268 470	294 291	307 730	327 728	351 488	370 323	380 971	398 291	425 473	448 594	5,4
2. Brutto driftsutgifter i alt	202 661	210 420	224 533	243 006	267 074	289 891	303 712	321 473	343 157	363 157	379 198	389 121	410 001	434 286	5,9
3. Brutto driftsresultat (1-2)	2 652	3 803	10 471	4 772	1 395	4 400	4 019	6 254	8 331	7 185	1 773	9 170	15 472	14 308	..
4. Netto avdrag	5 914	6 293	6 941	7 431	7 839	8 579	9 463	10 301	10 939	11 653	12 223	13 187	15 417	16 794	8,9
5. Netto finans	-319	-1 398	-1 600	812	3 884	-1 440	131	2 334	1 117	1 020	1 476	2 381	2 084	1 308	-37,2
6. Utlån	137	151	160	186	176	166	156	182	196	162	171	172	0,6
7. Avskrivninger	8 696	9 582	10 249	10 810	11 570	12 484	13 619	14 587	15 065	15 957	16 961	18 409	19 403	20 950	8,0
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	5 753	8 497	15 242	7 182	1 078	9 553	7 867	8 035	11 179	10 280	4 834	11 849	17 202	16 985	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	29 786	26 802	29 880	35 164	39 407	43 748	43 350	42 843	43 267	47 692	53 730	60 304	63 268	65 270	3,2
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	7 333	7 166	9 279	11 030	6 989	8 211	7 477	10 808	9 820	9 540	16 164	21 795	18 870	21 837	15,7
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-19 482	-4 615	118	-8 558	-23 342	-17 219	-18 367	-13 534	-11 173	-16 036	-20 314	-13 408	-11 594	-9 484	..
12. Bruk av lån (netto)	18 432	18 506	17 141	19 138	23 142	28 191	31 104	26 103	21 579	30 714	31 865	38 323	37 288	34 910	-6,4
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-1 733	-7 366	-10 557	-2 220	8 180	-2 118	-2 906	-1 991	866	-2 775	718	-11 993	-10 557	-8 709	..

¹ Konsern inkluderer kommunale foretak (KF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3 Hovedtall for drift, investering og finansiering for fylkeskommunene. Konserntall.¹ Mill. kroner.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Endring 16-17 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	34 192	36 217	40 029	41 557	44 514	49 405	58 325	61 172	63 933	68 281	68 809	72 664	75 902	78 637	3,6
2. Brutto driftsutgifter i alt	33 594	35 769	38 673	40 918	44 634	48 253	54 393	58 948	61 272	65 197	67 851	70 519	73 229	76 361	4,3
3. Brutto driftsresultater (1-2)	597	447	1 356	638	-120	1 152	3 933	2 223	2 660	3 085	958	2 145	2 673	2 276	..
4. Netto avdrag	655	709	758	837	953	1 100	1 307	1 523	1 926	1 899	2 042	2 242	2 537	2 693	6,2
5. Netto finans	-291	-396	-147	-443	-771	-421	-471	-466	-13	11	71	176	302	470	..
6. Utlån	20	-	-	-	-	..
7. Avskrivninger	1 269	1 350	1 418	1 424	1 561	1 747	1 997	2 308	2 558	2 883	3 292	3 629	3 993	4 289	7,4
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	1 482	1 484	2 163	1 669	1 259	2 220	5 094	3 475	3 304	4 057	2 137	3 357	3 826	3 401	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	3 027	3 311	4 158	5 026	5 496	6 698	11 272	12 465	12 878	14 629	14 610	13 991	14 221	14 462	1,7
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	860	808	705	714	423	948	3 360	3 913	4 326	4 527	6 618	5 617	6 090	5 475	-10,1
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	80	-229	-679	-2 250	-2 860	-2 430	-1 511	-3 553	-3 321	-4 145	-3 814	-2 775	-1 768	-2 891	..
12. Bruk av lån (netto)	841	1 794	2 857	3 178	3 511	4 946	4 711	5 460	6 096	5 620	6 315	5 528	6 687	6 498	-2,8
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-185	-776	-1 569	-531	294	-1 417	-1 890	-382	-849	423	-509	-1 017	-2 382	-913	..

¹ Konsern inkluderer fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 3 Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2002-2019

Tabell 1 Kommuneforvaltningens inntekter i henhold til nasjonalregnskapets definisjoner. Alle tall er i millioner kroner i løpende priser, bortsett fra linje 8 og 9 som viser kommuneopplegget i faste 2019-priser.

	Regnskap																Anslag	
	2002 ⁹⁾	2003	2004 ⁷⁾	2005	2006	2007 ⁸⁾	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1. Skatteinntekter	90 882	96 944	101 255	107 745	120 271	122 617	129 973	136 613	145 912	143 607	153 657	162 821	166 796	177 471	194 165	203 169	208 355	212 104
1.1 Skatt på inntekt og formue	87 474	93 204	97 157	102 693	114 785	116 350	123 076	129 561	138 222	135 503	145 065	153 375	156 632	165 885	181 199	188 933	193 730	197 140
1.2 Eiendomsrett og andre prod.skatte	3 408	3 740	4 098	5 052	5 486	6 267	6 897	7 052	7 690	8 104	8 592	9 446	10 164	11 586	12 966	14 236	14 625	14 964
2. Overføringer fra staten ¹⁾	96 239	81 106	84 998	91 015	99 324	108 084	118 997	138 928	149 901	169 073	182 231	192 196	202 694	210 365	218 987	234 590	240 914	244 698
2.1 Rammeløst	53 063	53 425	47 052	48 573	53 931	57 804	62 226	72 768	82 765	127 164	138 411	143 492	151 181	154 211	156 727	161 052	164 665	171 597
2.2 Ørem. tilsk. innenf. k.opplegget ²⁾	13 531	16 583	20 497	22 917	27 668	31 863	35 309	37 110	39 776	15 415	16 335	17 785	20 464	22 595	24 049	29 196	33 216	32 754
2.3 Øremerkede tilsk. utenf. k.oppl. ³⁾	28 418	9 593	9 393	8 812	7 945	7 568	9 040	15 508	12 672	11 932	12 592	13 734	12 544	13 799	16 863	21 526	19 383	15 747
2.4 Mønstkompensasjon	1 227	1 506	8 056	10 714	9 780	10 849	12 421	13 542	14 688	14 562	14 893	17 185	18 505	19 760	21 348	22 816	23 650	24 600
3. Gebyrer	29 767	31 269	33 185	34 446	35 108	40 154	43 072	45 945	49 191	52 072	54 946	57 361	59 597	62 941	64 878	67 750	70 112	72 575
4. Rentinntekter mv.	13 340	15 537	14 753	14 154	14 439	17 702	15 687	15 074	15 286	21 048	19 226	19 473	21 656	21 655	19 682	19 262	19 880	24 764
5. Andre innenlandske løpende overføringer	4 058	3 810	4 022	4 540	5 258	6 786	8 422	9 420	9 305	9 158	9 661	11 227	13 377	15 210	16 366	14 921	15 369	15 799
6. Sum inntekter (1+2+3+4+5)	234 286	228 666	238 213	251 900	274 400	295 343	316 151	345 980	369 595	394 958	419 721	443 078	464 120	487 642	514 078	539 692	488 493	481 406
7. Sum innt. kommuneopplegget (6-2,3-4)	192 528	203 536	214 067	228 934	252 016	270 073	291 424	315 398	341 637	361 978	387 903	409 871	429 920	452 188	477 533	498 904	515 366	529 429
8. Kommuneopplegget, faste 2019-priser ⁴⁾	342 627	349 295	355 631	371 052	394 270	404 713	410 439	427 531	447 871	456 725	473 342	481 375	489 740	503 033	517 766	528 260	529 797	529 429
9. Kroner per innbygger, faste 2019-priser ⁵⁾	75 265	76 308	77 204	79 964	84 225	85 433	85 521	88 002	91 025	91 604	93 707	94 220	94 804	96 478	98 466	99 754	99 362	98 627

1) Se også vedlegg 5

2) Inkluderer overføringer fra andre statsregnskap og 70-poster på statsbudsjettet.

3) Tilskuddene under pkt. 2.3 (tilskudd til arbeidsmarkeds tiltak, flyktninger, flom/hjemfall, kirkelov, sletting av sykehusgjeld m.v.), fastlegges ut fra andre vurderinger enn hensynet til kommunesektorens økonomi. De holdes derfor utenfor når veksten i kommunesektorens inntekter beregnes.

4) Prisveksten for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, se vedlegg 7.

5) Innbyggertallet som er lagt til grunn for 2016 og 2017, er hentet fra middelealternativet (MMMM) i SSBs befolkningsframskrivninger.

6) Inntektsnedgangen må ses i sammenheng med statens overtakelse av sykehusene. Engangsbevilling på 21,6 mrd. kr til sletting av gjeld m.v. i forbindelse med sykehusreformen er holdt utenom kommuneopplegget (Inngår i pkt. 2.3).

7) Reduksjonen i rammeløst må bl.a. ses i sammenheng med at ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg ble overtatt av staten i 2004.

Videre ble generell moms kompensasjonsordning finansiert ved trekk i rammeløst.

8) SSB publiserte i november og desember 2014, publiserte en tallrevisjon av offentlige finanser og nasjonalregnskapet, i tråd med internasjonale retningslinjer. Denne revisjonen innebar blant annet en viss omfangsjustering i definisjonen av kommuneforvaltningen i forhold til tidligere. Blant annet anses kinodrift og mange kulturstasjoner nå som en del av kommuneforvaltningen, noe som har økt nivået på både «andre inntekter» og «gebyrer». Alle sektorendringene er tilbakeført til 2007. Dette gjør at det er et brudd i tallene mellom 2006 og 2007.

Tabell 2 Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002-2019.

	Regnskap														Anslag			
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
I. Frie innt. (tab.4.1 linje 1+2.1). Milli. kr	143 945	150 369	148 307	156 318	174 202	180 421	192 199	209 381	228 677	270 771	292 068	306 313	317 977	331 682	350 892	364 221	373 020	383 701
II. Skatteinntekter i pst. av frie inntekter	63,1	64,5	68,3	68,9	69,0	68,0	67,6	65,2	63,8	53,0	52,6	53,2	52,5	53,5	55,3	55,8	55,9	55,3
III. Rammefiskudd i pst. av frie inntekter	36,9	35,5	31,7	31,1	31,0	32,0	32,4	34,8	36,2	47,0	47,4	46,8	47,5	46,5	44,7	44,2	44,1	44,7
IV. Frie inntekter i pst. av samlede inntekter	74,8	73,9	69,3	68,3	69,1	66,8	66,0	66,4	66,9	74,8	75,3	74,7	74,0	73,4	73,5	73,0	72,4	72,5
V. Frie inntekter og mva-kompensasjon i pst. av samlede inntekter	75,4	74,6	73,0	73,0	73,0	70,8	70,2	70,7	71,2	78,8	79,1	78,9	78,3	77,7	78,0	77,6	77,0	77,1

Tabell 3 Endringer i kommunesektorens inntekter i prosent fra året før. 2003-2019. 1)

	Regnskap														Anslag		
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1. Skatteinntekter	6,7	4,4	6,4	11,6	2,0	2,0	6,0	5,1	6,8	-1,6	7,0	6,0	2,4	6,4	4,6	2,6	1,8
1.1 Skatt på inntekt og formue	6,6	4,2	5,7	11,8	1,4	1,4	5,8	5,3	6,7	-2,0	7,1	5,7	2,1	5,9	4,3	2,5	1,8
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatter	9,7	9,6	23,3	8,6	14,2	10,1	2,2	2,2	9,0	5,4	6,0	9,9	7,6	14,0	9,8	2,7	2,3
2. Overføringer fra staten	-15,7	4,8	7,1	9,1	8,8	10,1	16,7	7,9	7,9	12,8	7,8	5,5	5,5	3,8	4,1	2,7	1,6
2.1 Rammefiskudd	0,7	-11,9	3,2	11,0	7,2	7,7	16,9	13,7	7,2	53,6	8,8	3,7	5,4	2,0	1,6	2,2	4,2
2.2 Ørem. tilsk. innenf. k.oplegget	22,6	23,6	11,8	20,7	15,2	10,8	5,1	7,2	-61,2	6,0	6,0	8,9	15,1	10,4	6,4	21,4	13,8
2.3 Øremerkede tilsk. utenf. k. opl.	-86,2	-2,1	-6,2	-9,8	-4,7	19,4	71,5	-18,3	-5,8	5,5	5,5	9,1	-8,7	10,0	22,2	27,7	-10,0
2.4 Mønstkompensasjon			33,0	-8,7	10,9	14,5	9,0	8,5	-0,9	2,3	15,4	7,7	6,8	8,0	6,9	3,7	4,0
3. Gebyrer	5,0	6,1	3,8	1,9	14,4	7,3	6,7	7,1	5,9	5,5	4,4	3,9	3,9	5,6	3,1	4,4	3,5
4. Renteinntekter mv.	16,5	-5,0	-4,1	2,0	22,6	-11,4	-3,9	1,4	37,7	-8,7	1,3	11,2	0,0	-9,1	-2,1	3,2	24,6
5. Andre innenlandske løpende overføringer	-6,1	5,6	12,9	15,8	29,1	24,1	11,8	-1,2	-1,6	5,5	16,2	19,2	13,7	7,6	-8,8	3,0	2,8
6. Sum inntekter (1+2+3+4+5)	-2,4	4,2	5,7	8,9	7,6	7,0	9,4	6,8	6,9	6,3	5,6	4,7	5,1	5,4	5,0	-13,2	2,8
7. Sum innt. kommuneopplegget (7-2,3-4)	5,7	5,2	6,9	10,1	7,2	7,9	8,2	8,3	6,0	7,2	5,7	4,9	5,2	5,6	4,5	3,3	2,7
8. Kommuneopplegget, faste priser	1,9	1,8	4,3	6,3	2,6	1,4	4,2	4,8	2,0	3,6	1,7	1,7	2,7	2,9	2,0	0,3	-0,1
9. Kroner per innbygger, faste priser	1,4	1,2	3,6	5,3	1,4	0,1	2,9	3,4	0,6	2,3	0,5	0,6	1,8	2,1	1,3	-0,4	-0,7

1) Se noter på tilsvarende tabeloppsett i tabell 1

Vedlegg 4 Inntekter korrigert for befolkningsvekst og -sammensetning

Dette vedlegget omfatter tabellene til figurene og omtalen i kapittel 3.

Tabell 1 Samlede inntekter for kommunesektoren 2002-2018. Mrd. 2018-kroner. ¹

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sum inntekter kommuneopplegget	333,3	339,8	345,9	360,9	383,5	393,7	399,3	415,9	435,7	444,3	460,4	468,3	476,4	489,3	503,7	513,9	515,4

¹ Trekket som ble foretatt i rammetilskuddet f.o.m. 2004 til å finansiere morskompensasjonsreformen er inkludert i de samlede inntektene ut fra at kommunene får disse midlene tilbake gjennom morskompensasjonsordningen. Beregningene i denne tabellen er ikke korrigert for oppgaveoverføringer.

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 2 Realutviklingen i kommunesektorens samlede inntekter 2002-2018 korrigert for oppgaveoverføringer, endringer i innbyggertallet og endringer i alderssammensetningen. Indeks. 2002=100.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
Samlede inntekter	100,0	100,6	104,3	107,9	114,0	115,6	117,4	122,3	125,6	128,1	130,9	132,6	134,4	139,5	143,4	146,2	147,0	2,4
Samlede inntekter per innbygger	100,0	99,9	103,1	106,0	111,2	111,8	112,1	115,3	117,0	117,7	118,8	118,8	119,0	122,2	124,4	125,7	125,6	1,4
Samlede inntekter, justert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100,0	100	102,4	104,9	109,8	110,3	110,9	114,5	116,7	117,8	119,4	119,5	119,9	123,6	126,3	128,0	128,0	1,6

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Tabell 3 Kommunesektorens frie inntekter som andel av de samlede inntektene. 2002-2018. Prosent.

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Frie inntekter som andel av samlede inntekter	75,2	73,9	69,3	68,3	69,1	66,8	66,0	66,4	66,9	74,8	75,3	74,7	74,0	73,4	73,5	73,0	72,4
Frie inntekter og mva-kompensasjon som andel av samlede inntekter	75,4	74,6	73,0	73,0	73,0	70,8	70,2	70,7	71,2	78,8	79,1	78,9	78,3	77,7	78,0	77,6	77,0

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 4 Realutviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002-2018, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver. Indeks. 2002=100.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
Frie inntekter	100	99,5	102,9	105,8	112,4	111,6	111,6	114,9	117,5	118,8	121,3	122,0	122,8	127,1	130,7	132,5	131,9	1,7
Frie inntekter, per innbygger	100	98,9	101,7	103,9	109,6	107,8	106,5	108,3	109,5	109,2	110,1	109,3	108,7	111,3	113,4	114,0	112,7	0,8
Frie inntekter, justert for befolkningsvekst og endringer i aldersammensetningen	100	98,6	101,0	102,8	108,2	106,4	105,4	107,5	109,2	109,3	110,6	110,0	109,6	112,6	115,2	116,0	115,0	0,9

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Tabell 5 Realutviklingen i kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter i perioden 2002-2018, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver. Indeks. 2002=100.¹

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
Kommunene:																		
Frie inntekter	100	99,3	102,6	105,2	111,8	110,9	110,8	114,1	116,4	117,9	120,4	121,1	121,9	126,4	130,3	132,5	132,0	1,8
Frie inntekter, per innbygger	100	98,7	101,4	103,4	109,0	107,2	105,8	107,5	108,4	108,4	109,2	108,5	108,0	110,7	113,1	114,0	112,8	0,8
Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i aldersammensetningen	100	98,5	101,1	103,0	108,9	107,5	106,7	108,8	110,0	110,4	111,6	111,1	110,6	113,6	116,4	117,6	116,5	1,0
Fylkeskommunene:																		
Frie inntekter	100	100,4	104,0	108,2	114,7	114,3	114,6	118,3	122,2	122,3	125,0	125,3	126,1	129,8	131,9	131,9	131,0	1,7
Frie inntekter, per innbygger	100	99,8	102,7	106,3	111,9	110,4	109,5	111,5	113,8	112,4	113,4	112,3	111,7	113,7	114,5	113,5	111,9	0,7
Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i aldersammensetningen	100	98,8	100,3	101,3	104,1	100,3	98,6	100,7	103,8	103,5	105,1	104,2	102,9	106,0	107,7	107,1	105,9	0,4

¹Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Tabell 6 Skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. 2002-2018. Prosent.

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Skatteandel	47,2	47,6	47,3	49,5	49,7	47,3	46,4	43,3	42,7	39,7	39,6	39,7	38,8	39,2	40,7	40,4	
- herav eiendomsskatt og andre produksjonsskatter	1,77	1,84	1,91	2,21	2,18	2,32	2,37	2,24	2,25	2,24	2,21	2,30	2,36	2,56	2,72	2,85	2,84

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 7 Eiendomsskatt 2007-2018.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹
Antall mill. innbyggere i kommuner med eiendomsskatt	2,797	2,872	2,969	3,016	3,061	3,135	3,192	3,27	3,396	4,154	4,199	4,231
Kommuner med eiendomsskatt	272	291	299	309	316	324	330	341	355	365	367	370
-herav eiendomsskatt kun på verk og bruk	137	146	133	129	116	111	113	96	88	78	67	62
-herav eiendomsskatt på både verk, bruk og områder utbygd på byvis	80	66	54	35	25	14	14	12	11	7	6	6
- herav eiendomsskatt i hele kommunen	55	79	112	145	163	174	177	199	221	240	254	260
Gjennomsnittlig eiendomsskatt på en enebolig på 120m ² (kr)	1 668	2 179	2 336	2 579	2 703	2 850	3 109	3 308	3 488	3 785	4 107	4 138
Eiendomsskatt, totalt (mill. kr)	5 575	6 122	6 498	7 107	7 570	8 076	8 879	9 615	11 177	12 285	13 612	
- herav fra boliger og fritidseiendommer (mill. kr)	2 149	2 439	2 701	3 024	3 211	3 397	3 693	4 156	5 437	6 310	7 067	
- herav fra annen eiendom (mill. kr)	3 426	3 683	3 797	4 083	4 359	4 679	5 186	5 459	5 739	5 975	6 544	
Eiendomsskatt, totalt (pst. av brutto driftsinntekter)	2,2	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,8	2,9	3,0	
- herav fra boliger og fritidseiendommer (pst. av brutto driftsinntekter)	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,4	1,5	1,6	
- herav fra annen eiendom (pst. av brutto driftsinntekter)	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5

¹ Kun enkelte tall tilgjengelig på publiseringstidspunktet for utvalgets rapport.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 5 Statlige overføringer til kommunesektoren i 2018

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2018	RNB 2018
Øremerkede tilskudd (kommuneopplegget)				
<i>Kunnskapsdepartementet</i>				
225		Tiltak i grunnopplæringen		
	60	Tilskudd til landslinjer	222 091	222 091
	63	Tilskudd til samisk i grunnopplæringen	67 349	67 349
	65	Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg	199 608	297 853
	66	Tilskudd til leirskoleopplæring	52 863	52 863
	67	Tilskudd til opplæring i finsk	8 925	8 925
	68	Tilskudd til opplæring i kriminalomsorgen	287 542	292 542
	69	Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskolereformen		
226		Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen		
	60	Tilskudd til forskning på tiltak for å øke gjennomføringen i videregående opplæring	43 024	43 024
	63	Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsats på 1.-4. trinn	1 529 048	1 517 513
227		Tilskudd til særskilte skoler		
	63	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	39 087	39 087
231		Barnehager		
	60	Tilskudd til bemanningsnorm i barnehage		100 000
	66	Tilskudd til økt barnehagedeltakelse for minoritetsspråklige barn	20 000	20 000
240		Fagskoleutdanning		
	60	Tilskudd til fagskoler	651 079	658 209
	61	Utviklingsmidler til fagskoleutdanning	35 860	35 860
258		Tiltak for livslang læring		
	60	Tilskudd til karriereveiledning	33 585	33 585
287		Forskningsinstitutter og andre tiltak		
	60	Regionale forskningsfond, tilskudd til forskning	210 564	210 564
		Sum	3 400 625	3 599 465
<i>Kulturdepartementet</i>				
323		Musikk og scenekunst		
	60	Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge	21 120	21 120
342		Kirkebygg og gravplasser		
	60	Rentekompensasjon – kirkebygg	33 341	49 341
		Sum	54 461	70 461
<i>Justis- og beredskapsdepartementet</i>				
430		Kriminalomsorgsdirektoratet		
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	76 800	76 800
474		Konfliktråd		
	60	Tilskudd til kommuner	19 268	19 268
		Sum	96 068	96 068

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2018	RNB 2018
Kommunal- og moderniseringsdepartementet				
550		Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene		
	62	Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	487 714	487 714
	64	Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn	154 420	154 420
	66	Forenkling av utmarksforvaltning – forsøksordning		
553		Omstillingsdyktige regioner		
	60	Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og tilgang til kompetanse	142 000	142 000
	63	Grenseregionale Interreg-program	51 300	51 300
	65	Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	112 000	112 000
567		Nasjonale minoriteter		
	60	Tiltak for rom	2 437	2 437
575		Ressurskrevende tjenester		
	60	Toppfinansieringsordning	9 655 582	9 655 582
590		Planlegging og byutvikling		
	61	Byutviklings- og byvekstavtaler	20 123	20 123
	65	Områdesatsing i byer	40 150	40 150
		Sum	10 665 726	10 665 726
Arbeids- og sosialdepartementet				
621		Tilskudd til sosiale tjenester ogsosial inkludering		
	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	151 410	151 410
		Sum	151 410	151 410
Helse- og omsorgsdepartementet				
714		Folkehelse		
	60	Kommunale tiltak	87 102	87 102
740		Helsedirektoratet		
	60	Gjesteinnbyggeroppgjør for fastleger	80 000	80 000
761		Omsorgstjeneste		
	60	Kommunale kompetansetiltak	16 651	16 651
	61	Vertskommuner	928 286	928 286
	62	Dagaktivitetstilbud	280 681	280 681
	63	Investeringsstilskudd	4 038 857	4 098 157
	64	Kompensasjon renter og avdrag	834 500	887 800
	65	Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene	1 274 183	1 414 183
	67	Utviklingstiltak	69 500	69 500
	68	Kompetanse og innovasjon	388 387	388 387
762		Primærhelsetjeneste		
	60	Forebyggende helsetjenester	330 006	330 006
	61	Fengselshelsetjenesten	172 418	174 718
	63	Allmennlegetjenester	94 672	133 672
	64	Opptappingsplan habilitering og rehabilitering	91 736	89 736
765		Psykisk helse og rusarbeid		
	60	Kommunale tjenester	401 976	401 976

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2018	RNB 2018
	62	Rusarbeid	472 418	472 418
783		Personell		
	61	Tilskudd til kommuner	141 231	141 231
		Sum	9 702 604	9 994 504
Barne- og likestillings og inkluderingsdepartementet				
840		Tiltak mot vold og overgrep		
	61	Tilskudd til incest- og voldtektsentre	95 921	95 921
846		Familie- og oppveksttiltak		
	60	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	35 564	35 564
	61	Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	269 441	269 441
	62	Utvikling i kommunene	91 468	91 468
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	60	Kommunalt barnevern	756 377	756 377
	61	Utvikling i kommunene	20 108	20 108
	62	Tilskudd til barnevernsfaglig videreutdanning	19 700	19 700
855		Statlig forvaltning av barnevernet		
	60	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak	415 176	415 176
		Sum	1 703 755	1 703 755
Nærings- og fiskeridepartementet				
900		Nærings- og fiskeridepartementet		
	60	Overføring til fylkeskommunene for tilskudd til regional næringsutvikling	15 000	15 000
919		Diverse fiskeriformål		
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner		2 366 400
		Sum	15 000	2 381 400
Landbruks- og matdepartementet				
1142		Landsbruksdirektoratet		
	60	Tilskudd til veterinærdekning	146 373	146 373
		Sum	146 373	146 373
Samferdselsdepartementet				
1320		Statens vegvesen		
	61	Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene	181 700	272 500
	62	Skredsikring fylkesveger	758 700	758 700
	63	Tilskudd til gang- og sykkelveger	76 400	76 400
1330		Særskilte transporttiltak		
	60	Utvidet TT-ordning for brukere med særskilte behov	112 900	112 900
	61	Belønningsordningen for bedre kollektivtransport mv. i byområdene	731 500	731 500
	63	Særskilt tilskudd til store kollektivprosjekter	785 000	785 000
	64	Belønningsmidler til bymiljøavtaler og byvekstavtaler	750 000	750 000
	65	Konkurransen Smartere transport	15 000	15 000
1360		Kystverket		
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	31 100	31 100
		Sum	3 442 300	3 533 100

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2018	RNB 2018
Klima- og miljødepartementet				
1400		Klima- og miljødepartementet		
	62	Den naturlige skolesekken	3 409	3 409
1420		Miljødirektoratet		
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing	153 920	79 920
	63	Returordning for kasserte fritidsbåter	20 000	20 000
	64	Skrantesykeprøver fra fallvilt	1 700	1 700
	65	Tiltak til kommuner med ulverevir i Hedmark, Akershus og Østfold	20 000	20 000
	69	Oppryddingstiltak	96 962	86 962
1429		Riksantikvaren		
	60	Kulturminnearbeid i kommunene	15 716	13 616
		Sum	311 707	225 607
Olje- og energidepartementet				
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat		
	60	Tilskudd til flom- og skredforebygging	67 000	67 000
		Sum	67 000	67 000
Folketrygden				
2755		Helsetjenester i kommunene mv.		
	62	Fastlønnsordning fysioterapeuter	380 000	390 000
		Sum	380 000	390 000
Sum øremerkede tilskudd (kommuneopplegget)			30 137 029	33 024 869

Øremerkede tilskudd til flyktninger og asylsøkere (utenfor kommuneopplegget)¹⁾

225		Tilskudd i grunnopplæringen		
	64	Tilskudd til opplæring til barn og unge som søker opphold i Norge	111 351	111 141
231		Barnehager		
	63	Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder	145 729	145 729
490		Utlendingsdirektoratet		
	60	Tilskudd til vertskommuner for asylmottak	208 053	185 894
496/291		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere¹⁾		
	60	Integreringstilskudd	11 254 978	11 399 132
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger	3 329 422	2 872 949
	62	Kommunale innvandrertiltak	199 506	199 506
497/292		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere ¹⁾		
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 997 096	2 012 393
		Sum	17 246 135	16 926 744

Andre poster utenfor kommuneopplegget²⁾

573		Kommunereform		
	60	Engangskostnader og reformstøtte ved kommunesammenslåing	57 764	57 764

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2018	RNB 2018
1632		Kompensasjon for merverdiavgift		
	61	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	23 650 000	23 650 000
		Sum	23 707 764	23 707 764
Sum øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget			40 953 899	40 634 508

Rammeoverføringer til kommunesektoren

571		Rammetilskudd til kommuner		
	60	Innbyggertilskudd	125 679 688	125 643 888
	61	Distriktstilskudd Sør-Norge	831 273	831 273
	62	Distriktstilskudd Nord-Norge	2 139 662	2 139 662
	64	Skjønnstilskudd	1 432 500	1 432 500
	65	Regionsentertilskudd	200 000	200 000
	66	Veksttilskudd	312 444	312 444
	67	Storbytilskudd	490 158	490 158
		Sum rammeoverføringer kommuner	131 085 725	131 049 925
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	32 589 545	32 589 545
	62	Nord-Norge-tilskudd	655 923	655 923
	64	Skjønnstilskudd	369 900	369 900
		Sum rammeoverføringer fylkeskommuner	33 615 368	33 615 368
Sum rammeoverføringer			164 701 093	164 665 293

Vedlegg 6 Driftsutgifter 2017 etter funksjon og art

Tabell 1 Kommunene inkl. Oslo. Kommunekassene. 1 000 kroner.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatte egenproduksjon	Mva. som rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Korreksjon for delte utgifter til internsalg	Refusjon sykeleønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leilings-tekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(690)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8-9)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=10-11-12-13-14+8)
100 Politisk styring	1 481 770	459 480	54 485	42 826	131 018	9 937	14 374	2 963	42 522	2 119 657	101	977	57 168	8 775	2 055 599
110 Kontroll og revisjon	99 577	59 741	385 023	19 196	7 572	11	17 378	612	19 282	533 848	0	3 187	6 257	2 517	522 499
120 Administrasjon	12 345 423	5 119 283	1 327 473	865 957	362 556	1 016 240	1 075 456	342 201	872 400	18 746 875	8 142	620 547	1 629 793	569 613	16 260 981
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	882 269	511 611	16 308	34 460	27 623	17 710	119 280	22 936	34 750	1 313 015	-258	21 489	37 236	5 355	1 272 129
130 Administrasjonslokaler	488 398	1 139 115	92 972	274 432	19 401	437 334	105 577	23 691	274 483	2 047 901	875	194 656	78 830	595	1 796 636
Administrasjon	15 297 437	7 289 230	1 876 261	1 236	548 170	1 481 232	1 332 065	392 403	1 243 437	24 761 296	8 860	840 856	1 809 284	586 855	21 907 844
170 Årets premieavvik	-3 713 248	-124	14	9	0	0	-379	0	9	-3 712 979	0	52	0	0	-3 713 031
171 Amortisering av tidligere års premieavvik	4 611 876	315	17	20	3	0	458	1	20	4 611 752	0	0	5	0	4 611 748
172 Pensjon	86 601	18 928	2 058	299	765	0	28	0	296	108 327	0	0	0	-8	108 335
173 Premiefond	-2 813 482	-240	0	0	0	0	-1 385	0	0	-2 812 337	0	0	21	0	-2 812 358
180 Diverse fellesutgifter	245 945	569 511	57 609	22 986	109 841	49 586	195 369	13 802	24 541	821 766	305	79 831	145 521	46 369	563 542
190 Interne serviceenheter	2 128 490	979 553	96 334	163 206	16 802	43 024	2 902 441	108 089	159 188	257 691	41	167 317	228 402	465	-30 445
Fellesutgifter (intern service)	546 182	1 567 943	156 032	186 520	127 411	92 610	3 096 532	121 892	184 054	-725 780	346	247 200	373 949	46 826	-1 272 209
201 Førskole	22 112 459	1 826 601	20 303 206	2 10 876	499 949	68 180	141 571	1 407 432	211 251	43 261 017	3 832 439	221 176	2 353 338	158 152	38 103 344
211 Styrket tilbud til førskolebarn	2 896 860	283 333	605 094	9 954	79 936	422	128 620	168 491	10 093	3 568 395	1 074	1 829	370 591	83 487	3 279 905
221 Førskolelokaler og skuss	710 625	1 082 815	772 377	199 442	21 183	703 665	66 178	33 247	199 585	3 191 097	16	27 150	73 789	823	3 122 566
Barnehager	25 719 944	3 192 749	21 680 677	420 272	601 068	772 267	336 369	1 609 170	420 929	50 020 509	3 833 529	250 155	2 797 718	242 462	44 505 815
202 Grunnskole	54 666 237	4 986 740	2 559 329	621 154	180 405	418 709	524 848	2 450 629	622 535	59 834 562	43 280	142 161	7 025 598	493 246	54 580 906
215 Skolefritids tilbud	4 562 496	381 030	39 390	49 841	26 441	1 197	81 183	231 388	49 880	4 697 944	3 379 401	61 575	290 781	4 779	1 192 796
222 Skolelokaler	3 167 493	3 913 069	3 167 821	761 188	408 659	3 428 156	255 119	156 129	764 913	13 670 225	819	77 220	444 398	14 918	13 288 999
223 Skoleskuss	4 134	1 404 383	13 856	139 634	745	184	5 235	30	140 028	1 417 643	3	29	20 699	7	1 396 935
383 Musik- og kulturskoler	1 734 863	191 070	88 878	20 432	14 379	10 493	24 155	52 890	20 454	1 962 616	326 212	65 963	173 473	7 759	1 442 059
Grunnskoler	64 135 223	10 876 292	5 869 274	1 592	630 629	3 858 739	890 540	2 891 066	1 597 810	81 582 990	3 749 715	346 948	7 954 948	520 709	71 901 735
213 Voksenopplæring	3 249 331	740 963	487 599	112 484	77 111	23 696	118 032	112 668	112 115	4 348 369	37 502	130 912	2 556 435	265 613	1 470 575
Voksenopplæring	3 249 331	740 963	487 599	112 484	77 111	23 696	118 032	112 668	112 115	4 348 369	37 502	130 912	2 556 435	265 613	1 470 575
232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste	3 395 631	500 225	96 446	67 627	16 199	18 678	29 021	140 683	67 587	3 857 515	22 864	28 877	550 524	106 068	3 289 865

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
		Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer (400.430-480)	Avskrivninger	Korreksjon fordelt på utgifter og internsalg	Refusjon sykeleim	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter (=1+2+3+4+5+6-7-8-9)	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter (=10-11-12-13-14+8)
233 Annen forebyggende helsearbeid	1 005 794	246 521	119 985	27 605	121 898	7 100	21 354	38 096	28 282	1 441 171	36 616	65 840	260 814	87 158	1 028 839
241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	6 489 430	1 751 607	4 235 291	175 510	227 907	73 261	119 282	272 321	174 810	12 386 613	429 327	249 280	2 345 922	100 888	9 533 517
Kommunehelsefjernet	10 890 855	2 498 353	4 451 722	270 742	366 004	99 039	169 637	451 100	270 679	17 685 299	488 807	343 997	3 157 260	294 114	13 852 221
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	4 345 069	1 180 344	519 233	136 120	499 402	23 678	148 155	217 441	136 036	6 202 214	4 802	187 111	928 110	281 479	5 018 153
243 Tilbud til personer med rusproblemer	1 740 913	332 534	512 742	36 144	105 218	6 227	34 937	82 502	35 985	2 580 354	113 663	12 397	408 027	82 441	2 046 328
273 Arbeidsrettede tiltak i kommunal regi	480 945	137 397	350 574	16 491	165 148	6 240	55 012	19 838	16 472	1 065 473	299	44 218	136 157	31 820	872 817
281 Ytelse til livsopphold	30 171	107 319	46 687	4 361	6 605 415	1 113	42 700	1 228	4 367	6 746 771	3 937	8 546	351 278	14 749	6 369 489
283 Bistand til etabl. og opprettholdelse av egen bolig	337 368	80 036	6 545	10 958	1 226 680	790	23 033	16 855	10 910	1 611 579	4 651	22 527	224 052	596 894	780 310
Sosialfjernet	6 934 466	1 837 630	1 435 781	204 074	8 601 863	38 048	303 837	337 864	203 770	18 206 391	127 352	274 799	2 047 624	1 007 383	15 087 097
275 Introduksjonsordningen	4 279 874	342 666	168 345	22 339	160 822	917	77 692	37 505	22 278	4 837 488	16	37 465	195 819	344 826	4 296 867
Introduksjonsordningen	4 279 874	342 666	168 345	22 339	160 822	917	77 692	37 505	22 278	4 837 488	16	37 465	195 819	344 826	4 296 867
276 Kvalifiseringsordningen	1 200 617	47 931	12 054	2 764	14 819	49	1 568	20 921	2 762	1 252 983	0	5 472	32 203	3 070	1 233 159
Kvalifiseringsordningen	1 200 617	47 931	12 054	2 764	14 819	49	1 568	20 921	2 762	1 252 983	0	5 472	32 203	3 070	1 233 159
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	876 242	513 028	412 033	40 949	374 168	45 025	118 345	33 625	40 807	2 068 568	6 818	239 701	684 701	162 857	1 008 116
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	876 242	513 028	412 033	40 949	374 168	45 025	118 345	33 625	40 807	2 068 568	6 818	239 701	684 701	162 857	1 008 116
244 Barneverntjeneste	3 354 094	731 079	466 338	101 477	67 926	11 813	42 652	226 945	101 791	4 361 339	2 019	12 659	900 917	234 022	3 438 667
251 Barneverntiltak når barnet ikke er plassert i barnevernet	671 083	253 358	311 213	6 361	208 549	817	8 822	23 170	6 416	1 412 973	219	1 404	90 697	46 660	1 297 163
252 Barneverntiltak når barnet er plassert i barnevernet	4 170 802	1 481 871	1 929 060	27 971	790 725	2 872	102 761	88 758	27 998	8 183 784	1 974	6 077	1 056 847	261 177	6 946 467
Barnevern	8 195 979	2 466 308	2 706 611	135 809	1 067 200	15 502	154 235	338 873	136 205	13 958 096	4 212	20 140	2 048 461	541 859	11 682 297
234 Aktiviserings- og servicefjernet overfor eldre og personer med funksjonsnedsettelser	4 203 223	1 386 617	781 525	134 196	172 598	67 390	111 482	165 013	133 396	6 336 658	265 812	414 060	612 951	85 575	5 122 273
253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon	35 485 070	8 469 024	6 057 143	715 624	83 314	191 016	4 174 611	1 879 149	716 015	44 231 416	6 132 824	437 889	3 968 953	239 504	35 331 395
254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	50 571 275	4 218 572	5 596 535	399 609	93 059	164 790	844 953	2 635 836	401 742	57 161 309	665 152	317 446	11 682 635	1 129 637	46 002 275
261 Institusjonslokaler	1 276 821	1 925 334	909 245	401 393	16 889	1 312 940	124 067	58 903	401 173	5 258 479	1 798	109 660	152 459	6 482	5 046 983
Omsorgstjenester	91 536 389	15 999 547	13 344 448	1 650 000	365 660	1 736 136	5 255 113	4 738 901	1 652 326	112 986 862	7 065 586	1 279 055	16 416 998	1 461 198	91 502 926
255 Medfinansiering somatiske tjenester	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
256 Akutt hjelp helse- og omsorgstjenester	493 681	120 190	231 483	16 315	19 622	5 623	21 437	24 998	16 170	824 309	848	5 800	116 106	1 053	725 500
Samhandling	493 681	120 190	231 483	16 315	19 622	5 623	21 437	24 998	16 170	824 309	848	5 800	116 106	1 053	725 500

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Mva.														
Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer (400.430-480)	Korreksjon fordelt utgifter og internsalg	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter (=1+2+3+4+5+6-7-8-9)	Brukerbetaling	Andre salgs- og leinnetekster	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter (=10-11-12-13-14+8)		
(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(590)	(690)	(710)	(729)	(600)	(620-670)	(700.710-730-780)	(800-895)	(800-895)	(800-895)		
265 Kommunalt disponerte boliger	619 663	3 373 394	399 049	352 097	114 362	1 194 320	195 396	20 542	354 234	5 482 713	11 408	5 408 698	163 644	70 157	-148 652
Kommunale boliger	619 663	3 373 394	399 049	352 097	114 362	1 194 320	195 396	20 542	354 234	5 482 713	11 408	5 408 698	163 644	70 157	-148 652
290 Interkommunale samarbeid (§ 27 - samarbeid)	2 176 279	855 183	235 197	110 168	161 549	1 513	627 354	77 365	107 115	2 728 055	20 107	2 589 526	91 953	91 953	-93 945
Interkommunale samarbeid	2 176 279	855 183	235 197	110 168	161 549	1 513	627 354	77 365	107 115	2 728 055	20 107	2 589 526	91 953	91 953	-93 945
301 Plansaksbehandling	1 292 286	377 093	39 908	74 505	12 874	25 767	33 462	47 524	74 793	1 666 654	7 398	235 782	144 918	11 967	1 314 113
302 Bygge- delings- og seksjoneringsarbeid	557 061	72 106	19 009	10 314	4 254	5 756	-1 892	21 060	10 378	638 954	5 781	532 935	38 052	2 020	81 226
303 Kart og oppmåling	810 234	271 278	61 901	45 866	3 814	30 899	15 981	20 518	45 777	1 141 716	16 979	627 200	65 569	3 379	449 107
304 Bygge- og delingsbehandling, ansvarsrett og uslipstiltaler	792 430	112 821	21 266	13 009	19 678	10 152	24 106	31 109	12 959	901 182	9 469	881 174	39 856	1 726	66
305 Eierseksjonering	30 734	2 524	914	283	638	0	-1 018	1 155	281	34 675	452	10 556	1 716	1 149	21 957
315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	78 614	87 859	5 083	7 184	22 261	77 838	10 179	2 843	7 099	258 718	795	114 436	16 623	9 904	119 803
335 Rekreasjon i tettsted	566 430	561 173	66 684	109 978	7 808	184 290	104 231	17 636	110 224	1 264 272	297	89 131	61 078	13 625	1 117 777
360 Naturforvaltning og friluftsliv	346 768	338 720	78 809	65 049	115 495	87 085	19 982	6 645	64 721	940 578	1 144	114 671	205 340	85 497	540 571
Fysisk planlegging, miljø mv.	4 474 557	1 823 574	293 574	326 188	186 822	421 787	205 031	148 490	326 232	6 846 749	42 315	2 605 885	573 152	129 267	3 644 620
320 Kommunal næringsvirksomhet	378 335	585 568	146 380	45 606	112 803	141 810	180 797	11 056	46 041	1 172 608	595	1 199 608	63 379	96 459	-176 377
321 Koneksjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videre salg	1 099	92 457	9 999	3 202	450 216	0	164	0	3 202	553 607	0	1 037 909	-104	236 946	-721 144
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	355 096	415 432	224 397	88 109	725 524	145 122	15 272	8 691	87 747	1 841 970	2 242	297 699	303 172	800 611	446 937
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	472 664	73 509	192 459	8 405	63 939	1 563	922	11 416	8 353	791 848	1 113	26 404	210 362	25 544	539 841
Bistand næringsliv, landbruk mv.	1 207 194	1 166 966	573 235	145 322	1 352 482	288 495	197 155	31 163	145 343	4 360 033	3 950	2 561 620	576 809	1 159 560	89 257
330 Samferdselsbedrifter/transporttillak	286 233	412 342	35 103	44 069	77 286	146 195	10 456	13 260	44 155	933 357	171	1 053 935	132 355	126 329	-366 173
332 Kommunale veier	1 162 481	3 677 891	232 719	830 935	96 190	1 495 805	237 926	26 335	834 562	6 397 198	1 571	615 431	417 981	51 990	5 336 560
Veier m.m.	1 448 714	4 090 233	267 822	875 004	173 476	1 642 000	248 382	39 595	878 717	7 330 555	1 742	1 669 366	550 336	178 319	4 970 387
338 Forebygging av branner og andre ulykker	469 048	115 012	379 175	7 827	14 832	17 600	3 114	17 302	7 830	975 248	1 470	628 605	47 648	10 619	304 208
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	1 966 114	535 492	1 592 207	99 390	232 057	164 162	42 045	32 463	99 763	4 415 151	357	238 302	13 741	3 943 491	3 943 491
Brann- og ulykkesvern	2 435 162	650 504	1 971 382	107 217	246 889	181 762	45 159	49 765	107 593	5 390 399	1 827	880 328	285 950	24 360	4 247 699
340 Produksjon av vann	399 527	599 794	521 563	950	7 362	363 538	3 991	9 069	924	1 878 750	36	474 096	28 012	902	1 384 773
345 Distribusjon av vann	1 014 732	1 414 054	271 624	2 678	20 026	1 238 771	40 179	26 135	2 709	3 892 862	21	5 731 355	56 227	3 120	-1 871 726
350 Avløpsrensing	526 419	777 951	1 184 370	866	19 570	588 072	32 543	13 978	866	3 049 861	0	740 344	49 469	2 859	2 271 167
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	1 013 190	1 359 213	289 003	2 790	72 939	1 396 971	49 648	26 396	2 851	4 055 211	4	6 864 920	73 403	1 821	-2 858 541
364 Tomming av slamavskillere	51 547	83 413	269 817	-1 600	1 692	4 452	5 285	1 263	-1 598	404 371	76	433 532	2 439	443	-30 856

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
		Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer (400.430-480)	Avskrivninger (590)	Korrekisjon fordelt utgifter og internsalg	Refusjon sykelønn (710)	Mva-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (=1+2+3+4+5+6-7-8-9)	Brukerbetaling (600)	Andre salgs- og leilinntekster (620-670)	Overføringer med krav til motytelse (700.710-730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (=10-11-12-13-14+8)
355 Innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall	693 596	936 130	3 015 983	5 488	20 320	194 043	300 208	17 333	5 466	4 542 553	21	4 445 715	45 232	11 893	57 025
Vann, avløp og renovasjon	3 699 011	5 170 555	5 552 360	11 172	141 909	3 765 847	431 854	94 174	11 218	17 823 608	158	18 689 962	254 782	21 038	-1 048 158
231 Aktivitetstilbud barn og unge	796 595	347 471	53 978	40 955	200 056	18 838	32 545	28 193	41 275	1 355 880	9 584	41 697	149 154	107 790	1 075 848
365 Kulturminneforvaltning	61 695	39 846	9 081	6 262	25 836	7 020	4 811	1 432	6 499	136 998	10	1 915	19 323	5 344	111 838
370 Bibliotek	1 149 455	417 657	22 510	50 627	53 580	35 410	30 479	36 621	51 569	1 610 570	542	39 012	114 388	22 192	1 471 057
373 Kino	132 571	175 594	2 532	1 629	9 401	15 392	688	2 482	1 606	332 343	154	272 832	9 402	312	52 125
375 Museer	97 720	94 693	46 945	4 392	252 331	17 237	4 187	1 311	4 395	503 425	14	45 344	9 683	955	448 740
377 Kunstformidling	73 904	95 394	20 673	7 516	460 736	15 954	8 022	2 220	7 519	656 416	759	60 811	27 200	16 114	553 752
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	257 444	172 663	105 943	32 693	1 063 158	98 527	20 299	8 633	32 725	1 668 771	908	157 425	101 230	301 512	1 116 329
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	761 918	1 154 838	540 543	219 086	322 396	874 410	94 087	31 557	218 889	3 528 658	3 012	444 103	82 358	25 837	3 004 905
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andre kultur- og idrettsbygg	689 796	456 254	108 715	45 160	834 478	64 380	51 295	19 847	45 417	2 082 224	3 424	276 131	117 324	55 224	1 649 968
386 Kommunale kulturbygg	330 415	718 753	181 725	129 464	142 297	343 181	41 986	9 814	128 680	1 665 355	457	218 336	63 110	2 651	1 390 615
Kultur	4 351 513	3 673 163	1 092 645	537 784	3 364 269	1 490 349	288 399	142 110	538 574	13 540 640	18 864	1 557 606	693 172	537 931	10 875 177
390 Den norske kirke	10 996	45 473	94 683	6 659	2 493 235	16 294	12 664	520	7 461	2 646 695	33	6 343	24 614	3 376	2 612 849
392 Tilskudd til tros- og livssynsamfunn	759	964	6 513	166	354 314	125	995	16	166	361 664	0	1	233	3	361 443
393 Gravplasser og krenatorier	179 576	93 121	34 912	12 341	255 474	18 103	18 590	5 459	12 305	557 173	884	105 254	24 552	715	431 227
Religjøs formål, inkl. den norske kirke	191 331	139 558	136 108	19 166	3 103 023	34 522	32 249	5 995	19 932	3 565 532	917	111 598	49 399	4 094	3 405 519
I alt	253 959 644	68 435 960	63 353 692	8 376	21 799 528	17 209 478	14 146 381	11 720 185	8 392 300	398 875 664	15 424 879	37 703 342	45 928 277	7 695 504	303 843 847
Administrasjon og fellesutgifter	15 843 619	8 857 173	2 032 293	1 423	675 581	1 573 842	4 428 597	514 295	1 427 491	24 035 516	9 206	1 088 056	2 183 233	633 681	20 635 635
Oppvekst (barnehage og skole)	93 104 498	14 810 004	28 037 550	2 125	1 308 808	4 654 702	1 344 941	4 612 904	2 130 854	135 951 868	7 620 746	728 015	13 309 102	1 028 784	117 878 125
Helse, sosial og eldreomsorg	123 531 861	23 312 625	22 350 444	2 302	10 596 190	1 895 314	5 983 519	5 950 162	2 304 190	169 751 428	7 686 821	1 966 728	24 014 471	3 653 503	138 380 067
Tekniske oppgaver mm.	12 057 444	11 734 866	8 085 138	1 319	749 096	6 031 396	930 426	332 024	1 323 760	37 391 311	46 042	23 945 541	1 664 220	352 984	11 814 548
Kirker og kultur	4 542 844	3 812 721	1 228 763	558 950	6 467 292	1 524 871	320 648	148 105	558 506	17 106 172	19 781	1 669 204	742 571	542 025	14 280 696
Bolig, næringsliv, IKS mm.	4 003 136	5 395 543	1 207 481	607 587	1 628 393	1 484 328	1 019 905	129 070	606 692	12 570 801	35 465	8 166 097	3 329 979	1 321 670	-153 340
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	876 242	513 028	412 033	40 849	374 168	45 025	118 345	33 625	40 807	2 068 568	6 818	239 701	684 701	162 857	1 008 116
I alt	253 959 644	68 435 960	63 353 692	8 376	21 799 528	17 209 478	14 146 381	11 720 185	8 392 300	398 875 664	15 424 879	37 703 342	45 928 277	7 695 504	303 843 847

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
		Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer (400-430-480)	Avskrivninger (590)	Korreksjon fordelt på utgifter og internsalg (690)	Refusjon sykelønn (710)	Mva-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (=1+2+3+4+5+6-7-8-9)	Brukerbetaling (600)	Andre salgs- og leinntekter (620-670)	Overføringer med krav til motytelse (700-710-730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (=10-11-12-13-14+8)
Lønn og sosiale utgifter (010-099)	6,2 %	12,9 %	3,2 %	17,0 %	3,1 %	9,1 %	31,3 %	4,4 %	17,0 %	6,0 %	0,1 %	2,9 %	4,8 %	8,2 %	6,8 %
Administrasjon og fellesutgifter	36,7 %	21,6 %	44,3 %	25,4 %	6,0 %	27,0 %	9,5 %	39,4 %	25,4 %	34,1 %	49,4 %	1,9 %	29,0 %	13,4 %	38,8 %
Oppvekst (barnehage/skole)	48,6 %	34,1 %	35,3 %	27,5 %	48,6 %	11,0 %	42,3 %	50,8 %	27,5 %	42,6 %	49,8 %	5,2 %	52,3 %	47,5 %	45,5 %
Helse, sosial og eldreomsorg	4,7 %	17,1 %	12,8 %	15,8 %	3,4 %	35,0 %	6,6 %	2,8 %	15,8 %	9,4 %	0,3 %	63,2 %	3,6 %	4,6 %	3,9 %
Tekniske oppgaver mm.	1,8 %	5,6 %	1,9 %	6,6 %	29,7 %	8,9 %	2,3 %	1,3 %	6,7 %	4,3 %	0,1 %	4,4 %	1,6 %	7,0 %	4,7 %
Kirker og kultur	1,6 %	7,9 %	1,9 %	7,3 %	7,5 %	8,6 %	7,2 %	1,1 %	7,2 %	3,2 %	0,2 %	21,7 %	7,3 %	17,2 %	-0,1 %
Bolig, næringsliv, IKS mm.	0,3 %	0,7 %	0,7 %	0,5 %	1,7 %	0,3 %	0,8 %	0,3 %	0,5 %	0,5 %	0,0 %	0,6 %	1,5 %	2,1 %	0,3 %
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Fylkeskommunene inkl. Oslo. Fylkeskassene. 1 000 kroner.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenerstatning til produksjon (100-285)	Kjøp som gir rett til erstatting produksjon (300-380)	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon (429)	Overføringer (400-430-480)	Avskrivninger (590)	Korrek-sjon fordelt utgifter og internsalg (690)	Refusjon sykelønn (710)	Mva-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (=1+2+3+4+5+6-7+8-9)	Brukerbetaling (600)	Andre salgssleilenein-tekter (620-670)	Overføringer med krav til motytelse (700-710-730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (=10-11-12-13-14+8)
400 Politisk styring	282 924	91 671	2 395	7 399	95 606	75	23	881	7 399	471 767	81	336	38 270	212	433 749
410 Kontroll og revisjon	28 908	15 751	52 296	2 241	157	0	29	712	2 241	96 371	0	2 712	4 179	800	89 392
420 Administrasjon	1 587 152	759 078	16 419	125 975	50 861	94 759	48 059	37 842	125 975	2 422 345	17	52 779	134 631	81 581	2 191 179
421 Forvaltningsutgifter i eiendomstøvnvaltingen	136 122	52 218	268	4 368	296	914	11 665	2 721	4 368	175 432	40	6 777	4 114	184	167 038
430 Administrasjonslokaler	41 701	196 421	1 140	41 100	2 904	55 977	10 532	1 837	41 099	285 775	0	58 130	5 204	0	224 278
Administrasjon	2 076 807	1 115 139	72 518	181 060	149 824	151 725	70 308	43 993	181 082	3 451 690	138	120 734	166 398	82 777	3 105 636
460 Tjenester utenfor ordinært fylkeskommunalt ansvarsområde	60 718	36 852	2 541	275	65 172	8 935	238	3 870	275	170 110	4 277	38 740	105 853	23	25 087
465 Interkommunale samarbeid (§27 - samarbeid)	10 249	2 599	8 551	309	1 600	0	6 557	267	309	16 175	3 278	4 155	9 298	2 154	-2 443
470 Arrets premieavvik	-283 461	0	0	0	0	0	0	0	0	-283 461	0	0	0	0	-283 461
471 Amortisering av tidligere års premieavvik	710 731	-20 162	0	6	0	0	0	0	6	690 569	0	0	0	360	690 209
472 Pensjon	-5 861	0	0	46	0	0	0	0	46	-5 861	0	0	0	0	-5 861
473 Premiefond	-172 886	0	0	0	0	0	0	0	0	-172 886	0	0	0	0	-172 886
480 Diverse fellesutgifter	76 906	65 835	3 611	4 940	130 701	5 847	29 887	1 863	4 940	251 150	139	2 968	30 876	55 428	163 602
490 Interne serviceenheter	9 863	11 192	0	2 041	0	0	9 047	368	2 041	11 640	0	10 849	1 109	80	-30
Fellesutgifter (intern service)	406 259	96 316	14 703	14 703	197 473	14 762	45 729	6 368	7 617	677 436	7 694	56 717	147 136	58 045	414 217
510 Skolelokaler og internater	1 365 920	1 585 994	1 329 784	348 302	268 396	1 327 416	53 065	66 637	348 250	5 757 860	1 932	86 454	114 055	119	5 621 937
515 Fellesutgifter og støttefunksjoner knyttet til videregående opplæring	1 792 179	895 036	38 688	128 684	16 854	109 777	49 927	47 486	128 684	2 755 101	10 935	43 600	168 552	13 360	2 566 140
520 Pedagogisk ledelse, pedagogiske fellesutgifter og gjestelevespøggjør	2 951 334	501 688	321 822	47 331	41 966	80 648	48 579	66 201	47 332	3 782 677	4 115	51 804	673 480	39 982	3 079 497
521 Studiestipendier	5 386 860	328 220	8 963	27 208	3 961	5 436	22 892	193 244	27 208	5 517 286	28 563	28 179	258 030	8 357	5 587 401
522 Bygg- og anleggsteknikk	667 247	82 619	1 609	14 731	443	7 232	4 047	20 337	14 731	734 766	1 070	16 442	25 098	509	711 984
523 Elektrofag	894 880	80 426	525	14 420	499	1 291	2 656	21 184	14 422	953 779	3 166	6 767	26 555	865	937 610
524 Design og håndverksfag	354 992	25 706	417	4 610	193	1 174	1 264	16 105	4 610	365 113	973	5 179	20 004	284	354 778
525 Restaurant- og næringsmiddelafag	318 192	59 845	3	9 282	484	1 882	4 780	10 797	9 282	364 829	1 777	19 976	15 642	208	338 023
526 Helse- og sosialfag	1 452 901	67 783	305	7 611	1 048	1 277	6 044	51 193	7 611	1 466 077	3 363	9 994	65 482	1 045	1 437 386
527 Idrettsfag	831 253	76 646	1 037	6 794	766	696	1 854	27 793	6 794	880 751	3 115	6 155	42 254	584	856 436
528 Teknikk og industriell produksjon	981 113	126 949	737	22 257	710	19 179	559	26 462	22 257	1 101 667	1 727	16 211	36 790	1 456	1 071 945
529 Musikk, dans og drama	656 410	54 349	1 069	3 757	361	835	2 251	17 647	3 757	693 126	1 634	5 529	21 550	463	681 597
530 Medier og kommunikasjon	502 421	34 511	161	5 379	216	1 160	1 495	19 327	5 379	517 647	2 732	1 964	24 550	576	507 152
531 Naturbruk	399 987	108 487	3 128	6 623	859	8 445	900	12 040	6 623	507 966	1 826	139 421	24 407	3 912	350 440
532 Service og samferdsel	649 871	36 114	231	3 625	667	1 286	2 453	20 794	3 625	664 922	1 111	2 016	24 343	122	658 124
554 Fagskoler	503 390	134 740	45 580	16 372	52 644	8 169	10 860	3 509	16 372	724 754	15 494	15 024	155 947	25 854	521 344
559 Landslinjer	205 616	64 240	101	8 922	56	16 470	5 711	8 940	8 922	277 232	727	16 288	166 092	45 066	52 619
561 Oppfølgingsstjenesten og pedagogisk psykologisk tjeneste	432 165	63 117	67 394	7 038	1 703	44	1 334	17 684	7 038	545 405	1	174	33 462	207	529 245
562 Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring	2 662 281	145 541	256 709	11 296	20 113	1 525	31 498	106 322	11 296	2 948 349	274	9 990	216 446	18 476	2 809 485
590 Andre undervisningsformål	1 512 820	666 137	281 889	57 089	76 716	9 379	110 795	46 983	57 089	2 389 164	124 789	725 034	713 411	84 326	788 587
Videregående skoler	24 521 822	5 138 148	2 360 122	751 331	488 655	1 603 321	362 964	800 685	751 279	32 948 471	209 324	1 206 181	2 826 150	245 771	29 261 730
570 Fagopplæring i arbeidslivet	538 408	163 307	3 241 329	7 737	86 416	36	8 662	8 754	7 737	4 012 080	2 190	13 013	518 566	17 167	3 469 898

581 Voksenopplæring etter opplæringsloven	459 496	118 141	43 117	5 109	10 012	499	52 552	11 776	5 109	566 937	2 024	28 465	40 744	5 076	502 404
Voksenopplæring/fagopplæring	997 904	281 448	3 284 446	12 846	96 428	535	61 214	20 530	12 846	4 579 017	4 214	41 478	559 310	22 243	3 972 302
660 Tannhelsetjeneste - Fellesfunksjoner	129 529	374 136	124 315	56 797	231 263	82 205	5 812	3 768	56 797	931 868	-7	7 537	53 778	1 993	872 335
665 Tannhelsetjeneste - Pasientbehandling	1 979 715	287 691	91 138	31 931	13 818	7 162	14 824	116 347	31 931	2 248 353	560 843	32 602	178 939	5 582	1 586 734
Tannhelse	2 109 244	661 827	215 453	88 728	245 081	89 367	20 636	120 115	88 728	3 180 221	560 836	40 139	232 717	7 575	2 459 069
701 Tilrettelegging, støttefunksjoner og finansieringsbidrag for næringslivet	169 032	123 252	28 552	20 853	1 499 140	919	20 281	3 746	20 831	1 796 880	1	2 635	249 617	940 840	607 543
710 Fylkeskommunal næringsvirksomhet	1 493	26 847	105	3 538	4 634	10 938	793	0	3 538	43 224	0	63 244	1 199	54 230	-75 449
711 Konesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg	0	79 020	0	119	109 746	0	-2 296	0	119	191 062	0	384 848	409	71 857	-266 052
715 Lokal og regional utvikling	292 491	128 733	12 294	15 794	556 869	1 638	11 474	8 583	15 794	971 968	67	2 423	261 908	196 190	519 963
716 Friutsliv og miljø	41 991	23 886	2 520	3 084	163 077	174	5 581	733	3 084	225 334	0	372	49 920	92 249	83 526
Regional utvikling og miljø	505 007	381 738	43 471	43 388	2 333 466	13 669	35 933	13 062	43 366	3 228 478	68	453 522	563 053	1 355 366	869 531
722 Fylkesveier, miljø- og trafikkikkerhetstiltak	49 198	6 604 086	525 272	1 616 902	136 726	1 902 202	4 414	1 383	1 617 083	9 211 506	0	20 950	498 809	12 460	8 680 670
Fylkesveier	49 198	6 604 086	525 272	1 616 902	136 726	1 902 202	4 414	1 383	1 617 083	9 211 506	0	20 950	498 809	12 460	8 680 670
730 Bilutlei	196 018	1 221 595	7 871 988	718 874	274 079	122 281	100 058	5 179	718 874	9 580 724	0	1 733 562	335 526	452 762	7 064 053
731 Fylkesveierfjer	12 356	456 555	1 932 146	10 519	56 885	293	250	67	10 519	2 457 918	0	334 321	12 789	4 525	2 106 350
732 Båtruter	10 666	162 033	1 364 638	23 342	13 325	13 512	111	308	23 342	1 563 755	0	225 987	35 390	1 952	1 300 734
733 Transport (ordninger) for funksjonshemmede	27 417	292 153	568 290	58 513	19 907	0	237 411	1 037	58 514	669 318	642	660	660	51 585	600 303
734 Sponveier og forslødsbaner	7 659	19 259	2 091 572	3 413	17 359	127 718	17 588	180	3 413	2 245 799	0	190 662	33 611	59 754	1 961 952
Rutegående samferdsel	254 116	2 151 595	13 828 634	814 661	381 555	263 804	355 418	6 771	814 662	16 517 514	642	2 485 192	468 901	536 158	13 033 392
740 Bibliotek	109 457	69 959	1 016	10 000	9 526	2 366	2 736	3 061	10 000	186 527	285	6 210	21 832	9 101	152 160
750 Kulturminneforvaltning	240 299	75 426	3 652	10 815	205 097	5 856	2 480	4 900	10 815	522 950	2 928	31 519	137 592	128 029	227 782
760 Museer	3 985	12 349	734	2 079	431 838	7 003	1 125	0	2 079	454 784	0	2 826	896	712	450 350
771 Kunstformidling	134 313	201 158	12 599	8 498	357 739	1 551	12 461	2 791	8 498	692 108	0	6 177	68 806	205 777	414 139
772 Kunstproduksjon	52 196	83 186	749	5 949	204 498	803	556	1 451	5 949	339 425	1 093	8 078	75 084	40 098	216 523
775 Idrett	27 043	6 292	0	600	1 213 373	17	417	451	600	1 245 857	0	67	7 590	1 214 819	23 832
790 Andre kulturaktiviteter	79 833	32 081	2 404	2 888	208 673	4 265	2 442	2 784	2 888	322 030	182	4 097	10 233	115 367	194 935
Kultur	647 126	480 451	21 154	40 829	2 630 744	21 861	22 217	15 438	40 829	3 763 681	4 488	58 974	322 033	1 713 903	1 679 721
I alt	31 567 483	16 910 748	20 365 773	3 557 362	6 659 952	4 061 266	978 733	1 028 345	3 557 492	77 558 014	787 404	4 483 882	5 804 507	4 034 298	63 476 268
Administrasjon og fellesutgifter	2 483 066	1 211 455	87 221	188 677	347 297	166 507	116 037	50 361	188 699	4 129 126	7 632	177 446	333 534	140 822	3 519 853
Undervisningsformål	25 519 726	5 419 596	5 644 568	764 177	585 083	1 603 856	424 178	821 215	764 125	37 527 488	213 538	1 247 659	3 385 460	268 014	33 234 032
Tannhelse	2 109 244	661 827	215 453	88 728	245 081	89 367	20 636	120 115	88 728	3 180 221	560 836	40 139	232 717	7 575	2 459 069
Regional utvikling m.m.	505 007	381 738	43 471	43 388	2 333 466	13 669	35 933	13 062	43 366	3 228 478	68	453 522	563 053	1 355 366	869 531
Samferdsel	303 314	8 755 681	14 363 906	2 431 563	518 281	2 166 006	359 832	8 154	2 431 745	25 729 020	642	2 506 142	967 710	548 618	21 714 062
Kultur	647 126	480 451	21 154	40 829	2 630 744	21 861	22 217	15 438	40 829	3 763 681	4 488	58 974	322 033	1 713 903	1 679 721
I alt	31 567 483	16 910 748	20 365 773	3 557 362	6 659 952	4 061 266	978 733	1 028 345	3 557 492	77 558 014	787 404	4 483 882	5 804 507	4 034 298	63 476 268
Administrasjon og fellesutgifter	7,9 %	7,2 %	0,4 %	5,3 %	5,2 %	4,1 %	11,9 %	4,9 %	5,3 %	5,3 %	1,0 %	4,0 %	5,7 %	3,5 %	5,5 %
Undervisningsformål	80,8 %	32,0 %	27,7 %	21,5 %	8,8 %	39,5 %	43,3 %	79,9 %	21,5 %	48,4 %	27,1 %	27,8 %	58,3 %	6,6 %	52,4 %
Tannhelse	6,7 %	3,9 %	1,1 %	2,5 %	3,7 %	2,2 %	2,1 %	11,7 %	4,1 %	4,1 %	71,2 %	0,9 %	4,0 %	0,2 %	3,9 %
Regional utvikling m.m.	1,6 %	2,3 %	0,2 %	1,2 %	35,0 %	0,3 %	3,7 %	1,3 %	1,2 %	4,2 %	0,0 %	10,1 %	9,7 %	33,6 %	1,4 %
Samferdsel	1,0 %	51,8 %	70,5 %	68,4 %	7,8 %	53,3 %	36,8 %	0,8 %	68,4 %	33,2 %	0,1 %	55,9 %	16,7 %	13,6 %	34,2 %
Kultur	2,0 %	2,8 %	0,1 %	1,1 %	39,5 %	0,5 %	2,3 %	1,5 %	1,1 %	4,9 %	0,6 %	1,3 %	5,5 %	42,5 %	2,6 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 7 Kostnadsdeflator for kommunene

Tabell 1 Beregning av samlet kommunal deflator. Prosentvis endring fra året før.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹
Deflator	2,5	3,6	4,4	6,4	3,9	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,4	2,6	2,4	3,0	2,8
Sysselsetting, lønnsvekst og pensjonskostnader	3,0	3,5	5,2	7,2	5,0	3,5	4,7	4,7	4,6	3,5	2,5	2,4	2,4		
Årslønnsvekst	3,4	3,9	4,8	6,7	4,6	3,7	4,3	4,1	3,7	3,2	3,3	2,5	2,5	2,8	3 ¼
Bidrag fra pensjonskostnader	-0,4	-0,4	0,4	0,5	0,4	-0,2	0,4	0,6	0,9	0,3	-0,8	-0,1	-0,1		
Kjøp av varer og tjenester, prisvekst	1,7	3,6	3,0	5,1	2,1	3,1	2,5	1,3	2,6	2,5	2,2	2,9	2,5		
Lønnsandel i prosent	63,8	64,7	63,7	62,6	62,8	62,4	61,7	63,3	62,9	62,7	61,9	61,8	61,6		

¹ Anslag i Nasjonalbudsjett 2019

Kilde: Finansdepartementet.

Vedlegg 8 Lønn og lønnsutvikling

Lønnskostnadene er den klart største utgiftsposten i kommunesektoren. I dette avsnittet ses det nærmere på gjennomsnittlig årslønn og årslønnsvekst i kommunesektoren, men også årslønnsvekst for noen av de andre forhandlingsområdene.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var veksten i gjennomsnittlig årslønn fra 2016 til 2017 for lønnstakere under ett 2,3 prosent.

Dette er noe lavere enn lønnsveksten innenfor hvert av forhandlingsområdene i tabell 1 som er anslått til 2,5 pst. Dette skyldes blant annet at sysselsettingen har falt markert i noen næringer med lønnsnivå over gjennomsnittet, og økt mest i næringer med lønnsnivå under gjennomsnittet.

Tabell 1 Årslønnsvekst i pst. og lønn per årsverk 2017 for noen store forhandlingsområder.

Forhandlingsområde	Gjennomsnittlig årslønnsvekst pr år			Lønn per årsverk 2017	Lønn heltidsansatte 2017
	2007-2012	2012-2017	2017		
Nasjonalregnskapet - alle lønnstagere	4.5	2.8	2,3	541 000	
Alle områdene nedenfor			2,5		
Industri i alt (NHO)	4,6	2,8	2,4	589 000	
Industriarbeidere (NHO)	4,3	2,7	2,6	464 100	
Industrifunksjonærer (NHO)	4,8	3,0	2,7	740 300	
Varehandel (Virke)	3,3	3,3	3,1		510 000
Finanstjenester	4,4	4,0	3,8		654 800
Statsansatte	4,8	2,9	2,3	574 500	
Kommunesektoren (KS inkl. bedr.medl) ¹	4,7	3,0	2,5	501 800	
Undervisningspersonell i komm.sekt ¹	4,4	2,8	2,3	552 600	
Øvrige ansatte i kommunesektoren	4,8	3,2	2,6	486 400	
Helseforetak (Spekter)	4,6	3,1	3,6	575 000	
Øvrige bedrifter (Spekter)	4,4	2,9	2,4	534 100	

¹ Omfatter ansatte i kommunene, fylkeskommunene og andre virksomheter som er medlemmer i KS, herunder bedriftsmedlemmer. Tallene omfatter også stillinger med hovedsakelig lokal lønnsdannelse og undervisningsstillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse. Fra og med 2006 omfatter tallene for kommuneansatte også ansatte i Oslo kommune inkludert undervisningspersonell.

Kilde: Etter inntektsoppgjørene 2018, Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, juni 2018.

Tabell 1 viser at gjennomsnittlig årslønnsvekst for de største forhandlingsområdene i 2017 var på 2,5 pst. Av forhandlingsområdene var det ansatte i finanstjenester og ansatte i helseforetak (Spekter), som hadde høyest årslønnsvekst med 3,8 pst og 3,6 pst. Statsansatte og undervisningspersonell i kommune sektoren hadde lavest årslønnsvekst med 2,3 pst, mens industriarbeidere (NHO) hadde en årslønnsvekst på 2,6 pst. Samlet hadde kommunesektoren en årslønnsvekst på 2,5 pst.

I perioden 2012 til 2017 hadde ansatte innen finanstjenester med 4,0 pst. en høyere årslønnsvekst enn de øvrige gruppene, mens industriarbeidere hadde en noe lavere årslønnsvekst enn de andre områdene med 2,7 pst. Kommuneansatte hadde i denne perioden en årslønnsvekst på 3,0 pst. Den gjennomsnittlige årslønnsvekst for alle lønnstagere fra nasjonalregnskapet var på 2,8 pst.

I perioden 2007 til 2012 hadde industrifunksjonærer, statsansatte og øvrige ansatte i kommunesektoren en høyere årslønnsvekst enn de øvrige gruppene med 4,8 pst., mens ansatte innen varehandel hadde den laveste årslønnsveksten med 3,3 pst.

Tabell 2 viser gjennomsnittlig årslønn (gjennomsnittlig månedsfortjeneste for hele året *12) ned på enkeltsektorer.

I kommuneforvaltningen var gjennomsnittlig årslønn i 2017 høyest innenfor videregående skole med 561 000 og sentraladministrasjonen med 552 400, og lavest i barnehager med 437 600.

Tabell 2 Kommunal forvaltning. Antall avtalte årsverk og gjennomsnittlig månedslønn x 12. Gjennomsnittlig lønnsvekst 1.12.2016 til 1.12.2017. Fordelt på kommunale sektorer.

	Årsverk per 1.12.17	Månedsfortj. x 12 året 2017	Prosent 2016-2017
I alt	377 200	507 300	3,1
Av dette:			
Sentraladministrasjon	24 900	552 400	3,7
Grunnskole	79 700	515 800	2,5
Videregående	30 100	561 000	3,0
Barnehager	37 200	437 600	2,8
Pleie/omsorg	146 200	500 300	3,3
Kultur	7 300	491 300	3,1
Teknisk	27 700	518 200	3,2

Kilde: Lønns- og personalstatistikk. PAI/KS

Den største lønnsøkningen fra 2016 til 2017 var innen sentraladministrasjonen med 3,7 pst., mens den laveste årslønnsveksten hadde grunnskole med 2,5 pst.

Vedlegg 9 Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner

Tabell 1 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra personlige skattytere. ¹

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²⁾	2003	2004	2005
Kommuner	13,50	13,50	13,00	12,25	11,75	11,50	10,75	11,50	11,20	12,20	12,40	13,00	13,20	13,20
Fylkeskommuner	7,50	7,50	7,25	7,00	7,00	6,75	6,25	6,60	6,45	6,90	1,90	3,24	2,60	3,00
Kommuneforvaltningen	21,00	21,00	20,25	19,25	18,75	18,25	17,00	18,10	17,65	19,10	14,30	16,24	15,80	16,20
Fellesskatt	7,00	7,00	7,75	8,75	9,25	9,75	11,00	9,90	10,35	8,90	13,70	11,76	12,20	11,80
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019³
Kommuner	13,30	12,25	12,05	12,80	12,80	11,30	11,60	11,60	11,40	11,35	11,80	11,80	11,80	11,55
Fylkeskommuner	2,90	2,70	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,60	2,65	2,65	2,65	2,60
Kommuneforvaltningen	16,20	14,95	14,70	15,45	15,45	13,95	14,25	14,25	14,05	13,95	14,45	14,45	14,45	14,15
Fellesskatt	11,80	13,05	13,30	12,55	12,55	14,05	13,75	13,75	12,95	13,05	10,55	9,55	8,55	7,85
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	27,00	27,00	25,00	24,00	23,00	22,00

¹⁾ Fra 1979 har maksimalsatsene vært brukt i samtlige kommuner og fylkeskommuner

²⁾ Den betydelige reduksjonen i den fylkeskommunale skattøren i 2002 er knyttet til sykehusreformen

³⁾ Forslag i Nasjonalbudsjetten 2019 og Prop. 1 LS (2018-2019) Skatter, avgifter og toll

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 2 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra etterskuddspliktige skattytere. ¹

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 ²⁾
Kommuner	7,00	7,00	5,50	5,50	4,75	4,25	0,00
Fylkeskommuner	4,00	4,00	4,00	2,75	2,50	2,50	0,00
Kommuneforvaltning	11,00	11,00	9,50	8,25	7,25	6,75	0,00
Fellesskatt	17,00	17,00	18,50	19,75	20,75	21,25	28,00
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

¹⁾ Tidsangivelsen for etterskuddsskatter gjelder inntektsår. Innbetalingen av etterskuddsskatt foretas året etter inntektsåret

²⁾ Kommunal/fylkeskommunal etterskuddsskatt ble omgjort til statlig skatt fra inntektsåret 1998 med budsjetvirkning i 1999.

Kilde: Finansdepartementet

Vedlegg 10 Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen 1995-2017

Tabell 1 Utgifter, bruttoprodukt og konsum i kommuneforvaltningen i pst. av bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge. 1995-2017.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017
Utgifter i alt	21,7	21,7	21,5	21,4	21,8	21,5	22,7	17,8	18,4	17,4	16,6	16,4	16,7	17,3	18,6	18,7	19,0	18,9	19,1	19,2	19,1	19,4	19,7
Bruttoprodukt	13,2	13,4	13,1	13,3	13,5	13,5	14,0	11,0	11,1	10,6	10,3	9,9	9,8	10,1	10,8	11,0	11,3	11,3	11,4	11,4	11,5	11,6	11,8
Konsum	15,0	15,1	14,9	15,2	15,4	15,5	16,4	12,7	13,0	12,5	12,1	11,8	11,5	12,1	13,0	13,2	13,5	13,4	13,5	13,6	13,8	13,8	14,2

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Sysselsetting i kommuneforvaltningen. 1995-2017.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	2017
Utførte timeverk	590,5	604,2	611,0	625,8	638,0	637,0	637,9	512,2	502,1	506,6	510,9	518,5	537,3	555,9	570,0	582,2	598,0	604,0	609,2	612,2	618,3	633,5	645,4
I pst. av utførte timeverk i alt	18,7	18,8	18,6	18,6	18,8	18,9	19,1	15,5	15,5	15,3	15,2	14,9	14,8	14,8	15,4	15,8	15,9	15,8	15,8	15,7	15,8	16,1	16,3
Sysseisatte personer (1000)	485,0	496,4	505,3	519,3	531,4	536,1	549,4	450,9	450,3	446,0	445,1	453,3	461,9	471,8	480,7	487,3	497,6	505,8	512,9	515,7	518,3	524,0	532,8
Årsverk, heltidsekivalenter, for lønnstakere og selvstendige (1000 årsverk)	373,6	382,0	388,2	397,7	405,8	409,2	415,0	335,0	336,4	335,0	340,8	351,7	366,5	381,1	391,9	397,4	406,1	410,7	417,0	419,6	422,1	430,3	439,9

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 11 Korrigert netto driftsresultat 2013-2017

Tabell 1 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommune- og fylkeskommunekonsern 2013-2017¹. Mill. kr.

	2013	2014	2015	2016	2017
Netto driftsresultat*	6 384	6 971	15 206	21 028	20 386
+ Netto avdrag	13 552	14 265	15 429	17 954	19 487
= Netto driftsresultat eks. avdrag	19 936	21 236	30 635	38 982	39 874
- Kapitalslit	37 468	40 293	43 183	45 006	47 507
+ Inflasjonsgevinst	5 860	5 205	4 568	5 114	5 008
+ Bompenger	2 007	3 316	3 648	2 672	2 777
+ Mva.-kompensasjon investeringer	9 953	8 466	9 160	9 817	10 130
= Korrigert netto driftsresultat	-1 712	-2 070	4 828	11 579	10 282
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	8 096	9 041	10 379	9 449	10 104

¹ Fratrukket merverdiavgiftskompensasjon for investeringer i 2013

² Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 2 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommune- og fylkeskommunekonsern 2013-2017¹. Prosent av driftsinntektene²

	2013	2014	2015	2016	2017	Gj.snitt
Netto driftsresultat¹	1,5	1,5	3,2	4,2	3,9	2,9
+ Netto avdrag	3,1	3,2	3,3	3,6	3,7	3,4
= Netto driftsresultat eks. avdrag	4,6	4,7	6,5	7,8	7,6	6,2
- Kapitalslit	8,7	9,0	9,2	9,0	9,0	9,0
+ Inflasjonsgevinst	1,4	1,2	1,0	1,0	0,9	1,1
+ Bompenger	0,5	0,7	0,8	0,5	0,5	0,6
+ Mva.-kompensasjon investeringer	1,8	1,9	1,9	2,0	1,9	1,9
= Korrigert netto driftsresultat	-0,4	-0,5	1,0	2,3	2,0	0,9
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	1,9	2,0	2,2	1,9	1,9	2,0

¹ Fratrukket merverdiavgiftskompensasjon for investeringer i 2013.

² Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 3 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommunene inkl. Oslo 2013-2017¹. Prosent av driftsinntektene.²

	2013	2014	2015	2016	2017	Gj.snitt
Netto driftsresultat¹	1,2	1,3	3,0	4,0	3,8	2,7
+ Netto avdrag	3,2	3,2	3,3	3,6	3,7	3,4
= Netto driftsresultat eks. avdrag	4,4	4,5	6,3	7,7	7,5	6,1
- Kapitalslit	7,8	8,0	8,3	8,1	8,1	8,0
+ Inflasjonsgevinst	1,4	1,2	1,0	1,0	1,0	1,1
+ Mva.-komp investeringer	1,6	1,7	1,8	1,8	1,8	1,7
= Korrigert netto driftsresultat	-0,3	-0,7	0,8	2,4	2,1	0,9
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	1,6	1,9	2,2	1,6	1,7	1,8

¹ Fratrukket merverdiavgiftskompensasjon for investeringer i 2013.

² Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 4 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Fylkeskommunene 2013-2017¹. Prosent av driftsinntektene.²

	2013	2014	2015	2016	2017	Gj.snitt
Netto driftsresultat¹	2,8	3,1	4,6	5,0	4,3	3,8
+ Netto avdrag	2,9	3,0	3,1	3,3	3,4	3,1
= Netto driftsresultat eks. avdrag	5,6	6,1	7,7	8,4	7,8	6,8
- Kapitalslit	13,8	14,2	14,1	14,1	14,0	14,1
+ Inflasjonsgevinst	1,0	0,9	0,8	0,9	0,8	0,9
+ Bompenger	3,0	4,8	5,0	3,5	3,5	3,9
+ Mva.-komp investeringer	3,4	3,1	2,9	3,0	2,9	2,9
= Korrigert netto driftsresultat	-0,8	0,6	2,3	1,7	1,0	0,3
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	3,6	2,5	2,3	3,4	3,4	3,4

¹ Fratrasket merverdiavgiftskompensasjon for investeringer i 2013.

² Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 12 Primærbalanse og gjeldsstabilisering

Det teoretiske rammeverket

Gjeldsdynamikken kan framstilles ved å ta utgangspunkt i følgende definisjonssammenheng:²²

$$B_t = (1+r)B_{t-1} + (G_t - Y_t) \quad (1)$$

der B_t er nettogjeld ved utgangen av periode t, Y er inntektene, G er summen av konsum og investeringer og r er renten.

Ved å dele på Y_t og utnytte at $Y_t = (1+g)Y_{t-1}$, dvs. at inntektene i år t er inntektene i år t-1 multiplisert med en vekstrate g, kan (1) omskrives til:

$$\frac{B_t}{Y_t} = \frac{(1+r)B_{t-1}}{(1+g)Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \approx (1+r-g) \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \quad (2)$$

Høyre ledd i (2) er en forenklet tilnærming, der $(1+r)/(1+g)$ for enkelhets skyld har blitt avrundet til $(1+r-g)$.²³

Gjeldsdynamikken er da gitt ved:

$$\frac{B_t}{Y_t} - \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} = \left(\frac{1+r}{1+g} - 1 \right) * \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \approx (r-g) \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \quad (3)$$

$$\frac{\text{Nettogjeld}_t}{\text{Inntekt}_t} - \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}} \approx (\text{rente} - \text{vekst}) \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}} + \frac{\text{Utgifter}_t - \text{Inntekter}_t}{\text{Inntekt}_t}$$

Y-G angir den såkalte primærbalansen, dvs. konsum og investeringer fratrukket inntekter. For å knytte det opp til mer kjente begreper som går igjen i rapportene fra utvalget, er dette det samme som nettofinansinvesteringer fratrukket netto renteutgifter. Likning (3) sier at økningen i gjeldsgrad er lik opprinnelig gjeldsgrad multiplisert med differansen mellom rente og vekst pluss årets primærunderskudd som andel av inntekten.

Stabilisering av gjeldsgraden krever følgende primærbalanse:

$$\frac{Y_t - G_t}{Y_t} = \left(\frac{1+r}{1+g} - 1 \right) * \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} \approx (r-g) \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} \quad (4)$$

$$\frac{\text{Primærbalanse}_t}{\text{Inntekt}_t} \approx (\text{rente} - \text{vekst}) \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}}$$

Om inntektsveksten er høyere en renten, kan en ha varig høyere utgifter (eks. renter) enn inntekter, dvs. et underskudd på primærbalansen, uten at gjeldsgraden øker. For å holde gjelden som andel av inntekt konstant, er det tilstrekkelig med et underskudd som tilsvarer differansen mellom rente og vekst multiplisert med gjeldsgraden, jf. likning (4). Jo høyere

²² Gitt at det ikke er omvurderinger av nettogjelden, eventuelt at omvurderinger er regnet inn i inntektene eller utgiftene.

²³ Så lenge r og g er små, vil avrundingen kun gi små utslag. Ved en høyere r og g vil avrundingen være mindre nøyaktig.

langsiktig gjeldsnivå en legger seg på, desto større kan også underskuddet på primærbalansen være, uten at gjeldsgraden øker.

Hvis utviklingen derimot snur og renten blir høyere enn inntektsveksten, må en gå fra å ha høyere utgifter enn inntekter til å ha lavere utgifter enn inntekter, noe som kan innebære en betydelig innstramming.

Leddet på høyre side av likhetstegnet i likning (4) sier altså noe belastningen som gjelden har på økonomien og hvor sårbar sektoren er for endringer i veksttakt og rentenivå. Jo høyere denne byrden er, desto mer sannsynlig er det at gjeldsgraden ikke er bærekraftig over tid.

Den nødvendige primærbalansen for å stabilisere gjelden ved ulike kombinasjoner av gjeldsnivå og avvik mellom rente og inntektsvekst er vist i tabell 1, og ulike indikatorer for kommunesektoren i perioden 2007-2017 er vist i tabell 2.

Tabell 1 Stabiliseringskriterier for primærbalanse (pst. av inntekt) under ulike kombinasjoner av gjeldsnivå (nettogjeld i pst. av inntekt) og differanse mellom rentenivå og inntektsvekst. ¹

Nettogjeld (pst. av inntekt)	Differanse rente – inntektsvekst (prosentpoeng)										
	-6	-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4
-20	1,2	1,0	0,8	0,6	0,4	0,2	0,0	-0,2	-0,4	-0,6	-0,8
-10	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,4
0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10	-0,6	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	0,4
20	-1,2	-1,0	-0,8	-0,6	-0,4	-0,2	0,0	0,2	0,4	0,6	0,8
30	-1,8	-1,5	-1,2	-0,9	-0,6	-0,3	0,0	0,3	0,6	0,9	1,2
40	-2,4	-2,0	-1,6	-1,2	-0,8	-0,4	0,0	0,4	0,8	1,2	1,6
50	-3,0	-2,5	-2,0	-1,5	-1,0	-0,5	0,0	0,5	1,0	1,5	2,0
60	-3,6	-3,0	-2,4	-1,8	-1,2	-0,6	0,0	0,6	1,2	1,8	2,4
70	-4,2	-3,5	-2,8	-2,1	-1,4	-0,7	0,0	0,7	1,4	2,1	2,8
80	-4,8	-4,0	-3,2	-2,4	-1,6	-0,8	0,0	0,8	1,6	2,4	3,2
90	-5,4	-4,5	-3,6	-2,7	-1,8	-0,9	0,0	0,9	1,8	2,7	3,6
100	-6,0	-5,0	-4,0	-3,0	-2,0	-1,0	0,0	1,0	2,0	3,0	4,0
110	-6,6	-5,5	-4,4	-3,3	-2,2	-1,1	0,0	1,1	2,2	3,3	4,4
120	-7,2	-6,0	-4,8	-3,6	-2,4	-1,2	0,0	1,2	2,4	3,6	4,8

¹ Her er det som en forenklet tilnærming tatt utgangspunkt i at $(1+r)/(1+g)$ er tilnærmet lik $(r-g)$, jf. høyre ledd i (2). Ved høyere rente eller høyere inntektsvekst vil kravet til primærbalanse avvike noe fradet som er oppgitt i tabellen.

Tabell 2 Indikatorer for inntektsvekst, rente, primærbalanse og nettogjeld i kommunesektoren. 2007-2017.¹

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Snitt
Nominell inntektsvekst (pst.)	5,9	8,0	8,3	6,2	5,9	5,8	5,3	4,5	6,3	5,5	4,3	6,0
Nominell rente (pst.) ²	4,5	5,7	3,2	3,1	3,3	2,9	2,7	2,6	2,2	2,0	1,8	3,1
Nettofinansinvesteringer (pst. av inntekter)	-4,0	-7,3	-6,4	-5,8	-4,4	-3,9	-5,1	-5,6	-3,2	-2,7	-2,6	-4,6
Netto renteutgifter (pst. av inntekter)	1,5	1,4	1,5	1,6	1,7	1,7	1,6	1,5	1,4	1,4	1,3	1,5
Primærbalanse (pst. av inntekter)	-2,5	-5,9	-4,9	-4,2	-2,7	-2,2	-3,5	-4,1	-1,8	-1,3	-1,3	-3,1
Nettogjeld uten pensjonsreserver (pst. av inntekter)	19,9	31,2	33,7	37,3	41,7	41,3	43,3	47,8	47,8	47,6	48,2	
Krav til primærbalanse for at gjelden ikke skulle ha økt fra foregående år (pst. av inntekt)	-0,3	-0,4	-1,5	-1,0	-0,9	-1,1	-1,0	-0,8	-1,8	-1,6	-1,2	-1,0
Differanse krav til primærbalanse – primærbalanse (prosentpoeng) ³	2,2	5,5	3,4	3,2	1,8	1,1	2,5	3,3	0,0	-0,3	0,1	2,1
Økning nettogjeld (prosentpoeng) ³		11,3	2,5	3,6	4,4	-0,4	2,0	4,5	0,0	-0,2	0,6	2,8

¹ Kilde for nettofinansinvesteringer og nettorenteutgifter er nasjonalregnskapet, for nominell inntektsvekst er avledet fra tallene i tabell 2.1 for hhv. realvekst i samlede inntekter og deflator.

² Her er det oppgitt rente for kommunelån. Her er det lagt til grunn nivået på lånerenten, dvs. renten på bruttogjelden, mens renten på innskudd på sin side vil være noe lavere. Renten på kommunens nettogjeld vil derfor i realiteten være litt høyere enn det som er oppgitt i tabellen.

³ Det at det ikke er fullt samsvar mellom differansen mellom primærbalanse og krav til primærbalanse på den ene siden og økningen i nettogjeld på den andre, kan skyldes som blant annet omvurderinger, at innskuddsrenten ikke er trukket inn i illustrasjonene (jf. fotnote 2) og at inntektsveksten er korrigert for oppgaveendringer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Beregninger for kommuner og fylkeskommuner

For enkeltkommuner har en ikke helt samme de samme økonomiske størrelsene for nettofinansinvesteringer, nettogjeld osv. som i nasjonalregnskapet, som er benyttet i kapittel 7.

Analogien i kommuneregnskapet til nasjonalregnskapets nettofinansinvesteringer er overskudd før lån, jf. vedlegg 2, som er over- eller underskuddet i det samlede drifts- og investeringsregnskapet når låneopptak og avdrag holdes utenom. Disse størrelsene samsvarer også godt når de aggregeres opp til nasjonalt nivå, selv om det vil være noen mindre avvik som følge av at populasjonen er annerledes samt at gevinst/tap på aksjer behandles forskjellig. Ved å holde netto renteutgifter utenfor, kan en avlede en primærbalansen for kommunene og fylkeskommunene. Indikatoren for overskudd før lån publiseres i KOSTRA som andel av brutto driftsinntekter. For den enkelte kommune og fylkeskommune vil den typisk svinge mer fra år til år enn de nasjonale tallene som følge av at investeringsnivået varierer mer.

For inntektsvekst er det som en illustrasjon lagt til grunn gjennomsnittlig årlig vekst i brutto driftsinntekter i perioden 2007-2017. De kommende årene vil den mest sannsynlig være lavere enn hva den var de siste ti årene.

Når det gjelder rentenivå, er det lagt til grunn samme rente for alle kommuner. Selv om det vil kunne være noen forskjeller i hvilke renter kommunene får i sertifikat- og obligasjonsmarkedet (f.eks. hvis er i ROBEK, om de ratet osv.), og forskjeller mellom dette markedet og Kommunalbanken, vil lånerentene variere relativt lite mellom kommunene. De største kommunene, som i mindre grad har lån i Kommunalbanken, vil kunne avvike noe fra illustrasjonsberegningene her, men utslagene av dette vil være relativt små. Rentene på plasseringer og innskudd antas også å være relativt like, men lavere enn lånerenten. Renten som kommunene står overfor på nettogjelden vil derfor variere ut fra størrelsen på fordringene. Det er ikke tatt hensyn til det i disse beregningene for enkeltkommuner og – fylkeskommuner, og i illustrasjonsberegningene er det her for enkelthets skyld lagt inn en rente fra 2017 på 1,8 pst. for alle kommuner, jf. tabell 2 i dette vedlegget.

Nettogjeld i nasjonalregnskapet har ikke en helt klar analog i KOSTRA. Netto renteeksponering, jf. kapittel 7, er benyttet i disse illustrasjonsberegningene. Da er også gjeld der kommunene kan legge rentekostnadene over på andre (selvkosttjenester og rentekompensasjon) tatt med.

Både rentekompensasjonen og selvkosttjenestene påvirker netto renteeksponert gjeld, som er benyttet på de kommunevise beregningene, men vil over tid ikke ha betydning for nettogjeld, som er benyttet når en ser på sektoren samlet i kapittel 8. Fordringene som knytter seg til investeringene der kommunene kan kreve rentekompensasjon, blir ikke balanseført (gir i utgangspunktet høyere nettogjeld), men rentekompensasjonen føres som en årlig inntekt i de etterfølgende regnskapene (bedrer primærbalansen og lavere nettogjeld). Tilsvarende vil investeringene på selvkosttjenester (svækker primærbalansen og gir høyere nettogjeld, selv om investeringen i realiteten blir dekket av innbyggerne) over tid motsvares av økte gebyrinntekter i de påfølgende årene (bedrer primærbalansen og reduserer nettogjelden). På sikt er altså sektorens nettogjeld upåvirket av disse faktorene.

Kortsiktige fordringer og gjeld, aksjer og andeler inngår ikke i dette gjeldsbegrepet, så det vil ikke være fullt samsvar mellom størrelsen på primæroverskuddet/-underskuddet og utviklingen i denne gjeldsindikatoren. Men det vil likevel være en betydelig sammenheng, og det er egnet til å belyse forskjellene mellom kommunene.

Utvalget har gjort noen enkle beregninger for alle kommuner og fylkeskommuner for å illustrere forskjellene mellom dem i gjeldsnivå og veksttakt, og skissere hvilken primærbalanse som er nødvendig for å stabilisere gjelden basert på forutsetningene. Disse er vist i tabell 4 og 5, og i tabell 3 er de samme indikatorene vist når kommunene er gruppert etter innbyggertall.

Tabell 3 Primærbalanse 2015-2017, samt krav til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst. Kommuner gruppert etter innbyggertall. Prosent av brutto driftsinntekter.

Innbyggertall	Primærbalanse 2015	Primærbalanse 2016	Primærbalanse 2017	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2007-2017 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)	Gjennomsnittlig primærbalanse 2015-17	Avvik fra krav primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2007-2017 og rente på 2 pst.)
Under 3 000	-1,5	-1,5	-1,2	-0,8	-0,2	0,6	-1,4	-0,6
3 000-5 000	-0,8	0,7	-0,1	-1,2	-0,6	0,4	-0,1	1,1
5 000-10 000	-3,4	-1,9	-1,7	-1,8	-1,0	0,3	-2,3	-0,5
10 000 - 20 000	-2,1	-3,9	-3,4	-2,0	-1,2	0,2	-3,1	-1,1
20 000-50 000	-2,7	-1,8	-1,9	-1,9	-1,1	0,1	-2,1	-0,3
Over 50 000	-0,7	0,0	1,1	-1,1	-0,6	0,2	0,1	1,3

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 4 Primærbalanse 2015-2017, samt krav til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst. Kommunene. Prosent av brutto driftsinntekter.

Kommune	Primærbalanse 2015	Primærbalanse 2016	Primærbalanse 2017	Netto rente-eksponert gjeld 2017	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2007-2017 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
0101 Halden	2,0	-2,7	-2,6	43,6	-1,9	-1,1	0,1
0104 Moss	4,7	1,6	0,2	44,1	-1,2	-0,4	0,9
0105 Sarpsborg	-4,1	4,8	3,0	48,7	-1,9	-1,0	0,4
0106 Fredrikstad	-3,6	1,3	2,1	40,4	-1,4	-0,6	0,5
0111 Hvaler	-4,1	-9,4	-6,9	23,3	-1,4	-1,0	-0,3
0118 Aremark	-13,4	-38,5	-16,3	30,2	-0,9	-0,3	0,6
0119 Marker	7,1	6,1	4,0	22,4	-0,8	-0,4	0,3
0121 Rømskog	-2,6	4,0	-6,9	-0,6	0,0	0,0	-0,0
0122 Trøgstad	-2,6	-15,8	-39,1	20,5	-0,8	-0,4	0,1
0123 Spydeberg	-3,5	-4,2	-1,4	39,9	-1,7	-1,0	0,2
0124 Askim	3,4	0,5	-2,1	39,2	-1,6	-0,8	0,3
0125 Eidsberg	0,2	-1,1	5,2	15,9	-0,7	-0,4	0,0
0127 Skiptvet	0,5	2,9	-0,8	-8,4	0,3	0,2	-0,1
0128 Rakkestad	-3,3	3,1	3,4	53,4	-2,1	-1,1	0,4
0135 Råde	2,8	-2,7	-25,7	53,7	-2,6	-1,6	-0,1
0136 Rygge	-9,4	-12,9	3,6	51,8	-1,9	-0,9	0,6
0137 Våler	-3,0	2,9	2,1	7,8	-0,4	-0,3	-0,1
0138 Hobøl	-5,7	4,6	16,1	1,3	-0,1	-0,1	-0,0
Østfold	-1,6	-0,1	0,0	39,7	-1,5	-0,8	0,3
0211 Vestby	-3,7	-1,5	-2,4	44,6	-2,2	-1,4	-0,1
0213 Ski	-9,8	-8,1	-4,1	55,7	-2,4	-1,4	0,2
0214 Ås	1,5	-4,3	-10,4	32,7	-1,6	-1,0	-0,0
0215 Frogn	-11,8	-19,7	-22,5	106,7	-4,7	-2,7	0,4
0216 Nesodden	-0,3	5,0	0,3	32,6	-1,5	-0,9	0,1
0217 Oppegård	7,4	6,2	6,2	23,2	-0,9	-0,5	0,2
0219 Bærum	11,9	4,3	4,3	5,5	-0,2	-0,1	0,0
0220 Asker	-0,6	-2,9	1,2	57,6	-2,7	-1,6	-0,0
0221 Aurskog-Høland	2,4	-6,1	-19,2	24,4	-1,2	-0,7	-0,1
0226 Sørumsund	-29,8	-37,7	-14,4	126,5	-5,5	-3,2	0,4
0227 Fet	-14,2	-5,8	-13,4	82,9	-4,6	-3,0	-0,7
0228 Rælingen	-4,7	-6,7	-4,1	70,0	-3,7	-2,4	-0,4
0229 Enebakk	-12,3	-6,5	-19,6	74,8	-3,4	-2,0	0,1
0230 Lørenskog	-1,3	-6,5	3,3	86,2	-3,9	-2,3	0,1
0231 Skedsmo	0,7	0,3	4,2	15,2	-0,7	-0,5	-0,0
0233 Nittedal	-8,4	-7,6	-2,5	15,6	-0,8	-0,5	-0,0
0234 Gjerdrum	-16,9	-1,1	10,8	39,3	-2,0	-1,3	-0,2
0235 Ullensaker	0,9	-7,2	-7,4	81,9	-4,5	-3,0	-0,7
0236 Nes (Ak.)	2,4	-7,7	-10,7	23,3	-1,0	-0,6	0,1
0237 Eidsvoll	-4,5	0,9	-0,6	22,2	-1,1	-0,7	-0,1
0238 Nannestad	0,2	4,7	1,6	36,0	-1,7	-1,0	0,0
0239 Hurdal	-0,6	1,8	7,5	46,7	-1,8	-0,9	0,4
Akershus	0,2	-2,8	-1,5	40,6	-1,9	-1,1	0,1
0301 Oslo	-1,3	-1,6	0,2	12,4	-0,5	-0,3	0,1
0402 Kongsvinger	4,7	1,3	-6,4	44,4	-2,1	-1,2	0,0
0403 Hamar	-6,4	-1,7	4,9	34,7	-1,7	-1,1	-0,1
0412 Ringsaker	-9,9	-9,8	-11,6	2,3	-0,1	-0,1	0,0
0415 Løten	-0,8	0,2	1,1	9,9	-0,4	-0,2	0,1
0417 Stange	-2,6	3,5	-1,5	26,1	-1,2	-0,7	-0,0
0418 Nord-Odal	6,0	-5,9	-11,6	65,8	-2,1	-0,9	1,0
0419 Sør-Odal	8,6	4,9	3,2	33,0	-1,1	-0,5	0,5
0420 Eidskog	-4,1	8,5	2,5	59,6	-2,2	-1,1	0,6
0423 Grue	3,9	-0,9	7,3	54,3	-1,4	-0,3	1,2
0425 Åsnes	1,5	6,6	4,5	43,2	-1,5	-0,7	0,6
0426 Våler	3,0	7,6	0,1	27,6	-0,9	-0,4	0,4
0427 Elverum	-0,8	-1,5	-16,6	66,3	-2,8	-1,6	0,3
0428 Trysil	1,0	-0,2	-2,6	8,3	-0,3	-0,1	0,1
0429 Åmot	2,0	-11,8	0,7	65,8	-1,6	-0,3	1,6
0430 Stor-Elvdal	8,0	3,1	0,9	19,2	-0,4	-0,0	0,6
0432 Rendalen	7,1	4,8	3,8	2,8	-0,1	-0,0	0,1
0434 Engerdal	-1,5	3,6	-6,3	-41,1	1,4	0,6	-0,6

Kommune	Primær- balanse 2015	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Netto rente- eksponert gjeld 2017	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2007-2017 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
0436 Tolga	5,8	2,2	7,5	17,7	-0,5	-0,2	0,3
0437 Tynset	2,7	-0,6	0,5	30,7	-1,3	-0,7	0,1
0438 Alvdal	5,4	5,4	-24,7	31,7	-1,3	-0,7	0,2
0439 Folldal	2,1	-2,0	-0,3	47,6	-1,3	-0,4	1,0
0441 Os	1,9	0,0	1,6	46,7	-1,6	-0,7	0,6
Hedmark	-1,4	-0,8	-3,4	32,2	-1,3	-0,7	0,2
0501 Lillehammer	-3,9	-4,4	-8,6	51,5	-2,3	-1,4	0,1
0502 Gjøvik	0,8	0,7	2,7	10,4	-0,5	-0,3	0,0
0511 Dovre	-6,3	-7,6	1,8	30,9	-0,9	-0,3	0,6
0512 Lesja	3,1	6,6	-11,2	17,9	-0,4	-0,1	0,5
0513 Skjåk	-11,8	-9,1	-23,3	-15,9	0,6	0,3	-0,2
0514 Lom	-7,2	-3,0	-7,7	16,4	-0,4	-0,1	0,4
0515 Vågå	7,6	4,5	-2,7	34,9	-0,9	-0,3	0,8
0516 Nord-Fron	-2,8	-13,5	10,1	31,0	-1,1	-0,5	0,4
0517 Sel	3,2	1,3	-4,0	25,3	-1,0	-0,5	0,2
0519 Sør-Fron	-4,7	0,5	2,7	3,3	-0,1	-0,0	0,1
0520 Ringebu	-0,1	-2,0	-14,9	51,8	-1,9	-1,0	0,5
0521 Øyer	-21,4	2,3	9,3	51,7	-2,1	-1,1	0,4
0522 Gausdal	-5,1	-5,8	-14,9	28,9	-1,0	-0,4	0,4
0528 Østre Toten	-0,5	1,5	-5,5	27,5	-1,0	-0,5	0,3
0529 Vestre Toten	-8,7	-3,9	2,7	72,0	-2,7	-1,4	0,7
0532 Jevnaker	3,2	-0,6	-1,7	32,7	-1,3	-0,7	0,3
0533 Lunner	-4,7	-4,4	0,6	37,9	-1,6	-0,9	0,2
0534 Gran	-10,3	-6,2	-2,4	36,8	-1,4	-0,7	0,3
0536 Søndre Land	-2,1	0,8	-3,5	-8,8	0,2	-0,0	-0,3
0538 Nordre Land	-0,1	3,2	2,1	9,5	-0,4	-0,3	0,0
0540 Sør-Aurdal	5,7	2,5	4,4	21,1	-0,6	-0,2	0,4
0541 Etnedal	9,5	-0,2	-17,7	-6,1	0,3	0,1	-0,0
0542 Nord-Aurdal	2,2	2,4	-0,7	16,1	-0,6	-0,3	0,1
0543 Vestre Slidre	-1,1	0,2	7,8	11,3	-0,2	-0,0	0,3
0544 Øystre Slidre	1,8	0,7	-10,0	0,6	-0,0	-0,0	0,0
0545 Vang	-28,8	-31,3	-1,5	-5,8	0,1	-0,0	-0,2
Oppland	-2,9	-2,0	-2,5	28,7	-1,1	-0,5	0,3
0602 Drammen	1,6	4,3	12,6	58,1	-2,9	-1,8	-0,2
0604 Kongsberg	-12,9	-1,7	-0,3	50,2	-1,9	-0,9	0,5
0605 Ringerike	-1,3	-4,7	-10,0	20,2	-0,7	-0,3	0,3
0612 Hole	-0,9	8,9	9,3	37,6	-1,8	-1,1	0,0
0615 Flå	-6,6	4,6	-13,9	12,2	-0,4	-0,1	0,2
0616 Nes	0,5	0,4	-11,5	18,3	-0,5	-0,2	0,4
0617 Gol	-32,8	-18,2	-6,3	43,5	-1,8	-1,0	0,3
0618 Hemsedal	5,9	9,4	6,2	-4,8	0,2	0,1	-0,1
0619 Ål	-9,2	-19,1	12,0	17,6	-0,5	-0,2	0,3
0620 Hol	-2,5	5,3	-0,7	-6,8	0,1	0,0	-0,2
0621 Sigdal	-2,7	4,0	6,7	-8,1	0,3	0,1	-0,1
0622 Krødsherad	2,2	-1,8	4,7	-25,0	1,2	0,8	0,0
0623 Modum	-0,4	-4,4	-9,1	21,1	-0,7	-0,3	0,3
0624 Øvre Eiker	-6,1	2,5	0,5	38,2	-1,6	-0,9	0,2
0625 Nedre Eiker	-6,1	1,2	1,9	34,7	-1,6	-0,9	0,0
0626 Lier	-10,6	7,6	0,8	41,5	-2,2	-1,5	-0,3
0627 Røyken	1,6	1,1	0,3	-12,9	0,8	0,5	0,2
0628 Hurum	-1,7	-6,9	-1,5	22,5	-0,8	-0,4	0,3
0631 Flesberg	1,0	-2,1	-7,9	15,5	-0,7	-0,4	0,1
0632 Rollag	2,1	-9,9	-2,5	8,6	-0,4	-0,2	-0,0
0633 Nore og Uvdal	2,5	0,6	2,8	-6,7	0,2	0,0	-0,2
Buskerud	-3,7	0,4	2,1	32,2	-1,4	-0,8	0,1
0701 Horten	-5,4	-14,3	-5,1	56,0	-2,2	-1,2	0,4
0702 Holmestrand	-1,7	3,8	-8,0	39,3	-1,8	-1,0	0,1
0704 Tønsberg	-2,5	-1,5	-2,7	27,5	-1,2	-0,7	0,1
0709 Larvik	-8,2	-1,4	-3,4	38,6	-1,5	-0,7	0,4
0710 Sandefjord	0,2	-1,4	4,0	-12,8	0,5	0,2	-0,1
0711 Svelvik	5,4	2,4	1,1	33,9	-1,1	-0,4	0,5
0713 Sande	-9,2	-2,6	-3,3	25,9	-1,3	-0,8	-0,1

Kommune	Primær- balanse 2015	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Netto rente- eksponert gjeld 2017	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2007-2017 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
0714 Hof	1,4	0,6	-0,9	5,6	-0,2	-0,1	0,1
0716 Re	-1,7	-3,7	-7,5	65,3	-2,9	-1,7	0,1
0722 Nøtterøy	0,6	-2,0	0,2	39,6	-1,8	-1,1	0,0
0723 Tjøme	-3,4	-0,0	-16,2	36,3	-1,4	-0,7	0,3
0728 Lardal	-4,6	5,5	-7,8	-12,5	0,5	0,3	-0,1
Vestfold	-2,6	-2,7	-1,8	25,2	-0,9	-0,4	0,3
0805 Porsgrunn	-3,7	-1,7	0,3	37,3	-1,4	-0,7	0,4
0806 Skien	2,9	3,2	1,4	36,6	-1,3	-0,6	0,5
0807 Notodden	5,6	-2,2	0,3	42,7	-1,9	-1,1	0,2
0811 Siljan	-7,2	-3,2	-1,3	-6,2	0,2	0,1	-0,1
0814 Bamble	3,2	-0,2	3,5	5,9	-0,2	-0,1	0,0
0815 Kragerø	2,5	-7,6	-2,2	71,4	-3,1	-1,7	0,3
0817 Drangedal	-2,7	7,6	3,5	49,9	-2,1	-1,2	0,3
0819 Nome	-13,8	-3,3	3,8	54,5	-1,7	-0,7	0,9
0821 Bø	0,4	5,6	5,8	47,8	-2,8	-1,9	-0,6
0822 Sauherad	1,9	6,2	2,1	42,5	-1,4	-0,6	0,7
0826 Tinn	-1,2	4,3	2,0	-8,5	0,2	0,0	-0,2
0827 Hjartdal	-2,8	-3,1	-6,9	12,9	-0,4	-0,2	0,2
0828 Seljord	-2,1	-3,7	-3,4	36,5	-1,3	-0,6	0,4
0829 Kviteseid	2,5	3,3	-3,4	3,3	-0,1	-0,0	0,0
0830 Nissedal	-9,3	1,7	-5,3	3,8	-0,1	-0,1	0,0
0831 Fyresdal	-6,0	4,0	-1,1	-10,4	0,3	0,1	-0,2
0833 Tokke	-3,9	5,2	6,2	5,3	-0,1	0,0	0,2
0834 Vinje	3,5	1,2	-3,3	15,1	-0,5	-0,2	0,3
Telemark	0,0	0,6	0,9	33,0	-1,2	-0,6	0,4
0901 Risør	1,1	3,7	-0,9	50,5	-1,8	-0,9	0,6
0904 Grimstad	4,1	-0,8	3,2	21,2	-1,2	-0,8	-0,2
0906 Arendal	1,3	2,7	-0,0	62,6	-3,0	-1,8	-0,0
0911 Gjerstad	-1,2	-1,5	5,7	59,9	-2,6	-1,5	0,2
0912 Vegårshei	-9,6	-1,6	-8,8	36,2	-1,8	-1,2	-0,1
0914 Tvedestrand	-0,4	-4,5	-1,3	21,3	-0,8	-0,4	0,2
0919 Froland	-1,8	-1,5	-4,5	68,6	-3,6	-2,4	-0,4
0926 Lillesand	1,4	1,3	4,9	62,7	-3,6	-2,5	-0,8
0928 Birkenes	-2,6	8,0	6,0	60,6	-3,3	-2,2	-0,5
0929 Åmli	4,3	8,3	1,1	35,1	-0,8	-0,1	0,9
0935 Iveland	-9,5	-16,3	-0,1	-9,5	0,3	0,2	-0,1
0937 Evje og Hornes	-1,2	-4,5	-2,9	26,5	-1,3	-0,8	-0,0
0938 Bygland	-11,1	3,1	4,8	3,0	-0,1	-0,0	0,1
0940 Valle	4,9	-2,4	7,4	3,6	-0,1	0,0	0,1
0941 Bykle	-2,0	6,0	-1,8	-124,4	2,2	-0,2	-3,9
Aust-Agder	0,7	1,1	1,0	41,7	-1,9	-1,1	0,0
1001 Kristiansand	4,2	3,9	3,4	61,3	-2,4	-1,3	0,5
1002 Mandal	2,0	2,6	2,5	33,3	-1,7	-1,1	-0,1
1003 Farsund	-0,4	2,3	-2,0	34,7	-1,7	-1,0	-0,0
1004 Flekkefjord	-8,8	-2,7	2,2	47,2	-1,9	-1,0	0,3
1014 Vennesla	-1,8	2,6	4,4	7,6	-0,4	-0,2	-0,0
1017 Songdalen	-2,2	2,0	5,2	31,5	-1,7	-1,1	-0,2
1018 Søgne	3,5	1,5	4,7	13,4	-0,6	-0,4	0,0
1021 Mamardal	-4,0	3,8	9,0	-24,4	1,1	0,7	-0,0
1026 Åseral	2,8	-0,1	6,2	-77,6	1,9	0,4	-1,9
1027 Audnedal	-2,5	-2,6	11,8	-33,7	1,7	1,1	0,2
1029 Lindesnes	-4,5	-9,8	0,4	15,6	-0,6	-0,3	0,2
1032 Lyngdal	0,7	-0,4	-2,9	33,5	-1,8	-1,2	-0,2
1034 Hægebostad	-0,6	-9,0	-2,1	17,4	-0,5	-0,2	0,3
1037 Kvinesdal	-3,4	-7,4	2,1	28,3	-1,2	-0,6	0,2
1046 Sirdal	-0,3	-2,0	2,5	-29,5	0,5	-0,1	-1,0
Vest-Agder	1,2	1,6	2,9	38,8	-1,6	-0,9	0,2
1101 Eigersund	3,5	2,0	-2,2	13,3	-0,5	-0,2	0,2
1102 Sandnes	-7,1	-9,0	-2,7	35,8	-1,9	-1,2	-0,2
1103 Stavanger	-2,1	-0,5	1,5	30,4	-1,1	-0,5	0,4
1106 Haugesund	3,4	10,1	2,7	28,2	-1,2	-0,6	0,2
1111 Sokndal	0,5	-0,0	8,6	38,9	-1,3	-0,5	0,6

Kommune	Primær- balanse 2015	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Netto rente- eksponert gjeld 2017	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2007-2017 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
1112 Lund	1,9	0,6	-5,3	17,0	-0,5	-0,1	0,4
1114 Bjerkreim	0,0	8,3	7,2	-9,7	0,3	0,1	-0,2
1119 Hå	-21,7	-16,3	-12,7	29,0	-1,4	-0,8	0,0
1120 Klepp	0,5	0,6	2,0	28,1	-1,4	-0,9	-0,1
1121 Time	-3,0	-3,8	-9,5	56,6	-2,8	-1,7	-0,1
1122 Gjesdal	-6,4	-2,1	-3,4	49,8	-2,7	-1,7	-0,3
1124 Sola	-9,3	3,5	2,9	33,0	-1,6	-1,0	-0,1
1127 Randaberg	-13,7	-20,3	-21,0	76,1	-3,1	-1,6	0,5
1129 Forsand	-11,2	8,4	11,3	15,5	-0,5	-0,3	0,2
1130 Strand	-4,2	2,9	-3,2	22,8	-1,3	-0,9	-0,2
1133 Hjelmeland	0,5	4,0	4,7	29,4	-0,7	-0,1	0,8
1134 Suldal	-6,4	1,1	-2,7	-41,4	1,2	0,4	-0,8
1135 Sauda	-3,8	-1,4	0,3	23,5	-0,6	-0,2	0,5
1141 Finnøy	-6,7	3,6	-4,2	33,2	-1,6	-1,0	-0,1
1142 Rennesøy	-0,2	-4,1	-5,4	70,7	-3,8	-2,5	-0,6
1144 Kvitsøy	3,8	3,4	-12,1	3,8	-0,1	-0,1	0,0
1145 Bokn	-13,7	-13,6	-5,4	42,0	-1,3	-0,5	0,7
1146 Tysvær	-1,7	-1,4	-1,9	25,0	-1,1	-0,6	0,1
1149 Karmøy	2,6	4,4	-0,5	2,8	-0,1	-0,1	0,0
1151 Utsira	-1,4	5,5	-3,6	-5,5	0,1	0,0	-0,1
1160 Vindafjord	-0,7	-4,1	2,9	19,2	-0,8	-0,4	0,1
Rogaland	-3,4	-1,3	-1,2	29,0	-1,2	-0,7	0,1
1201 Bergen	-2,6	2,3	1,4	35,3	-1,2	-0,6	0,4
1211 Etne	1,8	-0,6	-15,0	39,1	-1,8	-1,1	0,0
1216 Sveio	4,7	2,5	2,7	11,1	-0,5	-0,3	0,1
1219 Bømlo	2,0	-4,8	-6,0	42,8	-1,9	-1,1	0,1
1221 Stord	-0,3	-9,8	-9,8	43,0	-2,1	-1,3	-0,1
1222 Fitjar	0,9	0,1	1,3	39,2	-2,2	-1,5	-0,4
1223 Tysnes	-2,0	-22,5	7,4	55,4	-2,0	-0,9	0,7
1224 Kvinnherad	3,0	-1,3	-5,2	43,6	-1,3	-0,4	0,8
1227 Jondal	2,3	1,2	-2,3	3,9	-0,1	-0,0	0,1
1228 Odda	2,7	0,2	-0,2	-6,4	0,2	0,1	-0,1
1231 Ullensvang	-1,6	-0,5	8,4	9,9	-0,4	-0,2	0,0
1232 Eidfjord	-16,9	-11,7	-31,5	45,9	-0,3	0,6	2,0
1233 Ulvik	-6,5	-14,9	-13,0	-0,8	0,0	0,0	-0,0
1234 Granvin	-7,2	2,7	-16,2	-2,2	0,0	-0,0	-0,1
1235 Voss	-0,7	-8,5	-1,4	17,3	-0,6	-0,3	0,2
1238 Kvam	-9,0	-8,7	-2,5	52,8	-1,8	-0,8	0,7
1241 Fusa	-3,1	-7,1	-2,9	40,5	-1,5	-0,7	0,4
1242 Samnanger	-35,6	13,7	-5,8	50,3	-2,0	-1,0	0,4
1243 Os	-1,9	-13,8	-5,0	45,8	-3,0	-2,1	-0,9
1244 Austevoll	-11,5	-20,4	-8,4	78,9	-3,5	-2,0	0,2
1245 Sund	-6,3	-8,6	-1,7	34,0	-1,7	-1,1	-0,2
1246 Fjell	2,5	-0,2	-5,4	42,0	-2,3	-1,5	-0,3
1247 Askøy	0,3	3,9	-3,4	70,3	-3,5	-2,2	-0,2
1251 Vaksdal	2,3	5,1	3,7	-5,2	0,1	0,0	-0,1
1252 Modalen	-2,3	2,4	12,0	-39,0	0,8	0,0	-1,1
1253 Osterøy	-12,2	-5,7	-1,3	37,5	-1,6	-0,9	0,2
1256 Meland	1,5	-7,0	-11,6	39,5	-2,2	-1,4	-0,3
1259 Øygarden	3,2	2,5	-9,6	-6,6	0,3	0,1	-0,1
1260 Radøy	3,0	2,0	-1,0	22,3	-1,0	-0,6	0,0
1263 Lindås	1,0	-1,9	-2,2	23,9	-1,3	-0,9	-0,2
1264 Austrheim	-10,6	0,1	-3,9	61,4	-1,6	-0,4	1,3
1265 Fedje	-5,4	5,6	1,6	-33,2	0,4	-0,3	-1,3
1266 Masfjorden	3,2	3,7	3,8	-2,6	0,1	0,0	-0,0
Hordaland	-1,9	-0,6	-1,3	35,5	-1,4	-0,7	0,3
1401 Flora	-10,9	-9,9	-3,9	97,9	-3,2	-1,4	1,4
1411 Gulen	0,2	-6,4	-17,9	15,3	-0,3	-0,0	0,4
1412 Solund	-1,6	-9,3	-5,3	57,9	-1,4	-0,3	1,4
1413 Hyllestad	5,4	-8,6	-3,8	61,7	-1,3	-0,1	1,7
1416 Høyanger	2,4	0,2	-0,8	63,8	-2,0	-0,8	1,0
1417 Vik	18,5	-11,6	-11,3	46,6	-1,4	-0,5	0,8

Kommune	Primær- balanse 2015	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Netto rente- eksponert gjeld 2017	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2007-2017 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
1418 Balestrand	-6,8	-7,7	16,2	-6,0	0,2	0,1	-0,1
1419 Leikanger	-9,7	7,4	7,5	62,6	-3,0	-1,8	-0,1
1420 Sogndal	-7,3	-8,2	4,4	15,6	-0,9	-0,6	-0,2
1421 Aurland	15,5	-5,6	-14,4	10,2	-0,3	-0,1	0,2
1422 Lærdal	2,9	5,1	-12,5	67,6	-1,8	-0,6	1,4
1424 Årdal	5,1	5,8	4,5	28,1	-0,8	-0,2	0,6
1426 Luster	-6,0	-4,3	4,0	24,0	-0,7	-0,2	0,5
1428 Askvoll	3,1	3,7	0,1	40,5	-1,1	-0,4	0,8
1429 Fjaler	-0,5	-2,6	-6,2	42,2	-1,2	-0,4	0,8
1430 Gaular	-2,0	3,9	-1,2	31,5	-1,2	-0,6	0,3
1431 Jølster	-16,6	-12,0	16,2	51,7	-1,7	-0,8	0,7
1432 Førde	0,2	4,8	5,8	50,5	-2,4	-1,4	0,0
1433 Naustdal	-22,1	-22,4	-9,2	103,5	-4,0	-2,1	0,9
1438 Bremanger	-5,1	12,7	-0,6	43,1	-1,4	-0,6	0,6
1439 Vågsøy	-2,4	-21,1	-25,0	78,2	-2,9	-1,4	0,8
1441 Selje	8,1	9,0	5,5	44,4	-1,4	-0,6	0,7
1443 Eid	-7,8	-38,8	3,3	90,4	-5,3	-3,6	-1,1
1444 Homindal	5,8	-2,5	5,0	9,4	-0,3	-0,1	0,1
1445 Gloppen	-11,6	-6,8	-3,7	70,3	-2,5	-1,2	0,8
1449 Stryn	-12,1	3,2	0,1	43,2	-1,6	-0,8	0,5
Sogn og Fjordane	-3,3	-4,8	-1,1	52,6	-1,9	-0,9	0,6
1502 Molde	-1,9	-3,4	2,5	94,6	-4,1	-2,4	0,3
1504 Ålesund	0,6	-0,8	5,8	52,6	-2,6	-1,7	-0,2
1505 Kristiansund	-8,0	0,7	-7,5	61,6	-2,4	-1,3	0,5
1511 Vanylven	5,4	9,3	3,6	33,0	-1,1	-0,5	0,4
1514 Sande	-3,6	-3,7	2,1	57,5	-1,5	-0,4	1,2
1515 Herøy	-4,7	0,4	1,9	76,9	-2,2	-0,7	1,5
1516 Ulstein	-4,2	-6,2	-13,3	153,3	-7,7	-4,9	-0,6
1517 Hareid	3,8	5,9	0,8	42,3	-1,6	-0,8	0,4
1519 Volda	-2,2	-10,1	-8,4	69,5	-3,8	-2,5	-0,6
1520 Ørsta	2,8	-4,8	-12,4	53,6	-1,9	-0,9	0,6
1523 Ørskog	-4,1	-17,8	-37,2	108,5	-2,7	-0,6	2,6
1524 Norddal	-14,7	-1,4	15,1	76,7	-1,4	0,1	2,3
1525 Stranda	8,3	11,2	8,9	106,2	-3,6	-1,6	1,4
1526 Stordal	-4,2	-4,6	-8,4	60,8	-2,2	-1,0	0,7
1528 Sykkylven	12,4	11,0	-3,9	64,0	-1,9	-0,7	1,2
1529 Skodje	-0,2	6,4	1,3	48,9	-2,6	-1,7	-0,3
1531 Sula	-5,7	-6,9	-9,4	59,9	-2,9	-1,8	-0,1
1532 Giske	-2,7	2,1	6,4	116,4	-5,8	-3,6	-0,4
1534 Haram	2,9	-5,3	0,2	43,3	-1,2	-0,4	0,9
1535 Vestnes	-0,3	-2,8	-3,6	48,3	-1,2	-0,3	1,1
1539 Rauma	-7,3	-18,2	-28,5	87,3	-3,1	-1,5	1,0
1543 Nesset	0,3	-12,7	-5,7	67,2	-1,9	-0,6	1,4
1545 Midsund	-6,2	-0,6	-7,0	54,6	-1,6	-0,6	1,0
1546 Sandøy	-0,9	-19,0	-46,3	25,1	-0,4	0,1	0,8
1547 Aukra	11,7	20,7	-8,5	-27,8	1,4	0,9	0,1
1548 Fræna	4,4	3,1	3,4	20,3	-0,8	-0,5	0,1
1551 Eide	5,0	-5,9	-8,0	64,9	-2,0	-0,8	1,1
1554 Averøy	-6,2	2,9	3,1	67,2	-2,8	-1,5	0,4
1557 Gjemnes	7,1	3,2	1,6	26,8	-0,5	0,0	0,8
1560 Tingvoll	-3,3	3,3	6,7	61,8	-2,1	-1,0	0,8
1563 Sunndal	-0,4	4,3	0,0	19,7	-0,7	-0,3	0,3
1566 Sunndal	-3,0	3,4	4,5	40,3	-1,3	-0,5	0,6
1567 Rindal	-3,9	5,0	4,0	31,2	-0,7	-0,1	0,8
1571 Halså	9,5	7,2	3,7	37,0	-1,3	-0,6	0,4
1573 Smøla	1,6	-15,5	-19,1	43,3	-1,6	-0,8	0,4
1576 Aure	-5,9	4,6	4,9	8,6	-0,3	-0,2	0,1
Møre og Romsdal	-0,9	-0,8	-2,0	60,5	-2,4	-1,3	0,5
1601 Trondheim	-2,7	1,8	3,0	26,6	-1,0	-0,5	0,3
1612 Hemne	5,0	-1,6	2,5	-9,4	0,4	0,2	-0,1
1613 Snillfjord	1,9	-7,1	-10,4	18,3	-0,3	0,1	0,6
1617 Hitra	-2,5	-7,8	1,3	69,5	-2,8	-1,6	0,4

Kommune	Primær- balanse 2015	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Netto rente- eksponert gjeld 2017	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2007-2017 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
1620 Frøya	-10,4	-0,1	9,3	70,8	-4,0	-2,7	-0,8
1621 Ørland	-3,2	23,8	-22,6	71,4	-2,7	-1,3	0,7
1622 Agdenes	-1,2	1,8	-15,9	-11,1	0,3	0,1	-0,3
1624 Rissa	-24,1	-10,4	-8,3	81,4	-3,9	-2,4	-0,0
1627 Bjugn	-4,7	12,0	12,7	49,2	-2,1	-1,2	0,2
1630 Åfjord	0,2	-6,3	12,2	34,7	-1,5	-0,9	0,1
1632 Roan	9,1	16,5	11,5	49,0	-1,1	-0,2	1,2
1633 Osen	-7,4	-17,7	0,6	27,6	-0,8	-0,3	0,5
1634 Oppdal	-1,4	6,0	3,3	5,5	-0,2	-0,1	0,0
1635 Rennebu	-3,0	-9,8	-11,2	50,5	-1,7	-0,7	0,7
1636 Meldal	-1,5	1,8	4,3	30,0	-0,7	-0,1	0,7
1638 Orkdal	-3,6	-5,2	-0,6	9,5	-0,5	-0,3	-0,0
1640 Røros	1,7	7,6	2,2	32,2	-1,2	-0,6	0,3
1644 Holtålen	9,6	-2,4	2,4	58,9	-2,0	-0,9	0,8
1648 Midtre Gauldal	-1,3	-0,4	-0,3	52,7	-2,4	-1,4	0,1
1653 Melhus	-1,9	-0,2	0,4	57,3	-2,8	-1,8	-0,1
1657 Skaun	-22,3	-1,0	-0,9	38,3	-2,1	-1,4	-0,3
1662 Klæbu	-6,6	-5,8	-6,1	46,5	-2,0	-1,2	0,2
1663 Malvik	4,4	-9,0	-2,1	64,0	-2,9	-1,7	0,1
1664 Selbu	-7,6	4,3	-0,4	37,6	-1,1	-0,4	0,7
1665 Tydal	0,8	3,7	1,1	-7,7	0,2	0,0	-0,2
Sør-Trøndelag	-3,2	0,7	1,5	33,7	-1,3	-0,7	0,2
1702 Steinkjer	-0,8	-22,6	-2,9	26,2	-1,2	-0,7	-0,0
1703 Namsos	5,6	-1,3	3,8	30,3	-1,1	-0,5	0,3
1711 Meråker	5,6	6,7	7,8	20,0	-0,4	-0,0	0,5
1714 Stjørdal	-15,9	-2,5	3,3	61,8	-3,3	-2,1	-0,4
1717 Frosta	2,6	3,3	2,1	40,0	-1,6	-0,9	0,3
1718 Leksvik	2,5	-3,8	-1,3	50,3	-1,7	-0,8	0,7
1719 Levanger	-26,8	-13,4	-5,4	121,1	-5,3	-3,1	0,4
1721 Verdal	3,0	-4,1	-0,4	62,1	-2,4	-1,2	0,6
1724 Verran	-23,0	-5,6	-1,1	85,9	-2,6	-0,9	1,6
1725 Namdalseid	-8,3	3,7	2,8	68,9	-2,1	-0,8	1,2
1736 Snåase - Snåsa	6,3	5,9	3,4	46,6	-1,7	-0,8	0,6
1738 Lierne	-0,3	-3,3	-8,8	35,1	-1,4	-0,8	0,2
1739 Raarvihke - Røyrvik	1,4	-7,6	-43,0	75,6	-1,7	-0,3	1,9
1740 Namsskogan	7,9	-7,7	5,4	22,4	-0,8	-0,3	0,3
1742 Grong	-4,4	-22,2	-2,6	70,6	-3,2	-1,9	0,1
1743 Høylandet	-0,2	2,4	-4,2	12,2	-0,5	-0,2	0,1
1744 Overhalla	-7,7	0,8	-6,7	50,0	-2,2	-1,3	0,1
1748 Fosnes	-18,7	-51,5	-1,8	97,5	-2,6	-0,7	2,1
1749 Flatanger	2,3	-2,7	-10,4	48,8	-0,9	0,1	1,5
1750 Vikna	18,3	2,0	2,2	63,8	-3,3	-2,1	-0,3
1751 Nærøy	6,4	2,0	8,6	34,7	-1,8	-1,2	-0,2
1755 Leka	2,0	5,7	-9,4	10,0	-0,5	-0,3	-0,0
1756 Inderøy	-16,5	-7,3	2,3	66,8	-2,3	-1,0	0,9
Nord-Trøndelag	-5,5	-7,2	-0,3	57,2	-2,4	-1,4	0,3
1804 Bodø	2,3	-0,1	-3,5	36,2	-1,5	-0,8	0,2
1805 Narvik	3,1	-13,7	-3,6	46,1	-1,4	-0,5	0,9
1811 Bindal	-8,5	13,2	0,9	-13,9	0,3	0,0	-0,4
1812 Sømna	-8,3	5,6	6,8	29,5	-1,3	-0,7	0,1
1813 Brønnøy	-9,7	-2,3	6,0	55,5	-2,1	-1,1	0,5
1815 Vega	7,5	6,4	-12,4	99,0	-1,9	0,1	3,0
1816 Vevelstad	-1,7	-2,4	7,2	15,4	-0,6	-0,4	0,1
1818 Herøy	-7,9	-4,1	-7,5	68,2	-2,2	-0,9	1,0
1820 Alstahaug	-15,3	1,9	-2,3	78,4	-3,9	-2,5	-0,2
1822 Leirfjord	2,1	8,7	-8,8	30,0	-1,6	-1,1	-0,3
1824 Vefsn	3,2	8,3	2,5	39,3	-1,3	-0,6	0,6
1825 Grane	-6,4	-0,8	-0,9	-22,0	0,7	0,3	-0,4
1826 Hattfjellidal	-3,2	3,7	2,1	-26,0	0,9	0,4	-0,3
1827 Dønna	1,3	-1,3	4,0	54,9	-1,8	-0,8	0,8
1828 Nesna	3,0	3,6	8,4	25,8	-1,2	-0,7	-0,0
1832 Hemnes	-0,6	-4,1	-5,3	40,3	-0,9	-0,1	1,1

Kommune	Primær- balanse 2015	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Netto rente- eksponert gjeld 2017	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2007-2017 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
1833 Rana	-1,2	2,0	-2,0	26,4	-0,9	-0,4	0,4
1834 Lurøy	11,9	6,2	4,0	-33,0	1,0	0,4	-0,5
1835 Træna	9,6	13,7	11,9	26,3	-0,7	-0,2	0,6
1836 Rødøy	-14,9	-10,9	2,1	25,4	-0,4	0,0	0,8
1837 Meløy	-2,0	-0,3	-4,7	30,0	-0,9	-0,3	0,6
1838 Gildeskål	-16,2	4,4	3,4	-61,2	1,8	0,6	-1,2
1839 Beiarn	3,5	5,5	4,6	19,4	-0,5	-0,1	0,5
1840 Saltdal	-2,2	0,3	4,5	57,1	-1,6	-0,6	1,1
1841 Fauske - Fuosko	-20,3	-16,5	-22,6	101,8	-2,9	-1,0	2,0
1845 Sørfold	1,7	2,0	3,1	29,1	-0,8	-0,3	0,6
1848 Steigen	-1,0	-13,2	4,5	82,2	-2,3	-0,7	1,7
1849 Hamarøy - Hábmer	-3,3	-4,2	8,0	15,4	-0,8	-0,5	-0,0
1850 Divtasvuodna - Tysfjord	-0,1	0,4	-3,7	54,4	-1,3	-0,3	1,3
1851 Lødingen	-1,4	-10,8	-8,0	53,3	-1,4	-0,4	1,1
1852 Tjeldsund	-2,8	-7,9	-18,1	58,8	-1,2	-0,1	1,6
1853 Evenes	3,5	6,7	-0,4	-7,5	0,3	0,2	-0,1
1854 Ballangen	13,8	7,8	8,3	43,4	-1,4	-0,6	0,7
1856 Røst	10,9	2,4	11,2	34,9	-0,7	-0,0	1,0
1857 Værøy	-0,8	0,4	5,1	9,7	-0,3	-0,1	0,2
1859 Flakstad	2,5	8,9	9,1	38,4	-1,2	-0,4	0,7
1860 Vestvågøy	4,2	2,6	-4,1	32,1	-1,2	-0,6	0,3
1865 Vågan	2,5	1,7	1,9	42,6	-2,1	-1,3	-0,1
1866 Hadsel	-2,4	-6,7	-4,6	70,8	-2,4	-1,1	0,9
1867 Bø	1,9	4,6	-3,9	62,4	-1,5	-0,3	1,5
1868 Øksnes	0,7	-0,0	-5,0	65,0	-1,5	-0,2	1,7
1870 Sortland - Suortá	-1,6	-3,0	-0,2	56,6	-2,2	-1,1	0,5
1871 Andøy	2,3	0,1	-10,8	45,6	-1,2	-0,4	1,0
1874 Moskenes	13,6	9,3	6,7	93,8	-3,3	-1,6	1,1
Nordland	-0,9	-0,8	-2,1	41,8	-1,5	-0,7	0,5
1902 Tromsø	-4,3	-7,9	-15,6	79,7	-3,3	-1,8	0,5
1903 Harstad - Hárstták	1,9	4,9	-4,8	62,3	-2,2	-1,1	0,7
1911 Kvæfjord	5,5	4,8	3,6	17,1	-0,2	0,1	0,6
1913 Skånland	3,3	-0,4	10,1	38,5	-1,6	-0,9	0,2
1917 Ibestad	-18,6	-32,8	0,8	68,7	-2,1	-0,8	1,2
1919 Gratangen	1,4	9,3	-0,2	34,7	-1,2	-0,6	0,4
1920 Loabák - Lavangen	3,0	1,3	2,9	22,1	-1,0	-0,6	0,0
1922 Bardu	-7,7	0,2	0,7	39,6	-0,9	-0,1	1,0
1923 Salangen	1,2	5,2	6,4	64,0	-2,9	-1,7	0,1
1924 Målselv	-0,6	3,5	-2,5	24,9	-0,7	-0,2	0,5
1925 Sørreisa	2,8	7,8	3,0	41,0	-1,3	-0,5	0,7
1926 Dyrøy	-4,5	0,0	-7,4	45,2	-1,2	-0,4	0,9
1927 Tranøy	4,5	4,5	0,7	28,3	-1,5	-1,0	-0,2
1928 Torsken	-0,6	1,3	32,8	5,0			
1929 Berg	-3,5	-4,0	-0,1	52,2	-1,4	-0,4	1,1
1931 Lenvik	-3,8	1,5	3,7	67,2	-2,8	-1,5	0,4
1933 Balsfjord	-2,7	-3,7	1,5	60,1	-2,4	-1,3	0,5
1936 Karlsøy	2,4	-5,7	3,1	63,9	-2,3	-1,1	0,8
1938 Lyngen	2,2	-2,8	-8,2	120,3	-3,1	-0,8	2,7
1939 Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	4,5	4,1	1,8	47,7	-1,5	-0,6	0,7
1940 Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono	-4,8	-9,9	-9,2	58,6	-1,4	-0,3	1,4
1941 Skjervøy	-1,4	-1,5	-1,6	55,7	-1,6	-0,5	1,1
1942 Nordreisa	0,7	7,5	6,1	46,0	-1,9	-1,0	0,3
1943 Kvænangen	-4,1	1,9	-0,4	23,9	-0,5	-0,1	0,6
Troms	-1,9	-2,1	-5,6	62,8	-2,4	-1,2	0,6
2002 Vardø	7,2	2,6	10,8	94,7	-1,5	0,3	3,1
2003 Vadsø	-7,9	-2,3	2,6	107,2	-4,1	-2,1	0,9
2004 Hammerfest	5,3	-10,1	-2,3	118,8	-4,6	-2,4	1,0
2011 Guovdageaidnu - Kautokeino	5,8	9,6	2,8	31,3	-1,0	-0,4	0,5
2012 Alta	0,4	-2,3	-3,9	41,7	-1,7	-0,9	0,3
2014 Loppa	2,4	6,7	7,3	-26,5	0,4	-0,1	-0,9
2015 Hasvik	5,5	-2,0	11,3	-17,7	0,6	0,2	-0,3
2017 Kvalsund	-12,6	-0,3	0,1	39,3	-1,5	-0,8	0,4

Kommune	Primær- balanse 2015	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Netto rente- eksponert gjeld 2017	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2007-2017 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
2018 Måsøy	3,9	10,5	3,1	41,3	-0,7	0,1	1,3
2019 Nordkapp	5,1	2,5	1,9	82,5	-2,3	-0,7	1,7
2020 Porsanger - Porsángu - Porsanki	5,3	3,3	-1,2	39,0	-1,0	-0,2	0,9
2021 Kárárhjohka - Karasjok	-1,0	-0,8	-4,3	25,9	-0,5	0,0	0,8
2022 Lebesby	-19,3	-7,7	0,7	54,0	-1,6	-0,6	1,0
2023 Gamvik	-1,7	1,3	-2,9	61,5	-1,2	0,0	1,8
2024 Berlevåg	-47,2	-31,6	2,2	36,2	-0,9	-0,3	0,8
2025 Deatnu - Tana	-8,8	-0,0	-1,1	88,0	-2,6	-1,0	1,6
2027 Unjárga - Nesseby	-0,8	8,8	-2,4	56,0	-1,9	-0,9	0,8
2028 Båtsfjord	-12,3	2,9	1,1	86,7	-2,7	-1,0	1,5
2030 Sør-Varanger	1,4	4,9	-2,2	81,7	-3,0	-1,4	0,9
Finmark	-0,7	-1,3	-0,7	68,2	-2,3	-1,0	1,0
Landet	-1,7	-1,2	-0,8	35,9	-1,5	-0,8	-0,2

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 5 Primærbalanse 2015-2017, samt krav til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst. Fylkeskommunene. Prosent av brutto driftsinntekter.

Fylkeskommune	Primær- balanse 2015	Primær- balanse 2016	Primær- balanse 2017	Netto rente- eksponert gjeld 2017	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2007-2017 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
Østfold	4,6	2,0	-0,8	9,6	-0,4	-0,2	0,1
Akershus	-2,1	0,6	-5,9	-4,4	0,2	0,1	0,0
Hedmark	0,8	-1,2	-2,6	-27,1	0,9	0,4	-0,4
Oppland	-5,5	-4,9	0,0	-9,7	0,4	0,2	-0,1
Buskerud	-6,3	-3,7	-5,1	23,5	-1,1	-0,7	0,0
Vestfold	5,6	8,9	0,6	17,5	-0,7	-0,4	0,1
Telemark	2,2	-2,6	-4,4	15,3	-0,6	-0,4	0,1
Aust-Agder	2,3	-2,0	-3,8	-0,2	0,0	0,0	0,0
Vest-Agder	3,8	3,8	1,3	-11,9	0,6	0,3	0,0
Rogaland	-5,6	-0,3	0,8	41,7	-1,5	-0,7	0,5
Hordaland	-8,0	-8,7	-7,2	76,3	-4,4	-3,1	-0,9
Sogn og Fjordane	6,8	15,7	16,1	-25,6	1,1	0,6	-0,1
Møre og Romsdal	-8,1	-6,6	-5,2	31,9	-1,7	-1,1	-0,2
Sør-Trøndelag	-2,5	-4,8	-1,1	53,8	-2,7	-1,7	-0,2
Nord-Trøndelag	-6,3	-1,9	-18,3	29,0	-1,2	-0,6	0,2
Nordland	-2,0	-0,6	-0,2	-5,8	0,2	0,1	0,0
Troms	-0,8	-1,0	-2,2	-2,8	0,1	0,1	0,0
Finmark	-4,3	-10,0	-6,1	31,8	-1,3	-0,8	0,2
Landet	-2,3	-1,5	-2,7	18,6	-0,8	-0,5	0,0

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 13 Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2016 og 2017

Det er i tidligere rapporter fra utvalget blitt presentert beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for årene 2000-2016.

Produksjonsindeksen er et samlemål på kommunenes tjenesteproduksjon basert på indikatorer for tjenestetilbudet for de ulike sektorer. Dette vedlegget rapporter oppdaterte beregninger av produksjonsindeksen basert på data for 2017.

Den produksjonsindeksen som beregnes er basert på delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur. De øvrige sektorer (administrasjon, teknisk sektor, samferdsel, bolig og næring) er utelatt fordi det er vanskelig å finne gode indikatorer på tjenesteproduksjonen. De tjenestene som er inkludert i totalindeksen utgjorde om lag 72 prosent av kommunenes brutto driftsutgifter i 2017.

Tabell 1 gir en oversikt over kriterier og vekter i delindeksene og hvilken vekt de enkelte delindekser har i totalindeksen. Produksjonsindeksen som beregnes for 2017 består i hovedsak av de samme indikatorene som den nye og forbedrede produksjonsindeksen som først ble rapportert i utvalgets rapport fra april 2009 (kapittel 3), i tillegg til endringer gjort i produksjonsindeksen for rapporteringsårene 2012, 2015, 2016 og 2017 (dokumentert i denne rapporten og i utvalgets rapporter fra henholdsvis november 2013, 2016 og 2017). Vektene i delindeksene og totalindeksen er oppdatert i forhold til utviklingen i budsjettandeler. I alt 333 kommuner har levert tilstrekkelige data til å kunne inngå i årets analyse. Det er lavere enn i tilsvarende analyse i fjor som omfattet 364 kommuner.

Tabell 2 rapporterer sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt for de 333 kommunene som inngår i analysen, samt fylkesvise gjennomsnitt. Både sektorindekser, og samlet produksjonsindeks er normalisert slik at veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vekter) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen. Også de fylkesvise gjennomsnittene er veid med innbyggertall som vekter. I tillegg vises netto driftsresultat for 2017. For sektorindeksene og samlet produksjonsindeks indikerer en indeksverdi over 100 at tjenestetilbudet er bedre enn gjennomsnittet, mens en verdi lavere enn 100 indikerer at tjenestetilbudet er dårligere enn landsgjennomsnittet. En verdi på 110 indikerer for eksempel at tjenestetilbudet er 10 prosent bedre enn landsgjennomsnittet.

Tabell 3 viser utviklingen i samlet produksjonsindeks, korrigert inntekt og netto driftsresultat de tre siste årene.

Det bør understrekes at produksjonsindeksene sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen, og at de i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er. For at totalindeksen skal si noe om effektivitet må den relateres til hvor store ressurser den enkelte kommune disponerer, og delindeksene kan bare si noe om effektivitet dersom de relateres til hvor store ressurser som er allokert til den enkelte sektor sett i forhold til målgruppen. En kommune med samlet produksjonsindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til de ressurser kommunen disponerer, og en kommune med delindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til mengden av ressurser som er allokert til sektoren.

Tabell 1 Oversikt over indikatorer og vektorer i delindeksene og samlet produksjonsindeks, 2017.

Sektor / Indikator	Vekt
Barnehage	0,160
Korrigerede oppholdstimer i kom. og private barnehager i forhold til behovskorrigeret innbyggertall	0,800
Andel ansatte med førskolelærerutdanning	0,100
Antall m ² leke og uteareal per barn i alle barnehager	0,100
Grunnskole	0,251
Grunnskolepoeng (korrigeret)	0,376
Nasjonale prøver 8. trinn (korrigeret)	0,376
Læringsmiljø	0,188
Andel innbyggere i alderen 6-9 år med plass i kommunale SFO	0,030
Andel av brukerne av kommunale SFO med fulltidsplass	0,030
Primærhelsetjeneste	0,057
Antall fastlegekonsultasjoner (legens praksiskommune) i forhold til behovskorrigeret innbyggertall	0,421
Fysioterapiårverk (F233, 241 og 253) i forhold til behovskorrigeret innbyggertall	0,362
Antall helseundersøkelser barn og svangerskapskontroller i forhold behovskorrigeret innbyggertall	0,217
Omsorgstjenester	0,362
Timer hjemmesykepleie og praktisk bistand i forhold til behovskorrigeret innbyggertall	0,563
Oppholdsdøgn i institusjon i alt i forhold til behovskorrigeret innbyggertall	0,350
Andelen av institusjonsplasser som er i enerom	0,087
Barnevern	0,045
Barn omfattet av barnevernsundersøkelse i forhold til behovskorrigeret innbyggertall	0,250
Barn 0-17 år omfattet av tiltak i forhold til behovskorrigeret innbyggertall	0,550
Andel ansatte med fagutdanning	0,200
Sosialkontortjenester	0,073
Antall mottakere av økonomisk sosialhjelp i forhold til behovskorrigeret innbyggertall	0,473
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	0,472
Nettoutgifter til kvalifiseringsordningen i forhold til behovskorrigeret innbyggertall	0,055
Kultur	0,052
Bokbestand ved bibliotekene per innbygger	0,150
Utlån av bøker per innbygger	0,150
Antall kinoforestillinger per innbygger	0,044
Besøk kino per innbygger	0,044
Støtte til aktivitetstilbud til barn og unger per innbygger 6-18 år	0,125
Kommunale fritidssenter, timer åpen årlig per 1 000 innbyggere 6-20 år	0,362
Barn 6-15 år i kommunens kulturskole (prosent)	0,125

Note: Tilhørende sektorvekt er angitt med høyrejusterte, fete bokstaver

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 2 Produksjonsindekser, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt = 100 for produksjonsindekser og korrigert inntekt. Netto driftsresultat¹ oppgitt i prosent av brutto driftsinntekter. Tall for 2017.

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. drifts- resultat
101 Halden	105,2	98,1	89,7	101,4	99,3	106,6	58,0	98,5	96	6,2
104 Moss	95,7	101,9	99,4	119,4	86,3	104,9	132,8	108,2	95	4,1
105 Sarpsborg	104,3	100,3	96,6	86,9	98,9	105,1	129,6	97,7	96	2,4
106 Fredrikstad	99,8	100,9	95,6	95,3	79,5	94,8	82,0	96,0	96	2,6
111 Hvaler	99,1	96,9	65,9	133,4	187,4	99,9	89,2	112,6	108	3,9
118 Aremark	88,3	98,7	64,5	134,4	30,9	133,5	185,0	112,0	107	-0,7
119 Marker	100,0	101,7	91,6	87,8	137,4	112,2	258,3	106,3	99	6,5
122 Trøgstad	99,5	102,4	84,0	101,5	157,9	74,8	80,4	99,9	94	3,4
123 Spydeberg	99,8	98,1	102,1	111,0	97,1	105,4	97,2	103,7	95	1,5
124 Askim	97,1	103,3	89,8	94,5	111,5	89,6	85,5	96,8	95	3,1
125 Eidsberg	101,4	101,2	87,9	107,1	155,2	93,6	73,1	103,0	94	3,5
127 Skiptvet	103,9	100,6	79,8	102,9	151,1	86,1	126,2	103,3	96	2,9
136 Rygge	102,8	100,7	92,3	102,4	115,7	97,1	25,8	97,7	97	1,6
137 Våler	100,3	98,0	111,0	128,2	108,3	76,4	43,2	106,1	97	4,8
138 Hobøl	107,2	98,5	96,3	110,9	102,8	86,3	63,8	101,8	97	17,3
Østfold	101	100,5	94,1	100,2	99,5	98,8	94,1	99,6	96,1	3,5
211 Vestby	103,6	101,9	96,1	88,4	75,5	94,9	71,5	93,7	97	4,7
213 Ski	99,4	103,8	114,4	108,2	103,4	110,1	95,4	105,3	94	1,1
214 Ås	101,8	101,5	82,9	91,2	97,4	85,1	92,3	94,9	96	2,1
215 Frogn	93,4	103,1	93,6	101,4	98,7	90,0	53,3	96,7	97	2,7
216 Nesodden	99,2	101,4	89,1	91,1	94,0	104,9	77,1	95,3	94	2,0
217 Oppegård	99,1	104,1	102,3	97,0	103,4	103,7	83,4	99,5	98	4,1
219 Bærum	94,2	103,0	101,4	90,9	69,1	98,0	136,2	97,0	107	9,4
220 Asker	95,3	101,5	98,4	115,5	77,8	85,6	60,3	101,0	104	8,5
221 Aurskog-Høland	96,9	98,9	82,7	77,8	128,0	112,5	148,1	94,9	93	4,3
226 Sørum	105,6	100,4	96,4	94,4	110,0	84,5	43,1	95,1	96	1,4
227 Fet	101,8	101,4	81,1	62,8	104,1	109,1	45,8	84,1	97	1,6
228 Rælingen	100,5	102,9	97,8	79,1	107,9	86,6	68,2	90,8	93	2,6
229 Enebakk	99,2	98,8	78,1	109,6	122,5	95,4	88,3	101,9	91	2,3
230 Lørenskog	90,3	102,6	99,4	85,7	92,9	109,1	83,2	93,3	98	3,3
231 Skedsmo	97,0	103,7	111,0	96,9	96,4	100,8	81,8	98,9	96	4,5
233 Nittedal	102,7	101,1	101,0	101,1	100,0	81,2	60,3	97,7	98	3,9
234 Gjerdrum	109,8	98,7	106,1	106,2	117,6	92,3	73,8	102,7	99	7,4
235 Ullensaker	104,3	99,2	110,9	90,2	107,3	88,7	68,4	95,4	93	0,1
236 Nes	103,4	96,2	106,9	92,9	119,8	83,1	142,7	99,3	93	0,1
237 Eidsvoll	101,1	96,5	88,0	89,5	114,2	95,4	53,4	92,7	92	3,6
238 Nannestad	96,2	97,8	92,6	86,8	134,0	80,5	47,8	91,0	91	5,8
239 Hurdal	102,4	98,6	89,1	108,2	148,4	108,5	63,7	103,3	95	3,0
Akershus	98	101,6	99,6	94,7	94,6	95,7	89	97	98,5	4,9
301 Oslo	94,1	101,4	109,2	91,3	80,9	100,8	130,2	97,5	104	4,3
402 Kongsvinger	97,8	98,7	102,8	82,6	131,2	113,1	111,3	96,1	95	2,9
403 Hamar	101,9	102,8	106,8	120,4	90,1	102,7	123,5	109,8	99	5,4
412 Ringsaker	100,9	98,7	90,4	128,5	110,8	121,7	70,4	110,1	96	2,9
415 Løten	93,3	97,0	107,3	88,5	117,0	90,2	78,0	93,3	95	4,7
417 Stange	100,2	100,5	90,7	108,6	88,8	91,3	78,0	100,5	96	3,8
418 Nord-Odal	99,9	99,0	91,4	102,5	103,7	127,2	54,6	100,0	99	-1,0
420 Eidskog	107,0	98,4	108,4	123,6	146,0	116,5	36,4	109,7	97	1,9
423 Grue	103,1	93,7	93,8	98,9	148,7	128,1	44,8	99,6	100	3,8
425 Åsnes	95,5	99,0	105,1	112,9	113,6	113,0	71,0	104,0	94	4,8
426 Våler	96,5	100,2	92,2	118,8	142,1	108,7	96,9	108,2	98	1,2
427 Elverum	103,0	99,9	90,0	105,2	99,6	111,6	75,4	101,3	96	1,2
428 Trysil	105,5	99,9	91,6	116,4	114,9	110,9	113,2	108,5	102	1,1
429 Åmot	108,9	103,7	88,9	89,1	139,3	127,4	100,5	101,6	104	-2,6
430 Stor-Elvdal	89,4	99,8	82,4	88,0	123,9	128,3	162,1	99,3	103	2,6
432 Rendalen	98,4	102,1	81,8	79,8	141,3	125,8	182,0	99,9	110	7,9
437 Tynset	99,8	97,0	106,0	104,2	88,8	99,8	108,4	101,0	100	2,5
439 Fuldal	92,3	96,8	78,8	102,5	65,7	110,6	242,8	104,3	103	0,2
Hedmark	100,6	99,7	96,7	110	108,8	110,3	90,9	104,1	97,4	3,1
501 Lillehammer	102,0	101,9	93,9	95,0	101,4	89,0	92,7	97,5	100	3,3
502 Gjøvik	102,7	99,4	113,9	111,1	116,1	111,6	80,3	105,6	97	3,3
512 Lesja	106,6	97,9	97,7	112,3	150,4	96,4	96,0	106,7	104	2,7

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. drifts- resultat	
513	Skjåk	107,2	100,5	85,2	102,3	103,0	99,7	170,2	105,0	114	1,3
515	Vågå	98,6	94,7	100,8	123,5	117,9	112,3	102,1	108,8	104	-1,8
516	Nord-Fron	94,1	99,0	90,8	92,0	95,8	117,2	130,4	98,0	112	2,1
517	Sel	96,7	98,4	95,8	91,8	155,5	139,0	113,8	101,9	99	1,2
519	Sør-Fron	89,7	97,7	112,8	85,0	93,9	102,7	106,4	93,3	110	2,0
521	Øyer	103,8	100,3	108,1	79,4	97,8	103,3	89,5	93,3	102	2,9
528	Østre Toten	97,1	99,4	97,6	98,8	121,4	85,5	70,2	97,1	98	3,3
529	Vestre Toten	99,9	98,6	104,8	95,9	141,0	100,8	58,2	98,2	96	4,6
532	Jevnaker	97,4	97,4	100,2	75,4	125,1	98,6	89,0	90,5	94	3,4
533	Lunner	106,3	98,1	104,7	94,3	105,1	104,0	53,8	96,8	93	1,8
534	Gran	100,7	97,0	103,7	94,0	99,2	111,2	67,2	96,5	91	2,7
536	Søndre Land	99,7	100,2	91,1	151,5	121,5	72,5	86,9	116,4	91	1,0
538	Nordre Land	98,7	94,6	112,4	105,7	158,9	79,0	120,2	103,4	101	3,2
540	Sør-Aurdal	93,9	98,0	94,2	105,9	110,0	110,9	129,9	103,1	103	3,5
541	Etnedal	86,0	95,2	89,6	122,0	126,1	117,8	154,1	109,2	108	-0,1
542	Nord-Aurdal	97,6	92,3	106,4	112,2	115,7	125,5	166,8	108,5	103	3,8
543	Vestre Slidre	109,0	98,1	83,5	106,6	142,9	152,9	129,3	109,7	111	6,2
544	Øystre Slidre	100,2	93,9	97,1	105,9	103,0	116,4	154,6	104,7	100	1,8
545	Vang	85,3	96,1	86,8	162,1	167,0	107,7	126,4	123,3	112	5,1
	Oppland	100,2	98,6	101,9	101,6	116,9	103	91,8	100,9	98,5	2,7
602	Drammen	97,1	99,8	102,0	92,9	97,5	81,2	66,1	93,8	92	5,8
604	Kongsberg	102,5	102,9	103,6	117,9	87,4	86,3	206,8	111,8	98	1,8
605	Ringerike	101,7	99,0	96,9	91,7	102,2	102,4	52,5	94,6	94	3,0
612	Hole	101,4	102,3	96,2	84,5	129,0	87,2	50,0	92,7	100	7,0
616	Nes	105,4	99,5	106,7	156,3	111,5	92,1	150,3	124,1	106	-0,7
617	Gol	95,7	95,5	89,0	133,3	98,3	94,6	95,6	108,9	109	2,6
618	Hemsedal	97,0	96,9	145,3	122,7	110,9	75,8	206,0	113,8	102	5,4
619	Ål	91,8	96,6	97,6	105,5	101,3	91,4	111,9	99,8	108	1,6
620	Hol	98,8	96,6	92,9	116,7	100,9	61,4	298,2	112,1	136	2,5
622	Krødsherad	104,7	97,7	106,0	124,0	88,3	93,9	106,9	108,6	106	9,5
623	Modum	99,0	98,8	107,5	112,2	104,3	86,8	53,9	101,2	93	2,1
624	Øvre Eiker	104,2	101,2	91,5	88,9	108,8	106,9	79,8	96,3	91	2,6
625	Nedre Eiker	98,9	101,7	95,4	68,1	120,9	118,6	46,7	87,9	92	4,1
626	Lier	99,1	101,9	98,9	96,7	89,1	89,8	88,2	97,2	95	1,8
627	Røyken	97,2	99,4	105,2	76,5	92,6	88,7	23,7	86,1	96	1,1
628	Hurum	99,5	98,4	81,5	87,1	122,8	118,2	44,1	93,2	92	0,2
631	Flesberg	98,1	97,6	100,7	86,2	114,2	102,6	59,2	92,8	105	5,6
633	Nore og Uvdal	89,3	99,5	101,4	163,6	135,2	86,7	219,9	128,1	126	4,6
	Buskerud	99,3	100,2	99,7	95,5	101,6	92,8	83,7	97	95,7	3,4
701	Horten	99,5	102,1	90,6	78,6	100,5	107,6	139,9	94,8	90	2,5
704	Tønsberg	102,1	101,1	95,4	96,5	114,0	117,4	111,0	101,5	92	4,5
711	Svelvik	93,8	103,2	92,7	99,1	90,6	102,5	54,0	96,4	94	3,7
713	Sande	103,9	102,5	97,4	95,7	112,9	88,9	95,5	99,1	97	1,7
716	Re	103,4	99,9	95,4	115,2	111,5	103,6	30,5	102,9	96	1,7
	Vestfold	101,1	101,5	94,1	93,4	108,3	109,5	105,8	99,2	92,5	3,1
805	Porsgrunn	106,7	100,0	92,2	98,5	95,5	91,4	92,9	98,9	97	2,4
806	Skien	97,9	100,0	87,9	103,3	100,7	98,7	75,6	98,8	95	2,8
807	Notodden	103,8	98,6	104,7	93,1	109,2	100,4	70,2	96,9	100	2,1
811	Siljan	101,0	97,1	92,3	73,3	115,9	126,6	92,0	91,6	104	5,9
814	Bamble	103,3	100,2	97,3	106,4	107,6	128,7	155,1	108,0	100	5,0
815	Kragerø	100,5	101,1	92,7	106,7	99,7	133,7	121,2	105,9	99	2,1
817	Drangedal	97,6	96,9	91,1	96,5	110,8	120,1	121,0	100,1	96	3,4
819	Nome	97,2	99,9	89,8	147,1	84,8	134,0	272,0	126,7	100	2,1
822	Sauherad	93,4	95,9	90,8	98,9	113,0	121,7	75,0	97,9	101	1,8
828	Seljord	89,5	95,2	77,7	78,4	113,4	98,7	131,6	90,2	102	-0,8
833	Tokke	102,9	98,4	116,0	124,2	76,0	85,8	221,5	113,9	132	5,1
834	Vinje	101,7	97,5	106,8	134,6	93,2	86,3	129,4	112,8	139	3,8
	Telemark	101	99,6	92,5	103,5	100,6	104,9	104	101,5	98,9	2,9
901	Risør	97,7	98,3	88,4	106,3	136,4	100,7	62,1	100,5	96	0,2
904	Grimstad	102,5	101,3	101,2	132,3	108,9	91,2	75,4	111,0	98	3,6
906	Arendal	102,9	100,1	96,4	90,2	101,5	92,4	66,0	94,5	95	2,3
911	Gjerstad	103,3	97,9	84,5	97,4	175,1	104,0	42,1	98,9	104	2,7
912	Vegårshei	102,3	93,3	79,8	102,4	125,3	119,2	80,8	100,0	102	2,8
914	Tvedestrand	100,6	99,6	118,9	87,2	142,8	122,7	113,2	100,7	95	1,4
919	Froland	96,1	96,5	100,5	100,5	153,1	88,3	309,4	111,1	95	-0,2

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. drifts- resultat	
926	Lillesand	100,0	97,4	101,8	94,9	105,8	86,8	68,7	95,3	94	4,2
928	Birkenes	99,0	95,4	100,0	93,1	100,1	50,1	83,9	91,7	97	4,6
929	Åmli	90,6	94,2	75,3	75,9	173,7	64,7	101,6	87,7	108	3,9
935	Iveland	97,4	99,4	96,9	245,3	84,1	90,5	137,1	152,4	110	5,0
937	Ekje og Hornnes	95,8	98,8	93,5	89,0	115,8	106,1	88,5	95,2	93	2,2
938	Bygland	102,4	101,9	69,1	88,2	110,0	65,6	228,6	99,5	117	3,3
	Aust-Agder	101,1	99,3	97,7	102,4	113,7	92	87	100,1	96,5	2,9
1001	Kristiansand	98,8	99,6	96,6	99,4	98,5	99,9	86,9	98,6	96	3,4
1002	Mandal	100,7	100,2	88,0	83,3	149,9	75,3	62,9	91,9	96	1,6
1003	Farsund	102,0	97,8	92,5	78,3	119,2	91,6	137,8	93,7	97	0,9
1004	Flekkefjord	99,2	101,1	107,3	137,8	84,7	87,1	73,7	111,3	96	-0,2
1014	Vennesla	104,7	96,6	100,9	93,5	126,9	92,9	157,7	101,3	97	5,7
1017	Songdalen	93,3	95,9	103,2	91,7	128,6	73,6	72,0	93,0	95	4,5
1018	Søgne	101,0	96,1	104,9	89,0	112,9	92,1	72,5	94,1	94	3,4
1021	Marnardal	102,5	101,2	111,0	119,1	122,0	96,9	97,3	108,9	104	11,2
1027	Audnedal	100,8	94,7	107,1	85,6	137,2	113,0	107,6	97,0	106	15,2
1029	Lindesnes	98,6	96,8	95,7	75,6	151,7	96,3	60,6	89,9	100	4,2
1032	Lyngdal	98,9	95,3	119,4	124,3	116,9	109,4	84,9	109,2	92	3,0
1037	Kvinesdal	99,6	96,8	101,0	96,6	97,6	76,2	110,9	96,7	112	1,8
1046	Sirdal	95,3	98,8	94,6	111,7	95,0	72,2	179,2	104,7	189	4,4
	Vest-Agder	99,6	98,6	98,8	98,1	110,5	94,1	92,4	98,5	97,6	3,5
1101	Eigersund	100,4	96,1	95,0	134,5	167,5	105,1	75,4	113,5	97	3,3
1102	Sandnes	100,0	101,0	98,8	93,2	94,3	97,9	71,8	95,8	94	5,1
1103	Stavanger	97,3	102,8	105,4	96,6	90,3	99,3	90,8	98,4	102	5,5
1106	Haugesund	103,6	99,0	106,2	110,0	99,8	97,7	213,4	110,0	96	5,5
1112	Lund	101,2	92,4	106,1	92,9	192,6	88,3	139,7	101,5	97	0,3
1114	Bjerkreim	97,8	101,6	102,9	90,1	130,6	98,0	136,8	99,8	101	2,9
1119	Hå	91,1	97,2	89,8	105,8	122,5	95,7	82,2	99,2	90	1,4
1120	Klepp	104,3	99,1	95,2	108,5	94,9	96,6	96,0	102,6	91	2,2
1121	Time	98,8	99,9	92,0	91,4	111,3	94,9	104,3	96,6	93	2,9
1122	Gjesdal	101,6	99,8	82,7	102,3	111,3	123,4	92,7	101,9	95	4,9
1124	Sola	108,7	101,8	94,0	78,6	77,9	99,4	74,2	91,4	97	5,9
1127	Randaberg	102,1	101,4	123,4	117,3	131,9	120,5	62,1	109,2	97	0,4
1129	Forsand	96,7	95,6	100,3	150,6	132,6	122,0	248,4	127,5	170	18,5
1130	Strand	99,7	98,7	82,6	112,6	105,2	97,7	81,6	102,3	96	8,5
1133	Hjelmeland	97,3	99,1	95,9	66,9	171,9	113,0	106,7	91,7	125	5,0
1134	Suldal	94,5	99,4	88,1	128,6	94,6	131,5	255,5	118,8	154	8,7
1135	Sauda	107,6	96,1	87,2	125,2	127,0	120,7	60,5	109,3	118	1,1
1141	Finnøy	104,2	92,8	89,1	58,9	111,6	93,1	95,1	83,1	108	0,2
1146	Tysvær	100,9	94,5	105,7	113,2	146,7	116,0	116,0	108,0	121	8,7
1149	Karmøy	101,2	98,4	83,3	105,8	105,8	95,3	81,3	99,9	95	4,6
1160	Vindafjord	101,6	97,7	79,9	106,8	122,4	94,9	49,8	99,0	104	6,7
	Rogaland	100,1	100,2	98	100,7	103,3	100,2	96,8	100,2	98,8	4,9
1201	Bergen	100,7	100,6	101,9	80,7	90,6	94,4	105,9	92,9	100	5,3
1211	Etne	98,4	94,7	102,1	79,0	90,8	119,0	108,9	92,4	104	3,0
1216	Sveio	105,0	97,2	103,0	103,2	103,9	112,2	75,9	101,2	95	5,3
1219	Bømlo	107,5	95,7	87,8	118,4	100,3	91,5	67,3	103,8	97	0,9
1222	Fitjar	99,0	96,5	96,7	100,7	75,7	105,2	100,0	98,3	106	1,3
1223	Tysnes	101,0	95,2	97,7	114,0	103,7	83,6	61,7	100,9	104	5,0
1224	Kvinnherad	101,9	97,2	95,2	100,5	106,6	100,2	112,8	100,5	105	7,2
1227	Jondal	100,6	89,1	99,2	91,0	125,8	70,5	141,1	95,2	114	2,2
1228	Odda	96,4	98,6	79,9	154,5	110,9	111,1	108,7	119,4	136	6,0
1231	Ullensvang	96,5	99,3	83,3	87,8	74,3	107,7	113,5	94,0	123	9,7
1235	Voss	103,3	96,4	99,3	104,7	102,8	92,5	119,1	101,8	101	3,9
1238	Kvam	100,2	95,8	116,0	109,3	109,6	100,6	89,8	103,2	111	2,4
1241	Fusa	100,0	97,5	93,2	109,0	120,4	57,8	41,1	97,0	101	1,4
1242	Samnanger	104,1	103,0	83,5	85,3	87,0	83,8	66,8	91,7	109	2,7
1243	Os	100,8	100,4	94,2	108,0	103,9	95,0	104,9	102,9	93	9,3
1244	Austevoll	103,4	96,8	110,1	97,0	88,0	81,0	44,7	94,4	104	2,6
1245	Sund	103,9	99,3	81,2	92,3	107,0	100,7	42,6	94,0	95	3,7
1246	Fjell	103,7	98,1	101,4	86,3	96,1	99,7	77,0	93,8	94	1,8
1247	Askøy	108,0	100,6	92,0	97,9	91,6	99,9	60,1	97,7	94	1,6
1251	Vaksdal	96,8	101,5	97,1	98,3	148,8	132,3	55,2	101,3	115	5,8
1253	Osterøy	104,1	97,5	91,3	102,0	108,2	101,8	74,7	99,4	98	0,0
1256	Meland	107,0	98,3	93,5	95,4	97,8	100,2	70,3	97,0	97	-1,0

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. drifts- resultat
1259 Øygarden	108,3	102,4	76,4	96,5	123,8	143,4	123,8	104,8	147	5,1
1260 Radøy	100,2	95,6	97,3	90,9	132,7	145,2	97,5	100,1	98	0,3
1263 Lindås	100,0	98,3	101,8	143,4	86,5	111,1	76,1	114,3	110	7,4
1264 Austrheim	106,3	97,9	82,7	107,8	111,6	127,2	180,9	109,0	104	-0,2
Hordaland	101,8	99,6	99	91,1	95,2	97,7	96,4	96,3	100,9	4,5
1401 Flora	107,8	97,5	93,8	95,3	92,7	95,5	93,2	97,6	100	3,2
1411 Gulen	104,0	102,2	68,1	110,2	164,4	58,7	109,4	103,4	110	-2,8
1413 Hyllestad	98,6	94,6	108,4	111,4	128,3	52,0	232,0	107,6	107	-0,1
1416 Høyanger	96,8	98,9	95,0	141,2	107,5	108,3	201,6	120,1	138	1,7
1417 Vik	105,1	99,4	93,7	138,0	154,4	83,9	133,3	117,1	118	-1,0
1419 Leikanger	101,0	100,3	92,1	94,2	117,5	106,5	136,2	100,8	103	7,1
1420 Sogndal	105,0	99,8	96,5	134,8	82,7	97,0	101,3	112,3	103	6,3
1421 Aurland	94,1	107,0	108,8	166,3	154,3	71,9	204,5	131,1	173	6,7
1422 Lærdal	103,2	102,0	81,0	176,4	101,2	115,8	153,0	131,5	113	-0,1
1424 Årdal	103,3	100,5	101,6	128,5	93,5	75,9	101,8	109,1	119	3,6
1426 Luster	101,2	98,1	114,8	108,3	109,8	84,5	111,7	103,5	115	4,8
1428 Askvoll	98,6	97,5	98,5	105,9	148,9	114,8	83,6	103,6	98	3,6
1429 Fjaler	103,3	98,9	88,8	108,9	136,6	76,6	60,0	100,7	101	5,2
1430 Gaular	98,8	97,4	105,3	124,2	86,3	112,9	52,1	106,0	100	1,4
1431 Jølster	115,2	103,3	79,6	122,9	107,9	90,0	84,6	109,2	107	-0,8
1432 Førde	106,9	101,5	111,9	103,6	89,5	109,3	87,0	103,0	99	7,6
1433 Naustdal	103,6	99,3	123,2	108,5	154,4	108,3	80,7	106,8	102	2,3
1438 Bremanger	99,5	98,2	92,4	148,5	130,1	106,4	241,7	125,8	118	5,1
1439 Vågsøy	97,2	100,0	115,9	110,6	123,8	86,9	57,3	102,2	98	-1,7
1441 Selje	89,0	102,8	74,0	127,7	143,0	63,6	92,4	106,4	99	5,0
1443 Eid	110,6	95,7	101,0	113,9	112,3	103,8	105,4	106,8	95	4,5
1444 Hornindal	93,5	101,1	111,7	155,9	62,6	39,8	122,7	115,2	103	2,6
1445 Gloppen	104,3	97,7	111,4	115,8	86,3	97,8	150,1	108,3	97	-0,7
1449 Stryn	106,3	96,2	100,3	94,6	65,4	89,9	66,1	94,0	94	1,1
Sogn og Fjordane	103,6	99,2	100,6	116,5	105,9	94,3	108,3	106,7	105,4	3,5
1502 Molde	100,7	99,2	107,4	113,4	93,4	85,9	73,5	102,5	98	3,7
1504 Ålesund	101,0	100,7	87,8	114,8	98,0	84,0	67,6	102,1	96	5,1
1505 Kristiansund	102,9	100,2	106,0	112,8	94,5	100,9	46,6	102,5	98	1,0
1511 Vanylven	94,3	98,7	104,5	136,5	156,8	69,1	87,2	111,9	93	5,0
1514 Sande	83,5	96,9	76,6	163,5	145,7	71,9	102,2	118,4	96	2,6
1515 Herøy	102,9	99,0	91,4	115,3	114,6	98,6	99,3	105,7	94	1,6
1516 Ulstein	110,8	99,0	112,0	121,3	106,0	103,2	81,8	109,4	94	0,7
1517 Hareid	98,8	98,5	101,0	126,5	121,1	90,7	81,2	108,4	93	0,3
1519 Volda	108,5	96,9	96,0	128,3	118,9	85,7	52,9	107,9	96	4,6
1520 Ørsta	105,7	100,3	94,7	108,8	133,2	81,7	59,5	101,9	94	1,1
1523 Ørskog	101,1	99,8	92,0	118,6	123,2	111,5	154,6	111,1	98	2,2
1524 Norddal	85,9	99,7	89,7	121,2	130,3	61,6	158,2	106,3	126	8,9
1525 Stranda	99,6	101,2	81,2	97,8	127,4	56,8	84,1	95,6	101	5,3
1528 Sykkylven	104,4	97,4	93,5	106,6	126,5	73,1	61,6	99,3	93	1,8
1529 Skodje	103,9	97,4	88,0	151,1	148,8	106,2	84,7	119,6	99	3,8
1531 Sula	109,1	99,6	85,1	112,3	140,9	76,8	67,1	103,4	91	1,3
1532 Giske	106,4	99,2	81,9	138,3	127,5	78,6	48,2	110,7	95	2,3
1534 Haram	101,5	96,5	88,1	108,8	113,3	89,8	64,3	99,9	92	2,0
1535 Vestnes	103,7	98,2	84,9	194,8	98,7	94,3	85,1	132,3	95	0,9
1539 Rauma	98,2	99,2	101,3	110,1	121,5	78,6	214,9	108,6	100	2,4
1543 Nesset	102,7	102,6	95,2	108,3	96,5	94,1	100,1	103,2	108	1,3
1545 Midsund	101,7	94,3	97,5	105,1	108,4	84,3	75,3	98,5	97	-3,1
1546 Sandøy	110,0	95,1	84,0	73,7	173,0	46,7	197,0	94,4	103	2,6
1547 Aukra	97,6	101,9	88,5	114,0	127,6	109,1	77,9	105,3	206	21,4
1548 Fræna	101,6	98,9	85,7	114,9	85,1	75,1	41,0	99,0	102	7,4
1551 Eide	106,3	102,6	95,3	112,9	116,6	73,8	64,7	103,1	93	-3,3
1554 Averøy	100,0	100,1	66,0	86,3	110,6	107,9	67,3	92,5	101	1,1
1557 Gjemnes	98,8	95,7	93,5	97,1	88,3	82,4	96,5	95,3	102	2,8
1560 Tingvoll	103,0	99,9	88,7	80,3	111,8	68,7	133,5	92,6	101	4,3
1563 Sunndal	109,2	99,1	98,4	134,8	115,7	81,6	113,4	113,8	114	2,1
1566 Surnadal	105,1	97,3	82,9	136,8	104,8	78,8	108,6	111,6	102	1,7
1567 Rindal	97,1	101,2	78,6	143,0	77,1	65,9	70,1	109,1	108	3,2
1571 Halså	98,1	100,4	55,2	201,9	99,1	92,0	127,8	134,9	104	3,2
Møre og Romsdal	102,5	99,4	93,2	118,6	109,7	86,2	77,4	104,8	99,0	3,3
1601 Trondheim	102,0	99,5	103,5	95,2	83,2	112,9	77,8	97,7	100	4,8

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. drifts- resultat
1612 Hemne	108,6	97,0	81,7	119,6	138,4	81,6	82,9	106,2	101	8,9
1617 Hitra	98,1	95,4	104,6	137,3	124,2	104,1	121,7	114,8	98	2,1
1620 Frøya	112,0	94,1	92,3	137,4	124,1	111,0	424,5	132,3	117	8,8
1621 Ørland	111,4	97,8	103,8	70,1	169,9	100,4	131,1	95,4	95	3,3
1622 Agdenes	102,3	95,6	58,0	160,5	96,7	73,3	100,9	116,7	97	0,2
1627 Bjugn	101,6	98,6	94,0	133,2	96,9	92,1	63,2	109,0	100	10,7
1630 Åfjord	105,8	97,6	105,8	98,9	115,1	84,9	109,2	100,3	101	8,5
1634 Oppdal	105,2	98,0	93,4	140,1	113,7	88,9	119,0	115,3	104	4,3
1635 Rennebu	92,2	93,8	98,2	129,0	145,2	85,9	361,5	122,2	113	1,7
1636 Meldal	106,2	95,8	93,9	117,1	124,0	103,6	66,0	105,3	100	3,3
1638 Orkdal	106,4	101,4	97,4	87,7	106,9	104,8	63,9	95,5	91	8,3
1640 Rørøs	97,5	98,3	88,0	114,1	116,6	104,5	141,7	106,8	105	1,6
1644 Holtålen	93,6	93,3	57,8	88,6	99,3	102,8	149,6	93,5	102	0,6
1648 Midtre Gauldal	103,3	96,2	96,9	102,5	168,5	104,9	70,9	102,2	98	5,3
1653 Melhus	104,3	96,1	92,0	120,1	80,8	102,4	181,3	110,1	94	1,6
1657 Skaun	104,5	99,6	72,0	82,0	101,8	101,1	55,8	90,4	96	3,9
1662 Klæbu	107,0	98,3	84,2	129,9	98,0	118,6	73,3	110,5	98	6,2
1663 Malvik	100,0	101,0	104,9	78,0	116,4	111,2	100,1	94,1	95	4,1
1664 Selbu	103,4	97,0	80,5	114,6	77,4	107,8	91,6	103,1	105	5,2
Sør-Trøndelag	102,7	98,9	99,3	100,3	94,6	108,7	95,4	100,4	99,5	4,6
1702 Steinkjer	104,4	96,0	93,0	111,0	106,0	126,8	77,3	104,3	96	3,4
1703 Namsos	98,3	96,4	102,8	111,1	114,5	85,5	101,6	102,7	100	4,7
1711 Meråker	112,5	94,8	96,8	104,7	134,0	115,7	220,7	111,2	114	5,5
1714 Stjørdal	106,3	96,5	94,8	85,6	98,4	115,0	82,4	94,7	90	4,3
1717 Frosta	101,9	93,8	123,2	95,9	157,1	112,4	106,6	102,4	99	-0,9
1719 Levanger	107,6	98,5	105,5	76,5	133,0	77,2	48,5	89,8	95	0,3
1721 Verdal	107,0	100,1	96,2	92,4	129,5	99,2	86,1	98,7	94	3,1
1724 Verran	103,3	98,8	92,2	76,0	80,0	111,5	87,3	90,4	103	3,5
1725 Namdalseid	96,2	95,3	110,3	108,4	117,3	29,6	215,5	103,5	105	2,0
1736 Snåsa	90,4	95,2	87,8	122,6	105,5	95,8	150,5	107,3	103	2,1
1742 Grong	97,8	97,5	102,5	138,5	122,9	142,6	147,5	119,7	112	2,7
1743 Høylandet	97,4	98,4	120,4	108,1	65,0	91,3	210,5	106,8	102	0,9
1744 Overhalla	107,0	97,3	87,3	92,5	124,3	90,0	93,1	97,0	98	3,8
1749 Flatanger	109,4	100,5	116,5	107,8	44,7	51,2	186,3	103,8	112	5,1
1751 Nærøy	93,4	94,7	87,8	126,5	132,7	137,1	85,7	109,9	99	10,4
1756 Inderøy	101,3	98,2	91,8	78,7	116,8	110,4	83,3	92,2	96	-0,4
Nord-Trøndelag	104	97,2	97,8	96,3	115,4	104,2	88,7	98,9	96,4	3,2
1804 Bodø	101,6	100,6	109,6	90,0	94,7	103,2	267,2	106,0	104	2,6
1805 Narvik	102,6	101,3	121,4	122,5	88,1	127,5	70,5	110,1	104	4,3
1811 Bindal	103,9	96,2	98,9	146,2	94,1	76,3	173,0	118,1	124	4,5
1812 Sømna	109,8	97,0	94,8	119,9	107,3	122,0	112,7	110,3	101	2,3
1813 Brønnøy	102,9	101,5	105,4	124,4	117,4	100,0	57,4	108,6	103	3,0
1820 Alstahaug	99,1	98,9	111,0	97,4	137,7	101,5	96,6	100,9	101	2,2
1822 Leirfjord	105,1	94,9	101,4	89,1	145,2	146,7	72,1	99,6	104	-1,1
1824 Vefsn	105,9	98,3	94,6	106,6	154,1	96,0	96,3	104,5	102	3,8
1825 Grane	115,4	101,0	94,9	79,2	129,2	84,7	434,2	112,5	108	3,7
1827 Dønna	96,1	103,2	82,1	134,1	160,6	160,3	97,2	118,5	108	4,2
1828 Nesna	101,3	100,1	65,3	72,0	160,9	100,7	77,6	89,8	103	3,7
1832 Hemnes	103,6	95,9	102,9	107,0	142,5	134,2	206,7	112,2	122	-2,4
1833 Rana	104,3	96,7	91,4	121,8	106,6	112,6	82,5	107,6	102	4,9
1834 Lurøy	96,4	98,0	63,5	151,9	90,4	76,1	173,9	117,3	115	8,7
1837 Meløy	99,5	96,6	100,1	122,5	108,9	124,7	42,2	106,4	114	0,7
1838 Gildeskål	89,6	95,4	67,1	121,9	116,7	112,0	102,5	105,0	118	6,4
1840 Saltdal	102,0	99,0	88,5	153,8	143,1	122,3	53,7	120,0	100	1,4
1841 Fauske	102,1	95,9	86,8	94,9	140,0	128,2	131,2	102,2	108	-1,7
1845 Sørfold	90,5	100,6	110,9	96,1	133,2	127,7	204,5	106,8	142	0,0
1848 Steigen	107,9	100,6	71,6	87,8	168,1	173,6	194,1	108,7	106	-0,5
1850 Tysfjord	112,0	100,3	100,6	119,8	175,7	132,9	151,5	117,7	119	-7,1
1854 Ballangen	99,7	95,4	81,8	118,1	26,5	100,3	82,2	100,1	105	5,1
1860 Vestvågøy	98,4	94,7	102,9	84,7	126,3	93,0	74,1	92,4	97	-0,2
1865 Vågan	100,9	98,5	97,8	122,0	126,1	114,3	58,7	107,7	101	3,4
1868 Øksnes	98,8	99,9	119,2	113,5	79,2	102,8	68,8	103,4	94	-0,2
1870 Sortland	107,6	100,5	110,5	116,4	115,6	115,6	99,9	109,7	101	2,0
1871 Andøy	102,2	93,1	106,0	123,0	88,4	110,7	73,5	106,2	100	1,3
Nordland	102,4	98,7	102,1	108,1	113	111,2	135	106,3	104,2	2,3

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Primær- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. drifts- resultat
1902 Tromsø	104,6	100,7	112,0	111,4	84,5	104,5	85,3	104,6	104	1,5
1903 Harstad	103,8	98,5	103,1	90,3	97,9	100,3	134,0	98,6	103	4,2
1911 Kvæfjord	94,5	99,6	103,0	126,9	113,4	107,6	75,5	108,8	106	4,7
1913 Skånland	102,6	103,1	121,5	150,0	91,3	109,6	74,7	119,5	101	12,4
1919 Gratangen	99,4	104,5	94,0	148,1	127,2	147,1	198,4	127,9	110	1,5
1922 Bardu	106,2	97,8	88,4	92,4	139,6	90,1	42,2	95,1	116	0,4
1923 Salangen	114,7	98,4	129,8	176,8	201,5	118,6	96,7	137,2	109	4,5
1924 Målselv	109,2	101,5	104,2	147,4	166,6	92,2	106,3	122,0	108	-1,0
1925 Sørrøisa	99,2	97,2	91,8	101,3	118,6	103,2	55,7	97,9	100	2,4
1931 Lenvik	104,5	96,2	117,1	153,4	102,6	90,6	54,4	117,1	102	0,4
1933 Balsfjord	99,6	94,3	87,1	120,0	119,8	82,0	71,2	103,1	103	2,4
1936 Karlsøy	99,2	97,4	102,3	123,6	117,7	98,0	97,6	108,4	120	2,0
1938 Lyngen	96,2	99,4	98,3	121,0	88,2	89,0	227,2	112,0	110	2,3
1939 Storfjord	95,8	95,2	87,2	104,3	137,9	124,2	204,8	107,9	123	3,4
1940 Kåfjord	89,5	99,0	81,8	104,1	114,9	82,9	510,9	119,3	115	3,1
1941 Skjervøy	105,5	100,3	108,0	134,7	229,3	104,8	84,0	119,3	110	1,6
1942 Nordreisa	103,9	103,4	106,9	136,4	162,5	127,8	71,4	118,4	105	3,0
Troms	103,7	99,6	107,5	115,9	104,2	102,1	99,4	107	105	2,6
2002 Vardø	110,9	104,0	84,2	79,9	120,6	121,4	84,5	96,3	117	4,4
2003 Vadsø	104,0	98,2	91,3	130,0	102,5	136,8	197,1	118,4	110	5,1
2004 Hammerfest	102,6	95,9	107,5	125,0	116,9	124,3	114,5	112,1	143	6,6
2011 Kautokeino	107,2	96,7	112,6	187,8	84,3	146,4	56,6	133,2	117	2,7
2012 Alta	102,9	98,2	113,6	133,6	111,1	130,9	90,2	115,2	111	0,7
2019 Nordkapp	98,7	98,3	85,8	71,7	124,4	107,4	211,9	95,8	110	2,7
2020 Porsanger	104,6	95,5	124,3	121,0	143,9	120,5	71,7	110,6	111	-3,4
2021 Karasjok	95,5	98,4	81,5	176,9	86,4	105,0	79,7	124,4	114	-3,2
2025 Tana	90,0	94,9	101,5	134,2	122,3	196,0	147,3	120,1	117	2,0
2028 Båtsfjord	106,2	97,3	85,2	111,9	74,3	102,5	153,2	105,6	119	3,1
2030 Sør-Varanger	105,6	101,2	104,4	125,0	116,4	89,8	119,8	111,5	115	-1,4
Finmark	102,9	98,1	104,8	128,6	112	123,7	115,5	113,7	117,6	2,0

¹ Fylkessnitt for netto driftsresultat er oppgitt for alle kommuner i fylket, ikke bare for kommunene som inngår i produksjonsindeksen.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 3 Samlet produksjonsindeks, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt = 100 for produksjonsindekser og korrigert inntekt. Netto driftsresultat¹ oppgitt i prosent av brutto driftsinntekter. Tall for årene 2015-2017.

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
101 Halden	94,6	98,0	98,5	97	95	96	2,3	4,5	6,2
104 Moss	105,4	103,0	108,2	97	95	95	2,7	3,1	4,1
105 Sarpsborg	94,2	95,5	97,7	97	97	96	1,4	3,1	2,4
106 Fredrikstad	96,6	97,4	96,0	97	96	96	1,0	2,2	2,6
111 Hvaler	109,0	106,0	112,6	111	108	108	-0,8	-0,6	3,9
118 Aremark	113,5	117,7	112,0	106	105	107	0,5	-0,5	-0,7
119 Marker	94,7	96,8	106,3	93	98	99	3,3	6,9	6,5
122 Trøgstad	101,2	96,6	99,9	95	95	94	5,1	4,9	3,4
123 Spydeberg	113,4		103,7	97		95	0,3		1,5
124 Askim	96,2	97,0	96,8	98	96	95	1,6	3,3	3,1
125 Eidsberg	100,6	100,7	103,0	92	90	94	2,1	1,6	3,5
127 Skiptvet	101,8	100,3	103,3	99	98	96	1,5	4,5	2,9
128 Rakkestad	101,1	102,2		98	97		1,7	3,7	
135 Råde		90,9			94			3,4	
136 Rygge	95,6	97,0	97,7	97	97	97	2,6	3,9	1,6
137 Våler	112,5	103,2	106,1	100	98	97	5,2	6,6	4,8
138 Hobøl	119,6	109,6	101,8	96		97	-0,1	4,6	17,3
211 Vestby	90,8	93,3	93,7	97	97	97	5,4	4,2	4,7
213 Ski	100,9	101,9	105,3	94	94	94	-0,3	1,8	1,1
214 Ås	92,4	91,8	94,9	97	95	96	3,7	3,6	2,1
215 Frogn	93,6	94,4	96,7	98	98	97	4,1	2,9	2,7
216 Nesodden	92,8	91,9	95,3	95	94	94	2,6	3,4	2,0
217 Oppegård	94,2	97,7	99,5	99	98	98	5,0	5,3	4,1
219 Bærum	96,9	95,8	97,0	106	106	107	4,7	8,6	9,4
220 Asker	98,0	100,1	101,0	104	104	104	5,6	7,7	8,5
221 Aurskog-Høland	90,1	89,5	94,9	92	93	93	4,5	5,0	4,3
226 Sørum	96,5	95,3	95,1	97	96	96	0,2	3,2	1,4
227 Fet	82,9	83,9	84,1	96	96	97	3,7	3,5	1,6
228 Rælingen	89,1	88,6	90,8	94	93	93	1,8	2,1	2,6
229 Enebakk	98,9	98,8	101,9	93	91	91	2,4	4,5	2,3
230 Lørenskog	92,6	92,3	93,3	99	97	98	2,3	2,3	3,3
231 Skedsmo	98,0	102,1	98,9	95	95	96	3,6	3,2	4,5
233 Nittedal	97,3	97,5	97,7	96	97	98	3,5	5,4	3,9
234 Gjerdrum	101,3	100,7	102,7	96	95	99	1,5	7,5	7,4
235 Ullensaker	93,4	92,2	95,4	94	93	93	4,3	3,9	0,1
236 Nes	96,4	94,5	99,3	94	94	93	3,2	1,9	0,1
237 Eidsvoll	87,6	90,7	92,7	93	92	92	5,1	4,6	3,6
238 Rollag	93,3	93,0	91,0	91	91	91	4,2	5,4	5,8
239 Hurdal	106,8	108,2	103,3	97	95	95	-0,5	0,1	3,0
301 Oslo	98,0	99,7	97,5	101	102	104	2,9	2,7	4,3
402 Kongsvinger	92,6	92,2	96,1	94	94	95	4,5	2,1	2,9
403 Hamar	107,9	109,5	109,8	101	100	99	2,4	4,8	5,4
412 Ringsaker	109,8	109,5	110,1	97	96	96	3,9	4,5	2,9
415 Løten	94,0	92,4	93,3	96	95	95	4,8	6,1	4,7
417 Stange	101,8		100,5	99		96	4,7		3,8
418 Nord-Odal	102,6	100,5	100,0	98	97	99	5,0	0,9	-1,0
419 Sør-Odal	98,1	95,4		96	96		2,8	4,5	
420 Eidskog	106,3	106,8	109,7	97	97	97	3,1	4,3	1,9
423 Grue	101,3	99,9	99,6	98	98	100	1,7	2,2	3,8
425 Åsnes	102,4	102,1	104,0	95	95	94	-1,1	4,9	4,8
426 Våler	115,7	111,5	108,2	98	98	98	5,4	3,7	1,2
427 Elverum	99,6	101,5	101,3	95	97	96	1,9	2,5	1,2
428 Trysil	103,8		108,5	102		102	1,9		1,1
429 Åmot	101,7	98,2	101,6	103	103	104	2,2	0,2	-2,6
430 Stor-Elvdal	99,1		99,3	97		103	3,9		2,6
432 Rendalen		99,8	99,9		114	110		7,6	7,9
436 Tolga		94,9			100			5,2	
437 Tynset	107,7	103,7	101,0	103	101	100	1,1	2,9	2,5
438 Alvdal	127,1	120,1		107	106		6,4	6,8	
439 Folldal		113,5	104,3		104	103		1,5	0,2
441 Os	106,0	110,9		103	102		2,9	2,0	
501 Lillehammer	97,1	99,6	97,5	98	98	100	0,8	2,8	3,3

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat			
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	
502	Gjøvik	104,2	104,0	105,6	98	97	97	2,2	3,9	3,3
511	Dovre	100,7			98			1,3		
512	Lesja	105,4	105,1	106,7	111	108	104	8,9	5,8	2,7
513	Skjåk	106,8	104,0	105,0	119	115	114	1,6	4,0	1,3
514	Lom	112,1	111,8		110	107		-2,5	5,3	
515	Vågå	103,5	110,4	108,8	104	103	104	6,9	4,2	-1,8
516	Nord-Fron	104,0	96,8	98,0	117	114	112	4,9	3,8	2,1
517	Sel	97,5	97,6	101,9	101	99	99	4,1	3,8	1,2
519	Sør-Fron	100,3	97,9	93,3	111	109	110	-1,3	3,3	2,0
520	Ringebu	88,3	87,6		103	105		4,6	6,4	
521	Øyer	93,0	93,3	93,3	104	102	102	-0,2	1,8	2,9
522	Gausdal	91,7	96,5		100	99		-0,8	0,6	
528	Østre Toten	98,5	98,9	97,1	95	94	94	2,7	4,7	3,3
529	Vestre Toten	97,3	99,4	98,2	97	97	96	1,6	5,4	4,6
532	Jevnaker	89,8	88,0	90,5	92	93	94	3,9	4,1	3,4
533	Lunner	94,5	94,4	96,8	95	94	93	5,1	3,5	1,8
534	Gran	100,1	99,7	96,5	93	92	91	0,0	0,2	2,7
536	Søndre Land	114,2	111,7	116,4	95	91	91	1,6	3,7	1,0
538	Nordre Land	102,9	101,6	103,4	101	103	101	0,7	4,7	3,2
540	Sør-Aurdal		106,1	103,1		106	103		4,5	3,5
541	Etnedal		121,4	109,2		112	108		6,5	-0,1
542	Nord-Aurdal	104,4	111,5	108,5	104	104	103	2,5	3,3	3,8
543	Vestre Slidre	103,8	108,9	109,7	102	109	111	-0,6	3,7	6,2
544	Øystre Slidre	115,4	115,2	104,7	104	100	100	2,8	3,5	1,8
545	Vang		130,7	123,3		111	112		7,5	5,1
602	Drammen	94,3	95,8	93,8	93	92	92	4,5	3,8	5,8
604	Kongsberg	105,5	105,8	111,8	102	100	98	1,7	1,9	1,8
605	Ringerike	96,6	96,1	94,6	95	94	94	4,5	4,5	3,0
612	Hole	97,0	97,2	92,7	92	99	100	-4,4	7,6	7,0
615	Flå		99,9			116			4,5	
616	Nes	127,8	126,6	124,1	113	112	106	4,0	4,3	-0,7
617	Gol	125,0	106,9	108,9	110	111	109	2,2	0,8	2,6
618	Hemsedal	103,6	110,1	113,8	108	106	102	3,9	6,4	5,4
619	Ål	102,4	100,9	99,8	106	103	108	0,9	3,3	1,6
620	Hol	104,0	105,4	112,1	139	147	136	3,3	6,5	2,5
621	Sigdal	97,0	96,9		99	106		1,7	5,8	
622	Krødsherad	101,5	110,6	108,6	102	100	106	6,6	8,0	9,5
623	Modum	101,9	103,7	101,2	96	95	93	1,1	3,9	2,1
624	Øvre Eiker	99,4	92,2	96,3	92	91	91	0,6	1,6	2,6
625	Nedre Eiker	97,7	90,5	87,9	92	91	92	0,9	4,2	4,1
626	Lier	93,9	96,0	97,2	97	96	95	1,8	3,0	1,8
627	Røyken	87,4	85,4	86,1	95	95	96	1,5	2,9	1,1
628	Hurum	94,3	93,3	93,2	92	92	92	2,7	2,5	0,2
631	Flesberg	97,8	100,9	92,8	106	104	105	3,2	3,2	5,6
632	Rollag	101,9	108,7		117	116		3,3	3,4	
633	Nore og Uvdal	125,7	126,8	128,1	150	139	126	7,4	5,0	4,6
701	Horten	91,5	92,0	94,8	92	91	90	2,1	2,8	2,5
702	Holmestrand	96,2	99,8		94	93		3,5	9,9	
704	Tønsberg	101,9	100,7	101,5	94	93	92	2,8	2,9	4,5
706	Sandefjord	90,5			93			7,5		
709	Larvik	97,0	96,4		92	91		-0,1	3,2	
711	Svelvik	100,3	95,8	96,4	95	93	94	3,8	5,2	3,7
713	Sande	100,0	99,2	99,1	93	95	97	3,4	4,0	1,7
714	Hof	99,9	97,4		95	96		1,1	1,4	
716	Re	100,5	101,0	102,9	94	96	96	0,3	4,3	1,7
719	Andebu	107,8			93			3,2		
720	Stokke	101,2			92			2,5		
723	Tjøme	84,3	85,0		94	94		1,7	1,1	
728	Lardal	93,8	96,0		97	98		-0,4	4,4	
805	Porsgrunn	101,6	102,1	98,9	96	97	97	-1,2	3,1	2,4
806	Skien	102,0	100,0	98,8	96	95	95	2,8	3,9	2,8
807	Notodden	98,2	99,3	96,9	104	103	100	6,0	4,4	2,1
811	Siljan	88,1	89,1	91,6	101	101	104	6,5	8,2	5,9
814	Bamble	105,2	105,3	108,0	99	99	100	2,0	3,9	5,0
815	Kragerø	101,9	99,2	105,9	101	98	99	2,2	2,5	2,1
817	Drangedal	98,6	97,9	100,1	99	96	96	0,0	4,0	3,4

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat			
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	
819	Nome	112,6	119,0	126,7	99	98	100	-1,6	2,2	2,1
821	Bø	109,0	108,3		100	99		2,2	2,3	
822	Sauherad	94,9	96,6	97,9	99	98	101	3,0	4,2	1,8
826	Tinn	109,7	113,3		141	134		3,0	4,6	
827	Hjartdal		100,5			122			0,5	
828	Seljord	94,1	92,7	90,2	108	104	102	2,2	1,6	-0,8
829	Kviteseid	99,8	103,8		100	100		2,2	2,7	
830	Nissedal		133,1			120			4,4	
831	Fyresdal		114,2			121			3,9	
833	Tokke	116,8	115,4	113,9	147	137	132	-4,0	4,8	5,1
834	Vinje	121,6	119,0	112,8	146	141	139	6,4	6,7	3,8
901	Risør	100,5	101,2	100,5	96	96	96	3,2	3,3	0,2
904	Grimstad	97,8	103,7	111,0	98	97	98	2,5	2,0	3,6
906	Arendal	94,8	94,9	94,5	96	95	95	2,3	3,1	2,3
911	Gjerstad	106,2	100,9	98,9	102	102	104	-3,1	-1,7	2,7
912	Vegårshei	105,3	108,2	100,0	99	103	102	2,0	1,6	2,8
914	Tvedestrand	98,1	95,6	100,7	91	91	95	0,0	2,4	1,4
919	Froland	95,2	95,8	111,1	96	96	95	5,3	2,9	-0,2
926	Lillesand	95,8	97,2	95,3	96		94	1,2	4,1	4,2
928	Birkenes	82,9	92,3	91,7	98	97	97	1,6	5,9	4,6
929	Åmli	95,9	93,1	87,7	110	108	108	4,1	7,9	3,9
935	Iveland	101,5	93,5	152,4	112	109	110	1,7	4,1	5,0
937	Evje og Hornnes	98,0	100,2	95,2	95	93	93	3,3	5,1	2,2
938	Bygland			99,5			117			3,3
940	Valle		112,3			157			3,1	
1001	Kristiansand	99,4	99,9	98,6	99	97	96	2,5	5,0	3,4
1002	Mandal	92,9	92,8	91,9	95	95	96	3,3	1,9	1,6
1003	Farsund	89,0	89,2	93,7	100	97	97	2,6	5,1	0,9
1004	Flekkefjord	110,1	112,2	111,3	98	97	96	2,5	3,1	-0,2
1014	Vennesla	96,9	98,4	101,3	98	98	97	5,0	6,0	5,7
1017	Songdalen	92,5	97,4	93,0	94	93	95	1,6	3,1	4,5
1018	Søgne	90,9	92,1	94,1	96	94	94	5,2	5,3	3,4
1021	Marnardal		111,5	108,9		104	104		6,1	11,2
1026	Åseral		93,6			152			10,5	
1027	Audnedal	96,2	107,0	97,0	104	104	106	0,5	3,6	15,2
1029	Lindesnes	90,6	99,2	89,9	95	94	100	2,2	2,5	4,2
1032	Lyngdal	115,2	116,6	109,2	93	91	92	0,6	2,9	3,0
1037	Kvinesdal	106,2	98,6	96,7	116	113	112	5,7	4,5	1,8
1046	Sirdal	108,4	107,2	104,7	186	177	189	2,3	1,0	4,4
1101	Eigersund	110,2	114,8	113,5	98	96	97	6,0	4,7	3,3
1102	Sandnes	93,6	95,1	95,8	98	95	94	3,1	4,3	5,1
1103	Stavanger	101,9	101,3	98,4	106	105	102	3,3	5,0	5,5
1106	Haugesund	105,9	102,8	110,0	97	97	96	1,9	3,9	5,5
1111	Sokndal	115,2	110,8		98	100		1,2	1,9	
1112	Lund	94,1	101,2	101,5	94	96	97	3,9	4,0	0,3
1114	Bjerkreim		98,1	99,8		99	101		4,5	2,9
1119	Hå	100,5	99,5	99,2	93	91	90	6,6	5,8	1,4
1120	Klepp	101,8	92,6	102,6	95	93	91	4,0	4,5	2,2
1121	Time	97,5	98,9	96,6	96	95	93	2,8	4,4	2,9
1122	Gjesdal	98,6	102,8	101,9	97	95	95	1,1	3,8	4,9
1124	Sola	92,2	92,0	91,4	104	101	97	5,4	5,0	5,9
1127	Randaberg	102,5	104,5	109,2	103	99	97	3,5	3,3	0,4
1129	Forsand		122,2	127,5		169	170		13,8	18,5
1130	Strand	111,6	110,3	102,3	98	97	96	3,8	7,6	8,5
1133	Hjelmeland	89,0	91,4	91,7	120	130	125	1,2	3,1	5,0
1134	Suldal			118,8			154			8,7
1135	Sauda	118,6	104,7	109,3	113	108	118	1,4	0,9	1,1
1141	Finnøy	89,0	88,1	83,1	108	107	108	0,4	3,8	0,2
1142	Rennesøy	104,5	99,6		100	97		3,3	2,8	
1146	Tysvær	111,8	109,1	108,0	120	122	121	4,0	9,3	8,7
1149	Karmøy	97,5	100,1	99,9	95	96	95	3,3	4,9	4,6
1160	Vindafjord	101,9	81,5	99,0	101	100	104	-0,3	0,3	6,7
1201	Bergen	102,8	97,2	92,9	99	101	100	3,0	5,3	5,3
1211	Etna	100,5	98,4	92,4	99	101	104	1,8	0,3	3,0
1216	Sveio	106,5	104,3	101,2	97	95	95	4,1	3,9	5,3
1219	Bømlo	97,4	100,9	103,8	99	100	97	1,7	3,8	0,9

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat			
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	
1221	Stord	101,4	103,6		98	95	2,5	2,0		
1222	Filtjar	101,6	99,2	98,3	108	105	106	2,3	2,8	1,3
1223	Tysnes	103,2		100,9	104		104	1,1		5,0
1224	Kvinnherad	101,5	100,3	100,5	107	106	105	5,1	1,1	7,2
1227	Jondal			95,2			114			2,2
1228	Odda	118,0	121,2	119,4	147	139	136	6,2	3,1	6,0
1231	Ullensvang	100,4	97,9	94,0	103	102	123	1,4	4,3	9,7
1233	Ulvik		104,4			118			-1,9	
1235	Voss	101,5	100,3	101,8	104	101	101	3,7	2,9	3,9
1238	Kvam	102,6	100,5	103,2	107	105	111	-3,0	2,2	2,4
1241	Fusa	102,5	102,1	97,0	101	100	101	0,7	1,9	1,4
1242	Samnanger	89,8	93,9	91,7	112	109	109	-0,4	1,9	2,7
1243	Os	109,6	98,4	102,9	94		93	5,4	4,6	9,3
1244	Austevoll	92,0	93,7	94,4	104	102	104	0,2	2,9	2,6
1245	Sund	92,3	92,5	94,0	96	95	95	1,2	2,1	3,7
1246	Fjell	92,9	93,6	93,8	95	94	94	2,2	0,9	1,8
1247	Askøy	94,7	97,1	97,7	93	92	94	1,6	3,8	1,6
1251	Vaksdal	97,0	97,2	101,3	119	116	115	2,5	4,6	5,8
1253	Osterøy	107,2	100,9	99,4	98	95	98	1,1	0,8	0,0
1256	Meland	97,0	97,4	97,0	101	98	97	3,1	2,6	-1,0
1259	Øygarden	105,5	104,4	104,8	152	147	147	11,8	9,4	5,1
1260	Radøy	102,6	100,3	100,1	97	97	98	3,1	3,9	0,3
1263	Lindås	116,5	114,3	114,3	114	111	110	2,9	6,8	7,4
1264	Austrheim	101,5	106,6	109,0	108	105	104	-3,2	1,8	-0,2
1265	Fedje	99,9	100,8		123	121		1,6	6,3	
1266	Masfjorden	108,4	110,9		131	126		1,2	2,7	
1401	Flora	102,3	99,3	97,6	102	100	100	0,1	1,1	3,2
1411	Gulen	112,3	114,6	103,4	112	111	110	2,1	1,7	-2,8
1413	Hyllestad	111,0	107,7	107,6	117	109	107	0,1	-2,6	-0,1
1416	Høyanger	124,4	124,3	120,1	116	138	138	3,3	2,2	1,7
1417	Vik	116,3	117,8	117,1	127	122	118	21,3	1,4	-1,0
1419	Leikanger	106,4	97,6	100,8	101	102	103	-3,5	2,3	7,1
1420	Sogndal	115,4	113,9	112,3	100	102	103	5,3	7,9	6,3
1421	Aurland	129,7	133,6	131,1	199	189	173	20,6	4,2	6,7
1422	Lærdal	130,9	132,7	131,5	123	115	113	-0,2	2,3	-0,1
1424	Årdal	113,0	108,0	109,1	123	121	119	3,2	2,1	3,6
1426	Luster	108,8	114,0	103,5	122	117	115	1,0	3,8	4,8
1428	Askvoll	99,8	103,5	103,6	97	98	98	3,8	3,8	3,6
1429	Fjaler		103,2	100,7		101	101		2,2	5,2
1430	Gaular	112,2	108,0	106,0	101	100	100	0,1	3,0	1,4
1431	Jølster		103,2	109,2		106	107		-0,9	-0,8
1432	Førde	89,2	104,9	103,0	100	99	99	2,0	4,1	7,6
1433	Naustdal	107,1	105,2	106,8	101	101	102	-0,6	0,7	2,3
1438	Bremanger	121,9	121,1	125,8	120	120	118	17,7	5,0	5,1
1439	Vågsøy	101,0	99,4	102,2	100	98	98	4,2	2,6	-1,7
1441	Selje	109,8	111,0	106,4	98	101	99	5,0	6,0	5,0
1443	Eid	103,9	110,1	106,8	95	94	95	2,3	1,5	4,5
1444	Hornindal			115,2			103			2,6
1445	Gloppen	101,7	107,7	108,3	99	97	97	0,3	1,1	-0,7
1449	Stryn	103,3	102,4	94,0	95	95	94	0,6	4,2	1,1
1502	Molde	103,4	102,0	102,5	100	98	98	3,1	4,7	3,7
1504	Ålesund	101,8	102,0	102,1	96	97	96	1,3	1,9	5,1
1505	Kristiansund	100,1	97,2	102,5	99	98	98	0,5	3,4	1,0
1511	Vanylven	107,8	110,8	111,9	90	93	93	3,6	5,1	5,0
1514	Sande		116,0	118,4		95	96		1,2	2,6
1515	Herøy	101,5	103,7	105,7	97	95	94	0,2	6,1	1,6
1516	Ulstein	109,5	109,7	109,4	99	95	94	2,7	1,6	0,7
1517	Hareid		103,7	108,4		94	93		4,1	0,3
1519	Volda	107,6	107,3	107,9	95	95	96	3,2	2,7	4,6
1520	Ørsta	102,4	100,2	101,9	97	95	94	4,4	2,5	1,1
1523	Ørskog	115,1		111,1	99		98	-2,6		2,2
1524	Norddal	116,1	106,8	106,3	131	134	126	-1,5	0,6	8,9
1525	Stranda	92,8	96,6	95,6	100	100	101	0,0	6,7	5,3
1526	Stordal	136,3	137,7		102	103		-0,8	-3,5	
1528	Sykkylven	95,9	97,4	99,3	91	93	93	8,3	5,8	1,8
1529	Skodje	118,4	121,8	119,6	93	96	99	1,9	3,4	3,8

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat			
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	
1531	Sula	97,9	101,6	103,4	94	93	91	2,4	3,2	1,3
1532	Giske	110,2	112,1	110,7	97	96	95	-3,0	0,9	2,3
1534	Haram	102,6	100,5	99,9	94	93	92	0,0	0,2	2,0
1535	Vestnes	124,9	125,4	132,3	93	91	95	-0,8	0,2	0,9
1539	Rauma	104,5	104,1	108,6	100	98	100	-1,5	3,3	2,4
1543	Nesset	102,8	102,3	103,2	104	109	108	1,2	1,3	1,3
1545	Midsund	97,1	104,3	98,5	101	99	97	0,9	0,4	-3,1
1546	Sandøy		96,1	94,4		108	103		1,3	2,6
1547	Aukra	114,4	104,8	105,3	189	204	206	17,7	26,5	21,4
1548	Fræna	95,5	99,9	99,0	102	101	102	4,4	4,3	7,4
1551	Eide	99,3	101,9	103,1	93	92	93	1,2	-2,5	-3,3
1554	Averøy	92,9	93,3	92,5	101	100	101	2,8	1,6	1,1
1557	Gjemnes	90,8	92,0	95,3	108	104	102	5,9	5,6	2,8
1560	Tingvoll	99,1	96,4	92,6	97	100	101	0,9	0,4	4,3
1563	Sunnal	107,8	108,8	113,8	118	117	114	3,6	3,0	2,1
1566	Sumadal	106,4	106,6	111,6	102	101	102	0,4	0,1	1,7
1567	Rindal		110,9	109,1		110	108		4,9	3,2
1571	Halsa		131,7	134,9		106	104		6,8	3,2
1573	Smøla		101,4			106			2,3	
1576	Aure	98,7	97,6		128	126		1,2	2,7	
1601	Trondheim	98,0	96,6	97,7	101	100	100	2,9	5,1	4,8
1612	Hemne	103,9	106,2	106,2	104	101	101	1,8	3,0	8,9
1613	Snillfjord	110,6			107			2,0		
1617	Hitra	118,8	114,6	114,8	103	100	98	-2,0	-0,3	2,1
1620	Frøya	111,5	112,7	132,3	101	110	117	-3,7	2,1	8,8
1621	Ørland	94,4	94,9	95,4	95	93	95	0,8	3,2	3,3
1622	Agdenes	113,9	117,1	116,7	101	98	97	2,3	5,4	0,2
1624	Rissa	109,4	116,2		97	93		1,5	2,3	
1627	Bjugn	107,1	108,5	109,0	91	99	100	-4,9	6,1	10,7
1630	Åfjord	107,3	99,8	100,3	99	103	101	2,6	5,6	8,5
1634	Oppdal	112,1	111,6	115,3	103	103	104	2,9	3,6	4,3
1635	Rennebu	107,0	113,1	122,2	115	115	113	2,5	2,4	1,7
1636	Meldal	98,5	100,4	105,3	94	98	100	0,8	2,9	3,3
1638	Orkdal	93,1	91,7	95,5	92	91	91	3,5	4,4	8,3
1640	Rørøs	101,7	105,1	106,8	104	104	105	4,1	5,1	1,6
1644	Holtålen	93,9	94,7	93,5	105	105	102	9,3	3,9	0,6
1648	Midtre Gauldal	101,6	102,7	102,2	95	93	98	1,9	-2,1	5,3
1653	Melhus	101,4	106,6	110,1	96	94	94	1,8	2,5	1,6
1657	Skaun	91,4	92,4	90,4	97	96	96	8,6	6,7	3,9
1662	Klæbu	112,3	113,1	110,5	95	98	98	0,8	0,2	6,2
1663	Malvik	91,1	89,9	94,1	95	96	95	-1,1	5,9	4,1
1664	Selbu	101,2	100,6	103,1	104		105	1,4	5,3	5,2
1702	Steinkjer	101,3	101,6	104,3	96	96	96	2,4	3,4	3,4
1703	Namsos	91,6	94,5	102,7	99	99	100	5,2	3,3	4,7
1711	Meråker	112,6	111,3	111,2	105	112	114	4,6	3,5	5,5
1714	Stjørdal	93,2	93,5	94,7	92		90	0,6	1,8	4,3
1717	Frosta	105,8	104,3	102,4	100	99	99	3,4	1,0	-0,9
1718	Leksvik	105,0	110,7		95	94		1,7	-0,1	
1719	Levanger	89,7	89,8	89,8	97	96	95	1,5	4,0	0,3
1721	Verdal	100,2	99,6	98,7	98	95	94	1,3	2,3	3,1
1724	Verran	90,1	91,1	90,4	107	104	103	2,1	0,4	3,5
1725	Namdalseid			103,5			105			2,0
1736	Snåsa	110,3	105,4	107,3	108	107	103	2,6	1,6	2,1
1738	Lierne	116,2	115,8		121	117		1,8	2,6	
1742	Grong	135,3	124,3	119,7	119	115	112	2,5	3,5	2,7
1743	Høylandet	111,7	109,5	106,8	105	104	102	2,9	2,0	0,9
1744	Overhalla	90,5	91,9	97,0	98	97	98	5,0	7,1	3,8
1749	Flatanger		104,4	103,8		113	112		2,8	5,1
1750	Vikna	104,9	109,9		100	99		-1,3	2,6	
1751	Nærøy	118,6	117,6	109,9	99	98	99	3,0	2,3	10,4
1756	Inderøy	94,7	94,4	92,2	96	96	96	2,9	1,0	-0,4
1804	Bodø	95,8	97,3	106,0	102	103	104	1,1	2,2	2,6
1805	Narvik	107,1	108,2	110,1	108	105	104	3,8	1,8	4,3
1811	Bindal	130,0		118,1	129		124	1,7		4,5
1812	Sømna	112,2	112,1	110,3	103	102	101	2,7	1,0	2,3
1813	Brønnøy	109,4	109,1	108,6	98	101	103	-1,3	4,7	3,0

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
1818 Herøy	108,1	109,0		107	105		2,4	4,3	
1820 Alstahaug	100,6	101,0	100,9	102	100	101	-0,3	-1,6	2,2
1822 Leirfjord		106,7	99,6		102	104		4,1	-1,1
1824 Vefsn	99,1	102,2	104,5	104	103	102	2,2	5,2	3,8
1825 Grane		95,3	112,5		114	108		2,7	3,7
1826 Hattfjellidal	109,0	106,7		124	121		23,0	8,4	
1827 Dønna		122,0	118,5		111	108		5,3	4,2
1828 Nesna	91,0	90,9	89,8	105	104	103	-0,1	2,3	3,7
1832 Hemnes	102,0	104,5	112,2	132	129	122	11,2	0,8	-2,4
1833 Rana	107,4	106,2	107,6	103	105	102	6,9	6,2	4,9
1834 Lurøy		114,4	117,3		109	115		10,3	8,7
1836 Rødøy	86,8			109			-2,7		
1837 Meløy	104,6	101,6	106,4	111	116	114	-0,9	0,4	0,7
1838 Gildeskål	106,4	109,7	105,0	121	122	118	-3,2	4,0	6,4
1840 Saltdal	124,2	125,2	120,0	99	96	100	-0,5	2,9	1,4
1841 Fauske	96,5	98,0	102,2	108	108	108	-1,0	2,3	-1,7
1845 Sørfold	100,5	102,4	106,8	161	152	142	-0,4	0,9	0,0
1848 Steigen	110,1	111,3	108,7	109	106	106	-4,6	-1,4	-0,5
1849 Hamarøy		121,9			115			-4,4	
1850 Tysfjord		120,0	117,7		116	119		-4,7	-7,1
1851 Lødingen		125,1			101			-0,7	
1852 Tjeldsund		99,4			109			1,0	
1853 Evenes	114,7			109			-2,4		
1854 Ballangen	105,9		100,1	102		105	7,6		5,1
1860 Vestvågøy	103,6	93,1	92,4	100	98	97	3,5	3,6	-0,2
1865 Vågan	104,8	107,0	107,7	100	100	101	6,5	4,9	3,4
1866 Hadsel		106,7			101			1,9	
1867 Bø	104,5	109,2		101	105		0,8	1,7	
1868 Øksnes	102,7	103,6	103,4	95	94	94	1,2	-0,5	-0,2
1870 Sortland	100,2	101,7	109,7	99	99	101	-0,8	1,7	2,0
1871 Andøy		107,5	106,2		102	100		3,6	1,3
1902 Tromsø	109,3	106,4	104,6	104	104	104	0,4	2,9	1,5
1903 Harstad	106,6	99,4	98,6	105	104	103	1,7	5,7	4,2
1911 Kvæfjord	123,9	109,4	108,8	102	106	106	3,3	3,8	4,7
1913 Skånland	94,0	116,1	119,5	105	103	101	0,8	3,4	12,4
1917 Ibestad	113,6			112			-1,4		
1919 Gratangen			127,9			110			1,5
1920 Lavangen	128,6	130,5		113	110		7,3	7,6	
1922 Bardu	93,8	98,7	95,1	121	120	116	-0,1	3,0	0,4
1923 Salangen	122,8	127,8	137,2	108	110	109	2,3	2,0	4,5
1924 Målselv	117,2	122,3	122,0	107	107	108	2,6	2,6	-1,0
1925 Sørreisa	95,6	93,0	97,9	99	99	100	1,5	4,5	2,4
1926 Dyrøy	133,2			112			2,9		
1927 Tranøy	117,9	113,1		112	110		1,6	2,5	
1931 Lenvik	115,7	119,2	117,1	102	101	102	1,4	0,4	0,4
1933 Balsfjord	111,3	103,1	103,1	106	104	103	1,7	1,5	2,4
1936 Karlsøy			108,4			120			2,0
1938 Lyngen	104,2	110,0	112,0	112	112	110	2,4	3,1	2,3
1939 Storfjord	108,6	103,8	107,9	127	125	123	5,7	4,7	3,4
1940 Kåfjord	112,1	104,9	119,3	119	117	115	3,9	-5,8	3,1
1941 Skjervøy	115,4		119,3	117		110	3,6		1,6
1942 Nordreisa	116,0	113,0	118,4	106	104	105	-0,5	7,6	3,0
2002 Vardø		95,8	96,3		118	117		5,7	4,4
2003 Vadsø	118,3	122,8	118,4	111	110	110	2,8	2,9	5,1
2004 Hammerfest	112,0	112,2	112,1	149	143	143	8,6	4,1	6,6
2011 Kautokeino		132,5	133,2		117	117		6,9	2,7
2012 Alta	112,3	112,3	115,2	111	111	111	1,7	2,1	0,7
2019 Nordkapp	93,8	93,6	95,8	114	112	110	1,9	0,4	2,7
2020 Porsanger	109,2	119,8	110,6	110	113	111	5,0	6,0	-3,4
2021 Karasjok		123,6	124,4		116	114		0,4	-3,2
2022 Lebesby	106,1	112,8		147	147		-0,8	4,2	
2024 Berlevåg	99,9			138			5,1		
2025 Tana	153,0	124,4	120,1	118	118	117	-1,8	3,3	2,0
2028 Båtsfjord	105,3		105,6	120		119	-1,0		3,1
2030 Sør-Varanger	113,9	110,6	111,5	115	116	115	0,4	1,4	-1,4

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Vedlegg 15 Konesjonskraft og eiendomsskatt 2002-17

I dette vedlegget grupperes kommunene etter nivået på inntekter fra konesjonskraft og eiendomsskatt. Inntekter fra konesjonskraft er definert som summen av hjemfallsinntekter og konesjonskraftinntekter som fritt kan benyttes til dekning av kommunale utgifter. Konesjonsavgifter som er bundet til næringsformål er holdt utenfor. Naturressursskatt er inkludert i skatt på inntekt og formue.

Tabell 1 Antall kommuner i hver gruppe når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet¹ for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. 2002-2017.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ³	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
>100 prosent	6	7	6	9	10	14	16	15	14	16	17	15	17	16	16	15
50-100 prosent	13	15	18	15	20	25	25	25	25	32	27	25	23	23	22	21
25-50 prosent	21	23	21	28	31	30	33	37	36	34	34	39	43	51	46	48
10-25 prosent	46	54	54	53	58	73	74	82	94	109	119	119	141	144	160	165
5-10 prosent	68	68	66	72	63	64	72	78	82	80	74	84	80	87	91	92
0-5 prosent	119	109	116	122	120	100	97	92	82	66	74	67	48	44	37	35
0 prosent	160	157	152	133	128	124	112	100	96	92	83	78	75	62	55	49
Totalt²	433	433	433	432	430	430	429	429	429	429	428	427	427	427	427	425

¹ Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

² Utenom Oslo

³ Bruddet i tidsserien mellom 2009 og 2010 består i at konesjonsavgift ikke lenger inngår i "skatt på inntekt og formue". For alle kommuner med eiendomsskatt utgjør derfor denne nå et litt høyere relativt nivå enn i tidligere utgaver av TBUs høringsrapport. I alt 12 kommuner er av denne grunn flyttet opp én kategori, ettersom kommunen lå rett under kategorigrensen før inntektsdefinisjonen ble endret, men ligger rett over etter endringen. Antall kommuner med høyere andel enn 10 prosent på eiendomsskatt og konesjonskraftinntekter (de 4 høyeste kategoriene) økte med 10. Uten endringen i inntektsdefinisjonen ville dette antallet økt med bare 4 kommuner (i 2010).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Gjennomsnittlig kommunestørrelse når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet¹ for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. 2002-2017.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ²	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
>100 prosent	1 467	1 518	1 610	1 729	1 647	1 744	1 791	1 751	1 977	2 167	2 180	2 040	2 330	1 983	2 069	1 936
50-100 prosent	2 552	2 615	2 583	3 231	3 680	3 915	3 765	3 932	3 847	3 535	3 808	3 770	3 645	4 232	3 996	4 039
25-50 prosent	4 220	3 853	3 502	3 284	2 803	2 704	3 273	3 497	3 459	3 676	3 604	4 513	3 708	3 969	3 276	3 577
10-25 prosent	4 973	5 315	7 100	9 386	9 980	10 170	11 191	9 484	10 354	11 674	10 599	10 617	11 036	12 699	12 424	12 296
5-10 prosent	19 288	20 054	20 042	18 265	19 848	19 581	17 253	14 314	13 423	11 245	12 512	11 265	11 094	11 696	11 222	11 576
0-5 prosent	7 704	7 819	7 416	7 583	8 178	7 581	7 324	10 482	11 304	12 789	13 747	15 133	13 336	7 065	9 215	8 226
0 prosent	8 898	8 876	8 944	8 894	8 704	9 479	10 403	11 113	10 648	11 269	10 912	11 575	14 774	16 607	16 981	18 862
Totalt²	9 264	9 318	9 366	9 436	9 539	9 611	9 736	9 846	9 957	10 072	10 216	10 368	10 479	10 581	10 581	10 804

¹ Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

² Utenom Oslo.

³ Brudd i tidsserien mellom 2009 og 2010: De ulike gruppenes folketall er bare i liten grad endret som følge av at kommuner har en annen kategori enn de ville hatt etter tidligere inntektsdefinisjon.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3 Inntekter fra skatt på inntekt og formue (inkl. naturressursskatt), eiendomsskatt, konsesjonskraft og hjemfall samt rammetilskudd. 2017. Kroner per innbygger.

Kommune	Innbygger-tall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
0101 Halden	30 790	23 347	1 213	2 076	-	26 636	28 847	55 484	12,65 %
0104 Moss	32 407	24 829	94	2 479	-	27 402	26 323	53 724	9,89 %
0105 Sarpsborg	55 127	23 412	1 252	2 166	48	26 878	28 951	55 830	13,33 %
0106 Fredrikstad	80 121	24 861	846	2 284	-	27 992	25 522	53 513	12,04 %
0111 Hvaler	4 517	31 207	-	7 991	-	39 198	21 238	60 436	30,74 %
0118 Aremark	1 398	24 408	307	3 235	49	28 000	43 345	71 345	13,81 %
0119 Marker	3 597	22 931	579	2 434	-	25 944	34 059	60 003	11,59 %
0121 Rømskog	685	27 086	-	1 654	-	28 740	53 337	82 077	6,36 %
0122 Trøgstad	5 367	24 614	-	1 130	48	25 792	31 509	57 302	4,53 %
0123 Spydeberg	5 765	26 450	1 382	-	374	28 206	8 119	36 326	6,75 %
0124 Askim	15 720	25 866	2 338	-	163	28 367	26 682	55 049	9,62 %
0125 Eidsberg	11 406	23 867	-	1 327	-	25 194	30 324	55 518	5,10 %
0127 Skiptvet	3 783	23 211	2 705	-	174	26 090	31 901	57 990	11,07 %
0128 Rakkestad	8 173	23 817	521	2 893	-	27 231	32 694	59 925	13,13 %
0135 Råde	7 398	26 198	230	1 820	-	28 248	25 042	53 290	7,88 %
0136 Rygge	15 747	27 448	610	2 546	-	30 605	22 783	53 388	12,14 %
0137 Våler	5 335	25 550	412	2 792	-	28 753	25 966	54 719	12,32 %
0138 Hobøl	5 557	24 839	283	1 431	-	26 553	10 596	37 149	6,59 %
0211 Vestby	17 188	29 738	1 577	-	-	31 315	21 898	53 212	6,07 %
0213 Ski	30 698	31 249	-	-	-	31 249	21 609	52 858	0,00 %
0214 Ås	19 288	28 150	1 394	-	-	29 544	22 282	51 826	5,36 %
0215 Frogn	15 743	36 360	-	-	-	36 360	16 254	52 614	0,00 %
0216 Nesodden	18 869	30 944	249	-	-	31 193	19 443	50 637	0,96 %
0217 Oppegård	26 988	37 447	-	-	-	37 447	17 770	55 217	0,00 %
0219 Bærum	124 008	49 836	-	-	-	49 836	11 174	61 010	0,00 %
0220 Asker	60 781	45 693	-	-	-	45 693	13 118	58 811	0,00 %
0221 Aurskog-Høland	16 162	23 158	-	1 077	-	24 235	27 718	51 953	4,14 %
0226 Sorum	17 665	29 157	305	1 026	30	30 519	24 112	54 631	5,24 %
0227 Fet	11 555	29 122	126	1 640	-	30 888	21 889	52 777	6,79 %
0228 Rælingen	17 730	29 295	-	-	-	29 295	21 380	50 675	0,00 %
0229 Enebakk	10 927	26 352	-	-	-	26 352	24 413	50 765	0,00 %
0230 Lørenskog	37 406	31 724	1 615	-	-	33 339	18 254	51 593	6,21 %
0231 Skedsmo	53 276	30 773	61	1 370	-	32 203	20 843	53 046	5,50 %
0233 Nittedal	23 213	31 889	456	1 655	-	34 001	20 649	54 650	8,12 %
0234 Gjerdrum	6 546	35 855	-	-	-	35 855	18 525	54 381	0,00 %
0235 Ullensaker	35 102	28 378	-	-	-	28 378	22 630	51 008	0,00 %
0236 Nes	21 241	24 934	270	1 049	18	26 270	24 925	51 196	5,14 %
0237 Eidsvoll	24 415	24 110	-	-	25	24 135	27 339	51 474	0,10 %
0238 Nannestad	12 657	25 866	-	-	1	25 866	25 015	50 882	0,00 %
0239 Hurdal	2 910	21 488	-	-	-	21 488	35 018	56 506	0,00 %
0301 Oslo	666 759	49 063	1 055	678	-	50 796	14 479	65 275	
0402 Kongsvinger	17 857	24 539	186	1 975	132	26 831	28 967	55 798	8,82 %
0403 Hamar	30 598	27 393	172	4 501	-	32 067	23 899	55 966	17,98 %
0412 Ringsaker	33 842	23 320	103	3 187	31	26 641	27 621	54 262	12,77 %
0415 Løten	7 633	21 327	374	2 285	-	23 987	31 172	55 158	10,23 %
0417 Stange	20 317	23 232	429	3 023	26	26 710	27 732	54 442	13,38 %
0418 Nord-Odal	5 100	20 232	390	3 401	-	24 023	37 669	61 692	14,58 %
0419 Sør-Odal	7 866	23 430	692	2 244	-	26 366	28 432	54 798	11,29 %
0420 Eidskog	6 127	20 438	191	2 698	-	23 328	38 143	61 471	11,11 %
0423 Grue	4 777	21 032	160	2 903	-	24 095	38 872	62 967	11,78 %
0425 Åsnes	7 329	21 468	92	1 331	-	22 891	37 653	60 544	5,47 %
0426 Våler	3 743	21 539	577	1 229	456	23 802	37 170	60 972	8,70 %
0427 Elverum	21 086	23 249	682	2 666	-	26 597	28 623	55 220	12,88 %
0428 Trysil	6 550	23 672	584	3 849	327	28 432	35 758	64 190	18,31 %
0429 Åmot	4 518	22 524	2 434	852	1 136	26 946	35 954	62 900	17,01 %
0430 Stor-Elvdal	2 530	21 778	817	3 137	146	25 878	43 258	69 136	15,77 %
0432 Rendalen	1 858	22 328	6 646	-	83	29 057	47 216	76 273	25,88 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
0434 Engerdal	1 274	20 517	1 008	1 869	56	23 450	58 769	82 219	11,28 %
0436 Tolga	1 620	18 422	473	1 434	-	20 330	51 391	71 721	7,34 %
0437 Tynset	5 584	23 365	1 868	1 415	314	26 962	36 615	63 576	13,83 %
0438 Alvdal	2 441	24 386	2 862	2 275	228	29 751	39 263	69 015	20,64 %
0439 Folldal	1 577	20 171	1 051	2 130	358	23 710	49 815	73 524	13,61 %
0441 Os	1 963	20 808	390	3 171	-	24 369	45 561	69 930	13,70 %
0501 Lillehammer	27 781	27 704	1 293	3 482	-	32 478	23 374	55 852	18,36 %
0502 Gjøvik	30 319	25 008	645	2 768	21	28 442	25 898	54 340	13,21 %
0511 Dovre	2 675	21 967	371	192	-	22 530	40 067	62 596	2,17 %
0512 Lesja	2 048	23 731	655	-	6 140	30 526	43 244	73 770	26,13 %
0513 Skjåk	2 202	26 233	7 102	-	2 180	35 515	34 516	70 031	35,70 %
0514 Lom	2 360	22 338	1 371	758	3 988	28 454	37 921	66 375	23,52 %
0515 Vågå	3 640	20 837	2 085	1 676	809	25 406	40 774	66 180	17,57 %
0516 Nord-Fron	5 723	27 475	5 702	1 838	2 698	37 713	29 258	66 971	39,38 %
0517 Sel	5 916	19 545	833	2 945	76	23 399	38 963	62 363	14,82 %
0519 Sør-Fron	3 163	25 782	2 967	3 357	2 837	34 942	33 243	68 186	35,23 %
0520 Ringebu	4 502	23 620	929	5 096	-	29 645	35 030	64 675	23,17 %
0521 Øyer	5 082	27 618	1 332	3 833	199	32 982	25 990	58 972	20,63 %
0522 Gausdal	6 204	23 864	358	3 941	-	28 164	30 854	59 017	16,54 %
0528 ØstreToten	14 887	23 497	226	2 026	-	25 749	29 184	54 932	8,66 %
0529 VestreToten	13 179	22 681	1 013	2 333	-	26 027	28 566	54 594	12,87 %
0532 Jevnaker	6 696	23 523	339	1 064	38	24 964	28 703	53 667	5,54 %
0533 Lunner	9 080	26 243	119	1 477	-	27 839	26 207	54 046	6,14 %
0534 Gran	13 707	24 900	33	399	14	25 346	28 859	54 206	1,72 %
0536 Søndre Land	5 717	20 098	-	-	50	20 148	34 778	54 926	0,19 %
0538 Nordre Land	6 773	21 751	2 372	2 534	1 854	28 510	34 246	62 755	26,00 %
0540 Sør-Aurdal	3 026	22 433	2 326	3 193	-	27 951	43 730	71 681	21,22 %
0541 Etnedal	1 351	23 810	406	4 825	-	29 040	51 568	80 608	20,12 %
0542 Nord-Aurdal	6 490	25 989	1 912	2 420	1 345	31 667	28 361	60 028	21,84 %
0543 Vestre Slidre	2 114	26 707	2 401	4 689	1 962	35 759	35 245	71 003	34,82 %
0544 Øystre Slidre	3 248	27 840	623	-	1 911	30 373	30 641	61 014	9,74 %
0545 Vang	1 596	28 985	3 802	-	4 159	36 945	38 964	75 909	30,62 %
0602 Drammen	68 363	29 284	-	-	-	29 284	23 472	52 756	0,00 %
0604 Kongsberg	27 216	30 339	1 355	1 401	-	33 094	21 209	54 303	10,60 %
0605 Ringerike	30 034	26 031	714	1 089	68	27 902	24 566	52 468	7,20 %
0612 Hole	6 772	34 581	-	2 060	-	36 640	20 358	56 998	7,92 %
0615 Flå	1 081	28 137	2 787	-	3 466	34 390	43 772	78 162	24,05 %
0616 Nes	3 357	28 728	5 833	665	-	35 226	30 338	65 565	24,99 %
0617 Gol	4 612	28 677	2 413	2 532	3 982	37 604	30 019	67 623	34,33 %
0618 Hemsedal	2 442	31 432	2 922	-	-	34 354	28 602	62 956	11,24 %
0619 Ål	4 719	29 334	5 652	2 181	-	37 168	30 848	68 016	30,13 %
0620 Hol	4 535	38 506	9 177	4 966	9 459	62 107	18 303	80 410	90,78 %
0621 Sigdal	3 502	29 294	623	4 494	-	34 411	31 626	66 037	19,68 %
0622 Krødsherad	2 257	31 599	1 033	4 353	-	36 984	31 311	68 296	20,72 %
0623 Modum	13 786	25 382	1 352	-	-	26 733	27 041	53 774	5,20 %
0624 Øvre Eiker	18 562	27 589	-	-	-	27 589	24 047	51 636	0,00 %
0625 Nedre Eiker	24 718	24 673	-	-	37	24 710	26 369	51 078	0,14 %
0626 Lier	25 740	33 195	-	-	-	33 195	20 319	53 513	0,00 %
0627 Røyken	21 931	30 242	-	-	-	30 242	22 598	52 841	0,00 %
0628 Hurum	9 462	26 919	-	-	-	26 919	25 453	52 372	0,00 %
0631 Flesberg	2 696	26 448	994	3 863	139	31 445	35 357	66 802	19,22 %
0632 Rollag	1 399	27 195	2 394	4 701	2 593	36 883	46 219	83 102	37,26 %
0633 Nore og Uvdal	2 530	34 240	10 336	-	6 164	50 740	33 330	84 070	63,46 %
0701 Horten	27 202	24 391	-	-	-	24 391	26 962	51 353	0,00 %
0702 Holmestrand	10 861	25 802	841	-	-	26 643	24 473	51 116	3,24 %
0704 Tønsberg	44 922	28 797	-	-	-	28 797	22 410	51 208	0,00 %
0709 Larvik	44 082	25 969	-	-	-	25 969	26 031	52 000	0,00 %
0710 Sandefjord	62 019	26 083	-	-	-	26 083	25 232	51 315	0,00 %
0711 Svelvik	6 653	24 731	121	1 143	-	25 996	25 930	51 926	4,86 %
0713 Sande	9 496	27 540	-	2 527	-	30 067	24 825	54 893	9,72 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
0714 Hof	3 176	25 014	-	-	-	25 014	32 648	57 662	0,00 %
0716 Re	9 486	26 001	(25)	1 551	-	27 527	27 585	55 112	5,87 %
0722 Nøtterøy	21 748	30 494	-	-	-	30 494	22 297	52 791	0,00 %
0723 Tjøme	4 928	31 551	-	-	-	31 551	22 023	53 574	0,00 %
0728 Lardal	2 475	24 334	-	-	-	24 334	34 535	58 869	0,00 %
0805 Porsgrunn	36 198	26 370	1 656	2 241	-	30 266	23 942	54 208	14,99 %
0806 Skien	54 316	24 864	712	1 917	-	27 493	26 249	53 742	10,11 %
0807 Notodden	12 757	23 797	2 042	2 577	617	29 033	31 714	60 747	20,14 %
0811 Siljan	2 357	24 650	942	2 273	-	27 866	32 734	60 599	12,37 %
0814 Bamble	14 138	25 967	3 365	2 066	2	31 400	24 423	55 823	20,90 %
0815 Kragerø	10 586	23 314	538	3 459	89	27 399	31 127	58 527	15,71 %
0817 Drangedal	4 148	20 698	269	2 446	-	23 413	40 333	63 747	10,44 %
0819 Nome	6 585	22 187	1 288	2 186	431	26 092	34 070	60 162	15,02 %
0821 Bø	6 262	22 564	132	3 091	-	25 787	31 995	57 782	12,40 %
0822 Sauherad	4 303	23 983	413	2 270	-	26 666	32 140	58 806	10,32 %
0826 Tinn	5 894	32 861	12 237	-	3 387	48 485	29 192	77 676	60,09 %
0827 Hjartdal	1 593	27 390	5 416	5 524	2 731	41 062	41 539	82 601	52,58 %
0828 Seljord	2 979	25 839	2 843	-	1 262	29 944	35 585	65 529	15,79 %
0829 Kviteseid	2 442	24 343	1 231	-	552	26 126	38 466	64 591	6,86 %
0830 Nissedal	1 476	28 320	6 192	3 720	2 401	40 633	39 984	80 618	47,36 %
0831 Fyresdal	1 319	24 100	6 470	-	3 922	34 492	48 911	83 403	39,97 %
0833 Tokke	2 228	34 059	15 784	-	7 390	57 232	29 647	86 880	89,13 %
0834 Vinje	3 726	39 630	13 484	-	12 633	65 747	23 403	89 150	100,45 %
0901 Risør	6 936	24 417	170	2 832	-	27 419	30 130	57 550	11,55 %
0904 Grimstad	22 692	29 570	445	2 477	9	32 501	21 999	54 500	11,27 %
0906 Arendal	44 576	24 874	399	2 097	-	27 370	26 147	53 516	9,60 %
0911 Gjerstad	2 511	19 034	1 028	3 542	-	23 604	41 764	65 368	17,58 %
0912 Vegårshei	2 104	20 464	-	2 138	-	22 602	44 411	67 013	8,22 %
0914 Tvedestrand	6 051	23 155	8	1 973	-	25 136	33 708	58 844	7,62 %
0919 Froland	5 713	22 229	2 471	-	564	25 264	31 999	57 264	11,67 %
0926 Lillesand	10 702	26 956	366	1 047	-	28 368	9 645	38 013	5,43 %
0928 Birkenes	5 178	20 569	1 179	2 345	85	24 178	35 658	59 836	13,88 %
0929 Åmli	1 856	25 348	4 248	1 738	-	31 334	47 161	78 495	23,02 %
0935 Iveland	1 342	21 841	6 117	1 656	1 490	31 105	45 818	76 923	35,63 %
0937 EvjeogHornnes	3 614	21 843	1 080	-	136	23 059	35 614	58 673	4,68 %
0938 Bygland	1 200	24 028	7 000	-	3 417	34 444	51 243	85 688	40,07 %
0940 Valle	1 246	36 151	23 652	-	5 729	65 531	33 714	99 246	113,00 %
0941 Bykle	952	74 956	46 299	-	13 866	135 121	10 107	145 228	231,41 %
1001 Kristiansand	89 268	26 728	773	2 323	-	29 824	24 345	54 169	11,91 %
1002 Mandal	15 600	24 643	-	2 492	-	27 134	28 793	55 927	9,58 %
1003 Farsund	9 769	24 235	2 127	934	-	27 296	28 254	55 549	11,77 %
1004 Flekkefjord	9 090	25 905	1 027	1 541	186	28 660	31 836	60 496	10,60 %
1014 Vennesla	14 425	21 050	2 501	1 208	132	24 890	31 667	56 558	14,77 %
1017 Songdalen	6 568	20 382	703	1 453	-	22 538	33 418	55 957	8,29 %
1018 Søgne	11 321	24 951	184	1 508	-	26 643	25 297	51 940	6,51 %
1021 Marnardal	2 309	22 201	2 701	-	-	24 902	44 346	69 249	10,39 %
1026 Åseral	937	39 044	24 909	-	2 561	66 514	40 272	106 787	105,66 %
1027 Audnedal	1 765	21 840	1 211	1 091	125	24 267	49 055	73 322	9,33 %
1029 Lindesnes	4 950	23 487	2 220	2 363	33	28 102	34 305	62 407	17,75 %
1032 Lyngdal	8 588	22 214	-	-	-	22 214	32 103	54 316	0,00 %
1034 Hægebostad	1 702	22 942	-	-	8	22 949	44 384	67 334	0,03 %
1037 Kvinesdal	5 988	26 679	10 458	-	903	38 040	31 955	69 995	43,70 %
1046 Sirdal	1 836	53 330	38 239	-	-	91 569	22 810	114 379	147,08 %
1101 Eigersund	14 899	28 241	438	2 488	31	31 199	23 937	55 136	11,38 %
1102 Sandnes	75 497	30 032	-	-	-	30 032	21 409	51 441	0,00 %
1103 Stavanger	132 729	36 825	1 205	1 202	-	39 232	16 165	55 397	9,26 %
1106 Haugesund	37 166	27 327	167	2 867	-	30 361	23 718	54 079	11,67 %
1111 Sokndal	3 316	24 546	2 505	1 704	-	28 754	35 243	63 998	16,19 %
1112 Lund	3 259	24 448	433	1 274	345	26 499	34 418	60 917	7,89 %
1114 Bjerkreim	2 826	26 897	854	1 772	-	29 524	33 148	62 671	10,10 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
1119 Hå	18 800	25 001	-	-	-	25 001	25 792	50 793	0,00 %
1120 Klepp	19 042	27 642	-	-	68	27 709	22 848	50 558	0,26 %
1121 Time	18 656	28 398	-	-	68	28 466	23 244	51 710	0,26 %
1122 Gjesdal	11 902	25 701	513	855	408	27 477	26 194	53 672	6,83 %
1124 Sola	26 016	36 332	-	-	-	36 332	17 243	53 575	0,00 %
1127 Randaberg	10 873	31 400	757	893	-	33 050	20 942	53 992	6,35 %
1129 Forsand	1 245	43 200	38 100	-	1 219	82 520	35 451	117 971	151,23 %
1130 Strand	12 662	26 300	909	1 508	137	28 854	27 007	55 861	9,82 %
1133 Hjelmeland	2 708	35 108	8 830	2 092	5 371	51 401	31 593	82 994	62,67 %
1134 Suldal	3 853	37 831	28 006	-	4 518	70 355	29 290	99 646	125,10 %
1135 Sauda	4 760	28 630	6 273	1 893	7 601	44 398	30 103	74 500	60,65 %
1141 Finnøy	3 235	28 981	198	4 423	-	33 602	34 035	67 637	17,77 %
1142 Rennesøy	4 892	29 986	321	-	-	30 307	26 949	57 256	1,23 %
1144 Kvitsøy	534	29 073	399	-	-	29 472	60 410	89 882	1,53 %
1145 Bokn	855	24 525	13 704	-	-	38 229	53 775	92 005	52,71 %
1146 Tysvær	11 041	25 358	16 866	-	-	42 224	29 216	71 440	64,87 %
1149 Karmøy	42 229	24 819	1 972	849	-	27 640	25 580	53 220	10,85 %
1151 Utsira	201	23 617	2 189	2 194	-	28 000	133 443	161 443	16,86 %
1160 Vindafjord	8 828	34 089	1 033	1 492	-	36 614	25 672	62 286	9,71 %
1201 Bergen	278 556	31 576	927	2 096	-	34 600	19 463	54 063	11,63 %
1211 Etne	4 135	24 641	2 121	3 517	792	31 072	34 208	65 280	24,73 %
1216 Sveio	5 656	28 444	233	1 119	-	29 796	29 327	59 123	5,20 %
1219 Bømlo	11 806	26 976	181	2 401	-	29 557	29 405	58 961	9,93 %
1221 Stord	18 821	26 448	891	1 279	-	28 618	24 911	53 529	8,35 %
1222 Fitjar	3 189	25 335	3 474	1 134	-	29 943	34 218	64 161	17,72 %
1223 Tysnes	2 847	29 410	614	3 005	-	33 028	35 146	68 175	13,92 %
1224 Kvinnherad	13 241	26 669	4 463	1 086	3 208	35 426	29 324	64 750	33,68 %
1227 Jondal	1 108	27 520	3 282	-	1 634	32 435	51 838	84 273	18,90 %
1228 Odda	7 025	31 022	10 204	-	11 293	52 519	30 680	83 199	82,68 %
1231 Ullensvang	3 377	24 272	1 911	2 487	10 374	39 044	42 145	81 189	56,82 %
1232 Eidfjord	921	59 984	41 686	-	7 760	109 430	19 756	129 186	190,18 %
1233 Ulvik	1 131	30 153	6 723	-	-	36 876	46 950	83 826	25,86 %
1234 Granvin	933	24 860	3 036	1 913	-	29 809	49 861	79 670	19,04 %
1235 Voss	14 514	26 266	2 232	2 007	1 157	31 662	30 149	61 811	20,75 %
1238 Kvam	8 423	25 733	2 029	2 914	5 631	36 308	33 479	69 787	40,67 %
1241 Fusa	3 895	28 638	2 106	1 443	-	32 187	33 568	65 755	13,65 %
1242 Samnanger	2 488	26 789	3 379	2 106	1 297	33 572	34 287	67 859	26,09 %
1243 Os	20 152	27 071	-	-	-	27 071	13 090	40 161	0,00 %
1244 Austevoll	5 156	42 539	614	-	-	43 153	22 975	66 128	2,36 %
1245 Sund	7 058	24 402	90	1 452	-	25 944	30 333	56 277	5,93 %
1246 Fjell	25 204	28 003	215	-	-	28 219	21 974	50 193	0,83 %
1247 Askøy	28 821	24 820	222	1 563	-	26 604	27 562	54 166	6,86 %
1251 Vaksdal	4 123	25 064	6 449	2 610	4 487	38 610	36 634	75 244	52,10 %
1252 Modalen	383	61 911	50 679	-	209	112 799	52 655	165 454	195,73 %
1253 Osterøy	8 026	23 795	911	2 141	-	26 847	28 943	55 790	11,74 %
1256 Meland	8 021	24 068	658	1 729	-	26 455	29 750	56 205	9,18 %
1259 Øygarden	4 913	23 416	31 540	-	-	54 956	32 307	87 263	121,31 %
1260 Radøy	5 128	23 396	1 236	1 726	-	26 358	32 427	58 785	11,39 %
1263 Lindås	15 731	25 190	10 554	-	11	35 755	27 685	63 440	40,63 %
1264 Austrheim	2 884	29 712	4 808	-	-	34 520	29 597	64 118	18,49 %
1265 Fedje	587	23 215	3 596	-	-	26 811	71 342	98 153	13,83 %
1266 Masfjorden	1 710	32 092	12 146	-	3 206	47 444	41 354	88 799	59,05 %
1401 Flora	11 999	27 159	748	2 827	801	31 535	28 418	59 953	16,83 %
1411 Gulen	2 371	29 900	3 910	2 542	291	36 643	39 757	76 400	25,93 %
1412 Solund	794	27 469	-	2 009	-	29 477	57 330	86 807	7,73 %
1413 Hyllestad	1 438	24 335	996	2 667	304	28 302	45 625	73 927	15,26 %
1416 Høyanger	4 190	27 067	6 325	1 584	18 085	53 061	33 597	86 658	99,98 %
1417 Vik	2 722	31 678	5 169	3 116	4 609	44 573	36 721	81 294	49,60 %
1418 Balestrand	1 288	24 698	4 974	-	13 069	42 741	49 167	91 908	69,40 %
1419 Leikanger	2 332	28 258	1 495	2 092	-	31 844	30 133	61 977	13,80 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
1420 Sogndal	7 941	25 976	2 547	2 264	130	30 917	26 069	56 987	19,01 %
1421 Aurland	1 787	45 845	23 846	-	16 475	86 165	21 665	107 830	155,08 %
1422 Lærdal	2 159	31 754	5 412	-	-	37 165	31 811	68 977	20,82 %
1424 Årdal	5 363	31 510	10 780	2 680	-	44 970	25 514	70 484	51,77 %
1426 Luster	5 151	30 021	9 666	-	1 979	41 666	30 828	72 494	44,79 %
1428 Askvoll	3 065	23 705	242	1 230	-	25 177	40 679	65 856	5,66 %
1429 Fjaler	2 862	22 805	678	1 790	117	25 390	47 320	72 711	9,94 %
1430 Gaular	2 966	23 039	600	1 678	970	26 287	41 852	68 140	12,49 %
1431 Jølster	3 049	25 610	3 138	1 801	1 001	31 550	37 193	68 743	22,84 %
1432 Førde	13 009	28 946	1 292	1 251	61	31 550	25 222	56 772	10,01 %
1433 Naustdal	2 848	23 837	518	2 897	-	27 251	39 875	67 126	13,13 %
1438 Bremanger	3 847	26 822	7 871	1 698	4 291	40 682	40 044	80 727	53,31 %
1439 Vågsøy	6 031	26 774	705	1 437	-	28 915	32 130	61 046	8,24 %
1441 Selje	2 791	23 487	-	2 265	21	25 774	39 298	65 071	8,79 %
1443 Eid	6 064	23 871	-	1 810	15	25 696	31 168	56 863	7,02 %
1444 Hornindal	1 198	20 693	-	-	442	21 135	49 649	70 784	1,70 %
1445 Gloppen	5 783	25 446	1 337	1 064	504	28 351	36 296	64 647	11,17 %
1449 Stryn	7 218	25 801	262	1 298	4	27 365	33 547	60 911	6,02 %
1502 Molde	26 822	27 948	156	3 403	-	31 507	22 525	54 032	13,69 %
1504 Ålesund	47 199	28 884	339	1 896	-	31 119	21 019	52 138	8,60 %
1505 Kristiansund	24 442	25 107	1 223	2 947	-	29 277	26 010	55 287	16,04 %
1511 Vanylven	3 203	24 157	-	-	254	24 411	39 208	63 619	0,98 %
1514 Sande	2 540	24 108	-	-	-	24 108	40 529	64 637	0,00 %
1515 Herøy	8 957	29 195	-	-	-	29 195	23 970	53 166	0,00 %
1516 Ulstein	8 457	29 488	-	-	-	29 488	23 798	53 286	0,00 %
1517 Hareid	5 185	23 225	-	1 278	-	24 503	30 209	54 712	4,92 %
1519 Volda	9 102	23 000	424	1 434	231	25 088	32 984	58 072	8,03 %
1520 Ørsta	10 744	24 988	480	1 403	401	27 272	28 781	56 052	8,78 %
1523 Ørskog	2 296	22 957	-	-	-	22 957	37 416	60 373	0,00 %
1524 Norddal	1 663	30 511	9 452	-	6 115	46 078	42 159	88 238	59,87 %
1525 Stranda	4 623	26 271	1 615	1 615	-	29 500	31 691	61 191	12,42 %
1526 Stordal	1 005	21 024	-	-	-	21 024	56 440	77 464	0,00 %
1528 Sykkylven	7 695	23 652	-	751	51	24 454	29 624	54 077	3,08 %
1529 Skodje	4 667	24 458	235	1 431	-	26 124	30 682	56 806	6,41 %
1531 Sula	9 007	24 277	-	-	-	24 277	31 423	55 699	0,00 %
1532 Giske	8 176	25 823	122	1 428	-	27 373	27 389	54 761	5,96 %
1534 Haram	9 312	25 468	-	-	-	25 468	27 677	53 144	0,00 %
1535 Vestnes	6 577	24 402	598	2 281	-	27 281	27 734	55 015	11,07 %
1539 Rauma	7 503	25 695	1 604	1 919	1 596	30 814	30 833	61 647	19,69 %
1543 Nesset	2 963	25 878	3 891	2 322	2 038	34 130	34 686	68 815	31,74 %
1545 Midsund	2 085	24 853	-	-	-	24 853	40 844	65 697	0,00 %
1546 Sandøy	1 246	30 338	-	1 369	-	31 707	42 638	74 345	5,27 %
1547 Aukra	3 547	28 874	64 463	-	-	93 337	28 707	122 043	247,94 %
1548 Fræna	9 741	24 500	3 368	2 430	-	30 298	30 578	60 877	22,30 %
1551 Eide	3 454	24 039	-	-	-	24 039	35 188	59 228	0,00 %
1554 Averøy	5 856	25 749	1 484	3 474	-	30 706	28 198	58 905	19,07 %
1557 Gjemnes	2 611	23 161	859	2 889	-	26 910	38 735	65 645	14,42 %
1560 Tingvoll	3 109	22 035	566	3 854	-	26 455	41 383	67 839	17,00 %
1563 Sunndal	7 126	27 379	10 186	761	842	39 169	30 133	69 302	45,34 %
1566 Surnadal	5 986	23 453	2 223	1 328	-	27 003	33 646	60 649	13,66 %
1567 Rindal	2 026	23 409	2 490	2 911	-	28 810	41 071	69 881	20,77 %
1571 Halså	1 599	22 153	1 356	2 072	-	25 580	47 963	73 543	13,18 %
1573 Smøla	2 160	25 376	5 950	-	-	31 326	39 810	71 136	22,89 %
1576 Aure	3 590	24 907	10 460	-	-	35 367	42 582	77 949	40,23 %
1601 Trondheim	190 464	30 105	1 051	2 204	1	33 361	18 555	51 916	12,52 %
1612 Hemne	4 259	24 514	1 929	1 068	845	28 356	32 095	60 452	14,78 %
1613 Snillfjord	982	25 123	1 387	-	-	26 510	52 331	78 841	5,33 %
1617 Hitra	4 659	24 140	2 917	-	-	27 057	36 993	64 050	11,22 %
1620 Frøya	4 937	57 348	879	-	-	58 228	11 154	69 382	3,38 %
1621 Ørland	5 291	24 759	-	-	-	24 759	29 757	54 516	0,00 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
1622 Agdenes	1 711	21 757	-	-	-	21 757	51 284	73 041	0,00 %
1624 Rissa	6 628	20 895	-	-	-	20 895	36 473	57 369	0,00 %
1627 Bjugn	4 822	21 225	1 565	2 906	-	25 696	41 982	67 678	17,20 %
1630 Åfjord	3 263	23 899	1 297	-	325	25 520	37 696	63 216	6,24 %
1632 Roan	959	21 298	8 259	2 034	-	31 591	55 810	87 401	39,59 %
1633 Osen	978	22 204	416	850	-	23 470	58 919	82 390	4,87 %
1634 Oppdal	6 973	24 211	850	2 951	2 741	30 753	29 842	60 595	25,16 %
1635 Rennebu	2 556	22 853	4 534	2 662	2 301	32 349	40 090	72 440	36,53 %
1636 Meldal	3 960	22 688	652	2 737	-	26 078	34 916	60 994	13,04 %
1638 Orkdal	11 891	23 511	-	-	-	23 511	30 285	53 796	0,00 %
1640 Røros	5 623	24 899	1 117	4 242	-	30 258	30 563	60 821	20,61 %
1644 Holtålen	2 046	20 366	662	3 124	-	24 152	42 026	66 177	14,56 %
1648 Midtre Gauldal	6 319	21 536	805	2 111	532	24 984	34 880	59 864	13,26 %
1653 Melhus	16 213	23 701	652	661	257	25 272	28 644	53 915	6,04 %
1657 Skaun	8 000	23 157	240	1 623	-	25 020	29 718	54 738	7,17 %
1662 Klæbu	6 050	24 764	1 608	1 902	-	28 275	27 958	56 233	13,50 %
1663 Malvik	13 820	26 645	294	2 019	-	28 957	23 838	52 795	8,89 %
1664 Selbu	4 098	23 090	4 307	-	2 384	29 781	14 480	44 261	25,74 %
1665 Tydal	861	38 469	25 279	-	9 229	72 977	33 906	106 883	132,72 %
1702 Steinkjer	21 972	22 235	820	1 435	22	24 511	31 406	55 917	8,76 %
1703 Namsos	13 051	23 625	270	2 707	35	26 638	32 303	58 941	11,59 %
1711 Meråker	2 508	21 697	4 898	1 872	4 555	33 022	42 282	75 304	43,56 %
1714 Stjørdal	23 625	23 893	-	-	11	23 904	14 545	38 449	0,04 %
1717 Frosta	2 630	21 089	-	1 771	-	22 860	40 243	63 103	6,81 %
1718 Leksvik	3 480	22 337	403	-	-	22 740	43 636	66 375	1,55 %
1719 Levanger	19 892	23 493	367	1 894	-	25 754	28 030	53 784	8,70 %
1721 Verdal	14 849	21 484	660	1 735	-	23 879	31 086	54 965	9,21 %
1724 Verran	2 515	19 033	2 614	2 009	428	24 084	43 215	67 299	19,43 %
1725 Namdalseid	1 593	19 530	777	2 441	-	22 747	55 650	78 397	12,37 %
1736 Snåsa	2 159	20 113	1 249	1 511	67	22 939	45 289	68 228	10,87 %
1738 Lierne	1 389	21 992	3 128	2 713	2 801	30 634	60 450	91 084	33,24 %
1739 Røyrvik	469	26 313	5 987	-	6 192	38 493	77 375	115 868	46,84 %
1740 Namsskogan	872	32 038	19 296	1 157	5 780	58 271	55 877	114 148	100,90 %
1742 Grong	2 467	24 506	3 336	1 493	1 469	30 804	41 964	72 767	24,22 %
1743 Høylandet	1 264	21 873	590	-	-	22 464	59 430	81 894	2,27 %
1744 Overhalla	3 840	23 257	71	1 733	61	25 122	38 014	63 136	7,17 %
1748 Fosnes	628	18 602	1 161	3 475	-	23 237	71 632	94 869	17,83 %
1749 Flatanger	1 090	24 198	1 124	2 796	-	28 118	48 916	77 034	15,08 %
1750 Vikna	4 418	26 423	1 081	1 668	-	29 172	35 010	64 182	10,57 %
1751 Nærøy	5 138	22 383	1 158	1 569	-	25 111	37 935	63 046	10,49 %
1755 Leka	584	22 176	818	1 005	-	24 000	68 716	92 716	7,01 %
1756 Inderøy	6 800	22 578	495	-	327	23 399	35 011	58 410	3,16 %
1804 Bodø	51 022	27 797	1 190	3 687	-	32 674	23 777	56 451	18,76 %
1805 Narvik	18 756	26 841	3 833	2 070	-	32 744	26 599	59 343	22,70 %
1811 Bindal	1 473	25 287	9 224	1 005	2 259	37 775	49 003	86 779	48,03 %
1812 Sømna	2 047	20 426	331	1 798	-	22 555	47 990	70 545	8,19 %
1813 Brønnøy	7 956	23 880	621	3 446	1	27 948	34 681	62 629	15,65 %
1815 Vega	1 234	20 139	203	1 375	-	21 717	51 347	73 064	6,07 %
1816 Vevelstad	528	19 047	621	-	-	19 669	73 716	93 384	2,39 %
1818 Herøy	1 788	26 195	603	2 213	-	29 011	40 427	69 438	10,83 %
1820 Alstahaug	7 428	23 733	1 574	2 294	-	27 601	31 589	59 190	14,88 %
1822 Leirfjord	2 278	19 277	1 063	1 442	-	21 783	46 178	67 960	9,64 %
1824 Vefsn	13 465	23 889	1 997	2 560	192	28 639	31 561	60 199	18,27 %
1825 Grane	1 469	22 086	2 873	1 490	1 713	28 162	51 198	79 360	23,37 %
1826 Hattfjellidal	1 414	20 468	2 047	1 400	7 267	31 182	54 152	85 334	41,21 %
1827 Dønna	1 410	22 229	506	3 345	-	26 080	53 165	79 245	14,81 %
1828 Nesna	1 837	20 516	360	1 264	-	22 140	47 090	69 230	6,25 %
1832 Hemnes	4 524	27 603	11 040	-	6 184	44 827	34 396	79 223	66,25 %
1833 Rana	26 101	25 546	2 630	1 004	2 129	31 309	27 176	58 485	22,17 %
1834 Lurøy	1 920	32 022	1 112	2 344	-	35 478	63 130	98 608	13,29 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
1835 Træna	465	25 396	-	-	-	25 396	76 368	101 763	0,00 %
1836 Rødøy	1 267	21 657	5 054	-	-	26 711	66 745	93 456	19,44 %
1837 Meløy	6 435	27 659	8 057	-	2 906	38 622	34 556	73 178	42,17 %
1838 Gildeskål	2 024	24 263	5 215	3 497	2 151	35 126	48 570	83 696	41,78 %
1839 Beiarn	1 043	24 942	11 697	-	1 999	38 638	52 430	91 068	52,68 %
1840 Saltdal	4 702	23 637	1 030	2 610	390	27 665	35 660	63 325	15,50 %
1841 Fauske	9 729	24 904	2 888	1 835	3 157	32 784	29 225	62 009	30,31 %
1845 Sørfold	1 958	29 432	20 382	-	11 872	61 685	41 305	102 991	124,06 %
1848 Steigen	2 543	23 904	1 185	2 278	-	27 368	42 768	70 136	13,32 %
1849 Hamarøy	1 810	25 568	3 630	2 903	2 110	34 210	49 577	83 788	33,24 %
1850 Tysfjord	1 960	22 881	5 629	2 262	2 311	33 082	49 946	83 029	39,24 %
1851 Lødingen	2 134	23 649	-	-	-	23 649	45 833	69 482	0,00 %
1852 Tjeldsund	1 252	20 768	560	-	-	21 327	56 046	77 373	2,15 %
1853 Evenes	1 402	20 668	1 959	-	-	22 626	53 521	76 147	7,53 %
1854 Ballangen	2 554	19 973	1 773	2 295	1 060	25 100	44 663	69 764	19,72 %
1856 Røst	535	32 490	1 292	1 480	-	35 262	61 763	97 024	10,66 %
1857 Værøy	744	29 677	870	957	-	31 504	56 480	87 984	7,03 %
1859 Flakstad	1 349	26 251	1 019	3 423	82	30 775	44 260	75 036	17,40 %
1860 Vestvågøy	11 294	23 498	545	1 395	-	25 438	32 324	57 762	7,46 %
1865 Vågan	9 444	25 499	277	2 640	-	28 416	30 236	58 652	11,22 %
1866 Hadsel	8 009	24 700	776	3 654	-	29 130	31 558	60 688	17,04 %
1867 Bø	2 624	20 870	524	2 264	-	23 657	47 747	71 404	10,72 %
1868 Øksnes	4 580	23 920	-	-	-	23 920	34 103	58 023	0,00 %
1870 Sortland	10 378	23 823	913	1 967	30	26 733	31 650	58 382	11,19 %
1871 Andøy	4 908	23 356	701	2 629	-	26 686	36 406	63 091	12,81 %
1874 Moskenes	1 073	27 022	2 338	4 097	176	33 634	47 530	81 164	25,43 %
1902 Tromsø	74 541	29 064	805	2 074	6	31 950	22 075	54 025	11,10 %
1903 Harstad	24 845	26 046	1 170	1 950	14	29 180	28 379	57 559	12,05 %
1911 Kvæfjord	2 986	22 065	361	2 929	-	25 355	45 449	70 804	12,65 %
1913 Skånland	3 048	23 094	239	-	227	23 560	42 907	66 467	1,79 %
1917 Ibestad	1 394	24 793	266	1 110	85	26 254	52 166	78 420	5,62 %
1919 Gratangen	1 121	22 108	1 318	-	-	23 426	57 429	80 855	5,07 %
1920 Lavangen	1 076	18 561	554	-	-	19 115	68 836	87 952	2,13 %
1922 Bardu	3 994	28 814	4 661	401	7 036	40 912	30 489	71 401	46,53 %
1923 Salangen	2 220	23 362	438	2 675	-	26 475	41 659	68 134	11,98 %
1924 Målselv	6 781	27 612	1 752	3 648	880	33 891	29 663	63 554	24,15 %
1925 Sørreisa	3 496	24 011	-	-	-	24 011	34 862	58 874	0,00 %
1926 Dyrøy	1 138	21 077	-	-	-	21 077	62 711	83 788	0,00 %
1927 Tranøy	1 540	20 581	977	1 338	-	22 895	57 512	80 408	8,90 %
1928 Torsken	921	20 802	1 448	1 881	160	24 291	69 720	94 011	13,42 %
1929 Berg	914	24 719	2 592	1 265	1 046	29 621	52 644	82 266	18,86 %
1931 Lenvik	11 697	24 963	482	1 611	50	27 105	35 144	62 249	8,24 %
1933 Balsfjord	5 685	21 174	1 454	2 819	-	25 447	40 213	65 660	16,43 %
1936 Karlsøy	2 273	23 467	3 294	3 488	-	30 249	49 913	80 162	26,09 %
1938 Lyngen	2 876	22 242	515	1 825	69	24 651	53 104	77 755	9,27 %
1939 Storfjord	1 890	24 924	3 946	-	1 179	30 049	50 165	80 214	19,71 %
1940 Gaivuotna-Kåfjord	2 132	22 963	2 481	-	1 130	26 574	50 316	76 890	13,89 %
1941 Skjervøy	2 912	22 080	363	2 422	-	24 865	43 782	68 647	10,71 %
1942 Nordreisa	4 919	22 319	698	2 776	-	25 793	37 770	63 563	13,36 %
1943 Kvænan	1 233	24 516	5 254	-	1 598	31 367	65 964	97 332	26,35 %
2002 Vardø	2 104	22 310	37	531	-	22 877	50 310	73 188	2,18 %
2003 Vadsø	6 154	24 142	468	2 355	-	26 966	35 721	62 686	10,86 %
2004 Hammerfest	10 527	27 830	20 087	615	-	48 532	32 497	81 029	79,62 %
2011 Guovdageaidnu-	2 938	17 414	1 255	480	184	19 332	57 961	77 293	7,38 %
2012 Alta	20 446	24 722	826	1 628	18	27 194	36 396	63 590	9,51 %
2014 Loppa	968	22 970	-	-	-	22 970	75 835	98 805	0,00 %
2015 Hasvik	1 037	20 988	-	-	-	20 988	68 951	89 939	0,00 %
2017 Kvalsund	1 027	24 201	3 615	3 887	1 030	32 733	69 384	102 117	32,82 %
2018 Måsøy	1 204	26 225	1 125	709	-	28 060	59 786	87 846	7,06 %
2019 Nordkapp	3 291	25 472	480	1 610	-	27 562	39 654	67 216	8,04 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
2020 Porsanger	3 971	23 208	757	2 196	-	26 160	39 959	66 120	11,36 %
2021 Karasjohka-Karasjok	2 696	20 514	-	-	-	20 514	50 017	70 531	0,00 %
2022 Lebesby	1 330	23 719	7 744	537	4 223	36 223	66 913	103 136	48,10 %
2023 Gamvik	1 137	22 306	599	1 084	-	23 989	62 916	86 906	6,47 %
2024 Berlevåg	991	25 472	5 528	-	531	31 531	64 141	95 672	23,30 %
2025 Deatnu-Tana	2 911	23 245	698	1 162	14	25 119	49 667	74 786	7,21 %
2027 Unjarga-Nesseby	951	19 997	1 080	-	81	21 158	75 726	96 883	4,47 %
2028 Båtsfjord	2 267	24 381	1 378	976	-	26 735	44 233	70 968	9,05 %
2030 Sør-Varanger	10 199	25 501	2 093	2 965	914	31 472	33 648	65 120	22,97 %

¹ Landsgjennomsnittet eks. Oslo

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 16 TBUs demografianslag for 2019

Tabell 1 Avvik mellom TBUs anslag på merutgifter til demografi basert på SSBs befolkningsframskrivinger (hovedalternativet MMMM) og TBUs anslag (etterberegning) basert på faktisk befolkningsutvikling. Gruppert etter alder. Antall innbyggere (tabellen øverst) og mill. 2018-kroner (tabellen nederst).

Antall innb.	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0-5	2 119	2 702	373	1 121	2 413	-1 100	-2 545	-1 511	-4 308	-1 136	-2 599	-1 438	-4 882
6-15	403	-40	114	-937	-1 252	-459	-1 399	-992	-926	-923	1	762	-824
16-18	160	-32	-319	-555	16	476	-237	-229	30	-15	352	876	-58
19-66	5 072	7 417	15 454	5 544	-1 151	7 193	4 611	3 076	-3 233	-839	-8 306	-12 605	-14 317
67-79	521	845	-263	198	601	232	212	-111	19	374	251	406	144
80-89	1 262	906	-198	545	402	357	137	-106	76	612	394	287	217
90 år og over	133	262	-181	161	361	-345	126	-482	238	255	6	-521	-522
	9 670	12 060	14 980	6 077	1 390	6 354	905	-355	-8 104	-1 672	-9 901	-12 233	-20 242

Mill. 2018-kr	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0-5	192	260	39	129	310	-153	-373	-220	-472	-142	-321	-189	-442
6-15	69	-6	20	-164	-229	-85	-269	-189	-149	-148	0	126	-134
16-18	32	-8	-69	-112	4	116	-56	-58	6	-3	79	204	-13
19-66	66	97	206	67	-16	99	77	55	-71	-22	-202	-311	-326
67-79	36	62	-20	15	47	19	10	-6	1	24	14	22	9
80-89	306	233	-51	137	108	102	22	-19	14	111	68	52	41
90 år og over	71	149	-101	85	194	-189	65	-249	110	119	3	-238	-187
	773	788	25	156	418	-91	-524	-686	-561	-62	-359	-335	-1052

* Avviket viser (anslaget basert på) den faktiske befolkningsutviklingen fratrukket (anslaget basert på) SSBs befolkningsframskrivinger. Positivt avvik innebærer at befolkningsframkrivingene til SSB viste seg å bli lavere enn den faktiske befolkningsveksten. Negativt avvik innebærer at befolkningsframkrivingene til SSB viste seg å bli høyere enn den faktiske befolkningsveksten.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Anslag på kommunesektorens merutgifter i 2019 som følge av demografiske endringer, fordelt på fylker og tjenester. Anslått prosentvis vekst fra beregnet utgiftsbehov for 2018.

	Kommune- sektoren i alt	Kommuner i alt	Grunn- skole	Omsorgs- tjenester	Barne- hager	Øvrig	Fylkeskom- muner i alt	Videre- gående	Lokale ruter
Østfold	0,5	0,7	0,2	1,6	-0,6	0,6	-0,7	-1,4	0,7
Akershus	1,0	1,2	1,0	2,1	-0,1	1,2	-0,3	-1,1	1,3
Oslo	0,8	0,6	1,2	1,1	-1,6	0,9	2,1	3,0	1,0
Hedmark	-0,2	0,3	0,5	0,9	-1,9	0,3	-2,7	-4,2	0,5
Oppland	0,1	0,4	-0,4	1,2	-0,4	0,2	-1,6	-2,6	0,3
Buskerud	0,4	0,8	0,9	1,6	-1,5	0,6	-1,6	-2,7	0,6
Vestfold	0,5	1,0	0,8	1,7	-0,2	0,6	-2,0	-3,3	0,6
Telemark	0,0	0,4	0,4	0,9	-0,8	0,1	-2,2	-3,3	0,1
Aust-Agder	0,1	0,8	1,5	1,5	-1,6	0,6	-3,5	-5,5	0,5
Vest-Agder	0,8	1,0	1,3	1,7	-1,1	1,1	-0,3	-1,2	1,6
Rogaland	-0,2	0,3	0,9	1,3	-2,2	0,0	-2,4	-3,5	-0,4
Hordaland	0,4	0,6	0,5	1,3	-0,6	0,3	-0,4	-0,7	0,2
Sogn og Fjordane	-0,5	0,0	-0,6	1,0	-1,5	-0,3	-3,1	-4,3	-0,4
Møre og Romsdal	-0,2	0,2	0,2	1,1	-1,6	0,0	-2,6	-3,8	-0,2
Trøndelag	0,7	0,9	0,6	1,6	0,1	0,7	-0,2	-0,6	0,7
Nordland	-0,3	0,3	-0,2	1,3	-1,1	0,0	-3,2	-4,8	0,1
Troms	0,1	0,5	-0,2	1,6	-0,7	0,2	-1,8	-2,9	0,3
Finnmark	-0,2	0,2	-1,5	1,8	-0,1	-0,3	-2,0	-2,8	-0,4
Sum	0,4	0,6	0,6	1,4	-1,0	0,5	-1,1	-1,9	0,5

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 17 Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet

1 Innledning

Offentlig forvaltning og offentlige og private foretak fører sine regnskaper etter ulike regnskapsforskrifter. Ved å konvertere regnskapstallene over til definisjonene i nasjonalregnskapet (NR) oppnår man en felles inndeling som gjør det mulig å sammenstille de ulike delene av økonomien. En oppstilling av kommuneforvaltningens inntekter og utgifter i NR er derfor nødvendig, f.eks. for å sammenlikne med utviklingen i øvrige deler av offentlig sektor eller privat sektor.

For å vurdere utviklingen i kommuneforvaltningen over tid, kan det også være en fordel å bruke NR. NR blir, i tillegg til løpende priser, også utarbeidet i faste priser. Dermed får man tidsserier for volumutviklingen av investeringer, produktinnsats, lønnskostnader mv. I tillegg kan det i NR være korrigert for endringer i kommuneregnskapsforskriftene som ellers ikke vil gi sammenlignbare tall over tid.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte gir tall etter de samme begrep som finnes i den enkelte kommunes og fylkeskommunes regnskap. Disse tabellene gir derfor endringstall som kan sammenlignes med utviklingen i egen kommune. Med forbehold om virkningen av de ulikheter i omfang mv. som nevnes nedenfor, gir de to tabellsettene opplysninger som kan utfylle hverandre i beskrivelse og analyse av utviklingen i kommunal økonomi.

2 Omfang av kommuneforvaltningen

I NR omfatter kommuneforvaltningen kommuner og fylkeskommuner, samt kommuneforetak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF) og interkommunale samarbeid (IKS) som driver ikke-markedsrettet virksomhet. Det vil si at KF, FKF og IKS som driver markedsrettet/næringsrettet virksomhet, for eksempel innen eiendomsdrift eller håndtering av næringsavfall, holdes utenfor kommuneforvaltningen i NR. På den annen side inkluderer kommuneforvaltningen i NR også alle kirkelige fellesråd og om lag 100 kommunale museer og teatre organisert som stiftelser eller aksjeselskaper.

3 Sammenhengen mellom artsinndelingen i NR og KOSTRAs arter

For at den enkelte kommune- og fylkeskommune også skal kunne sammenlikne utviklingen i egen kommune med tall etter nasjonalregnskapets gruppering gis det her en oversikt over sammenhengen mellom de to grupperingene.

Lønnskostnader: Artene 010 - 099 i KOSTRA, fratrukket 710 (sykelønnsrefusjoner).

Produktinnsats: Artene 100 – 270 i KOSTRA, med unntak for artene 200 (inventar og utstyr) og 209 (medisinsk utstyr) som i nasjonalregnskapets defineres som investeringer. I tillegg trekkes art 690 (fordelte utgifter) fra. Enkelte av artene i 200-serien behandles som investeringer dersom de stammer fra investeringsregnskapet (kontoklasse 0). I tillegg inkluderer produktinnsats den beregnede størrelsen *indirekte målte finansielle tjenester*.

Gebyrer: Artene 600 - 650 i KOSTRA. Salg av driftsmidler (art 660) behandles i nasjonalregnskapet som salg av realkapital.

Andre nasjonalregnskapsarter vil være vanskeligere å følge. Når det gjelder overføringer til private (art 470) skiller nasjonalregnskapet mellom flere ulike overføringstyper, og hvilken funksjon som er brukt vil da være med å bestemme overføringstype. I andre tilfeller vil kontoklasse være med å bestemme omkodingene til nasjonalregnskapsarter.

4 Ulike underskuddsbegrep

I tabeller etter NRs gruppering er *nettofinansinvesteringer* (tidligere benevnt overskudd før lånetransaksjoner) en viktig indikator ved vurdering av den økonomiske utviklingen. Dette resultatbegrepet er definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom. I oppstillinger etter kommuneregnskapets føringsmåte er det sammenlignbare begrepet *underskudd før lån og avsetning*.

5 Ulike gjeldsbegrep

I NR lages også statistikk over fordringer og gjeld, benevnt *finansielle sektorregnskaper*. Denne gir et avstemt og helhetlig bilde av institusjonelle sektors finansielle eiendeler, gjeld og finanstransaksjoner, samt en beskrivelse av fordrings- og gjeldsforholdene sektorene imellom. Statistikken benyttes i denne rapportens del 2 for å belyse gjeldsutviklingen i kommuneforvaltningen.

Finansregnskapet baseres på en rekke datakilder: regnskapsstatistikk for finansielle foretak og stats- og kommuneforvaltningen, utenriksregnskap, statistikk for verdipapirer registrert i VPS, samt ulike typer av registerstatistikk.

Oppstillingen under viser hvilke objekter som inngår i finansregnskapet og hvilke kapitler i kommuneregnskapene som disse tilsvarer. Legg merke til at fordringer og gjeld tilknyttet pensjoner, det vil si kapittel 2.19/5.19, 2.20/5.20, 2.39/5.39 og 2.40/5.40 i kommuneregnskapet, ikke inngår i finansregnskapet.

Fordringer:		Gjeld:	
NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet	NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet
F2 Sedler, mynt og bankinnskudd	2.10 / 5.10		
F31 Sertifikater	2.12 / 5.12	G31 Sertifikater	2.43 / 5.43
F32 Obligasjoner	2.11 / 5.11	G32 Obligasjoner	2.41 / 5.41
F4 Utlån	2.22 / 5.22	G4 Lån	2.31 / 5.31 og 2.45 / 5.45
F5 Aksjer og fondsandeler	2.18 / 5.18 og 2.21 / 5.21		
F6 Forsikringstekniske reserver	Finnes ikke i kommuneregnskapet		
F8 Andre fordringer	2.13 / 5.13	G8 Annen gjeld	2.32 / 5.32

Nettofordringer eller nettogjeld er differansen mellom fordringer og gjeld. Avvik mellom finansregnskapet og kommuneregnskapet vil være forklart av ulike definisjoner og verdsettingsprinsipper, samt forskjeller i sektoromfang beskrevet i punkt 2. Også feil og mangler i statistikkene kan forårsake avvik.

6 *Hvor finner man mer informasjon om nasjonalregnskapet?*

- Årlig og kvartalsvis nasjonalregnskap gir informasjon om produksjon, anvendelse og sysselsetting i Norge: www.ssb.no/nr og www.ssb.no/knr
- Inntekts- og kapitalregnskapet beskriver inntekts- og utgiftstransaksjoner, sparing og nettofinansinvesteringer for alle sektorene i økonomien: www.ssb.no/nri
- Finansielle sektorregnskaper har statistikk over fordrings- og gjeldsforholdene: www.ssb.no/finsek
- Statistikk om offentlige finanser gir oppstillinger over inntekter og utgifter, samt fordringer og gjeld, i stats- og kommuneforvaltningen: www.ssb.no/offinnut og www.ssb.no/offogjeld

Vedlegg 18 Definisjonskatalog

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser der disse veies sammen. Som vektor brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Avskrivninger

Avskrivninger, som er et uttrykk for verdiforringelsen på kommunale anleggsmidler, føres i driftsregnskapet, men blir eliminert før regnskapsmessig resultat fastsettes. I brutto driftsresultat gis imidlertid avskrivningene resultateffekt, og kan følgelig brukes for sammenligning med det resultatorienterte regnskapssystem, som primært brukes i privat næringsliv. I KOSTRA blir det benyttet en lineær avskrivningsfunksjon der verdsettingen av kapitalen er basert på anskaffelseskostnaden. Det blir ikke korrigeret for at inflasjon påvirker verdien av kapital som er anskaffet på forskjellige tidspunkt. I KOSTRA belastes avskrivninger den enkelte funksjonen (Kontoklasse 1, art 590). Avskrivningene har en motpost (funksjon 860, art 990), slik at de ikke får virkning for beregning av netto driftsresultat.

Brutto driftsinntekter

Driftsinntektene er summen av skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd til løpende drift samt gebyrer og salgs- og leieinntekter. Det korrigeres for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv (690 og 790). Driftsinntektene er kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner og artene ((600... 890) - 690 - 790)". Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Definisjonen bygger på Kostra.

Brutto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter (inkl. avskrivninger) eksklusive renter og avdrag. Brutto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene. Se også begrepet "netto driftsresultat".

Brutto driftsresultat = Brutto driftsinntekter - brutto driftsutgifter

Brutto driftsinntekter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (600..890)-690-790).

Brutto driftsutgifter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (((010..480)+590)-690-790).

Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge (BNP)

Verdiskapningen i samfunnet måles i nasjonalregnskapet ved bruttonasjonalproduktet. Ved internasjonale sammenlikninger benyttes vanligvis BNP pr. innbygger som en indikator for velstandsnivået i et land. Med BNP i Fastlands-Norge menes

bruttoproduktet for all innenlandsk produksjonsaktivitet utenom næringene utvinning av råolje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart.

Brutto investering i fast realkapital

Anskaffelser av ny fast realkapital, pluss kjøp minus salg av eksisterende fast realkapital. Fast realkapital består av realkapital som boliger andre bygg, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonsutstyr, livdyr- og frukttrebestand mv. og immateriell realkapital (eng: intellectual property products (IPP)), som leting etter mineraler inklusive råolje og naturgass, forsknings- og utviklingskostnader, programvare og originalverk innen kunst.

Brutto investeringsutgifter

Brutto investeringsutgifter viser investeringsutgifter i investeringsregnskapet korrigert for fordelte utgifter og internsalg. Brutto investeringsutgifter omfatter alle utgifter til investeringer i fast eiendom, utgifter til vedlikehold etter GKRS sitt regelverk samt utgifter til annet inventar og utstyr. Denne definisjonen bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene (Kontoklasse:0, artene (010...500)-690-790).

Brutto driftsutgifter

Driftsutgiftene er summen av lønnsutgifter inkl. sosiale utgifter, inventar og utstyr til driftsformål, andre kostnader til driftsformål, stønader, subsidier og overføringer til stat/andre kommuner/andre fylkeskommuner. Driftsutgiftene er kontoklasse 1, alle funksjoner og artene (010... 480) + 590 - 690 - 790". Art 590 er avskrivninger. Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Driftsutgiftene (brutto) viser således de samlede driftsutgiftene inkludert avskrivninger korrigert for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp. Definisjonen bygger på Kostra.

Deflator

Veid samlet prisendring i kommunesektoren i prosent fra året før. I deflatoren inngår endringer i lønnskostnader, produktinnsats og bruttoinvesteringer. Deflatoren benyttes av Finansdepartementet og TBU ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter.

Driftsinntekter

Se brutto driftsinntekter.

Driftsutgifter

Se brutto driftsutgifter.

Eiendomsskatt

Kun kommuner kan skrive ut eiendomsskatt. Eiendomsskatt kan skrives ut i "hele kommunen" eller i "klart avgrensede område som helt eller delvis er utbygd på byvis, eller der slik utbygging er i gang". Kommunene kan også velge å skrive ut eiendomsskatt bare på "verker og bruk" eller på dette i kombinasjon med

næringseiendom. Det finnes også noen andre kombinasjoner av det geografiske virkeområdet, jf. lov om eideomsskatt § 3. Kraftanlegg er eksempel på verk og bruk. Herunder hører også vassfall, inklusive kraftstasjoner, overføringsanlegg, fordelingsnett etc. Skatten skrives ut på grunnlag av takst over eiendommen. Skattesatsen må ligge i intervallet mellom 2 og 7 promille. Satsøkninger fra år til år er begrenset til to promilleenheter. Fra 2019 er satsen ved førstegangskutt av eiendomsskatt, samt maksimal årlig satsøkning, redusert fra to til én promille.

Fastlands-Norge

Se bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge.

Fast realkapital

Et kapitalobjekt regnes som fast realkapital dersom det er resultat av en produksjonsprosess, dvs. produsert kapital, og brukes gjentatte ganger eller kontinuerlig i produksjonen over en lenger periode enn ett år.

Omfatter både realkapital som boliger og andre bygninger, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonsutstyr, livdyr- og frukttrebestand mv., og immateriell realkapital (eng: Intellectual property products (IPP)) som leting etter mineraler, forsknings- og utviklingskostnader, EDB-programvare og originalverk innen kunst.

Lagerkapital og verdigjenstander som ikke kan brukes gjentatte ganger i produksjon, regnes ikke som fast realkapital. Det gjør heller ikke naturkapital og annen ikke-produsert kapital. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Frie inntekter

Frie inntekter er inntekter som kommunene kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Summen av ordinære skatter på inntekt og formue (eksklusive eiendomsskatt) og rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet. Frie inntekter for ett år kan korrigeres for variasjoner utgiftsbehov (se under "korrigerede frie inntekter"). Utvikling i frie inntekter over flere år kan korrigeres for oppgaveendringer, prisutvikling og befolkningsutvikling.

GSI (Grunnskolen informasjonssystem)

GSI (Grunnskolen informasjonssystem) er et system for registrering av opplysninger om grunnskolen i Norge. GSI samler inn en omfattende mengde data om grunnskolen i Norge. Det samles inn drøyt 100 opplysninger om hver eneste grunnskole, bl.a. årstimer, ressurser, spesialundervisning, språklige minoriteter, målform, fremmedspråk, fysisk aktivitet, leksehjelp, SFO og PPT. I GSI registreres situasjonen per 1. oktober hvert år. Data blir offentlig tilgjengelige i GSI i slutten av desember.

Inntekter i kommuneforvaltningen

Summen av løpende inntekter og kapitalinntekter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Se vedlegg 1.

IPLOS (individbasert helse- og omsorgsstatistikk)

IPLoS (individbasert helse- og omsorgsstatistikk) er betegnelsen på et sentralt helseregister som danner grunnlag for blant annet nasjonal statistikk for pleie- og omsorgssektoren. IPLoS-registeret inneholder data fra kommunene om personer som har søkt, mottar eller har mottatt helse- og omsorgstjenester. Formålet er å gi grunnlag for forskning, kvalitetssikring, planlegging og styring av helse- og omsorgstjenesten.

K2

K2 er et mål for hvor stor innenlandsk bruttogjeld kommuneforvaltningen har, og er den indikatoren som best gir uttrykk for utviklingen i den samlede gjelden over en lengre periode. Statistikken er avledet fra regnskapsopplysninger fra banker, finansieringsforetak, forsikringsselskaper og pensjonskasser, i tillegg til at Statistisk sentralbyrå henter inn opplysninger fra VPS, Statens Pensjonskasse og Eksportkreditt Norge AS. All gjeld i K2 er rentebærende.

K2 oppgis for kommuneforvaltningen samlet. Kommuneforvaltningen omfatter kommuner og fylkeskommuner samt kommunal virksomhet som ikke er næringsrettet og som er underlagt kommuner eller fylkeskommuner. Kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS) som driver næringsvirksomhet inngår ikke i tallene. Det gjør heller ikke gjeld kommunesektoren garanterer for eller gjeld i kommunale aksjeselskaper o.l. Se for øvrig omtale av "kommuneforvaltningen".

Kapitalslit

Reduksjon i verdien av fast realkapital på grunn av normal slitasje, skade og foreldelse. Kapitalslitet i nasjonalregnskapet fremkommer ikke direkte fra kommuneregnskapet, men kan beregnes ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

Kapitalutgifter

Kapitalutgiftene omfatter kjøp av fast eiendom og anskaffelse av fast realkapital (bygninger og anlegg, utstyr og inventar).

Kommunekassetall

Kommunekassetall i denne rapporten brukt i tilknytning til regnskapstall der kommunale foretak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale selskaper (IKS) samt interkommunale samarbeid som er egne rettssubjekter, ikke inngår.

Kommunalt konsum

Konsum i kommuneforvaltningen beregnes som summen av lønnskostnader, produktinnsats (inkl. reparasjoner og vedlikehold), kapitalslit, produktkjøp til husholdningene, driftsresultat i markedsrettet virksomhet for visse kapitler fratrukket gebyrer. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets definisjoner.

Kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningen er en del av offentlig forvaltning og omfatter ikke-markedsrettet virksomhet som er direkte styrt og kontrollert av lokale og regionale politisk og administrative myndigheter. En sentral oppgave er produksjon av tjenester.

Kommuneforvaltningen er en sektor i nasjonalregnskapet og omfatter kommuner, fylkeskommuner og kirkelige fellesting. I tillegg omfatter sektoren kommunale foretak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF) og interkommunale selskaper (IKS), dersom disse driver ikke-markedsrettet virksomhet. De fleste forvaltningsforetakene finner en innenfor vann- og avløp, renovasjon, tjenester tilknyttet eiendomsdrift, offentlig administrasjon, helsetjenester, bibliotek- og museumsdrift samt innenfor drift av sports- og idrettsanlegg. Sektoren omfatter også kommunale og fylkeskommunale lånefond.

KF, FKF og IKS som driver markedsrettet/næringsrettet virksomhet, for eksempel innen eiendomsdrift eller håndtering av næringsavfall, holdes utenfor kommuneforvaltningen i nasjonalregnskapet. Dette vil omfatte virksomhet som føres på KOSTRA-funksjonene 320, 330, 373 og 710.

Se for øvrig vedlegget "Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet".

Kommunesektoren

Når dette begrepet brukes i tilknytning til statistikk, omfatter statistikken kommuner, fylkeskommuner, kommunale og fylkeskommunale foretak (KF/FKF), interkommunale selskaper (IKS) og interkommunale samarbeid etter kommuneloven, samt lånefondene. Se også omtale under konserntall. Denne inndelingen følger altså organisasjonsform. Populasjonen vil altså være litt annerledes enn for kommuneforvaltningen (se egen omtale av dette).

Se for øvrig vedlegget "Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet".

Konserntall

Blir i denne rapporten brukt om statistikk der det i tillegg til kommunen ("etatene", dvs. den delen av organisasjonen som ligger under administrasjonssjefen) også inngår kommunale foretak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale selskaper (IKS) samt interkommunale § 27-samarbeid som er egne rettssubjekter.

Særregnskapene rapporteres enkeltvis til SSB og konsolideringen til konsern foretas av SSB. Mellom (fylkes)kommunen og KF/FKF er eierforholdet alltid en-til-en, mens IKS eies av flere kommuner/fylkeskommuner sammen. Den enkelte (fylkes)kommunes eierandel i IKS fordeles i henhold til registrerte eierandeler i Foretaksregistret i Brønnøysund. § 27-enhetene fordeles etter eierandel for de enhetene hvor SSB har fått opplysninger om eierandelene, ellers behandles disse enhetene likt som (fylkes)kommunale foretak. (Fylkes)kommunal virksomhet organisert som aksjeselskaper og stiftelser inngår ikke i konsernbegrepet.

Ved utgangen av 2017 var det registret 243 interkommunale selskap, 8 interfylkeskommunale selskap og 37 kjente interkommunale samarbeider (§27-enheter) med omlag 2207 eierforbindelser. Det var 176 kommunale foretak og 7 fylkeskommunale foretak. Kommunene Oslo, Drammen og Bergen og Sør-Trøndelag fylkeskommune har organisert finansforvaltningen i lånefond.

Konsum i kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningens utgifter til konsum. Disse utgiftene måles ved totale produksjonskostnader, dvs. som sum av produktinnsats (varer og tjenester som kommuneforvaltningen disponerer til sine produksjonsformål), lønnskostnader (bruken av egen arbeidskraft), kapitalslit (bruken av egen produksjonskapital) og eventuelle netto næringskatter, men fratrukket inntekter fra salg til andre sektorer (gebyrer). I tillegg kommer produktkjøp til husholdninger, dvs. kommunenes finansiering av varer og tjenester som husholdningene forbruker. Kommunenes tilskudd til private barnehager blir f.eks. betraktet som produktkjøp til husholdningene siden kommunene "betaler" deler av husholdningenes konsum av barnehagetjenester.

Konsumet i kommuneforvaltningen deles i to hovedkategorier: kollektivt konsum som er forvaltningens eget konsum, og individuelt konsum som forbrukes av husholdningene (personlig konsum).

Korrigerte frie inntekter

Frie inntekter korrigert for variasjon i utgiftsbehovet. Kommuner med ulik demografisk eller geografisk struktur, vil ha ulikt nivå på kostnadene ved produksjon av samme tjeneste. Indeks som brukes ved korrigering er kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Korrigerte frie inntekter beregnes både med og uten eiendomsskatt og konsesjonskraftsinntekter i inntektsgrunnlaget.

KOSTRA

KOSTRA (KOMmune-STat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder registreres og sammenstilles for å gi relevant informasjon til beslutningstakere både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. KOSTRA skal forenkle rapporteringen fra kommunene til staten ved at data rapporteres bare en gang, selv om de skal brukes til ulike formål.

Langsiktig gjeld

Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år. Lån beregnet for videreformidling til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår.

Langsiktig gjeld, konsern (eks. pensjonsforpliktelser) = kontoklasse 2, kapittel (41..45), alle sektorer + kontoklasse 5, kapittel (41..46), alle sektorer + kapitlene (41,42,43,45), alle sektorer i lånefond.

Data hentes fra kommunens balanseregnskap og særbedriftenes balanseregnskap.

Løpende utgifter

Løpende utgifter er definert som lønnskostnader, produktinnsats (vareinnsats), produktkjøp til husholdninger, renteutgifter, overføringer fra kommuneforvaltningen til private og staten, samt utgifter til kommunale foretak.

Nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien. Nasjonalregnskapet gir både en sammenfattet beskrivelse av økonomien under ett, og en detaljert beskrivelse av transaksjonene mellom de ulike deler av økonomien og mellom Norge og utlandet. Statistikk fra en rekke områder stilles sammen og bearbeides i nasjonalregnskapet. Det norske nasjonalregnskapet utarbeides i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land.

Det årlige realregnskapet gir tall for produksjon, produktinnsats, bruttoprodukt, inntektskomponenter og sysselsetting fordelt på næringer, og dessuten tall for konsum, investeringer, realkapital, eksport og import. Det institusjonelle sektorregnskapet beskriver alle økonomiske transaksjoner som berører de institusjonelle sektorene, det vil si finansielle foretak, ikke-finansielle foretak, offentlig forvaltning, husholdninger og utlandet.

Netto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat viser hvor stor andel av kommunenes inntekter som går med til å betjene renter og avdrag. Netto driftsresultat viser hva kommunene og fylkeskommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.

Netto driftsresultat = Brutto driftsresultat + resultat eksterne finansieringstransaksjoner + motpost avskrivninger.

Brutto driftsresultat = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene ((600..890)-690-790) - (((010..480)+590)-690-790).

Resultat eksterne finansieringstransaksjoner = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (900+905+920) - (500+510+520).

Motpost avskrivninger = Kontoklasse 1, funksjon 860, art 990.

Netto driftsutgifter

Netto driftsutgifter viser brutto driftsutgifter (se egen omtale) inkludert avskrivninger etter at driftsinntektene, som bl.a. inneholder øremerkede tilskudd fra staten og andre direkte inntekter, er trukket fra. De resterende utgiftene må dekkes av de frie inntektene som skatteinntekter, rammeoverføringer fra staten mv.

Netto driftsutgifter totalt, konsern = kontoklasse 1 og 3, alle tjenestefunksjoner (100..790), artene (010..480) + 590 - (600..780,800..895).

Netto driftsutgifter fordelt på tjenesteområde, konsern = kontoklasse 1 og 3, funksjonene som gjelder det enkelte tjenesteområdet, artene (010..480) + 590 - (600..780,800..895).

Definisjonen bygger på KOSTRA.

Nettofinansinvesteringer

Nettofinansinvesteringer måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom, jf. vedlegg 1. Nettofinansinvesteringer, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Netto gjeld (med og uten arbeidsgivers reserver)

Netto gjeld omfatter brutto gjeld (kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.).”

Nettogjeld er hentet fra finansielle sektorregnskaper. Statistikken bygger på basisstatistikker i SSB og statistikk for verdipapirer registrert i VPS. Disse registrene inneholder fordeling av fordringer og gjeld etter konto eller finansobjekt og med en viss inndeling etter debitor-/kreditorsektor. Viktige kilder er balanseregnskapene for kommuner og fylkeskommuner.

Deler av sektorens plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen "arbeidsgivers reserver". Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet.

I begrepet nettogjeld inngår også disse reservene i kommuneforvaltningens fordringer.

I begrepet netto gjeld uten arbeidsgivers reserver er disse ikke trukket fra.

Netto lånegjeld

Netto lånegjeld tar utgangspunkt i langsiktig gjeld, men trekker i tillegg fra låneopptak som (i påvente av framdriften på investeringsprosjektet e.l.) står ubrukt på konto, samt konsernets utlån til andre (f.eks. formidlingslån som startlån i Husbanken eller ansvarlige lån til selskaper). Data hentes fra kommunens balanseregnskap og særbedriftenes balanseregnskap.

Netto lånegjeld = langsiktig gjeld, konsern (eks. pensjonsforpliktelser) - totale utlån – ubrukte lånemidler.

Totale utlån, konsern = kontoklasse 2, kapittel 22 + kontoklasse 5, kapittel 22, alle sektorer + kapittel 22, alle sektorer i lånefond.

Ubrukte lånemidler, konsern = kontoklasse 2 og 5, kapittel 9100, alle sektorer.

Netto renteesponering (også kalt netto renteesponert gjeld)

Netto renteesponering er langsiktig gjeld eks. pensjonsforpliktelser fratrukket hhv. utlån og ubrukte lånemidler; restverdi på anleggsmidler innen de gebyrfinansierte tjenestoområdene vannforsyning, avløpshåndtering og renovasjon; disponert

investeringsramme innen rentekompensasjonsordningene samt rentebærende, ikke-lånefinansiert likviditet.

Netto renteeksponering = renteeksponert gjeld – likviditet som ikke er lånefinansiert.

Likviditet som ikke er lånefinansiert = kasse og bankinnskudd + sertifikater + obligasjoner + derivater – kassekredittlån – ubrukte lånemidler.

Kasse og bankinnskudd = kontoklasse 2 og 5, kapittel 10, alle sektorer + kapittel 10 i lånefond

Sertifikater = kontoklasse 2 og 5, kapittel 12, alle sektorer

Obligasjoner = kontoklasse 2 og 5, kapittel 11, alle sektorer

Derivater = kontoklasse 2 og 5, kapittel 15, alle sektorer + kapittel 15 i lånefond

Kassekredittlån = kontoklasse 2 og 5, kapittel 31, alle sektorer

Ubrukte lånemidler = kontoklasse 2 og 5, kapittel 9100, alle sektorer

Netto renter og avdrag

Netto renter og avdrag er differansen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Se under begrepene "brutto driftsresultat" og "netto driftsresultat".

Nominell vekst

Vekst i løpende kroner fra et år til et annet, det vil si vekst som inkluderer prisstigning.

Næringsskatter

Overføringer til offentlig forvaltning fra innenlandske produsenter i form av skatter og avgifter som er knyttet til produksjonsvirksomheten, men som ikke varierer i takt med produksjonen av produkter. De viktigste næringsskattene er knyttet til utvinning av råolje og naturgass (produksjonsavgift, arealavgift mv.). Definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Overskudd før lån

Overskudd før lån er det samlede overskuddet i kommunenes og fylkeskommunenes drifts- og investeringsregnskap når låneopptak og avdrag holdes utenom, jf. vedlegg 2. Overskudd før lån kan sammenlignes med nettofinansinvesteringer, men baserer seg på kommuneregnskapet, ikke nasjonalregnskapet.

Overskudd før lånetransaksjoner måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom. Overskuddet før lånetransaksjoner, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Dersom overskudd før lånetransaksjoner er negativt, kalles det gjerne underskudd før lånetransaksjoner. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Primærbalanse

Primærbalanse er inntekter fratrukket konsum og investeringer. Det vil tilsvare nettofinansinvesteringer fratrukket netto renteutgifter.

Produksjonsskatter

Produksjonsskatter er summen av produktskatter og næringskatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Det foreligger mer presise definisjoner i 2008 SNA og ESA 2010, i første rekke for avgrensningene mot bruttoinvestering i fast realkapital og mot lønnskostnader. Produktinnsatsen gjelder anvendte (forbrukte), og ikke innkjøpte, varer og tjenester. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktskatter

Overføringer fra innenlandske produsenter til offentlig forvaltning i form av skatter og avgifter som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktskattene er merverdiavgift, investeringsavgift, bilavgift og bensinavgift. Tidligere betegnet som "varetilknyttede avgifter". Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Realinvesteringer

Tilvekst i realkapital.

Realkapital

Denne posten inneholder alle transaksjoner knyttet til bruttoinvesteringer i realkapital og kapitaloverføringer som resulterer i reallokering av formue. Med realkapital mener vi materiell og immateriell fast realkapital, lagerkapital, verdigjenstander, samt ikke-produsert kapital som naturkapital og immateriell produksjonskapital som patenter mv. Kapitaloverføringer representerer overdragelse av finans- eller realkapitalformue uten noen form for motytelse. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Reell vekst

Vekst i faste priser fra et år til et annet, det vil si vekst eksklusive prisstigning. Se også under begrepet "deflator".

Renteeksponert gjeld

Netto renteeksponert gjeld tar utgangspunkt i netto lånegjeld, men korrigerer i tillegg for enkelte rentebærende aktivaposter. Korrigeringene omfatter rentekompensasjonsordninger (statistikk som Husbanken og Samferdselsdepartementet rapporterer til SSB), selvkosttjenester (fra selvkostregnskapene på VAR-området, som kommunene rapporterer inn i KOSTRA).

Indikatoren illustrerer den delen av kommunesektorens langsiktige gjeld der kommunesektoren må finansiere renter og avdrag med de frie inntektene.

Bokført verdi på VAR-investeringene = Kalkulerte rentekostnader for hhv. vann, avløp og renovasjon, der summen er dividert med kalkylerenten. Beløpet viser dermed "hovedstolen"/bokført verdi på VAR-anleggene, der kalkulatoriske renter og avskrivninger vil bli dekket gjennom gebyrene fra innbyggerne. Kalkylerente 5-årig swaprente tillagt 1/2 prosentpoeng.

Rentekompensasjon = hovedstolen/beregningsgrunnlaget som ligger til grunn for rentekompensasjon som Husbanken utbetaler til kommunen for investeringer skole- og kirkeprosjekter samt omsorgsbygg og sykehjem.

Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer fratrukket tilskudd til folketrygden. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Se også TBUs vedlegg om kommuneforvaltningen samlede inntekter og utgifter.

Samlede inntekter

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er summen av samlede inntekter innenfor kommuneopplegget, øremerkede overføringer utenfor kommuneopplegget og renteinntekter. Se under "samlede inntekter innenfor kommuneopplegget" for en nærmere definisjon av dette begrepet. Se også TBUs vedlegg om kommuneforvaltningen samlede inntekter og utgifter.

Skatt på inntekt og formue

Omfatter alle tvungne, ikke-gjengjeldte betalinger i kontanter eller naturalier som offentlig forvaltning og utlandet regelmessig pålegger institusjonelle enheters inntekt og formue, samt enkelte periodiske avgifter som beregnes på inntekt eller formue. Skatter på inntekt og formue deles inn i inntektsskatter, og andre løpende skatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Skattøre

Kommunale og fylkeskommunale skattører angir hvilken andel av skatt på alminnelig inntekt for personlige skatteyttere som tilfaller henholdsvis kommuner og fylkeskommuner. Skattørene vedtas årlig av Stortinget ved behandling av statsbudsjettet.

Sysselsatte normalårsverk

Definert som antall heltidssysselsatte personer, pluss antall deltidssysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. Antall sysselsatte normalårsverk for lønnstakere framkommer etter omregning til heltid med andel av full stilling eller dellønnsbrøk som vekt. Antall normalårsverk for selvstendige er beregnet med basis i arbeidstid for mannlige selvstendige.

Sysselsatte personer

Antall personer som er sysselsatt i innenlandsk produksjonsvirksomhet. Sysselsatte personer omfatter personer som arbeider deltid, personer som er inne til førstegangsmilitær- eller sivilarbeidstjeneste, og personer som er midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. Utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsvirksomhet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide og innleide skip, er også inkludert i sysselsettingsbegrepet. Sysselsatte personer er gjennomsnittstall over et år (eller kvartal), og er fordelt på næring, yrkesstatus (lønnstakere eller selvstendige), og kjønn.

Underskudd før lån

Se under begrepet "overskudd før lån".

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter. Antall utførte timeverk er også påvirket av kalendermessige forhold (bevegelige helligdager og skuddår). Antall arbeidsdager vil kunne variere med inntil 3 dager fra ett år til neste pga. slike kalendermessige forhold.

Utgifter i kommuneforvaltningen

Summen av løpende utgifter og kapitalutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Se vedlegg 1.

Vedlegg 19 Utvalgets mandat og sammensetning

I

Det blir oppnemnt eit berekningsutval til fagleg vurdering av data som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane. Utvalet skal leggje fram det best moglege talmessige bakgrunns materialet, med sikte på å kome fram til ein omforeina situasjonsforståing av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren.

Bakgrunns materialet bør innehalde ei oversikt over dei tilhøve utvalet meiner er viktige for vurderinga av økonomien i kommunar og fylkeskommunar, og ei vurdering av desse tilhøva og av utviklingstendensane. Vurderingane bør gjelde både kommunane og fylkeskommunane sett under eitt og så langt råd er og gjeva oversyn over variasjonane mellom dei ulike kommunar og fylkeskommunar. Til konsultasjonsordninga og i forkant av regjeringa sine budsjettkonferanser bes utvalet årlig utarbeide notat om den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, og om den demografiske utviklinga inkludert kommunesektorens utgifter. Utvalet bes vidare om å utarbeide eit notat til konsultasjonsordninga om utviklinga i tjenesteytinga etter at endelege rekneskapstal vert lagt fram.

Så langt utvalet finn det forsvarleg, kan det sjølv ta opp særskilde problemstillingar.

Utvalet skal arrangere opne fagseminar.

Utgreiingane frå utvalet skal avgjevast til Kommunal- og regionaldepartementet.

II

Utvalet skal vere breitt samansett. Oppnemninga gjeld inntil vidare, men ikkje ut over 3 år. Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å løyse medlem frå vervet og til å oppnemne nye medlem.

III

Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å gje nærare retningslinjer for arbeidet i utvalet innanfor rammene av mandatet.

IV

Kommunal- og regionaldepartementet leiar sekretariatsarbeidet for utvalet.

Utvalget har for tiden følgende sammensetning:

Utvalgsmedlemmer:

Professor Lars-Erik Borge, NTNU, leder

Førsteamanuensis Arnt Ove Hopland, Norges Handelshøyskole, fung. leder høsten 2018

Sjeføkonom Torbjørn Eika, KS

Kommunalsjef Linda Nipen, Flora kommune

Stabssjef Oddgeir Albertsen, Tromsø kommune

Økonomisjef Berit Helene Koht, Troms fylkeskommune

Seniorforsker Erling Holmøy, Statistisk sentralbyrå

Seksjonssjef Irene Arnesen, Statistisk sentralbyrå

Utredningsleder Brynjar Indahl, Finansdepartementet

Avdelingsdirektør Ellen Cathrine Arnesen, Kunnskapsdepartementet

Fagdirektør Liv Klyve, Helse- og omsorgsdepartementet

Underdirektør Grete Lilleschulstad, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Sekretariatet:

Seniorrådgiver Trond Hjelmervik Hansen, KS

Avdelingsdirektør Rune Bye, KS

Seniorrådgiver Frode Borgås, Statistisk sentralbyrå

Seniorrådgiver Bjørn Gran-Henriksen, Statistisk sentralbyrå

Rådgiver Aina Buholm Johansen, Statistisk sentralbyrå

Utredningsleder Anders Harildstad, Finansdepartementet

Seniorrådgiver Arild Kormeseth, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Seniorrådgiver Even Vaboen, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Seniorrådgiver Tormod Reiersen, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Rådgiver Ester Fjelleng, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Utgitt av:
Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 222 40 000

Publikasjonskode: H-2432

Forsidebilde: Med tillatelse fra fotograf
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
11/2018 - opplag 150

